

Delavska enotnost

Glasilno Zveze sindikatov Slovenije

Glavni urednik Dušan Gačnik
Odgovorni urednik Franček Kavčič

Ljubljana, 30. junij 1986

številka 25-26, letnik 45, cena 65 dinarjev

Korak naprej, ne v krogu

Tok revolucije se je razlil v mnoge rokave in v marsikaterem mrtvem kar precej zaudarja. To se seveda ni zgodilo samo od sebe, spontano in naključno, kajti ljudje in njihove organizirane družbene sile so tiste, ki usmerjajo tokove družbenega razvoja. Kritična razčlemba družbenih in gospodarskih kriznih razmer, vzrokov zanje in odgovornosti Zveze komunistov je bila v žarišču pozornosti dela delegatov 13. kongresa Zveze komunistov Jugoslavije. Treba je narediti temeljit preobrat v življenju in delu članov Zveze komunistov, dogovoriti se za smeri delovanja in ponovno umiriti in usmeriti tok revolucije. To pa je mogoče le, če so komunisti idejno enotni, vendar ne v stalinistično dogmatskem smislu, temveč tako, kot ustreza samoupravni socialistični naravi naše demokracije. Komunisti morajo prednjačiti z znanjem, delom in zavzetostjo pri premagovanju družbenih nasprotij, biti nosilci novega razmišljanja, ki ni vkovano v spone etatično birokratske logike, in pridobiti delavski razred in delovne ljudi zato, da sami s svojo akcijo rešujejo vsa družbena vprašanja.

V tem sklopu je pomemben poudarek kongresa, da mora biti zveza komunistov vezna moč v družbi, toda to je lahko le, če bo v vsakem konkretnem primeru in stalno osvetljevala pot družbenega razvoja, ki vodi h krepitvi položaja delavskega razreda in delovnih ljudi v sistemu vse bolj razvite socialistične demokracije, in se bo zavzemala za takšne rešitve, ki so skladne s tem sistemom.

Temelj za ureditev vseh družbenih vprašanj je gospodarska stabilizacija. Brez trdnjše materialne podlage samoupravljanja in resničnega odločanja delavcev samih o pogojih in sadovih svojega dela ne bo šlo več. Za takšno ravnanje imamo kup družbenih listin in ta ničkolikokrat izrečena misel na kongresu jugoslovanskih komunistov, z dodatnim opozorilom, da ustreza naravi naših odnosov le tržno-blagovna proizvodnja s popolno samostojnostjo blagovnih proizvajalcev, zanje pa morajo veljati tudi tržna merila za vrednotenje sadov dela. Če tega ne bomo uredili, se nam bo kaj kmalu zares zgodilo, kot je dejal igralec in delegat na kongresu Zidarič, da so že oni, ki živijo od besed, podvomili vanje, ker so se obrabile.

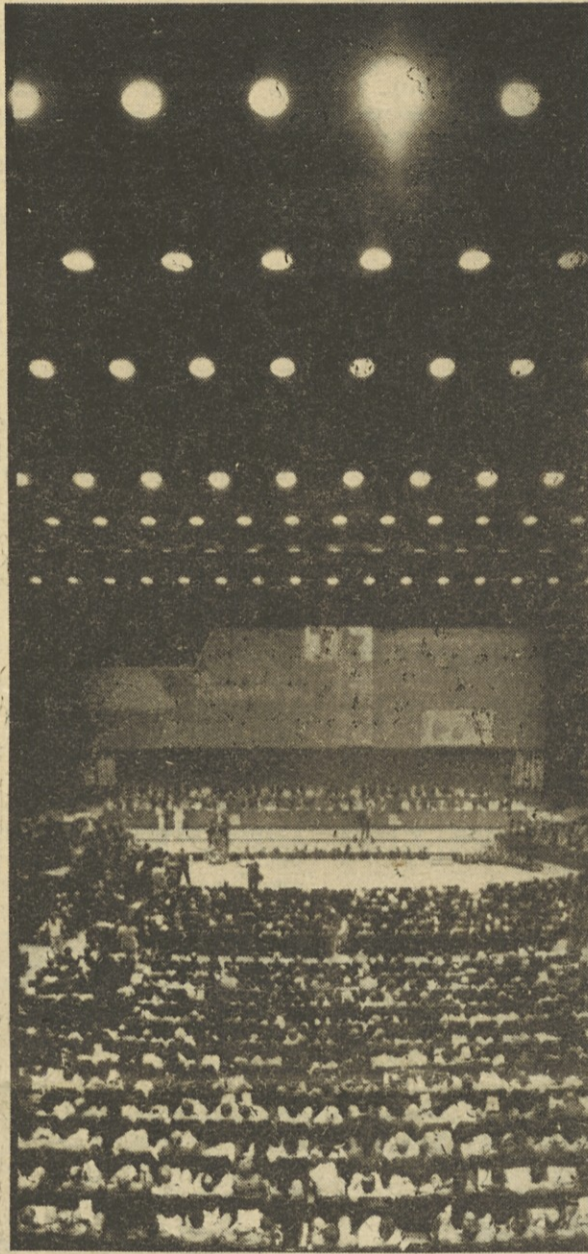
Težak gospodarski položaj, ki ga je povzročilo voluntaristično odločanje zunaj združenega dela, etatično birokratska logika odločanja v naši družbi, ki je skorajda povsem izrinila samoupravljanje na stranski tir, in decentralizacija odločanja, ki ji ni sledila deetizacija – so bile osrednje teme zlasti v prvih komisijah kongresa. Dolgoročni program gospodarske stabilizacije je ponovno ovrednoten kot edini izhod iz gospodarske krize, opiranje na lastne moči je edina možna pot razvoja, prava vrednost znanja, inovacije in inovativnosti v družbi pa pogoj za razmah ustvarjalnosti v vseh družbenih okoljih.

Politični sistem socialističnega samoupravljanja nima alternative, njegovo dosledno uveljavljanje v razrednem bistvu, pa tudi racionalizacija odločanja in upoštevanja pluralizma samoupravnih interesov, spoznanje o dialektični enotnosti razrednega in nacionalnega in naši večnarodnostni skupnosti so tisti temelji, na katerih mora sloneti družbeni razvoj. Neubrani toni nekaterih delegatov v razpravi, ki so oživljali stare formule (mislili smo, da se le-te že presežene v javni razpravi o kritični analizi delovanja političnega sistema) o drugačni zgradbi federacije, predvsem pa zvezne skupščine z novim zborom združenega dela, objektivno niso mogli dobiti podpore največjega zbora jugoslovanskih komunistov. Vsakršno zgledovanje po organiziranosti spred ustave ali celo iz začetka šestdesetih let je objektivno destruktivno, če ne že kaj hujšega. Vse kaže, da je umetno ustvarjena ločnica med tako imenovanimi ustavobranitelji in reformisti s 13. kongresom prenehala obstajati. Naivno bi bilo seveda pričakovati, da tudi v prihodnje ne bo razmišljanj, ki bi želele tokove zgodovine usmeriti na stara pota, toda ta razmišljanja ne bodo skladna z usmeritvami kongresa jugoslovanskih komunistov.

Kritičnost razprave o vseh družbenih vprašanjih na kongresu je bila odraz razmer, dosežanega stopicanja na mestu pri odpravljanju vrzeli za hitrejši družbeni napredek in poglobljanje samoupravnih procesov. Marsikatera kritika, žolčna in srdita, na račun razmer v Sloveniji, predvsem pa razmišljanj mladih, je dokaz nepoznavanja teh razmer, pretiravanja in čudnega bavljava, ki boja straši v naši najsevernejši republiki. Strpni odgovori slovenskih delegatov in njihove replike na pretiravanja so bržkone pomirile tudi najbolj vročekrvne, verjetno tudi tiste, ki gradijo svoje ocene na nekaterih, morda tudi skrajnih razmišljanjih, ki jih je moč zaznati v našem okolju zaradi razvitosti demokracije.

Moč kongresa jugoslovanskih komunistov se kajpak ne bo merila po izrečenih besedah in neuglašanih razmišljanjih, temveč predvsem po tem, kako bodo komunisti v vseh družbenih okoljih s svojim zgledom in močjo argumentov pridobili ljudi za udeležanje sprejetih sklepov. Za te pa lahko mirne vesti zapišemo, da so nadaljevanje socialistične revolucije, njena kontinuiteta in hkrati diskontinuiteta vsega, kar je dogmatsko, kar hoče ohraniti ZK kot partija na oblasti, ne pa kot močno idejnopolitično silo in nosilca prizadevanj za spreminjanje razmer po samoupravni poti.

Marjan Horvat

13. KONGRES ZKI

IZ VSEBINE:

- Miha Ravnik
Ugled si pridobivamo s sindikalnimi delavci, ne le s sklepi in stališči
- Boštjan Markič
Potrebujemo družbo dialoga
- Bogomir Ferfila
Prevlada politike nad ekonomijo
- Andrej Kirn
Zeleni Marx na obisku pri nas
- Marjan Drev
Razčiščevanje nepravilnosti, to je kontrarevolucija
- Rado Roter
Saj je vsak dober, a ko so skupaj, je hudič

Kongres doslednosti in kadrovske obnove

Minula leta so prinesla v naše kongresne razprave več polemčnosti, živahnije odsklikavanje razmer, interesov, soočanje in na tej podlagi oblikovanje listin. Številna dopolnila kongresnih listin na samem zboru jugoslovanskih komunistov so sad drugačnega razpoloženja, včasih tudi trme nekaterih delegatov, in vendar so se vsi dialogi končali tako, kot se to za takšen zbor spodobi. Gradimo zdravo enotnost Zveze komunistov Jugoslavije, ki pa ni nikdar dana vnaprej, ampak jo je treba vedno znova dosegati pri reševanju družbenih vprašanj. Ta vrlina kongresnega zborovanja, ki je zavrnila monologe, apriorne sodbe na podlagi zastaralih meril, in vnaprejšnji »prav« vodstva v vsaki stvari, je demokratična pridobitev Zveze komunistov, ki jo je treba skrbno negovati in razvijati.

Vsaka partija, ki čisla demokracijo in hoče razvijati nove demokratične odnose v družbi, mora najprej sama pri sebi storiti ta korak, ki je lahko zaradi usedlin stare miselnosti, delovanja po preživelih obrazcih in kalupih sicer težak, vendar nujen. Za našo, jugoslovansko Zvezo komunistov, to velja toliko bolj, ker je njena izkušnja v razvijanju samoupravljanja kot zelo pomembne vrednote, morda tudi ene izmed najširših človekovih pravic, njena teoretična misel in praksa zmeraj pod mikroskopom naprednega mednarodnega delavskega gibanja. Že na sindikalnem kongresu je eden izmed tujih gostov dejal, da razvijamo samoupravljanje, kajti to je za napredno sindikalno in delavsko gibanje prava vizija bodoče družbe, osvoboditve človeka in dela. Zveza komunistov je tokrat na trinajstem kongresu, pred očmi domače in svetovne javnosti, v kritični in samokritični oceni svojega delovanja in poti razvoja potrdila, da ni alternative samoupravljanju in graditvi republike dela. Seveda bi bili naivni in politično kratkovidni, če bi se slepili, da tudi v naši družbi ni sil, ki bi hotele ustaviti kolesje samoupravnega razvoja in socialistične demokracije, morda tudi obrniti kolo zgodovine na stare kolnike. Zaradi gospodarskih težav, ki smo jih prepočasni odpravljali, je objektivno lahko tudi več takih razmišljanj in hotenj, ki niso skladna z začetimi samoupravnimi procesi v naši družbi. Zato kolikor hitreje in dosledneje se bomo spopadli s temi težavami, manj prostora bo za razmišljanja starega kova, starega socializma, in tudi manj takih, ki bi se zgedovali po času, ko so bili na oblasti, odtlej pa je skorajda vse, po njihovo, šlo po zlu.

Na politično prizorišče stopa novi rod. S trinajstim kongresom celo radikalno, kajti večina članov novega CK ZKJ je mlajših od štirideset let. Ob preklapljenih borbah in prvih povojnih generacijah komunistov bodo v tem partijskem organu z rama ob rami snovali in gradili nove mostove samoupravnega socialističnega demokratičnega bratstva in enotnosti v naši družbeni skupnosti. Kadrovska obnova poteka na demokratičnih načelih in celo mnogo manj boleče, kot je pričakoval kdo zunaj naših meja, ali pa smo se tu in tam lahko zamišljeno spraševali tudi doma. To pa je velik dokaz zrelosti in poštenih odnosov v Zvezi komunistov Jugoslavije.

Marjan Horvat

Komisija za ekonomski razvoj

ZVEZA KOMUNISTOV KOT DA SE BOJI KOMU ZAMERITI

Komisija za družbenoekonomske odnose in gospodarski ter znanstveno tehnični razvoj je bila najbolj številčna. Razprave v njej je težko strniti in jih smiselno nanizati. Rdeča nit vseh razprav je bila odločenost delegatov in njihova zahteva, da začnemo dolgoročni stabilizacijski program dosledno in dejansko izpolnjevati. Od tod tudi podpora ukrepom zveznega izvršnega sveta, ki jih je predstavil predsednik Branko Mikulić. Težko je tu di reči, katere teme so prevladovala ali tiste o ustreznosti oziroma neustreznosti gospodarskega sistema ali one o položaju posameznih dejavnosti. Lahko bi rekli, da je kar vsak četrti razpravljalec govoril o kmetijstvu, njegovem položaju in težavah, ki ga pestijo zaradi obresti, nadzorovanih cen in neustreznega načrtovanja na tem področju. Tomislav Radojević iz Grocke je denimo dejal, da zahtevamo naj bo kmet blagovni proizvajalec, na drugi strani pa družba tega dejansko ni pripravljena sprejeti. Zvonimir Gilić pa je poudaril, da kmetijstvo ne bo dajalo več kot zdaj, če se bodo z njim ukvarjali samo tisti mladi ljudje, ki niso uspeli v nobeni šoli. Znanje bo omogočilo ustrezno povečanje hektarskih pridelkov.

Avgustin Papić pa je menil, da se ne vključujemo v svetovno menjavo na temelju meril, ki veljajo v razvitem svetu. V mednarodni menjavi pada delež industrijskega blaga, povečuje pa se delež storitev. Temu skladno pada tudi število

delavcev v proizvodnji, kar gre deloma tudi na račun sodobne tehnologije, povečuje pa se zaposlenost v storitvenih dejavnostih. Pri nas so gibanja nasprotna, pa tudi zaradi visokih stroškov, porabe materiala, energije in drugega nismo konkurenčni. Vlado Klemencić je prav tako opozoril na stroške proizvodnje. Lani smo porabili več kot tristo tisoč milijard dinarjev, da bi ustvarili komaj 6800 milijard dinarjev dohodka. To pomeni, da smo z velikimi stroški ustvarili razmeroma skromen dohodek. Opozoril je tudi na to, da je učinkovitost oziroma neučinkovitost odvisna tudi od organiziranosti gospodarskega življenja ter povezanosti ozdov. »Veliko govorimo o zapiranju republik, občin, reči pa bi morali, da je to le posledica splošnih pritiskov na zapiranje. Pogosto nimamo normalnega sodelovanja med oddelki v enem ozdu, kaj šele med organizacijami.«

Za to so številni razlogi, nekateri izhajajo iz sistema in ekonomske politike. »Strinjam se,« je dejal Klemencić, »z delegatko, ki je kritizirala neučinkovitost ekonomske politike. Zveza komunistov bo dejavna, če se bo opredelila do življenjskih problemov, ne pa da stoji ob strani in se ne želi nikomur zameriti.«

Iz Slovenije je razpravljalo več delegatov. Pavle Kovač je predstavil organiziranost energetike in Sloveniji in govoril o neuresničevanju stališč konferenc komunistov v energetiki. Leto dni po njej dokazuje položaj v proizvod-

nji premoga in električne energije, da še ni potrebnih sprememb. Zato je povsem upravičeno vprašanje odgovornosti za to zamudo.

Budimir Kostić iz Beograda je v svoji razpravi poudaril, da tudi tokratne razprave kažejo, da ni enotnosti. V uvodnem referatu je na primer rečeno, da so še vedno omahovanja glede vloge in pomena blagovne proizvodnje in njenih zakonitosti v prizadevanjih za gospodarsko stabilizacijo in razvoj socialističnega samoupravljanja. Takih omahovanj ne bi smelo več biti.

Irena Brložnik iz Gorenja pa je seznanila komisijo s nacijo te organizacije, ki pravzaprav pomeni uveljavitev vseh tistih prvin dobre gospodarjenja, ki jih zahtevajo tudi kongresne listine, torej spodbudev notranjih dejavnikov.

Teh nekaj razprav nazorno kaže, da so bile teme izredno pestre. Pesti so bili tudi pogledi, kako zagotoviti večjo veljavo združenemu delu in delegatskem odločanju. Nekaj zahtev je bilo tudi po uvedbi zbora združenega dela v skupščini Jugoslavije, vendar so prevladali tisti, ki so v uveljavitvi samoupravljanja na vseh ravneh videli izhod iz sedanjih težav. Nekateri razpravljalci so sicer zahtevali poenotenje denimo v osebnih dohodkih kot enem izmed enakih možnosti za vse delavce, vendar je bila pozornost v glavnem namenjena odpravljanju pomanjkljivosti v gospodarjenju, sistemem in gospodarski politiki, da bi začeli smotno poslovati. Vesna Burnik

Vsi pomagajmo potisniti voz navkreber

Vse prevečkrat se komunisti, ki z besedami prisegajo na partijski program in dolgoročni program gospodarske stabilizacije, vedejo kot za gospodarsko prenavo nezainteresirana skupina, ščitijo lastna hotenja na »sedmi decimaliki« ali pa so pripravljeni za svoj kos mesa zaklati sosedovega vola. Delegati 13. kongresa, ki so sedli v komisijo za družbeno ekonomski razvoj, se niso mogli izogniti spoznanju, da gospodarska kriza ni osamljena, da gre pri nas po sedmih letih zastajanj in zaostajanj za hudo ekonomsko in družbeno krizo.

Kljub temu, da je tudi otroku jasno, da je treba — ob tako visoki inflaciji, ki izničuje vsa prizadevanja in napore, ob finančni suši in nedisciplini, ob zastajanju izvoza in proizvodnje, ob hudi nezaposlenosti med mladimi ljudmi, ob tolikšnih izgubah v gospodarstvu — pogumno in odločno ukrepati. Zvezna vlada je tudi na kongresu potrdila in zatrdila, da bo storila prav to Moti pa, da po trdnih dogovorih in ko pridemo do praktičnih ukrepov in akcije, posamezniki zaradi ozkih lokalnih interesov spet odpirajo že razčiščene idejne dvome o tem, ali so ukrepi pravišni, ali bo komu kaj več vzeto in komu kaj več kanilo, ali bo kdo prikrajšan za svojo drobtinico skupnega kolača. Svoja hotenja so takšni ljudje, komunisti, ugledneži, pripravljeni braniti do zadnje besede, svoja pričakovanja zavijajo v trhle skorjice napolitanskih oblat. Po sprejetih ukrepih se šele razvname polemika s tistimi, ki so jih strokovno pripravili. Zato so v komisiji zahtevali, da mora kongres pozvati vse člane zveze komunistov, ne glede na to, kakšne naloge opravljajo in kakšne so njihove minule zasluge, da uveljavljajo skupno dogovorjeno politiko, da vsak po svojih močeh in povsod deluje kot član ZK.

Gospodarsko politiko smo gradili od zveze do občine. Samo po sebi to niti ni tako slabo, če se nam ne bi seveda v pomanjkanju zgodilo, da bodo začele rasti občinske, lokalne ograje, ki bodo za ograjami spreminjale gospodarske možnosti združenega dela. Zato je zdaj, v pripravah na naslednje ukrepe ZIS, toliko otepanja, da bi v državi poenotili davčne predpise in oblikovali skupno davčno politiko, ki bo odpravila socialne težnje in zagotovila, da bodo davčna bremena pravično razdeljena.

Govorniki so zapovrstjo spoznavali, da je med ljudmi, zlasti delavci in kmeti, še veliko zaupanja v ZK in pričakovanj, da bo prav ZK pokazala pravo pot iz krize. Družba ima dovolj moči, da premaga sedanje težave, dežela ima dovolj bogastva, da odplača dolge. Primanjkuje nam le odločne in enotne volje ter odločnosti vseh, da bi potegnili gospodarski voz iz blata, ne pa da nekateri samo nemo opazujejo in modrujejo, ali bo tistim, ki voz že rinejo navkreber, to uspelo.

Ivan Vidic

POGLED NA 13. KONGRES ZKJ SKOZI TUJA OČALA

Tuji opazovalci in napovedovalci usode Jugoslavije so v svojih občilih objavili že ogromno najrazličnejših analiz in »analiz«, tez in »tez«, ugotovitev in »ugotovitev« o tem, kakšna je (in kakšna naj bi bila) Jugoslavija sedanjega časa. V tujini so nam pred šestimi leti, ko je umiral in umrl predsednik Tito, napovedovali vse najhujše, skratka razsulo. V najboljšem primeru pa — so bili prizanesljivi nekateri opazovalci — naj bi Jugoslavija končno obrnila pogled vase, se introspektivno zaprla v svoje probleme in se otrsela svoje »neustrezne in megalomanske zunanje politike«. Se pravi, postala naj bi obskurna balkanska država.

Takšne in podobne »napovedi« se seveda niso uresničile, toda ostajajo zapisane v analih kameleonskega komentiranja, ki običajno nikakor ni samo sebi namen.

Trinajsti kongres Zveze komunistov Jugoslavije, ki ga je spremljalo kakih dvesto tujih novinarjev, so množična občila po svetu ocenje-

vala na splošno s kvalitativno precej drugačnimi merili.

Če odštejemo razne senzacionalistične zapise o tem, kako Jovanki Broz niso dovolili vstopa v center Sava, ker ni imela dovolilnice, bi lahko rekli, da so zahodna sredstva obveščanja namerila vrhunskemu sestanku jugoslovanskih komunistov veliko pozornost. Vendar pa je bilo njihovo pisanje o kongresu bolj poročevalskega značaja, manj pa so se ukvarjala z razčlenjevanjem razmer v Jugoslaviji. Zelo skrbno so si na Zahodu ogledali uvodni referat Vidoja Žarkovića in pri navajanju posameznih delov predvsem poudarili izjemno samokritičnost, ki preveča referat. Tisk tudi ugodno ocenjuje Žarkovićevo kritično analizo položaja v ZKJ in jugoslovanski družbi, vendar večinoma tudi dodaja, da ni zaslediti kakšnih bistvenih novih predlogov za reševanje vprašanj v zvezi z gospodarskim položajem, neenotnostjo v partiji in družbi in z nacionalizmom. Precej zahodnih časopisov je tudi povzelo ton nekaterih ti-

skovnih agencij, ki so posredno naprtile krivdo za sedanjo krizo na Titova rame. Frankfurter Allgemeine Zeitung je na primer zapisal, da se »prvikrat vidijo vzroki krize globoko v Titovem obdobju.«

Italijanski dnevnik La Repubblica pa gleda na 13. kongres ZKJ kot na kongres, ki je »brez dvoma eden najpomembnejših v zgodovini ZKJ, saj mora odgovoriti na nakopičena vprašanja v državi in partiji sami.«

Ugledni pariški dnevnik Le Monde pa je v svojem komentarju zapisal, da »Jugoslavija še naprej ostaja neurešena država, ki daje popolno podporo vsem prizadevanjem za mir in razorožitev ter sklepom OZN.«

Precejšnjo pozornost je 13. kongres ZKJ zbudil tudi v ameriškem tisku. New York Times je ob poročanju s kongresa zapisal, da bo morala jugoslovanska vlada sprejeti nekaj težkih odločitev, da bi gospodarstvo izvlekla iz sedanjega zastoja. Poročevalec Washington Posta pa meni, da je kongres

tudi nekakšna priprava javnosti na »novo bolečo stabilizacijo«. Christian Science Monitor pa v daljši analizi o Jugoslaviji med drugim poudarja, da kriza, s katero se ubada Jugoslavija, ni posledica le notranjih težav, temveč tudi globalnih gospodarskih problemov.

Vzhodnoevropski tisk je o našem partijskem kongresu poročal zelo obširno. Sovjetska tiskovna agencija TASS, ki je imela s kongresa več poročil, navaja tudi odločenost in konkretne predloge za reševanje ekonomskega položaja. Poljska Trybuna Ludu našteva najpomembnejše naloge kongresa: krepitev enotnosti ZKJ in federacije, dosledno izpolnjevanje dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije in razvoj socialističnega samoupravljanja. Moskovska Pravda pa v enem izmed več člankov o kongresu poudarja, da je »ZKJ vodilna sila v jugoslovanski družbi, s katero so povezani vsi uspehi v povojnem političnem, gospodarskem in kulturnem razvoju države.« Madžarski časopisi pa pravijo, da jugo-

slovanski komunisti na kongres niso prišli zato, da bi se trkali po prsih, temveč zato, da se spopadejo z zaostreno gospodarsko krizo in družbenimi protislovji.

Države v razvoju so še zlasti pozorno spremljale potek našega partijskega kongresa, saj prav od jugoslovanskih komunistov pričakujejo kritično in konkretno analizo stanja v mednarodnih političnih in gospodarskih odnosih. Hkrati tudi poskušajo izvedeti, kako se pri nas lotevamo (ali pa se nameravamo lotevati) reševanja gospodarskih vprašanj in socialne neenakosti.

Svet je torej na Jugoslavijo ob njenem partijskem kongresu gledal z veliko pozornostjo; kritično je seciral našo stvarnost, bolje rečeno naše težave. Pri tem je svetovni tisk bolj ali manj odkrito nakazal, da svet pričakuje, da bo ravno svojski samoupravni sistem, ki ga razvija in uveljavlja Jugoslavija, sam po sebi spodbudil iskanje odgovorov (in rešitev) na izzive in težave sodobnega časa.

Mitja Mersli

Komisija za razvoj političnega sistema

AVANTGARDA SE V VSAKRŠNIH RAZMERAH POTRJUJE Z DEJANJI

»V pokoj bi morali takoj vsi, ki izpolnjujejo za to po- goje; prepovedati je treba nadurno in honorarno delo; uvesti je treba druge in tret- je izmene; delovno dobo je treba skrajšati najmanj za dve leti, da bi dali mladim priložnost za zaposlitev.« To so zahteve delegata Jova Komazeca v komisiji za razvoj političnega sistema soci- alističnega samoupravljanja na 13. kongresu ZKJ.

Razprava je bila podobna drugim, več kot petsto jih je bilo na 13. kongresu ZKJ; ostala je namreč samogovor, saj Jovo Komazec ni dobil ne potrditve, da ima prav, niti ni sam povedal, kako si to predstavlja, še manj pa so se oglasili nasprotniki takih (poenostavljenih) tez. Veliko bolj bi bila, menim, sprejem- ljiva teza, da bi se slabi del- lavci, ne glede na leta in de- lovne izkušnje, morali uma- kniti novim, svežim delavn- im močem.

Izzivajoča in bolj podkrep- ljena s podatki je bila razpra- va delegata Manča Mitev- skega. Vprašal se je namreč, ali imamo v Jugoslaviji štrajke, kot jih že mnogi imenujejo, ali imamo kon- fiktna stanja, o katerih je govor v zakonu o združenem delu. Po mnenju Mitevskega v samoupravnem sistemu ne more biti besede štrajk, ker nimamo niti zasebne niti

državne lastnine proizvod- nih sredstev, torej ni naspro- tujočih si razrednih interes- ov. Pomeni, če bi pri nas delavci štrajkali, bi največ- krat morali štrajkati proti delavskim svetom in njihovi- m odločitvam, torej bi del- lavci štrajkali proti delav- cem. Trditev je makedonski delegat oprl tudi na podatke iz svoje republike o prekini- tvah dela. V Makedoniji je bilo leta 1982 pet prekinitev dela, 1983. leta 34, leta 1984 39, lani že 140 (v Jugoslaviji sta povprečno po dva štraj- ka na dan). Analiza je poka- zala, da so v Makedoniji po- dobne razmere, kot so dru- god po Jugoslaviji: 90 od- stotkov prekinitev dela je zaradi nezadovoljstva z osebnimi dohodki (nizki OD, zmanjšanje vrednosti točke, zamude pri izplačilu OD, izplačilo zajamčenih OD, razlike v OD med posa- meznimi tozdi, povečanje OD le v skupnostih skupnih služb, ne pa tudi v neposred- ni proizvodnji itd.) in s tem povezana neobveščenost ali pomanjkljivo obveščanje delavcev. Doslej pa pri nas še ni bilo štrajka s sovražnih pozicij, tako da je večina prekinitev dela glede motiva upravičena. Dejstvo pa je, da takšni konfliktna stanja kažejo tudi na premajhno učinkovitost članov, organi- zacij in organov zveze ko-

munistov in njihovo nepoz- navanje stvarnosti v posa- meznih kolektivih; če bi nam- reč člani ZK poznali raz- mere, v katerih delajo, bi lahko prispevali k pravočas- ni in učinkoviti odstranitvi vzrokov, ki pripeljejo delav- ce do tega, da izrazijo svoje nezadovoljstvo z ustavitvijo strojev oziroma z izsiljenimi sestanki.

Predolgo bi bilo, če bi to- likšno pozornost namenili vsem delegatom, ki so se prijavi- li za razpravo v komi- siji za razvoj političnega si- stema. Zato naj se omejim na pojma, ki sta se največ- krat pojavljala:

- etatizem,
- odgovornost.

Etatizem (sistem, v kate- rem si država lasti izključno pravico do odločanja v vsem družbenem življenju) se je v razpravah delegatov pojav- ljal v številnih različicah: kot federalni etatizem, kot policentrični etatizem (tega

največkrat očitajo republi- kam in pokrajinama in iz te- ga jim nekateri tudi zanikajo ustavno vlogo in samostoj- nost), etatistični socializem (temu se po mnenju nekate- rih delegatov približujemo zdaj mi), etatistični odnosi, etatizacija družbenega živ- ljenja, etatizem soglasja (mi- šljene so odločitve v skupš- čini SFRJ, ki jih je treba sprejemati s konsenzom, to- rej s soglasjem vseh repu- blik in pokrajin). Vsi pa so se strinjali z uvodničarjem Boškom Krunicem, ki je od- prl delo v komisiji, da je vsa- kršen etatizem nevaren, da nas ovira pri iskanju izho- dov iz sedanjih zagat, predv- sem pa onemogoča, da bi se politični sistem socialistič- nega samoupravljanja poka- zal tudi ekonomsko učinko- vit. Gre namreč za to, da spopad med etatizmom in samoupravljanjem pri nas dobiva vse izrazitejše obrise razrednega boja, ko imajo

samoupravljalci vse manj možnosti odločati o svojem presežnem delu, da drugi odločajo v imenu delavcev o razširjeni reprodukciji, o delitvi družbene moči in druž- benega bogastva.

S tem so povezane tudi vse razprave o odgovornosti. Najbolj konkretno so strnje- ne v besedah delegatke Kse- nije Vučković. Ze čez glavo ima, je poudarila, besed, ki jih tolikokrat slišimo z go- vornoških odrov, da »mora- mo«, da »je treba«. Zlasti je zamerila nekdanjim funkci- onarjem, ki so se umaknili s političnega odra, pa so jih zdaj polna usta kritik, kam smo zabredli, kot da niso bili prav oni tisti, ki so prispeva- li kar izdaten delež k seda- njemu položaju, vključno z 20,6 milijarde dolarjev dol- ga. Za tiste pa, ki so še »na oblasti«, je treba doseči, da bodo priznali svoje napake, potem pa se umaknili in pre- pustili svoja mesta poštemim in sposobnim, ne pa da še naprej sede z nami na se- stankih, je bila delegatka od- ločna.

Tudi v komisiji za razvoj političnega sistema so raz- pravljalci soglašali, da mora- mo spremeniti razmere, da moramo družbene in gospo- darske tokove naposled pre- usmeriti v zeleno smer, sicer se bomo vse bolj oddaljevali od ciljev, od družbe dela in svobodnih združenih delav- cev. »Če hočemo kaj spre- meniti, moramo najprej spremeniti miselnost ljudi, torej najprej sebe, saj smo prav ljudje najvišja in mar-

sikdaj neprehodna pregrada vsem spremembam,« je me- nil Branko Azeski. Torej od- slej manj nedela in življenja po načelu »bomo že kako«, manj izogibanja zameram, manj preračunljivosti, skrat- ka manj vsega tistega, ki nas je pripeljalo v sedanje kriz- no stanje.

Ponavljanje je mati učeno- sti, so rekli stari Rimljani. Tudi v kongresnih razpra- vah je bilo ob svežih zamis- lih še veliko ponavljanja. Smo pač postali izvedenci za analize razmer in ugotavlja- nje, kaj vse je v naši družbi nápak. Po 13. kongresu – takšno je soglasno mnenje razpravljalcev – se s tem ne bomo smeli več zadovoljiti, ne bomo več mogli bolj ver- jeti v seje in sestanke kot v ljudi.

»Kadar nam je težko – mora biti komunistom naj- težje,« je med kongresom vi- selo geslo s pročelja hotela Jugoslavija. Avantgarda se v vsakršnih razmerah potrjuje z dejanji in akcijo, to pa je tisto, kar ljudje pričakujejo od komunistov, ko so se za delegati 13. kongresa ZKJ zaprla vrata centra Sava. In glede političnega sistema socialističnega samoupra- vljanja je nalog iz Kritične analize – tudi o njej je bilo veliko govora – toliko, da bomo že jutri potrebovali prednostni vrstni red; z no- silci in roki, da se bo vedelo, kdo mora kaj narediti in do kdaj. Tudi to je ena od upra- vičenih zahtev, ki naj naredi naš izvorni politični sistem učinkovitejši.

Vlado Šlamberger

Odgovornost in birokracija

Enakost, birokracija in odgovornost so bile ob krizi največkrat izgovorjene besede na 13. kongresu jugo- slovske partije. Ponavljale so se v najrazličnejših inačicah, tako da so postopoma začele izgubljati pravo vsebino.

Enakost si mnogi razlagajo kot enakost siromakov, kot nekaj brez posebnosti in razlik, ki pomenijo celoto. Za birokracijo imamo sicer utečeno besedno razlago in politično definicijo, toda nihče ne zna ali noče tudi konkretno povedati imena in priimka števil- nih biokratov na vseh ravneh. Raje jih imenujemo kar birokracija.

Odgovornost moramo zaostri, razčleniti, kaj je osebna in kaj kolektivna odgovornost, potreben je dogovor o tem, kaj sploh je in kaj ni odgovornost in tako dalje. Odgovorni smo delavskemu razredu, so poudarjali odgovorni tovariši, člani avantgarde delav- skega razreda tudi na kongresu, čeprav so dajali včasih tudi neodgovorne izjave.

V novem najvišjem partijskem organu, v central- nem komiteju, se je z volitvami izboljšala njegova razredna sestava je ugotavljal Ali Šukrija, ker je bilo v starem CK samo enajst delavcev. V novem najvišjem partijskem organu, v centralnem komiteju se je z voli- tvami izboljšala njegova razredna sestava, je ugotav- ljal Ali Šukrija, ker je bilo v starem CK samo enajst delavcev. V novoizvoljenem jih bo sedemindvajset. Tudi kmetov bo več kot doslej. Namesto enega bodo trije. Vseh članov Centralnega komiteja pa je 156.

Ob tem pa je v komisiji za idejna vprašanja nenehno tekla razprava o tem, kako zagotoviti delavsko razredno večino v partijskih vrstah. Čuli so se najra- zličnejši predlogi, od najbolj nesprejemljivih, ki bi krepili samo količino partijskega članstva, do razum- nih o merilih za sprejem v Zvezo komunistov.

Kljub temu pa ostaja občutek, da so razprave pote- kale tako, kot da so se delegati pogovarjali o nekom, precej odtujenem za katerega usodo so sicer zaskrb- ljeni, vendar pa ne povezani z njo. Kot da so pozabili, da je partija avantgarda delavskega razreda in da izhaja iz njega. Razen, če se ne odtuji...

Ž. R.

KAKO DO ENOTNOSTI

Kritika neenotnosti v vr- stah Zveze komunistov in njene neučinkovitosti, bese- dičenje in vse slabša sestava ZKJ je bila osrednja tema razprav v komisiji za idejno, politično, akcijsko in ka- drovsko usposabljanje in delovanje ZKJ ter statutar- na vprašanja. Kriza, ki se vse bolj razrašča v gospodarstvu in je tudi že družbena kriza, je močno načela tudi idejno enotnost v Zvezi komuni- stov. Neučinkovitost, pogo- sto povezana z neodgovor- nostjo in sprejemanjem pre- številnih sklepov, ki jih nih- če ne izpolnjuje, je močno omajala ugled zveze komu- nistov. To se odraža tudi v vse manjšem prilivu v član- stvo ZK, zlati še mladih in delavcev, ki so tudi najmoč- nejša skupina, ki izstopa iz Zveze komunistov.

Toda, če naj bo zveza ko- munistov tudi poslej avant- garda delavskega razreda, mora ne samo z besedami, temveč tudi konkretno v boj proti vsem slabostim in vse- mu, kar je proti hotenjem

delavskega razreda, so pu- darili delegati v komisiji. S konkretno diferenciacijo v delu komunistov je moč izločiti iz organizacije tiste, ki ne sodijo vanjo. Uveljaviti je zato treba moralne vred- note našega socialističnega samoupravljanja, ki pa so v vsakdanji praksi močno odrinjene. Lik komunista ni nikakršna idealizacija, tem- več potreba, da člani ZK prednjačijo v znanju, delu, sposobnostih, in s svojim zgledom pridobivajo ljudi za spreminjanje obstoječih razmer.

Enotnost je bila največ- krat izrečena beseda z go- vornoških odrov. Te pa ni, po mnenju članstva, kot ga je izreklo tudi v javni razpravi po 13. seji CK ZKJ, niti v najvišjih vodstvih. Razlika v stališčih med republiškimi in pokrajinskimi zvezami komunistov do posameznih vprašanj so različne. Marsik- daj se kljub soglasno spreje- tim sklepom le-ti ne uresni- čujejo prav zaradi razlik, ki so bile potisnjene v stran, ne

pa razčiščene. Veliko je bilo naštevjanja, zakaj ni enotno- sti v ZKJ, od tega, da so za to krivi republiški etatizmi in neupoštevanje demokratič- nega centralizma, do tega, da je tudi v vrstah zveze ko- munistov precej članov, ki si ne želijo sprememb in zato tudi ne podpirajo in uveljav- ljajo ustreznih dejanj.

Ob zahtevi, da bi morali pritegniti v ZK predvsem delavce in da se ne smemo odreči nujnosti doseganja delavske večine v ZKJ, je bil velik poudarek dan tudi o- govornosti, da bi pritegnili mladi rod, ki mu ni vseeno, kakšen bo naš jutrišnji dan. Prav oni lahko vnesejo sve- žino in večjo ustvarjalnost tudi v vrste zveze komuni- stov, ob tem pa s svojo bor- benostjo dosežejo, da se raz- merje sil prevesi v korist ti- stih, ki so za spreminjanje razmer in hitrejšo krepitev socialističnih samoupravnih odnosov. Le tako se bo lah- ko tudi hitreje uveljavljal ustavni položaj delavcev, zlati še za njihov odbočilnejši

vpliv na vse reprodukcijske tokove. Treba se je obrniti k človeku-delavcu, ustvarjal- cu, pritegniti vse ustvarjalne sile, ki lahko zagotavljajo napredek. Zato ob zahtevi po večji enotnosti v ZKJ ne moremo govoriti le o dosled- nejšem upoštevanju demo- kratičnega centralizma, tem- več tudi o tem, kakšne obli- ke in metode dela bo razvila Zveza komunistov, da bo sposobna za boj proti biro- kratizmu, etatizmu, unitariz- mu, centralizmu in vsem drugim pojavom, ki nimajo nič skupnega s socialistič- nim samoupravljanjem in njegovo idejo, temveč jo lah- ko le zadušijo. In kot je bilo tudi poudarjeno, si pač ne moremo privoščiti, da bi za- mudili zgodovinsko prilož- nost graditve novega izvir- nega socialističnega sistema, pa ne zaradi mednarodne javnosti, temveč da bi predvsem zaradi nas samih dejansko okrepili, oživili in uveljavili našo samoupra- vno socialistično enotnost.

Nina Komparič

Komisija za razvoj Zveze komunistov

KO SE USTAVI, MORAMO ŠE Z VEČJO MOČJO NAPREJ

Sklepno poročilo komisije, uvodna beseda Hamdije Pozderca in večina razprav tvorijo tako rekoč nedeljivo celoto, ki jo je morda še najbolj označil v svoji razpravi Vinko Hafner, ko je govoril o zvezi komunistov in njenem odnosu do komunistične ideje. Tudi sicer je bilo v tej komisiji dosti vračanja k temeljem našega družbenopolitičnega sistema in pa spraševanja, ali so bila odstopanja od začrtne poti v preteklosti (pa tudi še danes!) nujna na poti graditve brezrazredne družbe – kot zadnje stopnje v razvijanju samoupravnih socialističnih odnosov – ali pa so bila samo posledica nestrokovnega in predvsem sebičnega gledanja in vztrajanja pri predobitju in ohranjanju trenutnih in ozkih posebnih, občinskih, republiških in pokrajinskih koristi.

Bilo je tudi nekaj odstopanj, ko so razpravo v komisiji vračala na staro in že živeto, praznih priseganj za dvig proizvodnje, krepitev bratstva in enotnosti, povezovanje (zajedništvo), da bi od besed končno le prešli k dejanjem itd. Razprava je tudi jasno pokazala, da na nekatera vprašanja gledamo v Jugoslaviji različno, kar pa ne more biti razlog, da ne bi sodelovali, da končno zveze komunistov vseh republik in pokrajin, vsi člani Zveze komunistov delujemo z istih idejnih izhodišč. Razlike nas torej ne razdvajajo, ampak kvečjemu povezujejo, torej ne rušijo enotnosti. Zanimivo je, da je največ besednega

priseganja prihajalo iz okoliš, v katerih izvajanje dogovorjene politike najpogosteje ne držijo, jo uveljavljajo počasi ali sploh ne.

Tudi v tej komisiji se je, žal, nekajkrat pokazalo, kako se med seboj še vedno preslabo poznamo, in to je bila za nekatere delegate presenetljiva, predvsem pa nepričakovana plat razpravljanja. Ni šlo za razprave in smeri razmišljanja, ki bi prevladovali in dajale smer delu komisije – daleč od tega – kljub temu pa nekaj razprav ni bilo potrebnih. Tako so denimo mladim iz Slovenije očitali, da zahtevajo nič več in nič manj kot ukinitve JLA! Seveda so ostre zahteve, da se takšne pozive obsodi, naletele na široko podporo, ki jo je potrjeval aplavz, žal pa ni bilo nikogar, ki bi delegatom iz drugih okoliš povedal, da kaj takega ni nikoli in nihče – najmanj v organizirani obliki – v Sloveniji zahteval. Slovenski mladinci, mirovna skupina, ki deluje v okviru republiške konference ZSM Slovenije, je predlagala samo, da se mladincem, ki iz verskih razlogov nočejo prijeti za orožje (gre za po nekaj prepričanih članov skupnosti Jehovinih prič vsako leto), omogoči civilno služenje vojaškega roka, namesto da se jih po vsakem prihodu iz zapora ponovno pokliče v vojsko, in ker ne gredo, spet obsodi. Tako nekateri mladinci preživijo tudi po več let v zaporu.

Podobno je bilo s predlogom mladincev na kongresu

slovenske mladine, da praznujemo dan mladosti drugače, ne več z dragimi zletskimi prireditvami na stadionu JLA v Beogradu, predlogom za ukinitve smrtnih kazni, ukinitvijo člena 133 kazenskega zakonika (verbalni delikt) ipd. Gre skratka za predloge, ki ne ogrožajo temeljev, na katerih gradimo našo družbo. Nekajkrat so bili – tudi v tej komisiji – ocenjeni za protisamoupravne, protisocialistične, še več, govorili celo o poskusih demontaže države!

Kot že rečemo, je šlo za posamezne, tendenciozne, razloge, ki so dobile večjo podporo, kot jo zaslužijo, niso pa prevladovali. Prevladovali so pozivi, naj gradimo Jugoslavijo na avnojskih temeljih, nadaljujemo pot, ki jo je začel in vodil tovariš Tito, in tako, kot je videl našo skupno pot naprej.

Uvodoma smo omenili besede Vinka Hafnerja, ki pa so bile značilne za delo te in tudi drugih kongresnih komisij. Nesprejemljivo je namreč, meni Vinko Hafner, da se Zveze komunistov in komunisti včasih vedejo, kot da se boje ali pa, kot da jih je strah povedati, da si ZK prizadeva za komunizem kot končni cilj družbe, ki jo gradimo, to je zvezo svobodnih združenih delavcev. Samoupravni socializem je eden od ciljev na tej poti, pa še tega gradimo včasih hitreje in uspešneje, drugič zastanemo na tej poti, potem pa še z večjo močjo krenemo naprej.

Matjaž Vizjak

ZA KREPTIEV ENOTNOSTI OBOROŽENIH SIL

France Popit nas je že v uvodnem govoru spomnil, da bomo pridobitve revolucije najbolj branili s stalnim dograjevanjem revolucionarnih dosežkov. Kongres je opozoril na velike nevarnosti, ki prete naši družbi s krepitvijo nacionalizma. Izkušnje boja proti albanškemu nacionalizmu in tudi proti velikosrbskemu in črnogorskem nacionalizmu na Kosovu kažejo, kako nacionalizem razdira vso večnarodnostno skupnost in s tem tudi njeno sposobnost, da zaščiti revolucionarne

dosežke. Po Popitovem mnenju moramo spremeniti tudi nerazumljive razlike v ocenah tega pojava, ki se kažejo zlasti v neenotnosti, oportunistu in koketiranju z nacionalizmom v posameznih delih zveze komunistov in v nekaterih vodstvih.

Kongres je jasno povedal, da so nesprejemljive teze, ki dvomijo v ustavno vlogo, delavsko-razredni, splošno-človeški in jugoslovanski značaj naše armade. Najboljši odgovor zagovornikom takšnih stališč dajejo delovni ljudje, narodi in narodno-

sti, ki armada doživljajo kot svojo in v njej vidijo glavno moč za zagotavljanje miru in nedotakljivosti Jugoslavije.

V zadnjem obdobju so doseženi pomembni uspehi pri usposabljanju vseh subjektov za obrambo pred agresijo. Med najpomembnejše dosežke vsekakor spada visoka stopnja moralnopolitične enotnosti, usposobljenosti in posodobitve JLA in teritorialne obrambe. Tudi v neugodnih družbenoekonomskih razmerah smo uspeli okrepiti obrambno pripravljenost naše federativne državne skupnosti. V kongresni komisiji je bil seveda tudi govor o tem, da ne smemo idealizirati in kazati samozadovoljstva ob doseženem, temveč da mora biti kritika podlaga za napredek na tem področju. To velja na primer za načrtovanje obrambnih priprav v posameznih skupnostih in seveda tudi za vse druge vidike ljudske obrambe in družbene samozaščite. Razpravljali so zahtevali in kongres je tudi sprejel, da moramo še naprej krepiti enotnost v jugoslovanski ljudski armadi in teritorialni obrambi. Tudi glede opreme ne smemo dopustiti, da bi naša armada zaostala za armadami sosednjih držav, zato bo treba zagotoviti trajnejše vire sredstev za posodobljanje oboroženih sil, seveda le v skladu z gospodarskimi možnostmi naše države.

B. Š.

Delo, potem zasluge

Partija, kot tudi Bog, zahtevata celega in praznega človeka, si je s citatom znanega književnika na kongresu komunistov pomagala delegatka. Ne, ni bila osamljena, ko je ugotavljala, da lik komunista blede, da se ljudem, ki so dokazano proti političnemu sistemu, nič ne zgodi, da je birokratska izkaznica vredna več kot vsako drugo delo in znanje. S prsti so komunisti kazali na tiste v svojih vrstah, ki so po njihovem mnenju krivi, da ZK izgublja ne le ugled, temveč tudi zaupanje. No, oni z imeni so spraševali, kaj je z državo in s partijo, da je tako, kot je.

Povedali so, kakšen komunista ne bi smel biti. Predvsem to. Ni pa ostalo skrito, da potrebujemo umne ljudi, ki morajo biti ob tem še sposobni z imenom in priimkom povedati, da niso bili pošteni, uspešni, idejno in moralno dovolj svetel vzor, da bi lahko pomagali strniti vrste in pritegniti sedanje razočarano članstvo in vse, ki pričakujejo pomoč svoje avantgarde, k delu in ustvarjanju.

J. Z.

NAŠA DIPLOMACIJA V PRECEPU

Če je kdaj delo komisije za mednarodno sodelovanje potrdilo splošno in vedno trdnije spoznanje, da je zunanja politika v najtesnejši zvezi z notranjim razvojem in razmerami, je to odrazila tridnevna razprava v tej komisiji. Temeljne strateške opredelitve jugoslovanske zunanje politike ostajajo, in ne samo to, morajo se s konkretno zunanjepolitično akcijo in razvijanjem mednarodnih odnosov – od sosednjih dežel do širšega razvitega evropskega prostora in nerazvitih – še bolj uveljaviti. To je edina možna pot, da še bolj utrdimo mednarodni položaj SFRJ in zagotovimo boljše možnosti za napredek socialističnega samoupravljanja in tudi druge plati tega procesa, ki ga sicer imenujemo politika neuvrščenosti. Obe plati pa v sodobnih razmerah ekonomskega in znanstveno-tehnološkega razvoja, ob spremembah v sestavi (ne več) klasičnega delavskega razreda, zahtevata predvsem nenehno dejavnost, znanje ali, kot je bilo večkrat poudarjeno, navezovanje in vsestransko razvijanje mednarodnih stikov.

Glede na te osnovne prvne naše politike neuvrščenosti je prišlo do močno utemeljenega kritičnega poudarka, da je mednarodno gospodarsko sodelovanje najšibkejša točka jugoslovanske zunanje politike. Pri tem je prevladovala kritična, vendar objektivna ugotovi-

tev, da je izboljšanje tega odvisno predvsem od nas samih – od tega, kako bomo izpolnjevali načelne opredelitve o opiranju na lastne moči in o odpiranju do znanstveno-tehnološkega in siceršnjega napredka v svetu z nanašanjem znanih sestavin humanega in demokratičnega socializma v našo družbo. Poleg nujnosti sodelovanja z razvitim svetom pa ostaja življenjskega pomena usmeritev Jugoslavije v krepitev gospodarskega sodelovanja z deželami v razvoju. Tu se bomo morali bolj uveljavljati, zlasti v prizadevanjih za ekonomsko in tehnično sodelovanje v okviru koncepta Jug-Jug. Eden od govornikov je to dobro poudaril, rekoč, da to ni le vprašanje preživetja, temveč je od tega predvsem odvisna ohranitev in krepitev neodvisnosti in neuvrščenega položaja Jugoslavije.

Pri odgovornem obravnavanju mednarodnega položaja je zaslužno pomembno mesto dobila analitična in kritična razprava o procesih in odnosih v razvoju sodobnega socializma. Poudarjena je bila nujnost, da Zveza komunistov mnogo bolj poglobljeno znanstveno preučuje te spremembe in tokove v sodobni socialistični in še posebej marksistični misli. To je, je bilo rečeno, tudi njena zgodovinska odgovornost, kajti sodobno delavsko gibanje in socialistične sile to upravičeno pričakujejo

od Zveze komunistov Jugoslavije, saj je bila v povojni zgodovini dolga leta – in je to še zmeraj – vir navdihov za socializem, v katerem se v humanih in demokratičnih razmerah sproščajo in ustvarjalno usmerjajo sile in pobude širokih ljudskih množic.

Poudarjena je bila prednostna naloga, to je razvijanja dobrososedskih odnosov in v tem okviru skrb za položaj naših manjšin v sosednjih državah. Zaradi njihovih specifičnosti, kjer ponekod celo zavirajo obstoj delov naših narodov, je tudi v sami Zvezi komunistov nekaj nejasnosti pri konkretnem uveljavljanju politike do sosedov. Zato je potrebno v Zvezi komunistov nameniti veliko več pozornosti znanstvenemu raziskovanju in sprotne obveščanju o razvijanju sodelovanja s sosedji.

Kot sem že na začetku poudaril, je razprava pokazala prav gotovo tudi to, da spričo povezanosti notranje in zunanje politike v zvezi komunistov ne moremo ločiti razprav o ključnih strokovnih, razvojnih in idejnih vprašanjih naše družbe po komisijah, kot na kongresih, velja razmisliti o primernejšem in celovitejšem razpravljanju o zunanji politiki, saj že zdavnaj ni več klasična reprezentativna diplomacija, temveč še ne dovolj pa vendar podružljiva dejavnost.

Andrej Škerlavaj

Iz uvodnega poročila Vidoja Žarkovića, predsednika predsedstva CK ZKJ na 13. kongresu ZKJ

ZGODOVINSKI TRENUTEK ZAHTEVA BISTVENO DRUGAČEN ODNOS DO GOSPODARJENJA, POSLOVANJA, RAZVOJA

Danes je jasno, da moramo hitreje opuščati dosednji ekstenzivni način gospodarjenja, odločneje moramo povečevati produktivnost dela, kar najbolje izkoristiti vse gospodarske vire in se bojevati za kakovost izdelkov. Zgodovinski trenutek zahteva bistveno drugačen odnos do ekonomije poslovanja, do samoupravne mobilnosti in koncentracije sredstev, do oblikovanja in razvoja velikih poslovnih sistemov. Z vsemi ukrepi razvojne in ekonomske politike ter z odločno akcijo Zveze komunistov in drugih subjektivnih sil moramo spodbuditi in narediti premik k večjemu družbenemu in materialnemu vrednotenju proizvodnega in ustvarjalnega dela, znanja in poslovnosti, inovacij in izumiteljstva.

Izkoristiti velike rezerve

Velike rezerve, ki jih imamo v premalo izkoriščenih materialnih in človeških virih, so dragocena osnova za hitrejšo rast proizvodnje in povečanje splošne kakovosti gospodarjenja. Z ukrepi sistema, ekonomske in razvojne politike ter z akcijo subjektivnih sil moramo zagotoviti, da bodo proizvodne zmogljivosti veliko bolj izkoriščene, da se bodo stroški poslovanja hitreje zmanjševali, da bomo sredstva hitreje obračali, da bomo devizna sredstva države bolje usmerjali v proizvodne namene, produktivnost dela pa hitreje povečevali.

Najvažnejši pogoj za večjo rast proizvodnje na ekonomsko racionalnih in kvalitativnih osnovah sta večji izvoz, posebno na konvertibilno območje, ter hitrejši in racionalnejši vključevanje v

mednarodno delitev dela. Omejenost domačega tržišča že sama po sebi navaja na močno rast izvoza blaga. Brez tega ni možno popolno in smotno izkoristiti gospodarskih potencialov, kakor tudi ni uspešnega prehoda na intenzivno gospodarjenje brez močnejšega vpliva ekonomskih zakonitosti svetovnega tržišča na domačo proizvodnjo.

Izoblikovati moramo skupno jugoslovansko zasnovo vključevanja v mednarodno delitev dela, izvažati tisto, s čimer se lahko najbolj racionalno vključimo v mednarodno gospodarske tokove, uvažati pa tisto, kar bo bistveno pripomoglo k našemu tehničnemu in tehnološkemu razvoju. Izvozni razcvet mora vse bolj iti prek skupnih programov proizvodnje in izvoza, potekati torej na temeljih najširšega povezovanja in delitve dela na notnem jugoslovanskem gospodarskem območju, s krepitvijo kvalitativnih dejavnikov gospodarjenja. Razvijati se mora s tistimi proizvodi in storitvami, s katerimi je mogoče dosežati vse bolj ugodne neto devizne učinke.

Nujno je tudi, da se hitreje razvijajo višje oblike gospodarskega sodelovanja s tujino – industrijska kooperacija, skupna vlaganja in podobno. S tem bi opravili nujne premike v regionalni sestavi naših skupnih gospodarskih odnosov s tujino, zlasti z državami v razvoju.

Za jugoslovansko gospodarstvo je velikega pomena devizni priliv od turizma. Tu so gotovo naše velike možnosti in optimalno jih moramo izrabiti. Vendar je že čas, da naposled resno vzamemo opozorila, da je naš dejanski devizni priliv od turizma ve-

liko večji od tistega, ki ga ustvarjajo institucije družbenega sektorja. Zavljo ekonomskih, socialnih in političnih razlogov ne moremo dovoliti, da bi tako tudi ostalo. Do skrajnosti moramo zaostri problem špekulacije z devizami. Seveda ne gre za legalno varčevanje na deviznih računih občanov, ampak za devize iz nedovoljenega in nezakonitega kasiranja od tujcev, za prelivanje deviz iz družbenega sektorja v zasebne žepce.

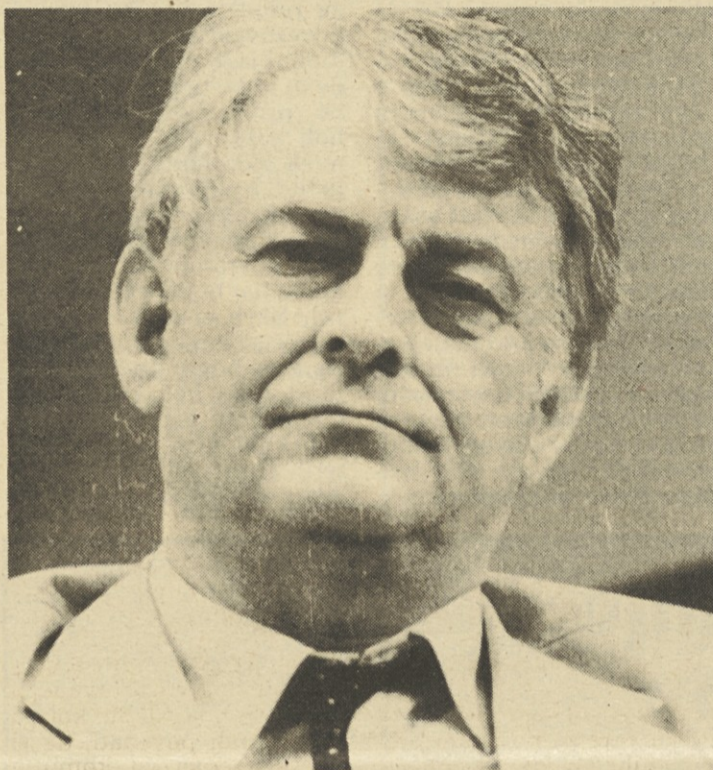
V kmetijstvu so velikanške neizkoriščene rezerve. Če bomo kar najhitreje presegli očitno zaostajanje kmetijstva, bomo ustvarili izjemno velike možnosti za skupno povečanje proizvodnje. To je zelo pomembno tudi za stanovitnost domačega tržišča za zmanjšanje inflacije, dvig življenjske ravni in za zboljšanje plačilne bilance.

Znanje ključni dejavnik razvoja

Vso skrb je treba nameniti povečanju domačih virov za naložbe. Tudi tu imamo pomembne neizkoriščene rezerve in možnosti. Povečanje dohodka gospodarstva in v tem okviru možnosti, da več namenimo razširjeni reprodukciji, je vsekakor glavna smer naših naporov na tem področju. Vendar ne smemo pozabiti, da je tudi varčevanje prebivalstva, premišljeno spodbujevano, prvorazrednega pomena za vlaganja v gospodarstvu. Tuja sredstva, bodi v obliki posojil za uvoz opreme bodi v obliki skupnih naložb s tujimi partnerji, je treba sprejemati na podlagi meril iz usklajenih načrtov federacije, republik in pokrajin ter ob poročstvu, da jih bo tisti, ki najema ta sredstva, tudi sposoben v roku vrniti.

Racionalna uporaba in samoupravna koncentracija akumulacije. skromni v jugoslovanskem gospodarstvu, sta nezamenljiva opredelitev razvojne politike. Nujno je, da se ZK odločneje zavzema za bolj donosne naložbe in samoupravno koncentracijo naložbenih sredstev na strateških programih razvoja, a v prid hitrejši rasti dohodka. Zato moramo dati velik pomen preobrazbi poslovnega bančništva, da bo svoje finančne razvojne funkcije opravljal predvsem po ekonomskih merilih, ob krepitvi odgovornosti bank in razbijanju njihove dosedanje izrazite teritorializacije.

Znanost in tehnologijo moramo razvijati na najširši fronti – od znanstvenega snovanja dela na slehernem delovnem mestu do skupnih družbenopolitičnih odnosov in osmišljanja nadaljnega razvoja. V tem smislu moramo tudi sistem izobraževa-

nja in vzgoje obravnavati kot dejavnik razvoja znanosti in njenega prenosa do delavcev samoupravljalcev, ker je to eden najvažnejših dejavnikov družbenega napredka sploh. Vzgoja in izobraževanje sta eno najpomembnejših družbenih področij, odkoder prihajajo naši najbolj dragoceni razvojni potenciali. To zavezuje zvezo komunistov, da se reforme izobraževanja in vzgoje loteva s stališča zahtev, da jo postavimo v službo oblikovanja celovitih, pogumnih, ustvarjalnih osebnosti, osvobojenih vseh primesi tradicionalizma in dogmatizma, sposobnih za izpolnjevanje gospodarskih, samoupravnih in drugih nalog, ki jih zahtevata družba in čas, v katerem živimo. Zveza komunistov se mora bojevati za samoupravno preobrazbo vzgojno-izobraževalnega sistema, njegovo povezovanje z drugimi področji združenega dela, za njegovo večje združevanje na jugoslovanski ravni. Tej zahtevi, ki izhaja iz narave sodobnega razvoja, morajo biti podrejena skupna načela in jedra vzgojno-izobraževalnega programa ter vse oblike in vsebine medrepubliško-pokrajinskega sodelovanja na tem področju, vključno mreža šol, fakultet in drugih vzgojno-izobraževalnih institucij. Ni sodobnega vzpona proizvajalnih sil, uspešnega razvoja socialističnega samoupravljanja in ne krepitve jugoslovanske enotnosti brez neovirane pretoka idej, svobodnega poklicnega in delovnega združevanja na celotnem jugoslovanskem prostoru, in to prav v znanosti in izobraževanju.

Huda inflacija je danes ena naših največjih tegob. Spodkopava naš sistem, slabi možnosti in zmanjšuje re-

zultate naših prizadevanj, za povečanje izvoza in kvalitativnih dejavnikov gospodarjenja, znižuje življenjsko raven delavcev in najsiromašnejših družbenih slojev ter prelaga ekonomsko stabilizacijo domala izključno na njihova pleča. Zato je obrzdanje inflacije eden bistvenih pogojev za izhod iz gospodarske krize ter za doseganje ciljev in izpolnjevanje nalog razvojne in gospodarske politike. Naša prizadevanja za obrzdanje inflacije morajo biti celovita in usmerjena na odpravljanje vseh vzrokov zanjo. Potreben je vseobsegajoč protiinflacijski program ukrepov in dejavnosti, od temeljne organizacije združenega dela do federacije. Zveza komunistov se mora zavzeti za to, da bodo v boj proti inflaciji vključena vsa sredstva gospodarske politike in pritegnjene vse družbene sile.

Za obrzdanje inflacije je bistvenega pomena, da povečamo proizvodnjo, izvoz in dohodek ter odločneje razbremenjujemo gospodarstvo velikanskih izdatkov za družbeno režijo. Hitreje moramo uveljavljati predvidene ukrepe finančne konsolidacije gospodarstva in bank, zmanjšati zadolženost gospodarstva z reprogramiranjem njegovih dolgov ter poiskati učinkovitejše rešitve za olajšanje težkega bremena tečajnih razlik. Čim prej moramo doseči, da ne bi več porabljali, kot ustvarimo. Vzporedno s tem pa je potrebno učinkoviteje urediti družbeno nadziranje rasti cen.

V naši socialistični samoupravni družbi je socialna politika pomemben dejavnik uspešnega gmotnega in družbenega razvoja. Izhodiščno stališče Zveze komunistov Jugoslavije je, da je

mogoče učinkovito reševati zaostrena vprašanja na področju življenjske ravni in socialne politike le z boljšim gospodarjenjem, povečevanjem dohodka in zmanjševanjem inflacije.

Nujna motivacija delavcev

Razvijati moramo celovitejši sistem motiviranja delavcev za boljše delo in gospodarjenje, in sicer z doslednejšim uveljavljanjem delitve po rezultatih dela in hitreje uresničevati politiko in stališča Zveze komunistov Jugoslavije na tem področju, ki smo jih popolneje razčlenili na 24. seji CK ZKJ in v predlogu za resolucije tega kongresa. Komunisti se moramo zavzemati za to, da bi bila v vseh organizacijah združenega dela in institucijah sistema sprejeta potrebna merila za takšno delitev ter da bi odločneje ukrepali proti omahovanju in odporu. Dolžnost komunistov je, da se bori proti uravnalovki, ki postaja v razmerah hude inflacije čedalje bolj izrazita, pa tudi proti nevdzdržnim razponom v osebnih dohodkih, ki niso zasnovani na rezultatih dela. Komunisti se moramo odločneje bojevati za enakopravnost delavcev pri ustvarjanju in delitvi dohodka. Brez tega ni mogoče zanesljivo vedeti, koliko je ustvarjeni dohodek plod dela in upravljanja družbenih sredstev po delavcih v tozidih, koliko pa je plod oziroma posledica privilegirane oziroma neenakopravnega položaja delavcev v pogojih gospodarjenja.

Velika nezaposlenost je ena naših največjih socialnih in političnih tegob. To je tudi prvorazredno razvojno vprašanje, ker ostajajo zunaj dela številni mladi in šolani ljudje, ki bi s svojim znanjem in poletom lahko bistveno pripomogli k hitrejšemu in uspešnejšemu razvoju države.

Imamo dovolj materialnih in drugih možnosti, da to hitreje urejamo, a jih premalo izkoristimo. Potrebujemo premišljenje programe in konkretne akcije. Takšni programi morajo spodbujati razgiban gospodarski razvoj, a tudi odkrivanje ustreznih ukrepov gospodarske politike. V njih mora biti podarjena odgovornost delavcev za razpolaganje z družbenimi sredstvi, spodbujati morajo razvoj terciarnih dejavnosti, učinkovitejše naložbe, spodbujati razvoj gospodarsko manj razvitih območij in povečevati kmetijsko proizvodnjo, usmerjati varčevanje prebivalstva na proizvodne tokove in podobno. Dosledneje in učinkoviteje moramo osmisliti politiko in ustavne določbe o delu občanov s sredstvi v osebni lasti.

ALI BODO NAŠE BESEDE PREGLAŠENE

Besede slovenskih pisateljev in prosvetiteljev Trubarja, Levstika, Zoisa, Cankarja, vedno žive misli o Slovencih, narodu in jeziku, so bile tudi zadnje mesece slišati na proslavah naših združenih društev. Tako je bilo nedavno tudi v Stuttgartu na proslavi 15-letnice Triglava. Proslave so za naše ljudi, ki delajo in živijo v tujih industrijskih središčih, srečanje med svojo lastno zavestjo in pripadnosti narodu in domovini in ekonomsko in kulturno stvarnostjo tujega okolja, v katerem delajo in prebivajo. Tako vse slovesnosti, ki so združene z zabavami in kulturnimi prireditvami obeležje pa jim dajejo politični govori, običajno kažejo višjo stopnjo zavesti o pripadnosti domovini, kot jo delavci, ki so večinoma že dvajset let odtujeni od domačih ognjišč, dejansko občutijo. Še večjo razliko pa lahko vidimo pri njihovih otrocih, ki se sicer večinoma lahko nauče kaj povedati v domačem jeziku, med seboj pa govorijo v tujem in ga tudi bolje poznajo

kot tudi kulturo nam tujega naroda. Lepe besede, pesmi, glasba, sicer vedno znova povzročajo, da se zavemo narodnega bistva, vendar so že naslednji dan znova prisiljeni v bitko za delo in življenje v okolju, kjer so se že stalno naselili.

Proslave, nekatere so res množične, zanesljivo veliko pomenijo za članstvo slovenskih društev, tudi zato, ker jih ob tej priložnosti domovina obišče tam, kjer delajo in živijo, in jim kaže, da nanje resno računa. To je pomembno za oživiljanje narodne samobitnosti, ki jo v tujini ogroža ta družbena in gospodarska stvarnost in dajeta občutek osamljenosti in odtujenosti od vsega domačega. Kaže se tudi občutek olajšanja vesti vseh tistih, ki so se hote ali nehote odtujili svojemu narodu in postali privrženci tuje države, ki jih še vedno obravnava kot tujce. V takšnih razmerah je dejavnost naših društev nenadomestljiva in prav bi bilo, da se v njih združi še bistveno več rojakov, zlasti njihovih otrok.

Tudi dopolnilni pouk slovenskega jezika je zanesljivo dober prerok, da bodo Slovenci še vedno Slovenci in da lahko nanje računamo kot na pripadnike naše državne skupnosti. Ob tem pa se je treba bati, da proslave, kultura in dopolnilni pouk kmalu ne bodo več zadoščali, če se bo še naprej poglobljala ekonomska prepad med razvitim svetom in kruto gospodarsko stvarnostjo v domovini. Le premoščanje tega prepada nas bo trdneje povezovalo in okrepilo domoljubja, bolj kot lepe besede in radosti, ki si jih občasnoprivoščijo. Tako bodo bolj zaživelja tudi gesla in misli o ohranitvi slovenstva in tudi o povratku v domovino, o katerem v zadnjem času manj govore, zlasti morebitni povratniki, in tudi tisti, ki naj bi jih k temu pozivali. Skrb za rojake, delavce na začasnem delu v tujini in člane njihovih družin (ne pa za zdomce), kot se včasih komu nehote zareče) bo tako dala konkretne sadove, o katerih sicer veliko pišemo in govorimo. *Franček Kavčič*

S posveta sindikalnih predsednikov na Pohorju

NESLAVNI REKORDI ŠE OGROŽENI

Posvet občinskih in medobčinskih sindikalnih predsednikov je razgrnil dokaj klavarno podobo gospodarskih razmer v naši republiki. Kot rdeča nit se je vlekla v vseh predstavljah območnih gospodarskih razmer, ki so jih podajali medobčinski predsedniki, obožba neurejenih pogojev za gospodarjenje, še posebej pa deviznih zakonov, ki so na mah spremenili sorazmerno bogate izvoznike v izgubare. To je kajpak najbolj kritično v občinah, kjer je lesno predelovalna industrija nosilec razvoja. Ta si je dobro desetletje ustvarjala zlasti na zahtevnih zahodnih tržiščih izvozne možnosti, razvijeno prodajno mrežo in ugled med tujimi kupci. V notranjski regiji ima kar polovica organizacij združene dela izgubo, ki je celo štirinapolkrat večja kot v prvih štirih mesecih in tretjino vseh zgub pa ima lesna industrija. V cerkniški občini, ki je znana po izredno razviti lesno predelovalni industriji, saj pravzaprav od nje živi, pa je polovica izgub v lesarstvu, ki so celo za 60 odstotkov presegle vso akumulacijo v cerkniški občini. Morda bo s tem primerom najlaže pokazati na zgrešenost dosedanje devizne zakonodaje, ki je obrnila vse letošnje smeri v resoluciji o družbeno gospodarskem razvoju v naspotno smer, kot smo hoteli. Lani je Brest izvozil za tri milijone dolarjev in zanje dobil 81 milijard dinarjev, letos, ko izvažajo prav tako 20% vse proizvodnje in ob 3 milijonih izvoza v prvih štirih mesecih pa je dobil 90 milijard dinarjev. Vsako preračunavanje je pravi nesmisel, saj so morali Brest in vsa izvozna usmerjena industrija plačati davek na neumnost oblikovalcev devizne zakonodaje.

Če je izvoz v vseh regijah najbolj kritična točka v letošnjem poslovanju, potlej so izgube bržkone druga vroča tema, saj nikakor ne znamo storiti potrebnega koraka, da bi odpravili vzroke zanje. Skoraj ni občine, ki

se ne bi otejala z izgubami in zaradi njih tudi sindikalni aktivisti očitno ne morejo mirno spati. Vse kaže, da te močno pestijo predvsem severnoprimorsko regijo, še zlasti novogoriško občino. Tam imajo kar dvanajst odstotkov vseh slovenskih izgub in ugotavljajo, da jih ne bodo zmogli sami, z lastnimi sredstvi, odpraviti. Kako jih pustiti in kje najti ustrezne vire sredstev, ta hip pravzaprav nihče ne ve. Prav gotovo ne tako, kot so »storili« v Tehnostroju Ljutomer, kjer so delavci dobivali dva meseca zamakneno osebno dohodke. Republika jim je namreč rekla, da se morajo sami pretolči, kakor vedo in znajo, kar je slej ko prej pozitivna plat reševanja nako-pičenih problem v organizacijah združenega dela, vendar zelo nesposobno vpliva na taka prizadevanja neustrezen prijem republiških rezerv, če ga ne uveljavljajo tudi pri drugih izgubarjih.

Ko je Janez Bohorič, podpredsednik IS Skupščine SRS, komentiral splet vprašanj, povezanih z izgubami, ki so v Sloveniji v prvih treh mesecih za 271 odstotkov višje kot v enakem obdobju lani, je menil, da se bo potrebno lotiti tako imenovanih sistemskih zgubarjev (Elektrogospodarstvo, Zeleniško gospodarstvo in drugi) z dodatnim zbiranjem sredstev za kritje izgub, pri izvoznikih bo bržkone spremenjena politika spodbud in drugih ukrepov ekonomske politike prispevala k temu, da se bodo v pretežni meri lahko pobrali, pri nekaterih kroničnih zgubarjih pa bo očitno treba junaško rezati, ukiniti proizvodnjo oziroma jo preusmeriti na druga področja. Na Dolenjskem, kjer je zaradi znanih vzrokov v težkem položaju zlasti Novole, pa je spodbudno, da IMV nima tekoče izgube, pa čeprav so delavci skrajno nezadovoljni s prepočasnim urejanjem položaja tega novomeškega velikan. To se je pokazalo tudi v prekinitvi dela v tovarni avtomobilov v Novem mestu, kjer so delavci maja delali celo tri dni več kot prejšnji mesec, dobili pa manjše osebne dohodke. In da bo mera polna, so si upali ob takih rezultatih v delovni skupnosti skupnih služb za 14 odstotkov prav v tem mesecu povečati osebne dohodke. Če bi trdili, kot je dejal predsednik medobčinskega sveta dolenjske regije, da je do prekinitve dela prišlo samo zaradi neobveščeniosti glede osebnih dohodkov, bi storili napako, kajti v IMV se razmere prepočasi sanirajo, primanjkuje strokovnih in drugih kadrov in očitno je ob prekinitvi dela prebila miselnost, da se da na tako izsiljen način tudi kaj dobiti. Sindikalni delavci so že na začetku meseca opozarjali, da bo prišlo do težav zaradi predvidenega dviga osebnih dohodkov v delovni skupnosti skupnih

služb, vendar je bilo opozorilo, kot vse kaže, bob ob steno.

Razporejanje dohodka in delitev sredstev za osebne dohodke, pa tudi za skupno in splošno porabo, je seveda tema, ki na nobenem sindikalnem posvetu ne manjka. Ni kaj, uokviriti bo treba vse vrste porabe v resolucijska predvidevanja, kot temu pravimo. To pa ne bo lahko in nekaj sedanjih obljub v organizacijah združenega dela, da bodo to storili, je tudi zelo na pamet izrečenih. Gospodarstveniki marsikje že opozarjajo, kot je dejal eden od razpravljalcev, da smo vsi za, ne vemo pa, kakšne so lahko žrtve takšnega ukrepanja, če se ne uredijo tudi drugi pogoji za gospodarjenje. To bržkone ne bo težko tam, kjer nimajo izgub, presneto težko pa bo to pri izgubarjih, kajti tu očitno pridno »uskaljujejo« višino svojih osebnih dohodkov v rastjo osebnih dohodkov drugod, kar seveda izničuje vsa družbena prizadevanja po treznem in realnih gospodarskih uspehih temelječem gibanju osebnih dohodkov. Tokrat nismo prvici slišali, da je naša ekonomska politika pravzaprav premalo spodbudna za ustvarjanje večje akumulacije in na tej podlagi za ofenzivnejšo naložbeno politiko v organizacijah združenega dela. Krepak zasuk v tej smeri bi prav gotovo pripomogel k oživitvi gospodarske rasti, lažjemu premagovanju sedanjih gospodarskih težav in bržkone tudi k resnemu premisleku v delovnih kolektivih o politiki razporejanja dohodka in delitve. Po mnenju resnih znanstvenikov in tudi razpravljalcev na sindikalnem posvetu bo to prava smer ozdravitve našega gospodarstva, kar z drugimi besedami pomeni, da se je treba več posvečati zlati dobrim organizacijam združenega dela, jih spodbujati, saj je povsem jasno, da je le od njih odvisno, ali bomo naš gospodarski voz izvlekli iz blata.

Sodeč po razgrnitvi družbenogospodarskih razmer v slovenskih regijah nimamo biti na kaj ravno ponosni, za-tegadelj ni prav nič čudnega, da je razpoloženje med delavci slabo. Samo s političnim prepričevanjem se tega ne da popraviti, ampak so potrebni konkretni uspehi in zavzemanje vseh za konkretne cilje, kajti drugače bo nezadovoljstvo naraščalo. Že dosedanjih 187 prekinitvev dela je velik rekord, a lahko se jih nabere še precej več. Seveda pa v našem pisu ne moremo mimo mnenja enega izmed razpravljalcev, ki je med drugim dejal, da so v neki tovarni ob razčlembi izgube ugotovili, da je 60 odstotkov krivde zanjores v tako imenovanih sistemskih vzrokih, vendar tudi tistih svojih 40 odstotkov niso odpravili.

Marjan Horvat

Imenovanje urednikov

Izdajateljski svet Delavske enotnosti je na seji ta teden obravnaval uveljavljanje uredniške politike časnika in jo ugodno ocenil. Govor je bil tudi o uskladitvi ustanovnih in samoupravnih aktov Delavske

enotnosti glede na zakon o javnem obveščanju. Člani izdajateljskega sveta so sprejeli tudi predlog za organizacijo dela v uredništvu in v zvezi s tem imenovali urednike za posamezna področja.

DELAVSKA ENOTNOST PO 65 DIN

Z današnjo številko smo morali podražiti tudi časnik Delavska enotnost in sicer od sedanjih 45 na 65 dinarjev za izvod. To smo morali storiti, saj so se pogoji za izdajanje časnika izjemno zaostrili. V tiskarni so storitve s 1. junijem podražili za nič manj kot 50 odstotkov, stroški za papir so se povečali za 30 odstotkov, poština in distribucija pa povprečno kar za 60 odstotkov. Takšno povečanje cen v proizvodnji časnika Delavska enotnost pomeni tudi povečanje proizvodne cene, pri tem pa sploh še nismo upoštevali

drugih podražitev, na primer energije, transporta in vzdrževanja. Izračuni so tako pokazali, da znaša ta hip proizvodna cena izvoda Delavske enotnosti 92,61 dinarjev. Tako s prodajno ceno 65 dinarjev, ki velja od 25. številke dalje, pokrивamo le dobrih 70 odstotkov, proizvodne cene. Po posebnem sporazumu med ustanoviteljem RS ZSS in tozdom Delavska enotnost, ustanovitelj sofinancira Delavsko enotnost s 15 dinarji za vsak izvod. Šeštevek pove, da na ta način dobimo 80 dinarjev, kar je še zmeraj premalo. Več kot 12

dinarjev moramo na ta način za vsak natisnjen izvod zbrati iz dohodka drugih dejavnosti tozda Delavske enotnosti. Ta vprašanja je obravnaval tudi izdajateljski svet Delavske enotnosti na zadnji seji, v ponedeljek 23. junija, in soglašal, da predlaga predsedstvu RS ZSS povečanje deleža v sofinanciranju Delavske enotnosti od sedanjih 15 na 25 dinarjev. Le tako bo namreč mogoče ublažiti razliko oziroma se izogniti morebitnim rdečim številkam na koncu leta.

Milan Živkovič

ODMEVI

V IMV se nekaj dogaja

Novinar Ivo Kuljaj je 9. junija letos obiskal naš sektor za prodajo prikolic, da bi pripravil nekakšno reklamno informacijo o prikolicah, posebno o programu, ki je

bil razstavljen na avtomobilskem sejmu v Beogradu. V reklamnem članku je bila predvidena po informaciji Iva Kuljaja tudi ustrezna moja izjava. Ker sem menil, da bo moja izjava pripomogla h predstavitvi našega programa, sem pristal na krajši pogovor. Po objavi članka v vašem časopisu pa ugotavljam, da je novinar izkoristil razgovor z menoj kot intervju, v katerem dokaj nekorektno in tudi nesramno v uvodnem delu predstavlja sedanje vodstvo IMV. Uvodni del je osebna interpretacija vašega novinarja, ker o tem v najinem pogovoru sploh nisva govorila. Uvodni del je izključno njegovo razmišljanje, ki se odraža v negativističnem odnosu tako do DO IMV kot začasnega vodstva.

Ker članek razburja člane

našega kolektiva in začasnega vodstva, mene osebno pa močno diskreditira, zahtevam, da v skladu z zakonom o obveščanju opravite informacijo v uvodnem delu članka in posredujete bralcem resnico o dogajanjih v DO IMV, še posebno v odnosih do članov začasnega vodstva. Sedanje vodstvo si prizadeva reševati zelo zapletene in težke razmere v DO IMV in vsi dosežki so izključno sad našega skupnega dela.

Član ZKPO IMV
mag. Dušan Lavrič

Pripis:

Tovariši, člani ZKPO IMV, kar pravi mag. Dušan Lavrič, je vse res. Kot je povedano že v intervjuju z naslovom »V IMV se nekaj dogaja«, se sogovornik resnično ni hotel pogovarjati o ne-

katerih stvareh, ki so nekaj dni kasneje v tovarni avtomobilov pripeljale do strajka. Če odmislimo javno rabo nekaterih terminov (na primer: nesramno) ki, vsaj po mojem mnenju, ne pritičejo akademskemu naslovu, potem se z Lavričem ne bi strinjalo samo v tistem delu, ko pravi, da se inkriminirani del »odraža v negativističnem odnosu tako do IMV kot začasnega vodstva«. Mislim, da vsaj glede mojega odnosa do IMV, v intervjuju kot tudi v njegovem uvodnem delu, ni elementov za takšno trditev. Prepričan pa sem tudi, da vsakega drugačnega odnosa (denimo do začasnega vodstva IMV), ki ne sodi v okvir apoloije, dandanašnji ne moremo imeti več kar za »negativističnega«.

Ivo Kuljaj

Republiška proslava ob dnevu samoupravljalcev

PRIZNANJA IN NAGRADE NAJBOLJŠIM

Ob dnevu samoupravljalcev so na vsakoletni slovesnosti v veliki dvorani skupščine SR Slovenije podelili letošnja sindikalna priznanja in nagrade samoupravljalcem. Zbranim udeležencem je govoril Valentin Dvojmoč, predsednik zbora združenega dela skupščine SRS. Priznanja in nagrade pa sta podelila Miha Ravnik, predsednik sindikatov, in Miran Potrč, predsednik skupščine SRS.

Na slovesnosti so podelili tudi prvo nagrado natečaja za izvorno slovensko povest ali roman, skupaj jo podelujeta RS ZSS in Prešernova družba. Žirija, ki jo vodi Vladimir Kavčič, je odločila, da jo prejme Miha Mazzini za rokopis Drobotnice. Priznanja samoupravljalcev za leto 1986 so prejeli:

DELOVNA ORGANIZACIJA JUGOTEKSTIL - IMPEX Ljubljana, za samoupravno organiziranost, doseganje izvoznih rezultatov, združevanje sredstev za naložbe na nerazvitih območjih, za skrb za delovnega človeka in njegovo socialno varnost;

DELOVNA ORGANIZACIJA SMELT Ljubljana, za vzorno samoupravljanje, v katerem delavski svet obravnava vsa vprašanja, pomembna za delo in poslovanje delovne organizacije; za obladovanje strokovnih, poslovnih, samoupravnih in družbenopolitičnih funkcij in nenazadnje za dobre uspehe na domačem in tujem tržišču;

TOVARNA KOVINSKIH IZDELKOV IN LIVARNA TITAN Kamnik, za razmerja med tozdi na dohodkovnih temeljih, ki so tudi podlaga za delitev po delu in rezultatih dela.

OSNOVNA ŠOLA NARODNEGA HEROJA RAJKA, Hrastnik, za vzorno samoupravljanje na šoli, tudi za vključevanje staršev v samoupravne organe šole, in za usklajeno sodelovanje z organizacijami združenega dela, krajevnimi skupnostmi in

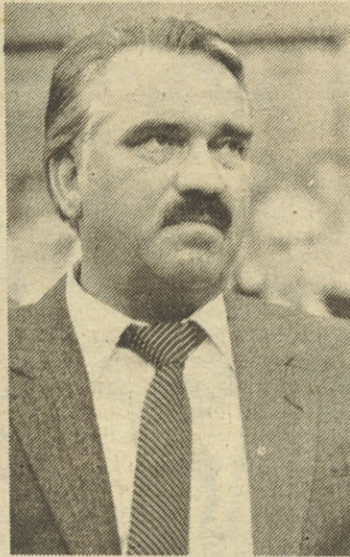

Ciril Vidrih

standarda, obveščanja, športa in rekreacije ter kulture. Uspešno dela tudi kot predsednik izvršnega odbora Kluba samoupravljalcev občine Slovenska Bistrica, je tudi predsednik skupščine samoupravne interesne skupnosti zdravstva v občini.

MATIJA KOREN, 1926, upokojenec iz Lendave. Že od mladosti je predan družbenopolitični delavec. Z njegovim delom je prežeta tudi dejavnost sindikata v občini Lendava. Vse skozi si je prizadeval za dosledne družbenoekonomske odnose, za boljše delovne in življenjske razmere, s čemer si je pridobil ugled in spoštovanje med delavci.

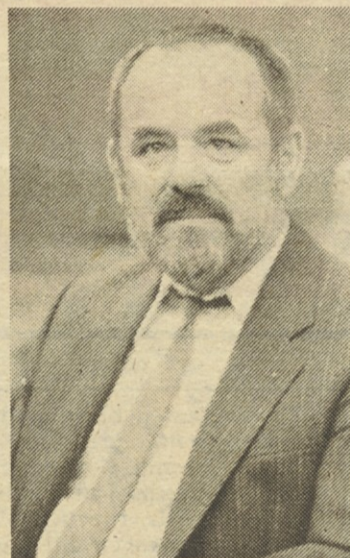
BRANIMIR KRUMPERŠČAK, 1932, Svila Maribor. Največ je delal na področju zaposlovanja v občini in v republiki ter v zveznem merilu. Bil je

Branimir Kumperščak

standarda, obveščanja, športa in rekreacije ter kulture. Uspešno dela tudi kot predsednik izvršnega odbora Kluba samoupravljalcev občine Slovenska Bistrica, je tudi predsednik skupščine samoupravne interesne skupnosti zdravstva v občini.

CIRIL VIDRIH, 1931,

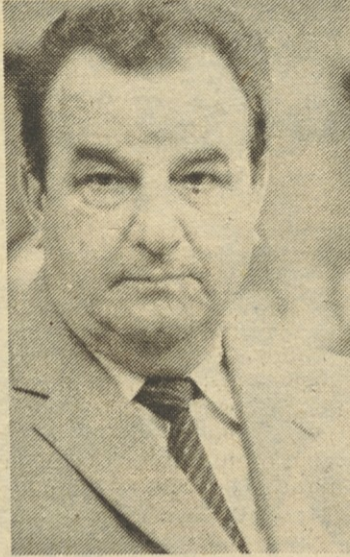

Rudi Vrabc

●DROBTINICE so pripoved mladega boema iz manjšega industrijskega kraja. Prikazuje življenje na dnu socialne lestvice, kar nedvomno predstavlja poseben izziv za sodobno slovensko književnost-tako po vsebinski kot po umetniško-oblikovni plati. Pisec je problem rešil tako, da prikazuje osebo, ki si je socialni položaj izbrala sama in v njem vztraja zaradi svojega posebnega odnosa do življenja, kar daje sodobnemu družbenemu dnu posebne, nove razsežnosti. Pripoved je privlačna zaradi izjemne odkritosrčnosti, brez vsakršnih sledov moraliziranja, z veliko mero ironije in humorja, kar vse izhaja iz tipičnih življenjskih položajev, ki jih ta oseba živi. Občasno se namreč preživlja s pisanjem pogrošne literature, v kateri ustvarja za navjne bralce svet neuresničljivih iluzij, sam pa živi v pravem nasprotju, nezaposlen, prosjači, opazuje svojo okolico, vstopa v spontane odnose z različnimi osebami, predvsem ženskega spola. Zanimiva in človeško poglobljena so tudi srečanja z delavci z juga. Pri tem se ne spreneveda, ne moralizira, vendar dovolj jasno razkriva lažnost malomeščanske morale in nasilje, ki v veliki meri obvladujeta sodobno družbo.

V skladu z obravnavano snovjo ali kar njen sestavni del je tudi jezik, ki ga uporablja avtor. To so seveda nižje plasti jezika z vulgarizmi in slangom, kar deluje povsem funkcionalno in še dodatno poudarja grozljivo stisko obrobne sloja, za katerega družba skrbi predvsem s policijo. Besedilo v celoti deluje pristno, skoraj srhljivo, v njem čutimo močno izpovedno in družbenokritično vsebino, vendar na drugačni ravni, kot smo je vajeni iz klasične socialne književnosti. To so družbeni in osebni problemi sodobnega časa, porevolucijskega obdobja, v katerem so mnoga razredna nasprotja sicer razrešena, problemi posameznika in njegovi odnosi z družbo pa dobivajo subtilnejšo vsebino.

Seveda v celotni pripovedi ne smemo prezreti avtorjevega zornega kota, ki nas neprestano opozarja, da vsega skupaj ne kaže jemati preveč resnobno, vse skupaj so le

Matija Koren

Rudnik Mežica. Je zavzet družbenopolitični delavec v sindikatu, krajevni skupnosti in v delegatskem sistemu. Opravljal je vrsto dolžnosti v sindikatu, tako v rudniku, kot v občinskem in republiškem svetu ter v sindikatu delavcev industrije in rudarstva Slovenije. S svojim delom je veliko pripomogel k razvoju svojega kraja in občine in tudi k razvoju socialističnega samoupravnega sistema.

RUDI VRABEC, 1935, Iskra Telematika, Kranj. Opravljal je vrsto samoupravnih in družbenopolitičnih funkcij v Iskri, v kateri razvoju dela že več kot tri desetletja. Njegova odlika je skladnost besed in dejanj. S svojim delovanjem skuša povsod dokazati, da sta samoupravljanje in delegatski sistem potreba in pogoj za boljši in hitrejši razvoj.

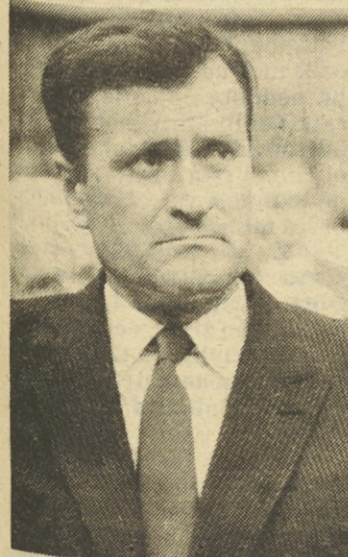
Zbori združenega dela morajo izražati celoto hotenj delavcev

(Iz govora Valentina Dvojmoča)

Za razvoj naših družbenih odnosov in za premagovanje protislovij, ki jih porajajo, je najnaprednejši in tudi učinkovit način razvoja pluralizma samoupravnih interesov, ki v svoji ideji nosi tudi zahtevo po soočenju in organizirani sintezi posamičnih družbenih interesov in potreb iz različnih okolij. Na podlagi demokratične razprave v svobodnem, vendar konstruktivnem in argumentiranem dialogu, morajo priti delavci-samoupravljalci ali njihovi delegati do končnih odločitev, ki morajo biti po vsebini napredne in zagotavljati napredek, pri čemer imajo posebno odgovornost vse subjektivne sile z njihovo usmerjevalno in integrativno vlogo. Uresničitev demokratične integracije družbe omogoča samoupravni socialistični sistem z naprednimi oblikami odločanja, katerih izraz je tudi delegatski sistem. Prek delegatskega sistema uveljavljajo delavci oblast in opravljajo druge družbene zadeve. Organiziran mora biti tako, da se odražajo v njem hotenja vse družbe. Zato morajo biti v njem zastopani vsi samoupravno organizirani delavci, ljudje in občani, tisti v združenem delu, v krajevnih skupnostih in družbenopolitičnih organizacijah.

Posebno vlogo v delovanju delegatskega sistema imajo zbori združenega dela. Se posebej je bila njihova vloga poudarjena v SR Sloveniji ob vseh ocenah delegatskega sistema, poudarjena pa je tudi v Kritični analizi delovanja političnega sistema socialističnega samoupravljanja. Izražati morajo interese celotnega združenega dela tako, da spodbujajo odgovorno in smotno gospodarjenje in upravljanje s sredstvi v družbeni lasti, na primer v ozdih glede na možnosti in sprejete planske akte, čimboljše izrabo zmogljivosti, učinkovito uporabo akumulacije, spodbujati čimširše samoupravno povezovanje združenega dela na načelu ustvarjenega dohodka. Boriti se moramo proti poslovni zaprtosti ozdov, proti teritorialnemu zapiranj, prizadevati si moramo za čimširšo povezavo na enotnem jugoslovanskem trgu na temelju združevanja dela in sredstev.

Seveda pa bo takšno delovanje zbora združenega dela uspešno, če bo zagotovljeno dobro delo temeljnih delegacij pri sprejemanju in uveljavljanju v skupščini sprejete politike. Zato je nujno tesno sodelovanje delegacij za družbenopolitične skupnosti, samoupravne interesne skupnosti družbenih in infrastrukturnih dejavnosti ter delavskih svetov.

Jože Turnšek

družbenopolitičnimi organizacijami v občini, s katerimi so podpisali tudi samoupravne sporazume;

DUŠAN DETIČEK, 1947, predsednik konference ZS Impol Slovenska Bistrica. Opravljal je vrsto funkcij v mladinski in sindikalni organizaciji v Impolu in v občini Slovenska Bistrica. Kot predsednik sindikalne konference uspešno delo na vseh področjih sindikalnega delovanja, zlasti glede socialne problematike, družbenega

Dušan Detiček

predsednik skupščine za zaposlovanje SR Slovenije, opravljal je tudi druge zahtevne funkcije v interesnih skupnostih za zaposlovanje. Pomagal je pri preoblikovanju nekdanjih zavodov za zaposlovanje v strokovne službe samoupravnih interesnih skupnostih in tudi pri oblikovanju teh interesnih skupnosti v občinah.

JOŽE TURNŠEK, 1938, Emo Celje. Opravljal je vrsto dolžnosti v sindikatu in samoupravnih organih

drobotnice od življenja in v življenju, ki se venomer začne in končuje na družbenem dnu.

V opisanih lastnostih besedila žirija zaznava možne nastavke za posodobitev slovenskega umetniškega pisanja in dovolj izrazito avtorsko osebnost, kar oboje želi uveljaviti z dodeljeno nagrado, čeprav ni povsem prepričana, da bo takšnemu mnenju pritegnil širok krog bralcev.

Iz obrazložitve Vladimirja Kavčiča

Miha Ravnika, predsednika slovenskih sindikatov, smo na začetku pogovora vprašali, kako je zaznal vlogo sindikalne organizacije in kako se je sam znašel v tej široko razvejeni sindikalni organizaciji in v zahtevnih političnih in gospodarskih razmerah. Povedal je, da za sindikat niso aktualne samo naloge, ki so bile sprejete na kongresih, temveč da je na preizkušnji vsa družbena vloga, vseh petdeset in več nalog oziroma pristojnosti, ki jih ima sindikat po ustavi in zakonu o združenem delu. Glede organiziranosti in metod dela pa so po njegovem mnenju še vedno aktualne vse misli, ki jih je o sindikatu v »Smereh razvoja« napisal Edvard Kardelj, da pa jih je treba narediti uporabne za vsakodnevno delo sindikalnih aktivistov. Zaupanje delavcev in širše javnosti v sindikat po njegovem mnenju ni odvisno le od dobrih sklepov in stališč, temveč od tega, ali so sindikalni delavci sposobni uveljaviti sindikalno politiko v konkretnih spopadih, v reševanju zapletenih gospodarskih in socialnih vprašanj.

Govorili smo tudi o kadrovanju v sindikalna vodstva, tudi v predsedstvo RS ZSS. Predsednik slovenskih sindikatov je dejal, da se mu zdi pomembnejše kot to, od kod kdo pride, da je sposoben razmišljati in sprejemati naloge, ki mu jih postavlja članstvo in sindikalne organizacije. Potem ko smo izmenjali še nekaj misli o strokovnopoličnih službah v sindikatu, smo preskočili v njegove vtise z zveznega sindikalnega kongresa.

— Zvezni sindikalni kongres po našem mnenju ni prinesel veliko novega v delo sindikalnih organizacij. Zanima nas, ali so usmeritve slovenskega kongresa prodrle tudi v zvezne listine.

»Menim, da smo v pripravah na kongres in slovenski delegati na njem dosegli vsaj to, da je temeljna usmeritev listin zveznega sindikalnega kongresa skladna s cilji razvoja socialističnega samoupravnega sistema in tudi z načeli, ki smo jih postavili že na 2. zasedanju Avnoja. To pomeni, da so bile vsaj v dokumentih zavržene težnje po centralizaciji in drugačni vlogi ter položaju republik in vlogi delavcev v družbeni reprodukciji. Niso bile sprejete tudi zahteve po enem notnem sindikatu, ki bi zanikal republiške sindikalne organizacije, sprejete pa so bile zahteve po notnem delovanju sindikata in

Intervju z Mihom Ravnikom, predsednikom republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije, o aktualnih vprašanih delovanja sindikatov

združenega dela v zvezi s cilji, ki smo jih v planskih listinah že sprejeli. Zato se vrsta organizacij ukvarja s sestavljanjem računalnikov, na to so zelo ponosni, ne upoštevajo pa tega, da jih je sposobna narediti vsaka majhna strokovna skupina, ker lahko zanje kupi večino sestavnih delov. Sestavljanje računalnikov zanesljivo ni naša prihodnost. Tudi lesna industrija se ne glede na dobre ali slabe gospodarske možnosti ne more več razvijati kot klasična lesna industrija. Razvoj mora usmeriti v kaj drugega, v kemijo, v kovinsko industrijo in druge panoge, ki proizvajajo polizdelke za razvito lesno industrijo.

Poudarjam, da je v vsakih, tudi sedanjih razmerah mogoče in potrebno načrtovati in usmerjati razvoj. Ne moremo namreč čakati na stabilne razmere. Te bodo namreč takrat, ko bodo tržne in ekonomske zakonitosti temeljno merilo gospodarjenja. Mi pa v naši socialistični družbi še nismo rešili nekaterih vprašanj, ki jih po svoje rešujejo tudi razvite Zahodne države in tudi po svoje socialistične države. Gre za vprašanje trga in vlaganje zasebnega kapitala. Pravih ekonomskih meril v Jugoslaviji ni tudi zato, ker nismo ločili dela od nedela, uspešnosti od neuspešnosti

UGLED SI PRIDOBIVAMO S SINDIKALNIMI DELAVCI, NE LE S SKLEPI IN STALIŠČI

enakih razrednih izhodiščih.«

— Vseeno pa so razpravljali s takšnimi zahtevami, poželi kar precej aplavzov!

»To, kar sem rekel, velja za kongresne listine, v razpravi pa so se seveda pokazali različni interesi pa tudi različni pogledi, kar se pojavlja tudi na kongresih drugih organizacij. Vedeti moramo, da različna hotenja izhajajo iz različnih družbeno-gospodarskih razmer v okoljih, ki večkrat ne vidijo druge rešitve za svoje probleme, kot neko obliko centralizacije in delitve dohodka.

Kljub temu, da nismo v celoti zadovoljni z vsakim stavkom v resoluciji in statutarjih spremembah, pa so usmeritve, ki jih je sprejel zvezni sindikalni kongres, skladne s cilji 11. kongresa Zveze sindikatov Slovenije. Zame pa niso najbolj pomembne majhne razlike v pogledih, temveč koliko bomo sposobni in pripravljeni v Zvezi sindikatov Jugoslavije in njenih organizacijah narediti za udeležanje sprejetih stališč in usmeritev. To poudarjam zato, ker smo se v vsej družbi pri konkretnem delu preveč navadili izhajati iz pogledov, ki niso dobili potrditve, kar seveda ne omogoča uveljavljanje sprejetih dogovorov. Takšnih razprav, ki jih kongres ni sprejel, je kar precej, najbolj opazna je bila nedvomno tista o zboru združenega dela zvezne skupščine. Glede na to, da v kongresnih listinah ni mogoče videti, s kakšno težko bitko so bile odbite zahteve po tem novem zboru zvezne skupščine, bo verjetno v sindikalnih organizacijah tudi po kongresu prihajalo do razhajanja glede tega vprašanja.«

— Kateri so bili pa osrednji poudarki zveznega sindikalnega kongresa, ki bodo enotno usmerili sindikalne organizacije v federativni državni skupnosti?

»Poglavitno je, da smo enotni glede družbeno-ekonomskih razmer, da je potrebna odločna bitka za ustvarjanje stabilnih pogojev za gospodarjenje in spreminjanje razmer v konkretnih ozidih. Mislim na to, da

Za sindikat so najpomembnejše gospodarske naloge, tem sledijo naloge s področja samoupravljanja in političnega sistema. Povsod, kamor pridem, zahtevajo, da smo strokovnjaki za razporejanje dohodka in njegovo delitev na OD, razen proizvodnje so pomembni tudi šolstvo, zdravstvo in druge družbene dejavnosti, s socialnega področja pa je v ospredju stanovanjska politika, vedno bolj je aktualno tudi zaposlovanje, ukvarjati pa se moramo tudi z razvojem sindikata in njegovimi kadri. Za vsa ta področja se moramo politično usposobiti, kar pomeni, da jih moramo tudi strokovno čimbolj spoznati.

smo ustvarili prepričanje, da razmer ne bodo spremenili samo zakoni in ugodnejši pogoji za gospodarjenje, temveč konkretne bitke za proizvodnjo, dohodek, izvoz, manjše stroške. To je pomembno zaradi tega, ker ugodnejših pogojev za gospodarjenje v bližnji prihodnosti ne moremo pričakovati, kar pomeni, da bodo težavni še vrsto let. Bistveno je tudi spoznanje, da je treba dati možnost in prednost tistim, ki dobro delajo in gospodarijo, da bodo še naprej generator razvoja. Gre za to, da smo vsi spoznali, da moramo ustvariti in razviti motiviranost, ne samo materialno, ampak tudi miselno, da se bodo ljudje zavedli, da lahko le s svojim ustvarjalnim delom spremenijo neugodne družbeno-ekonomske razmere.

Pomembna se mi zdi tudi odločitev, da ne bomo več sanirali vsake organizacije z izgubo, saj moramo preustrojiti proizvodnjo, ki nima prihodnosti, čeprav bo gotovo premalo programov, ki bi naj to prestrukturiranje omogočili. Ni namreč dovolj ukiniti nedonosno proizvod-

njo, treba je tudi ponuditi nove programe, ki pa jih za zdaj nimamo.«

— Kdo pa naj po vašem mnenju pripravi te programe?

»Najbrž ne sindikat, ampak strokovnjaki, ki jih je sploh premalo in večinoma niso ustrezno zaposleni. V združenem delu se zadnje čase prav vsi ukvarjajo s sprotno gospodarsko problematiko, z iskanjem dnevnih rešitev. In nihče ne razmišlja o razvoju in tudi razvojnih skupin nimamo.

— Se vam ne zdi, da razen dobrih strokovnjakov manjkajo stabilne gospodarske razmere?

Strinjam se, da bi morali biti gospodarska politika in njeni ukrepi bolj jasni in trajni. To velja tudi za izvoz in druga aktualna gospodarska vprašanja. Strinjam se tudi, da moramo v Sloveniji in Jugoslaviji bolj jasno določiti osnovne razvojne usmeritve, in tiste, za katere se bomo dogovorili, tudi konkretno podpirati. Danes pa ne delamo niti tega, kar bi lahko, niti ne znamo ali ne bomo povezati prizadevanj in programov organizacij

in tako večina organizacij združenega dela tudi v Sloveniji ni sposobna delati po ekonomskih merilih, ki veljajo v razvitem svetu. Zato ima večina odzov težave, samo pogledjmo spiske odzov, ki poslujejo z izgubo. Da je tako, je seveda kriv tudi sistem, in ne moremo pričakovati, da bo občina ukinita ozd, tudi če je deset ali več let nedonosna, če je v njem zaposlenih štirideset ali več odstotkov vseh delavcev v občini. Vrsta občin namreč ne bi mogla več obstajati, če bi res ukinito ozde z izgubo.«

— Za vse to je krija tudi slaba organizacija dela. Obrtnik si hitro izračuna, da bo lepo živel, če bo delal dva ali tri dni na teden. Tega v združenem delu in tudi v organih oblasti očitno ne znamo?

»Danes je zanesljivo večji družbeni problem naša poslovnost organiziranost kot pa samoupravna. Prerokamo se na primer glede ukinitja tozdog. Ob tem pa se pojavljajo tako banalni primeri, kot je ta, da v enem tozdu leži material v skladišču, v drugem tozdu iste delovne organizacije pa morajo ustavititi delo, ker nimajo materiala. Načelno gre za dvojnost naše organiziranosti, poslovnostnega odločanja na eni strani in samoupravnega odločanja na drugi. Glavno vprašanje naše neučinkovite organizacije pa ni v organiziranosti, v načelih samoupravljanja, ampak v tem da nekaj sklenemo, potem pa se še naprej dogovarjamo o tem, ali bi se tega, kar smo sklenili, držali ali ne. Na ta način dvomimo v samou-

Sindikati je delavski

V zadnjem času res veliko govorimo o delavskih sindikatih. Govorimo tudi: »mi v šolah, mi inženirji, mi zdravniki«. Tako se ponovno postavlja vprašanje, kdo je delavec in čigav je sindikat. Po mojem mnenju je sindikat samo delavski, merilo za članstvo pa je le delo, ki ga posameznik opravlja. Za sindikat ni pomemben delavec v neposredni proizvodnji, temveč tudi učitelj, zdravnik ali kulturnik. Glede sestave sindikalnih organov in kongresa pa zame ni bistveno, ali je v njih dovolj delavcev iz materialne proizvodnje oziroma fizičnih delavcev, kot nekateri govorijo. Zame je pomembno le to, ali ljudje, ki so delegirani ali izvoljeni v sindikalne organe, tudi razmišljajo s stališča delavskega razreda. Ne moremo se zavzemati le za delavce v proizvodnji oziroma da bi osnovo proizvodnje pomenilo fizično delo. Pogoji za naš napredek je večja izobraženost. Torej več tehnikov, inženirjev, ekonomistov. Ljudi pa ne moremo ločevati po delovnem mestu, ki ga imajo, po delitvi dela v gospodarstvu ali v družbenih službah, temveč po tem, ali razmišljajo delavsko ali pa birokratsko in tehnokratsko. Za to moramo v vsakem okolju konkretno ugotavljati, kdo je tehnokrat in kdo birokrat, in ne le načelno govoriti o takšni nevarnosti. Z načelnim govorjenjem o nevarnosti birokratizma in tehnokratizma lahko le zamagljujemo resnične odnose in onemogočamo bitko proti stvarnim nosilcem takšnih pojavov in teženj.

Nimamo več ljudi, ki bi bili sposobni sprejeti vsako funkcijo v kateri koli organizaciji oziroma v organu. Tudi sama formalna izobrazba še ne pomeni, da si sposoben neko zahtevno delo tudi dobro opravljati. Zato mislim, da bomo morali v kadrovske politike delati bolj dolgoročno in ljudi bolj načrtno usmerjati v posamezne organizacije in pripravljati za posamezne funkcije. Priti bi morali do tega, da bomo Janezu ali Petru rekli: Predvidevamo, da te bomo čez dve, štiri ali pet let kadrovali v zvezno skupščino, v vodstvo Zveze komunistov, sindikatov ali socialistične zveze. In potem, človeka, ki smo mu to povedali, tudi pripravljati na to vlogo. Gre za načrtno kadrovske politiko, ki bo omogočila tudi večjo kontinuiteto in kakovost dela organizacij in organov. Doslej smo ljudi prevečkrat postavljali le za obdobje od kongresa do kongresa.

Pravljajanje kot sistem kot tudi konkretno samoupravno organiziranost, pozabljam pa, kakšni sta pravzaprav vloga in odgovornost poslovnih delavcev in organizatorjev delovnega procesa. To pa je odgovorno izpolnjevanje tega, kar smo samoupravno sklenili.

Čeprav smo vsi prepričani, da je potrebno preusmeriti gospodarstvo, pa vemo, da bodo zato nastala tudi vprašanja prezaposlovanja delavcev. Ali je sindikat do teh vprašanj že zavel stališče?

Imamo že prve podatke, skupnosti za zaposlovanje so že celo izračunale, koliko delavcev v posameznih dejavnostih bo odveč. Številke, ki smo jih videli, niso zanesljive, izračunali so namreč, da bo le tri tisoč delavcev odveč, poznamo pa tudi druge analize, ki kažejo, da je pri nas formalno zaposlenih skoraj petina delavcev v združenem delu. Na predsedstvu smo dejali, da so za zaposlitev vseh teh delavcev odgovorne organizacije združenega dela. Odgovorne so tudi vse izobraževalne skupnosti, ki morajo usposobiti delavce za drugo delo. Pomembno delo bodo morali opraviti tudi republiški odbori sindikatov, ki najbo poznajo razmere v svojih dejavnostih. V sindikatih bomo morali vztrajno zagovarjati stališče, da preustroj ni mogoče, dokler ni poskrbljeno za gnotno in socialno varnost delavcev. Seveda pa smo pri tem tudi sindikati šele na začetku, nimamo še konkretnih odgovorov na vprašanja, ki bodo nastala ob preustroju in s tehnološkim napredkom. Slabo pa je, da so pri tej zahtevi sedanjega časa še bolj načelni tisti, ki bi morali prijeti in omogočiti njihovo izpolnitev.

Sindikat se v preteklosti ni dovolj ukvarjal z delovnim okoljem in z ekološkimi vprašanji. Se glede tega obetajo kakšni novi prijemi?

Strinjam se, da so bile te zadeve tudi v sindikatu tako kakor v drugih družbenih dejavnostih manj pomembne. Važno je bilo pridobiti delovno mesto, dobiti delo, ne pa, kakšno bo okolje. Zdaj smo spoznali, da je urejeno okolje eden od osnovnih pogojev za življenje in družbeni napredek. Danes tudi delavci, ki jih pred leti prav nič ni motila umazana industrija, sami zahtevajo ustavitve proizvodnje, hočejo čisto okolje. Odnos do teh vprašanj se je torej spremenil, treba bo zbrati denar za čistejšo industrijo, na okolje pa bomo seveda še posebej pazili pri vseh novih programih in naložbah.

V zadnjem času in tudi na kongresih je bilo veliko govora o samostojnem in bolj borbenem sindikatu, celo o sindikatu kot o nekakšni opoziciji. Gre v bistvu za zahteve po učinkovitejšem sindikatu v ozidih

in v delegatskem sistemu. Kako naj bi do takšnega sindikata prišli?

Prepričan sem, da ni glavno vprašanje ali je sindikat bolj ali manj samostojen. Po mojem mnenju bi morali govoriti o samostojnosti sindikata pri sprejemanju stališč in v političnem delovanju, vendar ne v smislu opozicije v meščanskih družbah. Samostojnost je po mojem v tem, da sprejemamo sklepe na podlagi svojih strokovnih ocen, politike in seveda z upoštevanjem hotenj delavcev. Tu pa ne gre samo za kratkoročne interese delavcev, na primer za višje osebne dohodka in večjo socialno varnost, temveč tudi za skladen razvoj vse družbe na temelju samoupravnega političnega sistema. Ne dvomim v samostojnost republiškega sindikata

ljavili tudi v celotnem delegatskem sistemu. Sindikalno stališče torej ne more biti vedno enako stališču drugih dejavnikov in sindikat ni potrebno da vedno vnaprej »požegna« vsako stališče vodstva delovne organizacije, izvršnega sveta ali drugega organa oblasti. Pomembno je, da imajo v sindikatih jasno opredeljene politične cilje, poslovodna vodstva, organi oblasti in izvršni sveti pa naj nosijo odgovornost za ukrepe, ki jih sprejemajo, da bomo politične cilje tudi dosegli. Pomembno se mi zdi tudi to, da mora sindikat prispevati k učinkovitejšemu samoupravljanju, kar pomeni, da ne sme delati le v forumih, temveč samoupravljati in sodelovati v delegatskih skupščinah. Ko smo na predsedstvu razpravljali o vprašanjih, ki bodo na dnevnem redu skupščine SR Slovenije, smo povabili tudi naše delegate v družbenopolitičnem zboru. Zdi se mi, da to metodo priprave delegatov, na primer skupne seje izvršnega odbora osnovne sindikalne organizacije in delavskega sveta, sploh ne uporabljamo, čeprav bi na ta način lahko najbolj neposredno uveljavili sindikalna stališča v samoupravnem sistemu.

Zdi se nam, da so za takšno delo sindikalna vodstva dostikrat prešibka, premalo usposobljena. Tudi sami ste že rekli, da

Spremeniti moramo tudi metodo sindikalnega dela. Gre za to, da sindikat ne more pripravljati strokovnih predlogov in predlogov odločitev, temveč jih mora s svojimi političnimi stališči zahtevati od tistih, ki so za nje plačani. Sindikat mora torej dati pobudo in zahtevati rešitve od strokovnih služb, poslovodnih in vodstvenih delavcev. Sindikalni organi in člani ZS pa so sposobni odločiti o predlogih, rešitvah, ki jih ponujajo tisti, ki zanje skrbijo. Ne sprejemam miselnosti, da delavci ne znajo dobro gospodariti, da ne mislijo na jutri, da ne mislijo na gospodarski in socialni napredek. V republiškem svetu bomo skušali uveljaviti tudi prakso, tako pa bi morali tudi v občinah in v združenem delu, da tovariši, ki skrbijo za posamezna področja, pridejo sindikalnemu vodstvu razlagati ukrepe, ki jih pripravljajo, in kako si zamišljajo njihovo uveljavljanje. Na ta način bo

katerih smo se na kongresih enotno in dovolj jasno opredelili. Mislim, da ni nobene druge možnosti, kot ta, da katero smo se dogovorili, da je treba sedanje razmere spreminiti in zgraditi odnos, za kakršne smo se dogovorili z ustavo in kongresnimi listinami. Gre pa za to, da resnično spremenimo odnos do stališč in tudi do kongresnih listin, za kar pa ni potrebno zamenjati vseh organov oziroma oblasti, kakor nekateri mislijo. Zato tudi poudarjam, da bomo morali biti res zelo demokratični pri sprejemanju sklepov in odločitev, enkrat za vselej pa spoznati, da ni več demokracije, potem ko smo odločitev sprejeli.

Prav zaradi težav pri uveljavljanju dogovorjene politike, v kateri nekateri vidijo preveč anarhije, prihaja tudi do teženj po centralizaciji. Gre torej za red, ki ga pogrešajo tudi najbolj preprosti ljudje in tisti, ki so najbolj vneti zagovorniki demokra-

moupravnem odločanju, pri čemer mislimo, na neustrezno delitev dohodka. Ne strinjam se, da je to nered. Odločitve so namreč, na predlog poslovodnih organov in služb, ki so za to pristojne, sprejeli samoupravni organi. Za položaj torej nista odgovorna samo sindikat ali izvršni svet, kot radi rečemo, za vsak konkreten primer je odgovorno vodstvo delovne organizacije in seveda tudi samoupravljalci, ki so to sprejeli. In za te sklepe je vedno mogoče in treba zahtevati in ugotoviti odgovornost.

Za konec bi mogoče povedali še svoje mnenje o vlogi sindikata v konfliktnih situacijah in o nekaterih predlogih na ubiranje novih pravil igre v političnem sistemu?

Mislim, da je treba zamisliti, ki smo jih slišali v zadnjem času resno preučiti. Tudi glede odnosa sindikata do štrajkov. Na prvi pogled je zelo lahko reči, naj bo sindikat soorganizator ustanovitve dela, če ni uspel po redni poti rešiti spornega vprašanja. In kako to urediti, kako priti do nekakšnih pravil igre, kot jih pozna vsak sistem. Zame so resno vprašanje težnje, ki dobivajo domovinsko pravico z vedno pogostejšimi prekinitvami dela. V sindikatih bomo torej morali znati ločiti, katerih zahtev oziroma štrajkov ne bomo podpirali in tudi jasno povedati, zakaj ne. Morali pa bomo dati podporo tistim in zahtevati ukrepe in odgovornost tam, kjer imajo prav.

Raziskave kažejo, da delavci ne čutijo dovolj pripadnosti svoji organizaciji. Različne raziskave dajejo seveda različne rezultate, vendar nas vseeno zanima, kaj bi bilo potrebno storiti, da bi se stvari izboljšale?

Ugotovitve raziskav so res zelo različne. Tako glede odnosa do drugih družbenopolitičnih organizacij kot tudi glede pripadnosti sindikatu. Stanje bomo takoj popravili, če bomo resnično omogočili svobodno opredelitev vsakega delavca glede članstva v sindikatu, kar je zapisano tudi v statutu. Ko pride delavec na delo, ga namreč vsaj skušamo obvestiti o pravicah in dolžnosti iz delovnega razmerja, ponekod mu dajemo tudi samoupravne akte, sploh pa ga ne seznanimo s politiko in stališči sindikalne organizacije, v katero ga kar sami vpišemo. V sindikatih zato pripravljamo nekakšno brošurico, iz katere bo vsak delavec lahko zvedel, kaj je sindikat, in se potem odločil, ali se bo vanj tudi včlanil.

Tako se bo delavec tudi zavedal, kaj pomeni biti član

Veliko smo razpravljali o deviznem sistemu, kot da je poglavitni vzrok vseh težav, ki so nas včeraj pestile ali nas še danes. Zdi se mi, da je pomembnejše vprašanje, kdo je odgovoren, da bomo spremenili v zakonu tisto, kar ovira izvoz oziroma povzroča druge težave, o katerih govorimo. Mislim, da takšne ukrepe prepočasno sprejemamo. Imam svoje mnenje tudi o preplačilu deviz, po mojem je delovalo dokaj gospodarsko. Bilo je neke vrste tržišče kapitala, posebno če smo pridobljeni dohodek namenili za gospodarjenje, ne pa za osebne dohodka. Direktor je torej vedel, ali naj izvaža, ali pa bo moral devize kupiti po takšni ceni, kot jo določa »tržišče.«

Pogovor v uredništvu Delavske enotnosti, na katerem so bili naši novinarji, uredniki in urednici Naše žene.

nega sveta in naših organov pri zavzemanju stališč. Stališča, ki jih sprejemamo, zrastejo v naši hiši brez vpliva drugih dejavnikov, in ne tako, kot nekateri mislijo, da samo ubogamo to, kar drugi ukažejo. Sindikat je treba zatorej utrditi in okrepiti tako, da bo imel do vseh ukrepov in zakonov, ki zadevajo delavce, svoje stališče in tako, da bomo ta stališča uve-

Sindikat je široko razvejena organizacija z osemnajstimi republiškimi odbori sindikatov, da ne omenjam medobčinskih in občinskih svetov, odborov in osnovnih organizacij. Tudi to, da nas v Dalmatinovi ulici 4 v Ljubljani dela skoraj 180, mora zagotavljati dobro delo.

ugled sindikata krojijo konkretni sindikalni aktivisti s konkretnim delom oziroma (ne)delom!

Res je vprašanje, kakšen je družbeni pomen sindikata in njegov ugled v konkretnih okoljih. Sindikat v vrsti ozdov opravlja le kulturno, športno in preskrbovalno – ozimniško delo, kar pomeni, da je kot politična organizacija na transkem tiru. Prepričan sem, da bi vsak predsednik sindikata moral skoziti šolo sindikalnega usposabljanja, ki jo z enotnim programom pripravljamo v republiškem sindikalnem svetu. Pa ne zato, da bi sindikalne aktiviste učili teorije, načel našega ekonomskega in političnega sistema, ampak da bi jih učili za konkretno delo, za uspešno vodenje sindikalnih organizacij.

sindikat prevzel pobudo v svoje roke, tako bo seveda sindikat lahko povsod v središču političnih in gospodarskih dogajanj. Sindikalni organ, ki bo tako sodeloval, bo drugače sprejemal programe in ukrepe, lahko jih bo tudi odločno podprl ali zahteval spremembe, pripravoval drugačne ukrepe.

Ali se vam vseeno ne zdi, da si na kongresih in tudi sicer preveč prizadevamo za sprejemanje stališč in sklepov na papirju, da pa še vendar ni dejanske pripravljenosti za spremembo vedenja, za drugačno delo?

Ne strinjam se s trditvijo, da se o teh osrednjih vprašanjih samo pogovarjamo, prepričan sem, da je prišel čas, ko se moramo resno spopasti z odnosi in vprašanji, do

Podobno je tudi z nadomestnimi deli. V naših tovarnah imajo v njih zabite milijarde. Kljub ogromnim količinam nadomestnih delov pa največkrat ni mogoče dobiti ravno tistega, ki ga rabiš. Zanj potem potrebuješ mesec ali dva, preden ga lahko kupiš. V njih so mrtva ogromna družbena sredstva in zato se še naprej znižuje učinkovitost našega gospodarstva. Predpise o nadomestnih delih pa smo sprejeli takšne, kot so zaradi tega, ker se bojimo, da bo nekdo iz njih izdeloval nove stroje ali naprave. Gledali smo torej na možne negativne posledice in ekonomsko politiko uravnavali po njih, namesto da bi takšno ravnanje preprečili.

Ko pa je načrt sprejet, ne more delavec v proizvodnji niti novinar v redakciji reči, tega ne bom naredil, tega ne bom napisal. V tem smislu moramo zato ločiti vodenje od samoupravljanja in prenašanje odgovornosti na vse oziroma nikogar, kar se nam je v zadnjem času dogajalo. Danes se veliko govori tudi o neredu pri sa-

sindikata oziroma kakšne so posledice, če izstopi iz članstva. To ne velja samo za pravice, ki jih sindikat nudi znotraj svoje organizacije, na primer pravno varstvo, socialna pomoč, ozimnica in podobno, temveč tudi za politične pravice, ki jih delavec v ozdu lahko uveljavi le kot član sindikata.

Franček Kavčič

O kritični analizi političnega sistema in dolgoročnem programu ekonomske stabilizacije

PREVLADA POLITIKE NAD EKONOMIJO

Uvodni del kritične analize, torej ocena delovanja političnega sistema v celoti, je dober in pomeni velik korak naprej pri »uradnem« očenjuvanju stanja na področju politike in ekonomije. Verjetno je to celo najboljši del analize. Druga stvar, vredna razmišljanja, pa je dejstvo, da so družboslovne znanosti (predvsem sociološka in ekonomska, deloma tudi politološka razmišljanja) že dolga leta prej govorile o takšnih težnjah in stanjih v naši družbi, ki jih »odkriva« omenjeni uvodni del.

Vseeno – to razkranjanje med »uradno« in znanstveno oceno stanja v jugoslovanski družbi se je bistveno in odločilno zmanjšalo. Porebno pa je opozoriti na način argumentiranja oziroma prepričanje, ki preveča tako uvodni del, pa tudi vso kritično analizo – našteva vse mogoče obstoječe odklone v stvarnosti, vendar z implicitno domnevo, da so potrebne prav vse bistvene institucije in rešitve normativnega modela sedemdesetih let ter da so potrebne le korekcije prakse, ki bodo pripomogle k polni uresnitvi tega modela. Iz tega izhaja tudi logičen sklep (str. 61):

»Kritična analiza potrjuje, da ni razlogov za spremembe temeljnih načel in temeljnih določb ustave SFRJ o političnem sistemu, prav tako pa tudi niso potrebne spremembe pri njegovi splošni razvojni usmeritvi.« Opozarja pa na »nujnost radikalnih sprememb v praksi delovanja političnega sistema, kakor tudi na potrebo po njegovem dograjevanju«.

Blagovna proizvodnja v konfliktu z normami?

Seveda je takšno razmišljanje možno, bolj ali manj utemeljeno, vprašljivo je le, če je v sedanjih razmerah tudi optimalno. Dejstvo je, da ideološko normativni zamisli sedemdesetih let niso uresničili v obdobju zadnjih 15 let. Kaj zdaj predlagajo tako korenito novega, da je upravičeno staviti na karto uspešnega udejanjenja ustavno-zakonskega modela (sistema)? Ali je to vezano na blagovno proizvodnjo, ki jo je uvedel dolgoročni program ekonomske stabilizacije? Precejšen del teoretikov (France Černe) dokazuje prav nasprotno, govori o konfliktu in antagonizmu med številnimi normativnimi rešitvami in duhom blagovne proizvodnje.

Poglejmo, na primer, kako o ekonomski racionalnosti ustavnega modela razmišlja Ljubomir Madjar (Društvena svojina in institucionalna struktura samoupravne privrede, referat za posvet o sredstvih v družbeni lastni, Ljubljana, januar 1986). Našteje velike sistemske defekte ekonomskega (gospodarskega) sistema (motivacijski defekt v smislu zanikanja privatnolastninske motivacije, opadanje akumulacijske sposobnosti gospodarstva, velike disparitete v cenah produkcijskih tvorcev in produktov). Nato ugotovi, da bi kolikortoliko avtomatsko in neovirano delovanje proklamiranega gospodarskega sistema rojeva težnje. Vse socialistične revolucije

so bile izvedene s koncentracijo politične moči, s hegemonijo politike revolucionarne skupine (partije, množičnega gibanja) nad drugimi področji, družbe. Le na tak način je bilo revolucijo mogoče izvesti in le tako je bilo mogoče tudi v porevolucionarnem obdobju »preskakovati« naravne faze razvoja kapitala (družbenih proizvodjalnih sil) oziroma izločal iz novih socialističnih družb deformacije kapitalizma, proti katerim je tudi izbruhnila revolucija. V socialističnih državah, z Jugoslavijo vred, so se stvari »dogajale« vedno v politični sferi, politični sistem je tradicionalno odločilno področje spopadanja interesov, pa tudi regulacije družbe. Zato le težko sprejema in priznava drugačne logike kot svojo, kar izvira v prvi vrsti iz dejstva, da vsaka njegova (zlasti od zunaj vnese-na) sprememba lahko rezultira v spremembi položaja in vloge upravljalnih struktur. Pri nas je vse to še dodatno »začinjeno« z izredno občutljivo medrepubliško oziroma mednacionalno problematiko. Če stvari zelo poenostavimo, lahko rečemo, da sta poglobljena vzvoda, gibali (ne)razvoja naše družbe prav dialektika trga

Piše: Bogomil Ferfila

(ekonomije in politike, normativnega in stvarnega, planskega in spontanega) na eni strani ter dialektika nacionalnega (splet medrepubliških in mednacionalnih odnosov na relaciji deli-celota – deatizacija, decentralizacija itd.) na drugi, pa tudi njeno prepletanje. Zlasti v zadnjih dvajsetih letih se je tehnična izrazitost nagnila na strani potenciranja nacionalnega in zanikanje tržnega (blagovnega), kar je odločilno pripomoglo (predvsem odpravo ekonomskih zakonitosti) k negativnemu predznaku tako rekoč vseh gospodarskih pa tudi številnih političnih, sociokulturnih tokov in stanj. Ustavno-zakonsko ustrezno zamišljeno oblikovanje, konstituiranje republiško-pokrajinskih političnih, zgodovinskih, sociokulturnih entitet, enostavno ni imelo temelja, ki ga na naši stopnji razvitosti pomeni, lahko edino blagovno gospodarstvo in tržna prisila.

Barka je zajela morskovo vodo

Danes je prav vseeno, na katere kazalce učinkovitosti gospodarskega sistema se sklicujemo, vsi nam kažejo, da je barka našega gospodarstva krepko zajela morskovo vodo (stopnja rasti družbenega proizvoda, zaposlenosti, učinkovitosti sredstev, realnih čistih osebnih dohodkov, amortizacije,

stopnja rasti produktivnosti dela, tehnične opremljenosti dela, rast cen itd.). Še bolj klavrne so primerjave s kapitalističnimi deželami, ki so okoli leta 1950 bile na približno podobni razvojni stopnji (Grčija, Portugalska, Španija). Zdaj smo nekajkrat zaostali za njimi, česar bistveno ne spremene niti težave pri primerljivosti, ki izvirajo iz različnega statističnega zajemanja in prikazovanja narodnega dohodka, podcenjenosti ali precejšnjosti dinarja, različnega načina obračunavanja osebnega dohodka oziroma, različnega financiranja družbenih dejavnosti itd. in ki bi bili povsem skregani z dolgoročnimi in ekonomsko zdravimi cilji in potrebami. Ker to implicitno vemo, se praviloma kot rešitve pojavljajo različne nesistemske intervencije. Vseobsežnejša državna intervencija v vse gospodarske segmente, kar seveda bistveno determinira tudi številne politične odnose in procese, tako dobiva obliko eksistencialno nujne zaščite proklamiranega ustavnega ekonomskega sistema pred njegovo siceršnjo samodestrukcijo kot nujne posledice delovanja njegovih zamišljenih institucionalnih mehanizmov. Gospodarska intervencija se tako kaže kot zlo, vendar zlo, ki gospodarstvo rešuje pred razdiralnim delovanjem napakno zasnovanega in slabo operacionaliziranega gospodarskega sistema.

Številni teoretiki in praktiki čeprav verjetno gre tudi za vpliv teritorializacije njihovega mišljenja pa danes opozarjajo na drugo stran že navedenega zaskrbljujočega dejstva na krepitev države v zadnjem času s sprejemom nekaterih novih gospodarsko-sistemskih zakonov, kar spreminja prej interventno podobo države in povsem legalno. Denimo povečanje možnega števila ukrepov neposrednega nadziranja cen (prej štiri, po zakonu o sistemu družbene kontrole cen pa 9); uvajanje planske hierarhije – smernice kot obvezujoč planski dokument po zakonu o temeljnih sistemu družbenega planiranja in o družbenem planu; povečanje pristojnosti organov oblasti glede urejanja pravic do deviz – da zvezni izvršni svet določa devizne režime kot devizni sistem (zakon o ekonomskih odnosih s tujino). Na političnem področju gredo po tej poti predlogi, za statute zveze sindikatov, Zveze socialistične mladine, zveze komunistov. Tako bi lahko postavili tudi takšne diagnoze stanja in zdravilo, ki mu zdaj vse očitneje pripisuje: krčevito oklepanje ustavno-zakonske normativne sedemdesetih let, ki je povsem očitno gospodarsko katastrofalno, nas pelje tja, kamor ne želijo priti, ne »branitelji« ne »reformatorji« – v administrativni centralizem. Tudi zato, ker ne gremo v izgrajevanje pozitivne alternative na logiki blagovne proizvodnje, tako za ekonomijo kot za politiko.

Znanost je sposobna oblikovati odgovore

Vprašanje nujno načena nekatere »sistemske« (metodološke) dileme kritične analize. Gre predvsem za vprašanja sestave delovnih skupin, ki so »obdelovale« njene vsebinske sklope. Kot lahko očitamo dolgoročne program ekonomski stabilizacije njegovo ekonomistično naravnost, če-

prav mnogi menijo, da je stvari tudi v ekonomskem pogledu na številnih področjih vse premo dorekel in izostril, in morda obzalu-jemo, da vanj niso vključeni tudi separati, ki so jih pripravljali sociologi, lahko kritični analizi očitamo njeno pravniško naravnost, mi-selnost in dikcijo. Zlasti deficitarna je sestava »kritično analitične« skupine na področju ekonomske socioloških disciplin, ki so imele v zadnjih letih povedati obilo kritičnega na račun »uradnega« sistema (politike). Morda je ocena delovanja političnega sistema najboljši del kritične analize prav zato, ker povzema (resda s precejšnjim časovnim odlogom, kot smo že omenili) prav spoznanja teh disciplin, ki se jim nato v nadaljevanju »odreka«. Drugo, mnogo bolj zapleteno in kompleksno področje pa je pogojenost, prepletenost konfliktov antagonizma ekonomije in politike, ekonomskega in političnega, katerih konkretizacije sta v končni konsekvenci tudi dolgoročni program ekonomske stabilizacije in kritična analiza. Zdaj so se že v vseh znanstvenih, strokovnih, pa tudi dnevno pragmatičnih krogih udomačili izrazi kot denimo: ekonomske zakonitosti, tržna prisila, zakoni tržne konkurence itd. Povsod smo si tudi edini, da jih naša družba in predvsem naše gospodarstvo nujno potrebuje, ker mu bo vse to pomagalo premagati krizo. To pa je tudi vse, o čemer se lahko sporazumemo.

Kakšen trg potrebujemo, za koliko in kakšno planiranje naj si prizadevamo?

Kolikor toliko smo si edini, da zavestna družbena korekcija in vplivanje na stihijske tokove, (kar je bistvo planiranja in tudi njene »človeške variante« v obliki samoupravnega sporazumevanja in družbenega dogovarjanja), ne more potekati na neznanstveni, pragmatistični, voluntaristični osnovi, po logiki močnejšega, kar so praktični rezultati »dogovorne« ekonomije sedemdesetih let.

Menim, da na tem področju tudi v ekonomski teoriji obstajajo velike praznine, deloma tudi zaradi dejstva, da se ekonomska razmišljanja pričenjajo zopet tam, kjer so pred desetimi leti obstala obsežna ekonomska raziskovanja pod skupnim naslovom Privredni sistem SFRJ, na katerih temelji tudi dolgoročni program ekonomske stabilizacije.

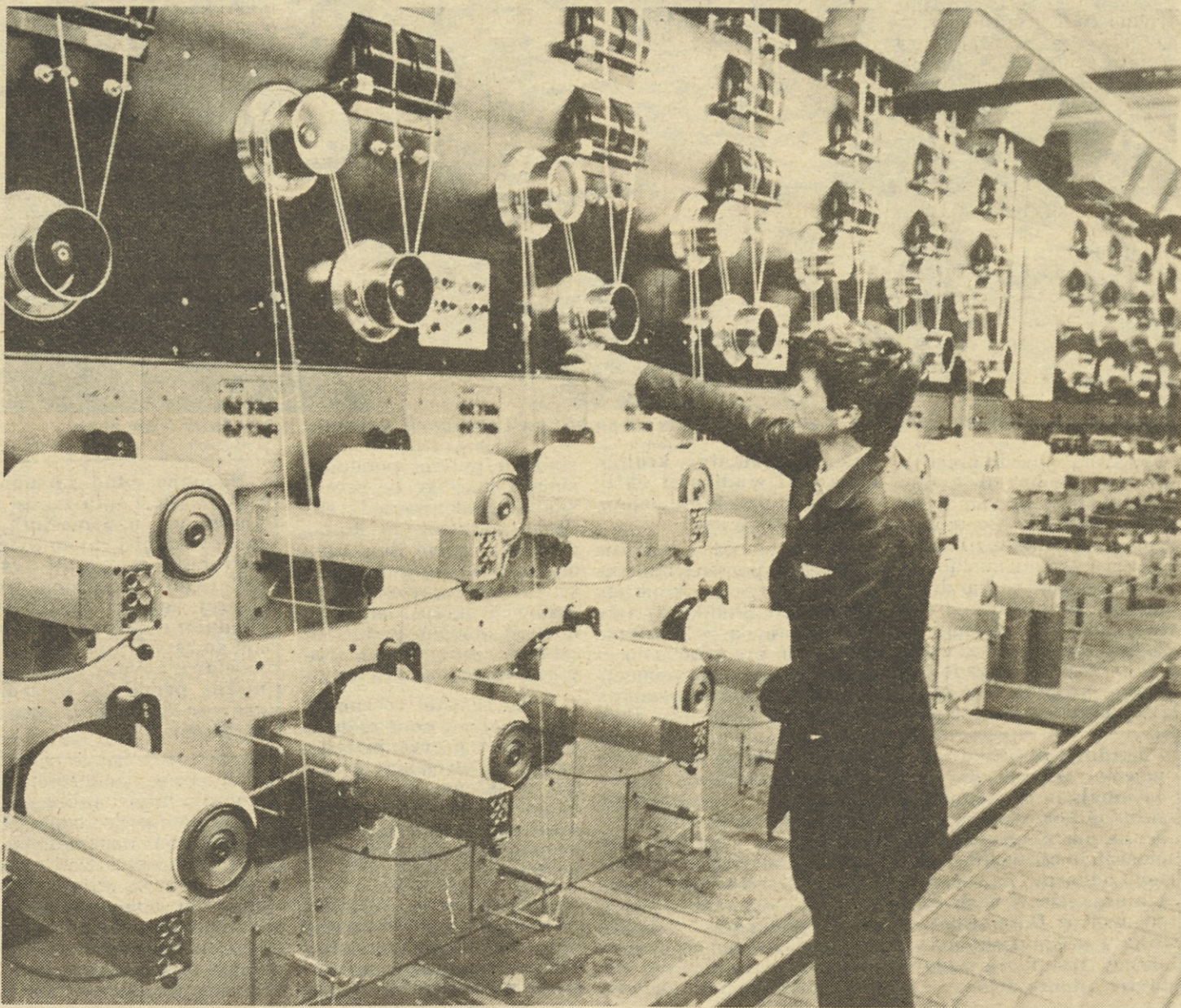
Morda sploh vse naše družboslovne discipline, ki so ob politiki najbolj angažirane in odgovorne za analizo in oceno našega včeraj, danes, jutri, spet začenejo razmišljati o problemih iz zornega kota izpred desetletja in več.

Vsekakor lahko ugotovimo, da nam tudi znanost ne daje pretirano dobro argumentiranih rešitev za razreševanje iz jugoslovanske gospodarske, politične, sociokulturne slepe ulice.

V kritiki vodijo sociologi

Ali je sedanje tavanje (lahkotno in pragmatistično sprehanje!?) družboslovnih znanosti posledica njihove nesposobnosti, neizdelanosti, nepopolnosti ali političnih, partijskih blokad, ki preprečujejo vsezmožnim znanstvenikom, da odstranijo »medsebojne blokade« poženejo »razvoj nerazvoja« itd.

Nedvomno je pomembna

skupna točka vseh družboslovnih (ekonomskih, socioloških, politoloških, filozofskih, deloma tudi pravnih) disciplin: poudarjanje številnih slabosti, nedorečenosti, nesprijemljivosti preteklosti in sedanosti, mnogo težje pa je najti skupne silnice ustreznega razvoja prihodnosti.

Ce bi toliko utemeljeni radikalnosti kritike »vodijo« sociološko ekonomska razmišljanja, vendar se zlasti pri ustnih (kongresi, simpoziji, okrogle mize) in pisnih (raziskave, projekti) oblikah soočenja praviloma pokaže, da ima pač vsaka disciplina svoj predmet, metodo in slog proučevanja in da v dosegledni bodočnosti ni pričakovati več kot približnega zlitja parcialnih disciplinarnih pogledov in mnenj v eno smer, ne pa kakšne sinergične interdisciplinarne sinteze novih prebojev. Družboslovne znanstvene discipline so pretežno varno zaprte za lastne plotove. Vzrok je po

eni strani objektivnost delitve dela med institucijami, znanstvenimi disciplinami, po drugi pa nekakšna pri nas močna samozadostnost, zapiranje v ozke strokovne, politične, institucionalne, somišljenske skupine. Veliko govorimo o odločanju in delovanju v zaprtih krogih, za zaprtimi vrati, za čemer naj bi predvsem bolehalo naša vrhovna in kvazi vrhovna politična sfera. Polna usta imamo teh primerov. Često pa (hote) pozabljamo mikro strukturne vidike oblasti, ki so celo pomembnejši, dejstvo, da imamo tudi v podjetjih in morda še zlasti na znanstvenih institucijah celo vrsto nefunkcionalnega hierarhičnega odločanja in delovanja, zapiranja v po lastnem mnenju edino zveljavne in vsemogočne discipline, katere člen smo. Vse to so tudi vzroki, da je sicer moderno in »ušesno ter prebavno« prjetno zveneče govorjenje o interdisciplinarnem delu,

projektih itd., v resnico pa smo tu še precej bosi.

Imamo pa tudi na tem področju premike, ki lahko prinesejo tudi kaj več. Rekel bi, da zlasti za ekonomske razprave do nedavnega ni bilo značilno tako močno pritegovanje drugih, čeprav sorodnih in komplementarnih disciplinarnih področij in poseganje na le-te. Lahko pa rečemo, da je takšna usmeritev tudi simptomatična za nekakšno že prej omejeno »tavanje« naših družbeno najbolj angažiranih družboslovnih disciplin (ekonomija, sociologija, pravo, politologija, filozofija), ekonomija išče korenine pojavov v drugih disciplinah oziroma sferah človekovega bivanja in delovanja, druge družboslovne discipline skušajo izhajati iz ekonomije oziroma gospodarske sfere. Verjetno je tak korak tudi pravilen, saj izhaja predvsem iz dejanskih odnosov in tokov v družbenoekonomski stvarnosti, ki seveda ne

poznajo in ne priznava znanstveno disciplinarne delitve dela in področij. Druga plat pa je, kako takšna delitev dela omogoča med – in nad-disciplinarna soočanja, zlasti še raziskovalno utemeljeno proučevanje relacij med ekonomijo in politiko, ekonomijo in pravom itd.

Povezanost med ekonomijo in politiko je treba povečati

V vsaki družbi imamo določeno obliko prevlade politično pravne, normativne ureditve nad gospodarsko (čeprav je lahko odnos med ekonomskim in političnim sistemom tudi obrnjen. Verjetno, pa je pomembnejše, za kakšno vsebino politike, ki uravnava gospodarstvo, gre ali za racionalno, znanstveno ali za voluntaristično, totalitaristično.

Obdobje praktičnega (ne)delovanja političnega in

ekonomskega sistema dohodka je dalo (navkljub velikemu trudu subjektivnih sil) povsem drugačne rezultate od pričakovanih in želenih, ki jih niti ni potrebno naštevati, saj jih vsak dan vidimo, slišimo in občutimo. V primeru gospodarskih in drugih težav smo v družbo pričeli vključevati gospodarske mehanizme in institute, ki so prav tako kot družbena in gospodarska stvarnost v očitni ali prikriti konfliktnosti z ustavnozakonskim modelom ekonomskega in političnega sistema. Zato na teoretično-praktičnem področju ekonomije in politike skušajo najti nove rešitve, dopolnitve (dokumenti Kraihgerjeve komisije, analiza delovanja političnega sistema).

Kot eno bistvenih pomanjkljivosti razprav lahko omenimo ločeno, zaprto proučevanje problemov in dilem ekonomije in politike, nezadostno upoštevanje njihovih soodvisnosti, preple-

tenosti. Kardeljeva metoda povezovanja ekonomije in politike se v sedanjih razpravah vseh premalo pojavlja. Niso nam potrebni navedki iz njegovih besedil, potrebna nam je ustvarjalna uporaba njegovega dialektičnega razumevanja in dodelave ekonomije in politike.

Koncept kritične teorije družbene lastnine (Ivan Maksimović, France Černe, Aleksander Bajt, Branko Horvat, Ivan Lávrač) je jedro, ki omogoča celostno oblikovanje blagovnega ekonomskega sistema samoupravne družbe. (Glej njegovo predstavitev v delu B. Ferfila, Družbena lastnina in razpota našega časa, Komunist, Ljubljana 1985). Tako zamišljen ekonomski sistem družbene lastnine je lahko tudi ustrezno izhodišče pri proučevanju problemov, dilem, institucij in zgradbe političnega sistema oziroma izhodišče koncipiranja celovite »kritične teorije ekonomije in politike«.

Odtujevanje dohodka delavcem

Piše: Janez Šinkovec

BILJARDNA PALICA PREMAKNE HKRATI VEČ KROGEL

Upravljanje dohodka pomeni v bistvu gospodarjenje z družbenimi sredstvi, zato bi morali zagotoviti tak mehanizem, ki ne bi preprečeval delavcem, da dosega čim boljše učinke. V ospredju tega je zagotavljanje sposobnosti za enostavno in razširjeno reprodukcijo. Na tem področju pa so zlasti pomembna naslednja vprašanja.

Pogoj gospodarjenja je pravilno vrednotenje družbenih sredstev, torej tak način gospodarjenja z njimi, ki upošteva njihovo dejansko vrednost in sposobnost za njihovo obnavljanje. Dejstvo je, da naša osnovna sredstva niso stvarno ovrednotena, prav tako pa ni stvarna amortizacija sredstev, ki bi morala zagotavljati že enostavno reprodukcijo. Če je predpisana minimalna, z zakonom določena amortizacija, ne zagotavlja enostavne reprodukcije, kar nam dokazuje tudi stanje v slovenskem gospodarstvu, saj imamo povprečno od 70 do 80% amortiziranih osnovnih sredstev. Tak način obračuna amortizacije povzroča tudi, da je izračun dohodka fiktiven. Na taki fikciji temelji splošna in skupna poraba, ta fikcija je tudi temelj poslovnih pa tudi političnih odločitev. Zato se v Sloveniji ogrevamo za to, da bi zakon o združenem delu uveljavil stvarno amortizacijo. S tem je povezano tudi vprašanje o obrestih, saj so te v bistvu negativne, ne dohitevajo inflacije.

Omenjena je že bila skupna in splošna poraba. Ustava SFRJ določa v 33. členu, da delavci prispevajo za skupno in splošno porabo v sorazmerju z doseženimi rezultati in s sposobnostmi subjektov. Davki in prispevki ne bi smeli posegati v novo ustvarjalno vrednost v tolikšni meri, da bi bili gospodarski subjekti onespobljani za enostavno in razširjeno reprodukcijo, kot so zdaj, saj sami sebi žagamo

vejo, na kateri sedimo. Nesporno je namreč dejstvo, da sta družbenopolitični sistem in njegova sposobnost odvisna od gospodarske moči. Če izpodjedamo z davki in prispevki svojo materialno osnovo, izpodjedamo svoj temelj. Zato ne moremo graditi sistema davkov in prispevkov, ki ni v korelaciji z gospodarsko močjo subjektov in ki jim ne omogoča enostavne in razširjene reprodukcije.

Za uveljavitev smotrnega položaja delavcev je potrebno tudi pravilno vrednotenje rezultatov dela. Rezultati dela se družbeno ovrednotijo s tržno reakcijo. Trg potrjuje, ali je bilo vloženo delo smotno in učinkovito. Da bi bilo delo delavcev pravilno družbeno ovrednoteno, bi morali v večji meri uveljavljati tržne zakonitosti – zakon ponudbe in povpraševanja; subjekti, ki niso sposobni ustvarjati rezultate dela, ki bi bili družbeno potrjeni, bi morali nehati delati. Ker pri nas čezmerno posegajo z državno intervencijo v določanje cen, so rezultati dela povsem nerealni – lahko so preveliki ali premajhni. Državna intervencija je pogosto parcialna (denimo poveča cene energije, prometa, reprodukcijskega materiala), ker ne jemlje tržnih razmerij celovito. Ob takih intervencijah se kaj lahko zgodi, da določene panoge povečujejo izgube, če več proizvajajo. To prav gotovo ni sistemska rešitev, je posledica političnega voluntarizma, neredko pa tudi pritiska močnejših gospodarskih subjektov. Obstaja tudi dispariteta med cenami, kar je zlasti značilno za kmetijstvo. Nedvomno je nujno potrebna državna intervencija na določenih področjih, vendar je stvari mogoče urejati z različnimi stopnjami davkov, z uvajanjem državne stimulacije za določena deficitna področja, pa tudi z diferencirano kreditno politiko, s ca-

rinsko politiko, ki varuje domače proizvajalce, ne pa le skrbi za državni proračun. Državna politika bi morala na tem področju spodbujati rast produktivnosti in družbenega napredka.

Delavci niso sposobni stvarno načrtovati svojega razvoja, če nimajo trdne ekonomske politike, kar pa je eden izmed bistvenih pogojev za uveljavitev ustreznega položaja glede dohodka. Družbeni, srednjeročni načrti bi morali jasno opredeliti uveljavljeno ekonomsko politiko za pričakovano obdobje (davki, prispevki, carine, kreditna politika itd.) sicer ni mogoče načrtovati in pripravljati razvoja posameznih gospodarskih subjektov, še manj pa tudi družbenega. Ob tem velja ugotoviti, da so družbeno-ekonomski pojavi kompleksni, sprememba pri enem povzročil reakcij pri številnih drugih. Vsak subjekt ima ogromno vstopnih in izstopnih zvez, kar vse povzroča veliko soodvisnost. Govorimo o biljardni krogli, pri čemer en sunek povzroči reakcijo vseh drugih. Zato je parcialni prijem pri razreševanju ekonomskih vprašanj zelo problematičen, delavce pa spravlja v negotovost in nemožnost načrtovanja.

Davčna in prispevna politika omogoča pojave lokalizma

Občinski ali republiški deljavniki z davki in prispevki preprečujejo gibljivost družbenih sredstev, gledajo le iz lastnega kota, pri tem pa v bistvu siromašajo lastno podlago in onemogočajo širši družbeni razvoj. Če občina dobiva glavni del sredstev iz prispevkov na podlagi osebnih dohodkov, tedaj je zainteresirana za povečanje števila zaposlenih ne glede na gospodarske učinke, kar je, gledano s celovitega položaja družbenega razvoja, povsem nesmotno. To se

povezuje tudi z nadaljnjim nujnim imperativom: **mobilitnost, koncentracija in smotrna alokacija družbenih sredstev.** Družbena sredstva morajo biti vedno angažirana, ker le taka lahko ustvarjajo novo vrednost. Vsak subjekt sam praviloma ne more slediti hitremu razvoju, ki je značilen za sedanje obdobje v tehniki in tehnologiji, zato je potrebno sredstva koncentrirati za delovne in sestavljene organizacije, neredko tudi na ravni republike in federacije. Razdrobljenost sredstev ne vodi k učinku. Sredstva pa je treba vlagati tam, kjer dajejo največ. Resno bomo morali razmišljati o preprečevanju slovenske ozkosti in zaprtosti v občinski in druge meje, saj bomo sicer ostajali na ravni zapečarske miselnosti in zavirali svoj razvoj. Lokalizem je neredko tudi ovira za smotno planiranje v prostoru, saj se občinske in republiške meje ne ujemajo z naravnimi usodami, posebej še za rodove, ki bodo prišli za nami. Z demagoškimi prijemi preprečujemo mobilnost, koncentracijo in smotno alokacijo družbenih sredstev. To pogosto niso delavci, temveč lokalne in tozdovske strukture.

Vrednotenje dela zahteva tudi vrednotenje znanja

Danes je v svetu zanimiva tehnološka renta. Kdor napreduje pri inovacijah, osvobje z novimi izdelki svetovni trg in potegne specifično rento. Pri nas bi si s tem omogočili ustrezen dohodkovni položaj. Težnje po uravnilovki vodijo k zanikanju pomena znanja. Številni inovatorji morajo vlagati tožbe za uveljavitev svojih pravic, ker naša razmišljanja neredko temeljijo na nevoščljivost namesto na materialnem, moralnem in družbenem priznanju znanja. Če bomo uveljavljali to miselnost, bomo kmalu na

ravni velike provincialnosti v svetovnih razmerah, ki dnevno prinašajo bliskovite spremembe, saj govorimo o tretji industrijski revoluciji. Razvrednotenje znanja se kaže tudi v destimulaciji znanja, napredovanju, uveljavlja se problematično poenostavljeno pojmovanje: za enako delo enako plačilo. S tem je tudi povezano vprašljivo priznavanje delovne usposobljenosti mladim, namesto da bi iskali načine nagrajevanja znanja, sodbujali podiplomski študij in podobno. Če ne bomo zagotovili znanja, bo to občutno poslabšalo dohodkovni položaj delavcev, zlasti pa bomo preprečili učinkovito vključevanje v mednarodno delitev dela.

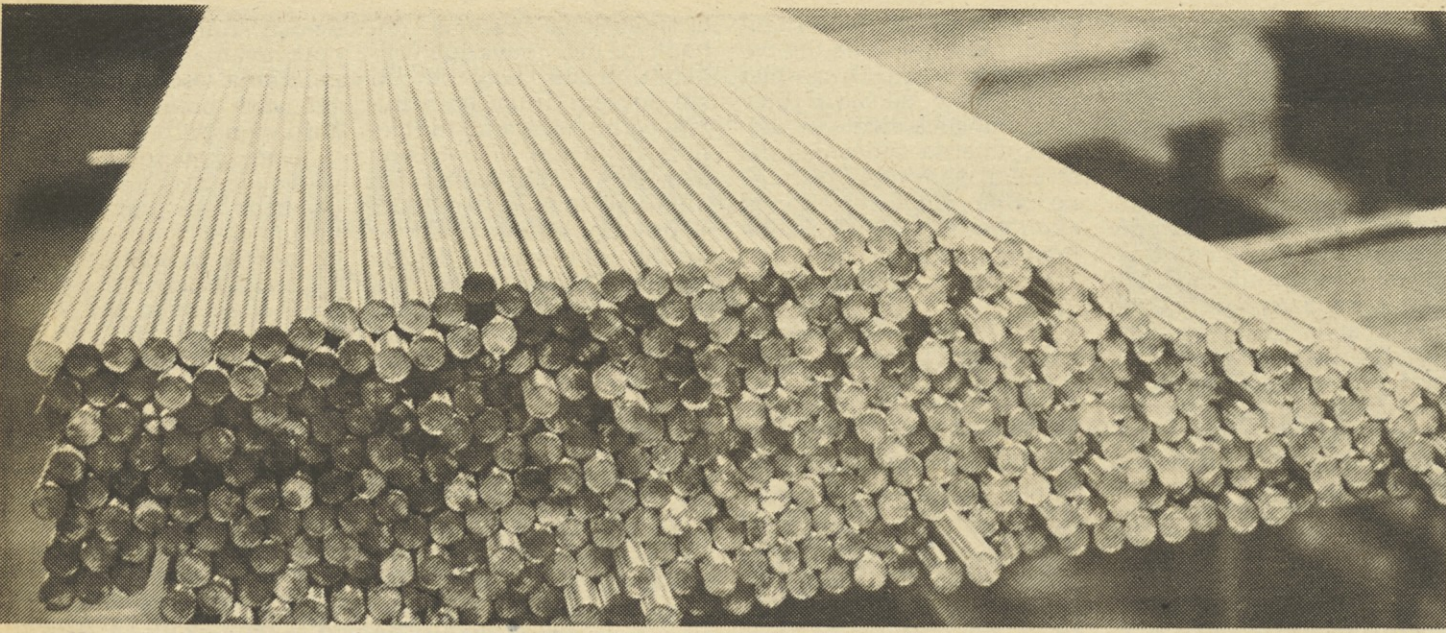
Anonimnost predlagateljev pomeni neodgovornost

Pogosto govorimo, da tehnostrukture odtujujejo dohodek od delavcev, pri čemer je nemalo demagogije. Glavni del nove vrednosti zajemamo z omenjenim spornim vrednotenjem družbenih sredstev in nesmotno proračunsko, politično ter skupno porabo in podobnim. Poslovodne strukture odtujujejo dohodek od delavcev, če niso sposobne oblikovati poslovne politike, če nimajo razvojne zasnove, če ne uveljavljajo dosledno sprejete poslovne politike in ne uporabljajo sredstev, ki jih imajo za zagotovitev učinkovitega proizvodnega dela. Vse to se povezuje s problemom znanja. Res je, da se tehnostrukture rade povezujejo s političnimi in bančnimi ter odločajo mimo delavcev. Če bi te strukture dejansko odgovarjale za to, za kar se odločajo, bi do neke mere bile še sprejemljive, ker v skrajni konsekvenci predloge vedno potrdijo delavci. Problem je **anonimnost predlagateljev**, zato tudi ni odgovornosti, zato tudi tako radi trdimo, da vsi odgovarjamo za vse, kar pa je popoln nesmisel. Vsakdo lahko odgovarja po svojih pooblastilih. Čim večjo ima kdo moč pri odločanju, večja bi morala biti njegova odgovornost. Zato bi morali izdelati **model presojanja odgovornosti** nosilcev javnih funkcij in pooblastil, uveljaviti različne oblike odgovornosti, morda tudi pred posebnimi skupščinskimi komisijami

itd. Če tega ne bomo izpeljali in če bomo ostali pri splošnih deklaracijah, ne bomo dosegli napredka. Smo v obdobju, ki je prineslo neverjetno delitev dela. Zato je povsem nelogično stališče, da vsi vse znamo, da vsi lahko o vsem odločamo. Odgovornost moramo diferencirati, temelj morajo biti predvsem tisti, ki morajo biti strokovno usposobljeni za dejanje predlogov.

Lahko bi naštevati še vrsto vprašanj, kakor je na primer togost v **angažiranju osebnih sredstev** in znanja za družbeni napredek. Mar ni grozljivo za kaj vse se porabljajo osebna sredstva (počitniške hišice, dragi avtomobili itd.) namesto da bi iskali gibke modele angažiranja teh sredstev v družbene namene. Raje se gremo demagogijo in s prstom kažemo tudi na tise, ki so kaj ustvarili s lastnim delom. Togi smo pri **organiziranju**, poudarjamo zlasti velike sisteme, namesto manjših organizacij, ki bi bile sposobne biti dinamične, kar je nujno ob tako hitrih spremembah. Integracije in koncentracije so gibke, zelo različne, pomembni so gospodarski učinki. V naših organizacijah je vrsta **neangažiranih osnovnih sredstev**, ki bi jih lahko dali kooperantom, majhnim organizacijam in podobnim, ki bi hitro pospeševale rast družbenega proizvoda in zmanjševale nezaupenost. Mnogi radi poudarjajo, da so družbena sredstva ogrožena s pravnimi prilaščanjem in kličejo po trdi roki – **krepitvi represije**. Vsaka družba ima določeno kriminalno populacijo, vendar ta ne more ogroziti sistema tako, kot slabo gospodarjenje. Namesto klicev po krepitvi represije bi morali več razmišljati o **motivaciji**, spodbujanju k boljšemu gospodarjenju. Motivacija pa ne pomeni izdelana zasnova splošne porabe, razprava o **izjemnem dohodku**, ki ni rezultat dela, pa s tem mislijo na dohodek, ki je rezultat večjega dela ali prejšnjih vlaganj, uravnilovka pri nagrajevanju, zanikanje pomena znanja, negotovost pri načrtovanju razvoja in podobno.

Skromno odmerjen prostor za ta prispevek onemogoča širšo razpravo, zato bi veljalo na kontu opozoriti tudi na stališča, izražena v gradivih komisije za stabilizacijo, na katera se pogosto sklicujemo, uresničimo pa jih žal bolj malo.

Do konca maja so štorski železarji predložili več inovacijskih predlogov kot lani vse leto

ZAMISLI RODE SADOVE, ČE SO LE VODILNI ZA TO

V mnogih primerih še nismo sposobni oplemenititi rezultatov dela naših inovatorjev

Že vrsto let prepričujemo drug drugega, da vse premalo cenimo delavce z idejami in ljudmi, ki nenehno iščejo nove, boljše rešitve v proizvodnji in pri vodenju in upravljanju. Pa ta prepričevanja, dokazovanja in vrsta političnih akcij še niso obrodila pravih sadov. Dolgo let smo bili kar zadovoljni s sadovi svojega dela. Samoza-dovoljstvo je bilo tolikšno, da smo se otepli vsega novega, mnogih dobrih pobud in predlogov. Ljudi, ki so utemeljevali nujnost sprememb na tem ali onem področju, smo imeli za nezadovoljneže, ki spodkopavajo svetlo preteklost, inovatorje obravnavali kot nergače oziroma ljudi, ki hočejo uteče-no delo in običajne postaviti na glavo.

Ponekod so šli celo tako daleč, da so predlagatelje konstruktivnih sanacijskih ukrepov postavili na cesto, da množice inovatorjev, ki kot legendarni hlapec Jernej iščejo svojo pravico, niti ne omenjamo. Eno z drugim: kljub temu, da nam teče voda v grlo, gledamo na ljudi, ki pri svojem delu uporabljajo glavo – potrebujemo pa predvsem oziroma čimveč takih – še vedno s precejšnjim nezaupanjem. Ne glede na spoznanje, da po starem ne gre več naprej. O vseh teh vprašanjih, predvsem pa o spodbujanju

Z znanjem do uspešnega izvoza

Da bi znanost lahko odigrala svojo vlogo pri premagovanju tehnološke zaostalosti, je nujno, da v združenem delu ustvarimo mehanizme, ki bodo spodbudili raziskovalno delo, raziskovalni nemir, ne pa iskanje rešitev z visokimi cenami. Šele ko bo postalo pomembno, za kakšno ceno izvažamo, ne le to, da izvažamo, bo znanje dobilo pravo ceno. Naši strokovnjaki bodo takrat dobili ustrezno zaposlitev in bodo primerno ovrednoteni. To danes ni značilno niti za izrazite izvoznike.

dela inovatorjev, smo se te dni pogovarjali v Železarni Štore. Obiskali je nismo naključno, saj so železarji v marsičem že prešli od besed k dejanjem, med drugim tudi v ustvarjalnem delu.

Spodbude rojevajo sadove

»Pogosto slišimo, da nismo inovativna družba, da med nami ni inovatorjev. Resnica je nekoliko drugačna: inovatorji so bili, so in bodo. Povsod, na slehernem koraku. Najdemo jih v vseh delovnih okoljih, v tovarni in med zasebniki, med kmetovalci, mladimi in starimi. Gre pa za vprašanje, kako je z evidentiranjem njihovega dela in še bolj, kako spodbujamo ljudi za ustvarjalno delo. In v tem je problem. Mnogih sposobnih delavcev ne znamo pritegniti k iskanju boljših rešitev, kaj šele

da bi bili sposobni oplemeniti rezultate dela naših inovatorjev in izumiteljev...« pravi inž. Boris Marolt, vodja temeljne organizacije Jeklovlek in predsednik društva izumiteljev in avtorjev tehničnih izboljšav v Železarni Štore.

Dobrih deset let je od tega, ko so v tem kolektivu začeli organizirano spremljati in spodbujati inovacijsko dejavnost. Takrat so ustanovili tudi posebno službo za inovacije ter društvo izumiteljev in avtorjev tehničnih izboljšav.

»V tem obdobju smo evidentirali 1250 inovacijskih predlogov,« pripoveduje sociolog Gorazd Tratnik, organizator inventivne dejavnosti v železarni. »Po naših izračunih je že vsak sedmi delavec inovator, velika večina pa jih izhaja iz vrst kvalificiranih delavcev, delovodij in tehnikov. Opažamo, da v zadnjem času narašča število predlogov iz delovnih enot, kjer uvajamo inovacijske krožke. Gospodarska korist od inovacijske dejavnosti je bila lani 228 milijonov dinarjev, kar je 4 odstotke dohodka železarne ali okroglo enomesečna vsota povprečnih osebnih dohodkov v lanskem letu.«

Na podlagi teh rezultatov so se železarji kot samoupravljanci in ljudje, ki ustvarjajo možnosti za inovacijsko dejavnost, odločili, da ob zaključnem računu za lansko leto razdele v povprečju po 7900 dinarjev na zaposlenega. Seveda na račun gospodarske koristi od inovacij.

»Radi poudarjamo, da so bili omenjene spodbude deložni prav vsi delavci, tudi v oddelkih, kjer ni bilo predlogov. Odločitev je seveda dobro premišljena, saj take in

podobne poteze veliko pripomorejo k spreminjanju miselnosti in ustvarjanju ugodnega ozračja za inventivno dejavnost,« razmišlja inž. Boris Marolt. »Prav zanimivo je, kako se pametna politika na tem področju hitro obrestuje. Samo v letošnjih prvih petih mesecih smo namreč zabeležili že več prijav kot v vsem lanskem letu!«

Pobudo duši tudi strah za obstanek

Če v prenekaterih delovnih okoljih še vedno namer-

Premalo za raziskovalno delo

V preteklih desetih letih je naš delež za raziskovalno delo močno upadel. Nismo ustanavljali novih inštitutov, števila raziskovalcev nismo povečali, univerzitetni delavci niso povečali števila ur za raziskovanje. V tem času smo precej vlagali v proizvodna sredstva in relativno malo v znanje. Plahnelo je zanimanje za raziskovalno delo in v proizvodnih organizacijah je zato vse manj magistrstrov in doktorjev.

Šele pred nekaj leti smo se začeli pogovarjati, da bi dvignili prispevno stopnjo za raziskovalno dejavnost. Lani smo sklenili, da bomo dvignili prispevno stopnjo za to dejavnost s 0,36 odstotka na kakšnih 0,80 odstotkov. Sedaj je to zvišanje preloženo na konec tega desetletja.

no zavlačujejo s poštenim in strokovnim obravnavanjem predlogov inovatorjev, kar mnogim delavcem jemlje voljo do nadaljnjega ustvarjalnega dela, je v štorski železarni drugače.

»Zelo si prizadevamo, da postopka ne bi zavlačevali in da bi bilo potrebno strokovno delo kot tudi formalnosti v zvezi s prijavi inovatorjev kar najhitreje opravljene. Običajno traja postopek dva meseca, včasih teden ali dva več...« razlaga Gorazd Tratnik. »Prav dobro vemo, kolikšno škodo bi povzročili kolektivu, če bi menčali in vlekli ljudi za nos. Žal se včasih zatika pri strokovnih ocenah. Gre za na moč odgovorno delo, od katerega je odvisna usoda predlogov. Zato si je bolje vzeti za strokovno oceno več kot pa premalo časa, saj bi morebitno zmotno predrago plačali.«

Pa zavist? Se morajo štorski inovatorji bojevati s to, sicer pogosto, pa nič kaj zavidanja vredno človeško lastnostjo?

»Zavist je bila in bo tudi ostala v vseh delovnih okoljih. Izkoreniniti jo je po moje nemogoče, čeprav poznamo orožja proti lažšanju boleznih. Zelo učinkovito je redno prikazovanje gospodarske koristi od predlogov in

inovacij in s tem v zvezi poskrbeti, da imajo prav vsi zaposleni nekaj konkretnega od ustvarjalnega dela posameznikov. To je čarobna palica. Zato jo še kako velja uporabljati,« ugotavlja inž. Boris Marolt. »Sicer pa pri teh stvarih ne gre le za golozavist, temveč tudi strah za obstanek. Ta pogosto duši ustvarjalnost in dobre ideje. No, po svoje je razumljivo, da se ljudje, ki delajo bolj z rokami, boje mislecev. Čutiljo se ogrožene, zato si žele povprečje in si prizadevajo, da kdo ne bi odskočil in se oddaljil od večine.«

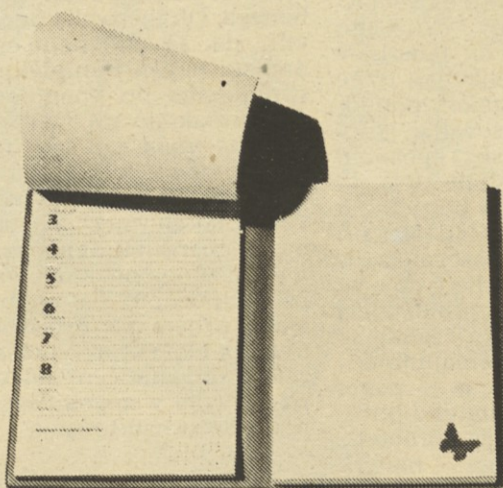
Zato tudi v Storah ugotavljajo, da je moč dobre zamisli oziroma predloge uresničiti v proizvodnji in na področju vodenja in upravljanja, če so le ljudje na najbolj odgovornih delovnih mestih za to. Potrebno zakonsko osnovo imamo, interni samoupravni akti v glavnem niso več problem, politična usmeritev je na dlani. Vse skupaj je potrebno le prenesti v življenje in delo. To pa je stvar, kot že rečeno, vodilnih v združenem delu. Izgovarjati se na ljudi v neposredni proizvodnji je nesmiselno, kot tudi preveč pričakovati le od strokovnih služb za inovacijsko dejavnost.

Andrej Ulaga

OSNOVNE ORGANIZACIJE ZSS

NIKOLI NI PREZGODAJ IN NIKOLI NI PREPOZNO

Še vedno lahko naročite Rokovnik-priročnik Delavske enotnosti za leto 1986!

Rokovnik je oproščen plačila prometnega davka, sredstva zanj lahko črpate iz sklada za izobraževanje.

PO ŽELJI VAM LAHKO NATISNEMO NA OVITEK TUDI ZNAK ALI NASLOV VAŠE DELOVNE ORGANIZACIJE!

Cena 1.500 din.

NAROČILNICA

Pri Delavski enotnosti, Ljubljana, Celovška 43, nepreklicno naročamo ... izvodov rokovnika-priročnika za leto 1986.

- a) s sitotiskom (napis na ovitku) in prilagamo znak in film
- b) brez sitotiska

Naročeno pošljite na naslov:

Ulica, poštna št., kraj:

Ime in priimek podpisnika:

Naročamo, dne:

Žig

Podpis naročnika

Pomanjkanje motivacije

Strokovnjaki pravijo, da smo v zadnjih dveh desetletjih napravili v Jugoslaviji dve veliki razvojni napaki. Zaradi nekritičnega pogleda na prihodnost v svoj ekonomski sistem nismo uvedli vrednostnih meril, ki jih je narekoval tehnološki razvoj v svetu, in zaradi podcenjenosti osnovnih proizvodnih dejavnikov, predvsem kapitala in energije, nismo odpravili negospodarne porabe naravnih virov. Tako nismo poskrbeli v industriji ne v vsem gospodarstvu za potrebno zmanjšanje materialnih stroškov. Če bi denimo jugoslovanska proizvodnja jekla izpolnjevala merila porabe energije v razvitem svetu, bi prihranila naša država več energije, kot jo proizvaja jedrska elektrarna Krško. Vse to je seveda močno ohromilo našo reprodukcijsko sposobnost in nas privedlo v razvojno krizo. In še druga generalna napaka: v naš ekonomski sistem nismo uvedli motivov za spodbujanje tehnološkega napredka, inovacij in vključevanja znanja v proizvodnjo, vodenje in upravljanje. Zato sta zastali produktivnost in konkurenčna sposobnost gospodarstva za izvoz, kar danes ogroža povezave z razvojno razgibanim svetom.

Pogovor s prof. dr. Boštjanom Markičem

POTREBUJEMO DRUŽBO DIALOGA

Delegati zmerom manj odločajo o bistvenih vprašanjih. Če ima samoupravna demokracija trdne temelje, če je utrjen sistem družbenoekonomskih odnosov, je seveda utrjen tudi sam delegatski sistem. Če pa so materialne osnove samoupravljanja izpraznjene – kar se nam ta čas dogaja – tudi delegatsko odločanje preide v krizo. To je ena izmed sklepnih misli iz zadnje raziskave delegatskega sistema, raziskave, kakršne že vrsto let opravljajo na fakulteti za sociologijo, politične vede in novinarstvo v Ljubljani. O tem, kje smo pravzaprav ta hip pri razvijanju samoupravljanja, pluralizma samoupravnih interesov in podobno, smo se pogovarjali s prof. dr. Boštjanom Markičem, predavateljem na FSPN.

V raziskavi o delovanju in uveljavljanju delegatskega sistema v SRS menijo vprašani delegati, da pogosto le formalno potrjujejo dejansko že sprejete sklepe. V raziskavi Slovensko javno mnenje 1986 pa skoraj polovica ali 44,8 odstotka vprašanih Slovencev meni, da nima dovolj možnosti za odločanje. Torej bi lahko govorili o splošnem občutku ljudi, da so odrinjeni od procesa odločanja. Kako bi dosegli, da bi lahko ljudje več in bolje odločali?

»Mislim, da bi bila potrebna predvsem večja spodbuda, motiviranost za odločanje. Danes je naš občan le naslovljenec številnih administrativnih ukrepov, ki se kopirajo iz dneva v dan. To prav gotovo jemlje občan voljo do odločanja, do tega, da bi se bolj samostojno opredeljeval do posameznih vprašanj. Danes smo pravzaprav priča številnim pojavom etatizacije in birokracije. Mislim, da so ti pojavi posegli tudi v delegatski sistem.«

– Zakaj pa je do teh pojavov prišlo?

»Mislim, da je do njih prišlo predvsem zato, ker so materialni temelji samoupravljanja omajani, ker občani v najboljšem primeru odločajo le o nekaterih prvih enostavnih reprodukcijah, ne pa o razširjeni reprodukciji. Do tega je prišlo tudi zato, ker ponujamo premalo alternativnih rešitev. Večkrat se ta delegatska razmerja le popapirijo, namesto vsebinska postajajo formalna. Ravno ponujanje alternativnih rešitev v okviru samoupravnega sistema bi bolj spodbujalo občane za odločanje.«

SZDL kot vseljudski parlament

– Kdo pa naj bi ponujal te alternativne rešitve?

»Mislim, da bi morala te rešitve ponujati predvsem SZDL, kot neke vrste širok vseljudski parlament. Problem pa je ta, da SZDL pogosto čaka na zeleno luč ZK in je preveč potisnjena z ene strani med državo in z druge med partijo oziroma Zvezo komunistov.«

– Kako pa ocenjujete vlogo Zveze sindikatov pri dajanju pobud?

»Po mojem mnenju je to preveč transmissijska družbenopolitična organizacija. To še ni organizacija samega delavskega razreda. Izohod bi videl v večji avtonomnosti

sindikato. Sindikati bi morali razviti večjo občutljivost za zahteve delavcev, se bolj pogumno vključevati v družbene probleme, pri tem pa se ne vtapljati v splošnem in globalnem, ampak reševati tiste probleme, ki delavce neposredno žulijo.«

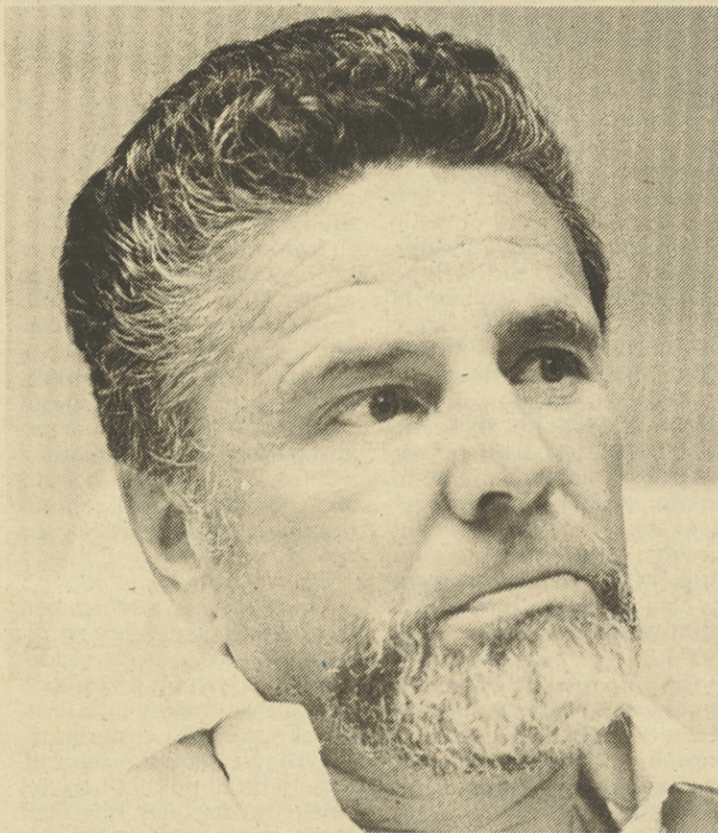
– Vaše raziskave o delegatskem sistemu kažejo, da se dejanska mesta bistvenih odločitev pomikajo iz delegatske sfere vedno bolj v roke izvršilnih organov družbenopolitičnih skupnosti. Ali se bo ta proces nadaljeval?

»Če se bo ta proces nadaljeval, potem bo postalo ne le politično, ampak tudi znanstveno raziskovalno povsem upravičeno vprašanje, zakaj sploh delegatskim volitvam pripisujemo tolikšen pomen. Skratka, vprašanje je, kako je z delegatskimi volitvami, če objektivno pada pomen delegatskih skupščin, s tem pa tudi pomen temeljne družbene ravne. Skrajno zaskrbljujoče bi torej bilo, če bi bile delegacije in delegati zgolj manevrska masa, množica izryšilno partijskih struktur. Želim poudariti to, da je naša jugoslovanska družba tista, ki hoče preseči to dvojnost med družbo in državo. Smo družba z zelo velikimi težnjami na mnogih področjih. Tudi na področju političnega in delegatskega sistema smo opredeljevali številne cilje in naloge, ki pa jih – kot kaže praksa – v relativno kratkem času in še zlasti ob upoštevanju zdajšnjih izjemno utegnjenih materialnih možnosti nismo sposobni v celoti uresničiti.«

Etatizem je grobar samoupravljanja

– V zdajšnji družbi krizi je čutiti zastoj v uresničevanju Kardeljeve zamisli o pluralizmu samoupravnih interesov. Kakšno prihodnost vidite za nadaljnji razvoj te zamisli?

»Gre za to, kako se politični sistem vede do samoupravnega pluralizma, katera mnenja, interese in potrebe potiska v ospredje. Bistveno je, da naš sistem samoupravnih interesov ustvarja lastna pravila pluralizma, pluralizma samoupravne demokracije, ki niti po vsebinskih niti po formalnih podobnostih ni obremenjen s prvimi strankarskega pluralizma. Glede pluralizma samoupravnih interesov bi rekel, da je to dejanska oblika demokratičnega političnega sistema in da je mogoč v družbi, ki se osvobaja etatizacij.

Mi pa se v zadnjem času znova srečujemo s precejšnjimi procesi etatizma. Etatizem pa pomeni od človeka odtujeno oblast. Več je etatizma v naši družbi, manj je možnosti za razvoj pluralizma samoupravnih interesov. Etatizem je grobar samoupravljanja. Ko govorim o etatizmu, seveda ne zanimam vloge države, gre le za to, da damo tej vlogi prave poudarke.«

– Kako pa v praksi vidite uveljavljanje pluralizma samoupravnih interesov?

»Glede pluralizma samoupravnih interesov bi lahko rekel, da gre za problem izražanja interesov in pa za problem integracije interesov. Pri izražanju interesov smo dosegli napredek. Vsi lahko svoja hotenja izražajo. Manjši uspeh pa je naša družba dosegla pri integraciji, strnitvi interesov, pri njihovem povezovanju. Tu se dejansko srečujemo z razdrobljenostjo in tudi ZK kot subjektivni dejavnik njih večkrat ne zmore povezati oziroma strniti v skupne interese. Mislim, da sta za našo družbo danes značilna dva pojavi, z ene strani težnja po centralizmu in z druge težnja po preveliki razdrobljenosti. V tej zvezi opozarjam na vlogo ZK, da bi jo pojmovali kot notranjo silo samoupravnih odnosov, ne pa kot silo, ki bi delovala zunaj sistema.«

Kooperativni federalizem

– Večkrat je v razpravah slišati, da se načelo o demokratičnem centralizmu postavlja po robu zamisli o pluralizmu samoupravnih interesov. Kako vi na to gledate?

»Demokratični centralizem je organizacijsko načelo, ki se uveljavlja v ZK. V sami družbi pa ne uveljavljamo načela o demokratičnem centralizmu, ampak govorimo, ko gledamo globalno z vidika jugoslovanskega političnega sistema, o tistem,

kar bi poimenoval za neke vrste kooperativni federalizem. To je federalizem na temelju sporazumevanja, dogovarjanja. Tu se mi zdi zlasti pomembno, da se upošteva načelo soglasja, to je konsenza. Če namreč tega načela v pluralizmu samoupravnih interesov ne bi upoštevali, bi se vsaka federalna enota v našem političnem sistemu spremenila v nekakšno nesamostojno pokrajino, nesamostojno provinco.«

– Kako gledate na federalizem?

Vprašanje federalizma je povezano vprašanjem demokracije na eni strani, na drugi strani pa s problemom obstoja pravne države. V tej zvezi menim, da se pri nas pogosto ne držimo zakonov. Upoštevali jih bodo takrat, ko bodo v skladu z interesi posamezne federalne enote. Ko govorimo o pluralizmu samoupravnih interesov, tega ne bi smeli pojmovati v anarhičnem smislu. Samoupravljanje namreč zahteva tudi organiziranost oziroma povezovanje. Samoupravljanje torej ni le decentralizacija, ampak tudi družbena integracija. Na to pogosto pozabljamo.«

– Kako pa si razlagate besede Rose Luxemburg, da je svoboda vedno samo svoboda tistega, ki misli drugače?

»To razumem tako, da je socializem uspešen le tedaj, če se povezuje z demokracijo. Ne z vsakršno demokracijo, ampak s samoupravno demokracijo, delegatsko demokracijo, demokracijo združenega dela. To pomeni, da lahko pri nas uspešno razvijamo družbo tedaj, če bo to družba dialoga, družba svobodnega izražanja stališč, družba, ki bo ohranila do sebe neko kritično refleksijo, družba, ki bo imela tudi kritično distanco do države, družba, ki se ne bo razvijala v državo-partijo oziroma partijsko državo. Socializem bo uspešen le tedaj, ko bo odpiral horizonte svobode, ko bo omogočal več ustvarjalnosti, kot pa jo omogoča

meščanska družba. Samo v tem primeru bo socializem privlačen za ljudi. In v tem vidim tudi vrednost omenjene sintagme Rose Luxemburg.«

– Veliko govorimo o birokraciji, ki da se je v zadnjih dveh desetletjih kar podvojila, zato jo je treba skrčiti. Toda birokracija sama si pač ne bo odžagala veje, na kateri sedi. Kdo naj to stori?

Z ustvarjalnostjo nad birokracijo

»Birokracija je problem, ki ves čas spremlja politični sistem socializma. Mislim, da se birokracija danes uveljavlja tudi v delegatskih razmerjih in da moč birokracije narašča ravno zato, ker je sistem preveč zapleten. Zato se birokracija pojavlja kot nekakšen odrešenik, ki naj bi reševal zaplete. Lahko jo omejujejo samo ustvarjalne sile v naši družbi, lahko jo omejuje znanje, povezano z izkušnjami, lahko jo omejujejo samoupravljanje, ki ima močne materialne družbene temelje. Dokler pa tega ni, nisem prevelik optimist glede krčenja moči birokracije. Samoupravljanje ne more cveteti v izredno zoženih materialnih razmerah. Boriti se proti birokraciji pomeni predvsem dvigovati materialne temelje, pomeni demokratizacijo družbenopolitičnih organizacij, zlasti ZK in frontne SZDL.«

– Kako ocenjujete vlogo tehnične in humanistične inteligence v sodobni družbi?

»V skladu s sodobnim razvojem družbe in z zahtevami po sodobni tehnologiji v nobenem primeru ne kaže podcenjevati vloge inteligence. Znanje je tisto, ki nas lahko reši. O znanju pa za zdaj še zmerom veliko govorijo tisti ki ga nimajo. V današnjem času sta nam potrebni tako tehnična kot družboslovna inteligenca. Bilo bi nesmiselno eno konkurenčno spodbujati proti drugi. Zato je pomembno, da se razvija tudi takšna družboslovna inteligenca, ki bo znala razčlenjevati družbene procese.«

– V preteklosti je bilo veliko odločanja na pamet. Zakaj?

»V preteklosti je bilo pri nas veliko pojavov voluntarizma in subjektivizma, čemur je botrovalo preprosto pomanjkanje znanja. Imeli smo opraviti z različnimi improvizacijami, kar nas je pripeljalo v razmere, v katerih smo. Improvizacije pa so bržčas dobre v glasbi, ne morejo pa biti v gospodarstvu. Ravno na tej točki je naša jugoslovanska družba v precejšnjem obsegu spodrsnila. Zato se mi zdi zlasti pomembno, da vzgajamo mlade strokovnjake, raziskovalce, ki se bodo znali lotiti dejanskih, to je temeljnih – ne pa obrobni problemov našega družbenega razvoja.«

– Ljudje imajo občutek, da se stvari spreminjajo le

tedaj, če jih sami vzamejo v svoje roke. Od tod protestna pisma pa razni shodi, štrajki in podobno. Kaj mislite o tem?

»Nobena institucija samoupravnega sistema ni dovolj široka, da bi zmogla vsrkati vse interese. Zato se mi zdi, da bi morale biti družbenopolitične organizacije odprte do vseh predlogov, ki prihajajo od delovnih ljudi in občanov. Ne bi se smeli zapirati v institucije, ampak pokazati določeno družbenopolitično senzibilnost do vseh tistih, ki jih tarejo denimo problemi okolja ali pa demokratizacije naše družbe. V odnosu do teh gibanj se ne bi smeli obnašati sektaško.«

Sektaško gledanje

– Se vam ne zdi, da so ljudje postali dosti bolj kritični?

»Raziskava Slovensko javno mnenje 1986 kaže, da so ljudje zelo kritični do posameznih ustanov. To bi bržčas moral biti nekakšen alarmni zvonec za vse arhitekto našega družbenopolitičnega sistema. To priča, da so institucije še zmerom preveč zaprte in da niso zadosti funkcionalno usposobljene, da bi lahko reševale vsa vprašanja, ki se danes pojavljajo. Zlasti ZK bi morala biti veliko bolj občutljiva za mlade, za njihove težnje. Slovensko javno mnenje kaže določeno zadržanost do institucij. Ljudje so precej kritični, zato bi morali samoupravljanje razvijati ne kot institucije, ampak kot gibanje. To je po mojem mnenju ena poglobilnih nalog, ki se zastavljajo. Čeprav so ljudje kritični do institucij, pa kažejo zaupanje do samoupravnega sistema. Vprašanje je, ali ni to protislovno – po eni strani kritičnost do posameznih institucij, po drugi pa zaupanje v celoten sistem. Kot raziskovalec menim, da je to protislovje samo navidezno.«

– Kako to mislite?

»Čeprav ljudje izražajo kritičnost do določenih vprašanj, pa jim je politični sistem socialističnega samoupravljanja kljub svojim vzponom in padcem zadnjih 40 let vendarle zagotavljal stabilnost. Sleherno globlje spreminjanje sistema bi peljalo v nadaljnje težave, v nadaljnje zaplete, tega pa si ljudje ne želijo. Moja ocena kot raziskovalca je, da se slovensko javno mnenje giblje po eni strani med visoko stopnjo kritičnosti in določenega malodušja, ki ga ne bi smeli podcenjevati, in po drugi strani med hotenjem po spreminjanju razmer. Mislim, da bi bilo zelo dobro, ko bi družbenopolitične organizacije – ZK, SZDL, ZS, ZSM, ZB – znale izkoristiti pozitivne naboje kritičnosti za spreminjanje razmer in sicer za izboljšanje družbeno-ekonomskega položaja in večje demokratizacije naše družbe.«

Marija Frančeškin

TA TEDEN V VAŠI KNJIGARNI:

– malo grafiko Ljubljane, akademskega slikarja Tomaža Kržišnika, v mešani tehniki, v okvirju, cena 7.425 din
– ponovno dobite vse stripe Mikija Mustra o dogodivščinah Zvitorepca, Trdonje in Lakotnika

KNJIGARNA • GALERIJA
DELAVSKA ENOTNOST
LJUBLJANA • TAVČARJEVA 5

Sindikati med načeli in akcijo

PODATKI KAŽEJO NEKAJ DRUGEGA

Nedavno tega smo lahko v Teleksu brali dialog o sindikatu. Množična občila nas redno obveščajo o sestankih sindikalnih vodstev, sindikati pa imajo daleč največ prostora v glasilih v času svojih kongresov, kar smo lahko opazili tudi v letošnjem prvem polletju. Nedavno tega smo lahko v Teleksu brali dialog o sindikatu. Sindikat je seveda tudi to, kar sami delamo in občutimo, ko gre za našo osnovno organizacijo, v katero smo vsaj formalno vsi tudi včlanjeni.

Jedro vprašanja, podobno velja tudi za samoupravljanje in partijo, je da naša sindikalna organizacija ne dela vsega tistega, za kar je ustanovljena, temveč opravlja le del svojih političnih in večino socialnih nalog, ki si jih sama postavlja. Še eno vprašanje se zdi pomembnejše od številnih drugih, ki se postavljajo tudi v javnosti, v organizaciji bi naj bilo namreč politično dejavno in osveščeno članstvo, kar pa vsi delavci niso. Delo sindikata pa bi naj vodili sposobni, predani in k članstvu obrnjeni in borbeni aktivisti, tudi tisti, ki poklicno delajo v sindikatih. Vemo pa, da večinoma ni tako, in da so tudi sindikalni aktivisti le običajni ljudje, ki sprejmejo te zahteve in nevaležne dolžnosti dostikrat po sili razmer, ker jih pač nihče ne sprejme.

Tu in tam lahko beremo in poslušamo sicer redke družboslovne znanstvenike, ki se ukvarjajo s sindikatom (zanimivo bi bilo vedeti, zakaj so tako redki) ki v glavnem govorijo kritično o sindikalni stvarnosti in ponujajo celo teze o sindikatu kot nekakšni opoziciji oziroma organizatorju stavk. »Politika« je danes med ljudmi dokaj nepriljubljena, podobno velja tudi za oblast, zato se nekaterim zdi prav čudno, da se v sindikatu, o katerem v javnosti v tem smislu največ govorijo, ne zgodi nič od tistega, kar pričakujejo. Iz sindikata je na primer v lanskem in letošnjem letu v Sloveniji izstopilo manj kot sto članov, kar je neprimerljivo manj kot iz zveze komunistov; kako pa je z evidenco članstva v mladinskih in

frontni organizaciji, lahko le ugibamo.

V sindikatu smo torej vsaj na papirju organizirani vsi, ki smo zaposleni v združenem delu in tudi precejšen del delavcev pri zasebnikih. Ob tem podatku se moramo najprej vprašati, koliko se delavec pri nas resnično počuti in hoče počutiti kot človek v politiki. Samoupravljanje, delegatski sistem, sindikat in druge množične organizacije temeljijo na ideji, da ima vsakdo vsaj določena politična gmotna, socialna in druga hotenja, ki jih lahko udejanja v razvejanem sistemu, ki izpolnjuje te možnosti, od tozda do federacije. Ljudje so raje ob strani, skrbijo le zase in svoje in svoje življenjske potrebe, za družbeno in skupno ter ozdovsko pa se zavzemajo le toliko, kolikor so pritegnjeni v splošno gibanje. To velja tudi za celo vrsto vprašanj, o katerih delavci formalno sklepajo na zborih ali celo z referendumi, še bolj pa za skoraj vsa vprašanja z dnevnih redov delegatskih skupščin. Le posamezniki, ki se zdijo kot Don Kihoti, se ob tem tolčejo za dosledno veljavo izvirnih socialističnih in demokratičnih načel, drugi pa molče pristajajo na skupne razvojne cilje, na katere so uglaseni skoraj vsi ukrepi in s tem seveda na odmero svojih pravic ter v manjši meri dolžnosti, še najmanj pa odgovornosti.

Tudi če te podatke o članstvu oziroma občutku pripadnosti sindikatu primerjamo s stanjem v razvitih deželah, kjer imata sindikat in demokracija več kot stoletno tradicijo, opazimo, da je

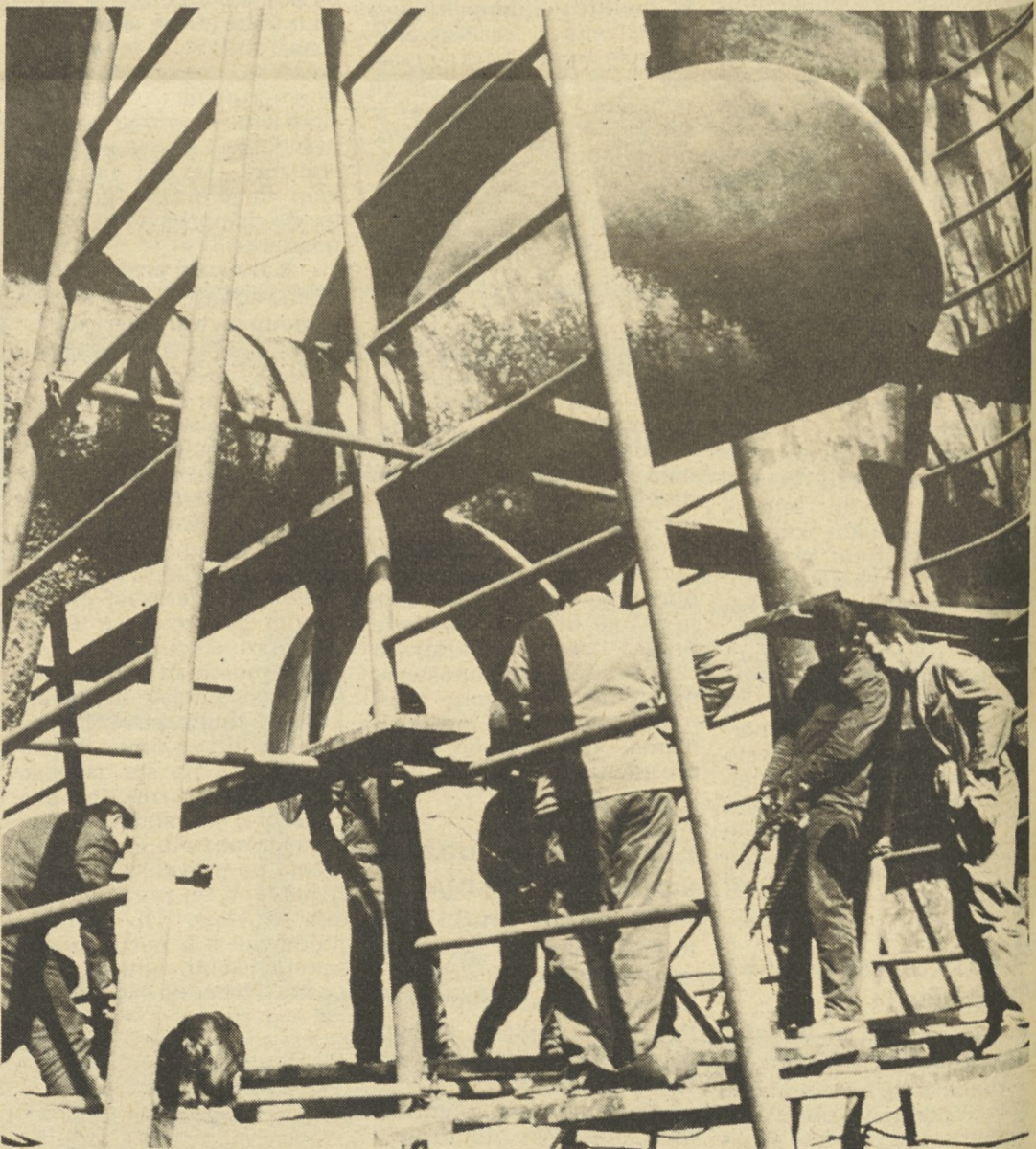
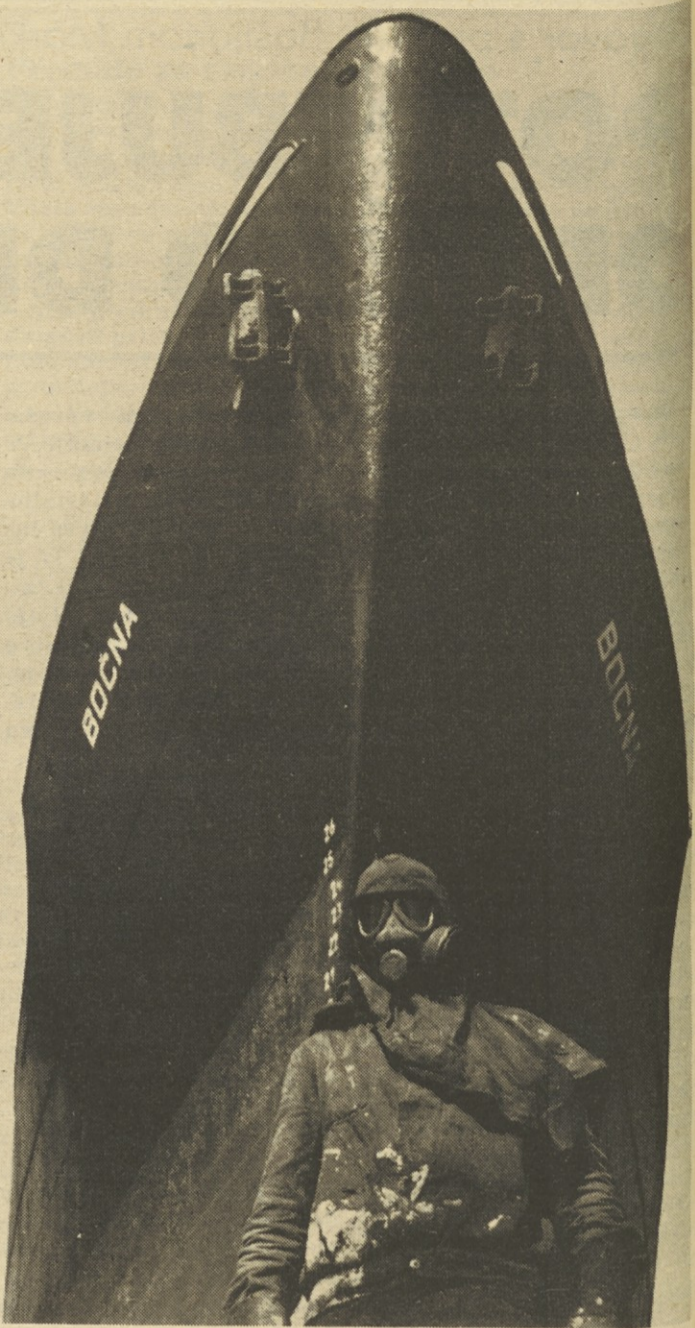
odstotek delavcev, ki so včlanjeni v sindikat, zelo majhen, da je v zadnjih letih v nekaterih deželah že manjši od 10 odstotkov. Ponuja se razlaga, da je sindikat na zahodu v tesni zvezi s partijo, stranko ali celo oblastjo, če je ravno njegova stranka na vladi. Lahko tudi trdimo, da družba oziroma oblast zagotavlja zaposlenim delavcem socialno in gmotno blaginjo, in da se zato delavci (v politično) sindikalno organizacijo ne včlanijo. In še ena razlaga je: tisti, ki se ne ujamemo s to splošno blaginjo, in oni, ki mislijo drugače, iščejo svoje možnosti v vedno novih alternativnih gibanjih, ki so v začetnih fazah odprta za vse ljudi in tudi za njihove ideje in težnje.

Če se potem miselnem spreobrnemo vrnemo k našemu delavcu, ki je član sindikata, moramo o vseh vprašanih in drugačnih mnenjih, ki jih ponujajo nekateri teoretiki, le ugotoviti, da **stodstotno članstvo pomeni pasivno pripravljenost na politično in drugo dejavnost v sindikatu. Formalnega članstva torej nikakor ne moremo šteti za nečlanstvo, kot nekateri trdijo. Menimo, da odgovori na ankete o članstvu v sindikatu (okoli 50 odstotkov vprašanih izjavlja, da so člani sindikata) kažejo, kdo bi se bil ali se je že pripravil v organizaciji tudi boriti za njene politične cilje ali vsaj organizirano delati na njenem socialnem področju, denimo pri pomoči sodelavcem, ki so zašli v težave. Če podatke ocenimo tako, sploh niso slabi, saj nikjer na svetu nobena organizacija, razen takrat, ko gre za oboroženo borbo, v svoje vrste ni pritegnila toliko somišljenikov.**

Štiri desetletja izgradnje samoupravne socialistične družbe so torej očitno prepričala večino, da bi se bili pripravili za cilje in ideje tudi konkretno angažirati. Glede podatkov bi bilo treba

vedeti tudi to, ali se število tistih, ki izražajo zavest o pripadnosti sindikatu, veča ali manjša in tudi katere kategorije zaposlenih so med njimi v večini. Skrbijo nas podatki, da je najmanjša sindikalna zavest med nekvalificiranimi in priučenimi delavci. Še bolj hudo je to, da mlajši delavci manj čutijo pripadnost svoji razredni organizaciji. V tem primeru se moramo namreč vprašati, kaj je z razvojem samoupravljanja, ali mladim ne pustimo blizu, ali pa mladi v samoupravno idejo zaradi stvarnih razsežnosti samoupravljanja ne verjamejo več dosti.

Danes precej govorimo o formalnem članstvu v sindikatu, namesto da bi se delavci tudi resnično izrekli o tem, ali vstopajo v organizacijo. To bo treba čimprej popraviti. Ne moremo namreč verjeti, da bi pomemben del delavcev ne želel biti član svoje organizacije. Ne nazadnje to dokazujejo tudi podatki iz ozdov, kjer že sedaj sprejemajo v sindikat na

podlagi prostovoljne pristopne izjave in kjer odstotek članstva ni nič manjši kot tam, kjer glede tega velja birokratski avtomatizem. Sicer pa gre le za upoštevanje statutarnih določb o včlanjevanju v sindikalno organizacijo.

Organizacija se pozna po delu, po storjenem, po premikih, ki jih delajo njeni aktivisti, ne pa po tem, kaj piše v ustavi, zakonu o združe-

nem delu in v sindikalnih listinah, je v pogovoru z Delavsko enotnostjo dejal Miha Ravnik, predsednik slovenskih sindikatov. Organizacije, ki ne vodijo politike, ki nimajo pobud, ki ne zahtevajo odgovornosti, niso sindikat, temveč socialne združbe, ki sicer upravljajo za delavce koristno delo. To bo treba spremeniti, sicer se nam v sindikatu res obetajo slabši časi. Delavci namreč sindikat danes iščejo v neka-

terih okoljih vedno bolj. To nedvomno dokazuje, da če sindikat ne bo organiziral akcij za udejanjanje njihovih teženj, bodo le te organizirali tudi brez njega, kot se že zdaj dogaja ob prekinitvah dela in verjetno tudi tam, kjer ni prave skladnosti med cilji, ki si jih postavljajo ozdi, in rezultati, ki jih dosejajo delavci, ki so te cilje formalno sprejeli.

Francšek Kavčič

skupnost pokojninskega
in invalidskega zavarovanja
v sr sloveniji

**PRIROČNIK
ZA POMOČ
PRI ODMERI
IN IZPLAČEVANJU
NADOMESTIL
OSEBNEGA
DOHODKA
DELOVNIM
INVALIDOM**

**Organizacije združenega
dela, delovne skupnosti
ter druge organizacije
in skupnosti:**

V okviru sprememb in dopolnitev statuta Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Sloveniji (veljajo od 29. marca letos) ste dolžni v celoti in brez izjem invalidom, ki so pri vas v delovnem razmerju, skladno s statutom in zakonom odmeriti oziroma ugotavljati višino nadomestila osebnega dohodka:

- za čas prekvalifikacije oziroma dokvalifikacije,
- zaradi dela s skrajšanim delovnim časom in
- zaradi manjšega osebnega dohodka na drugem ustreznem delu.

V nepogrešljivo pomoč z vsemi potrebnimi obrazci vam bo priročnik, ki ga lahko naročite pri Delavski enotnosti, Ljubljana, Celovška 43. Cena le 450 dinarjev!

Naša tribuna: zakaj nimamo boljših direktorjev

MED KLADIVOM IN NAKOVALOM

Dr. Bogdan Kavčič

O vlogi in položaju direktorja v naši družbi je pred časom v zvezi s kritično analizo delovanja političnega sistema socialističnega samoupravljanja razmišljal dr. Bogdan Kavčič. Zapisal je: »Položaj in naloge poslovnih organov so verjetno najbolj slikovita ponazoritev težav in nedodelanosti zasnove samoupravnega organiziranja združenega dela. Gre za dejansko konfliktno stanje. Na eni strani jih vse bolj opredeljuje kot odgovorne za gospodarsko uspešnost organizacije združenega dela, na drugi pa je zahteve po uresničevanju samoupravljanja mogoče dokaj nedvoumno razumeti kot omejevanje njihove oblasti. Na eni strani ugotavljamo, da imajo na njihovo postavljanje in razreševanje odločilni vpliv dejavniki zunaj ozeldov, na drugi pa jih legalno imenuje delavski svet. Na eni strani so odgovorni družbenopolitični skupnosti za zakonitost poslovanja, na drugi pa delavci in delavski

sveti v ozdu. Njihovo poslovanje in položaj uravnava več kot sedemsto predpisov, kar je gotovo dokaz družbene zmedenosti na tem področju. Na eni strani jim nalamo skrb za uspešnost in krivimo za neuspešnost gospodarjenja, na drugi pa za to nimajo potrebnih pooblastil. Če odločneje posežejo v procese odločanja, hitro dobijo etiketo tehokrati, tehnomenožerji in podobno.

Odrivanje delavcev od upravljanja

Kritična analiza se dotika večine teh vprašanj, kar je nedvoumno njena prednost. Prav tako menim, da kaže odločno podpreti v tej analizi izraženo zahtevo, naj imajo ključno vlogo pri izbiri poslovnih organov delavci v organizaciji. To pomeni, da kritična analiza zagovarja to, da je poslovodni organ organ kolektiva, ne pa družbenopolitične skupnosti, države ali koga drugega. Zaradi družbene lastnine pa se

družbenopolitična skupnost v celoti tudi ne more odreči svojemu vplivu na sestavo tega organa.

Več treznega, kritičnega in celovitega premisleka pa zaslužijo predlogi iz kritične analize za ločitev upravljanja od poslovodstva, za osamosvojitve poslovodnih organov ipd. (str. 101 in 102). Čeprav teze niso povsem jasne in do kraja izdelane, vendarle zbujejo nekaj pomislekov. Zahteva po ločevanju poslovodstva od upravljanja lahko pomeni predlog za uvajanje dvojne oblasti v organizacijah združenega dela. Na eni strani je to poslovodna plat, ki je odgovorna za uspešnost in ima za to potrebna pooblastila, je osamosvojena, na drugi pa samopravna, ki naj bi imela predvsem nadzorno vlogo. Menim, da bi bila takšna dvojnost hudo nevarna, saj pomeni ločevanje kolektiva v dve skupini. Obe-

nem je povsem nestvarno pričakovati, da bi delavci lahko opravljali nadzorno vlogo. Za to ni možnosti. So namreč premalo organizirani in preslabo obveščeni. Vse doslej nismo mogli razviti informacijskega sistema, ki naj bi delavcem dajal ustrezno informacijsko podlago za upravljanje. Naenkrat pa naj bi, ne vem od kod, imeli ustrezno informacijsko podlago za presojanje uspešnosti poslovnega organa, recimo enkrat letno (kot predlaga Goldstein: Prijedlog 1985). Obenem pa to nujno pomeni postopno odrivanje delavcev od upravljanja, ker ne bi bili odgovorni za posledice svojega odločanja, ali narobe, če je poslovodni organ odgovoren za uspešnost ozda, mora

imeti tudi ustrezna pooblastila za odločanje.

Vsekakor je to bistveni odmik od začetne zamisli o delavskem samoupravljanju. Če je zavesten in namen, bi ga kazalo bistveno temeljiteje pretresti in utemeljiti. Če pa je plod površnega in delnega razmišljanja, bi ga kazalo popraviti. Nekatere teze namreč vse preveč spominjajo na dileme in njihove rešitve, s katerimi so se ukvarjali v Sovjetski zvezi neposredno po revoluciji.

Razmere je treba spremeniti

Mitiška demokracija pri odločanju in podrejanju volje tisočev volji enega pri uresničevanju je pripeljala do »jedinonačalija« in do znanih posledic. Prav ta sistem upravljanja tovarn je bil glavna točka kritike v Titovem govoru ob sprejemanju prvega zakona o samoupravljanju. Nujna sestavina »jedinonačalija« je seveda tudi močan državni aparat, ki nadzira »jedinonačalnika«. Vloga delavcev je, da pridno delajo in izboljšujejo delovno disciplino. To tudi v Sovjetski zvezi v zadnjem desetletju vse bolj popravljajo in razvijajo demokracijo (»samoupravljanje«) v okviru delovnih skupin (brigadna organizacija dela).

Druga možna posledica pa je sprememba družbene lastnine v delničarsko kolektivno lastnino. Potem bi delavci delničarji na podlagi dobička nadzirali uspešnost svojega vodstva, ki bi bilo

na tak način tudi odgovorno delavcem.

Menim, da takšne rešitve niso sprejemljive in da je za samoupravni socialistični sistem združenega dela treba rešitve iskati drugje, kvečjemu k večjemu vplivu delavcev na upravljanje organizacij in v njihovi večji odgovornosti za upravljanje. To pa pomeni, da, prvič, država bistveno zmanjša svoje vmešavanje in omejevanje, (drugič) pa tesnejše sodelovanje poslovodnih in drugih delavcev. Ni mogoče uresničiti teze, da naj delavci upravljajo (odločajo), poslovodni organ pa je odgovoren za uspešnost. Nasprotno, potrebno je, da delavci in poslovodni organi sodelujejo pri upravljanju in siceršnjem delu in da so za to skupno odgovorni, seveda v skladu s svojim vplivom in vlogo pri določanju, usklajevanju in uresničevanju. Nujno se je skupno usmeriti na reševanje skupnih vprašanj in ne izgubljanje časa in moči za razmejevanje pristojnosti. Upravljanje, poslovodenje in uresničevanje so tako prepletene, da delov ni mogoče ostro razdeliti. Takšni poskusi so bili že narejeni v drugi polovici šestdesetih let, pa so se pokazali kot neuspešni. Zakaj ponavljati dejanja, za katera smo že ugotovili, da so napačna? Sedanje stanje pa seveda ni dobro in ga je treba spremeniti.

Tudi ta zahteva podrobnejšo in temeljitejšo razčlenbo. I. K.

Zvezni izvršni svet je odprl prvi sveženj ukrepov, gospodarstvo pa je preplavilo razočaranje – zakaj?

VEČ GLAV VE – MANJ?

Ni moč zanikati dobre volje ZIS in tudi ne spregledati posamičnih dobrih ukrepov za gospodarsko utrditev, toda tudi ni moč zamolčati, da jih je delal brez posvetovanja z gospodarstvom, da krepijo centralizem in administrativno urejanje, da nimajo vsi stvarne materialne podlage in da niso sprejeti kot celota.

Razočaranje, ki se je po prvih ukrepih zveznega izvršnega sveta »razlilo« prek slovenskega gospodarstva, kaže, da so v združenem delu v naši republikli pričakovali precej več, kot je vlada zdaj dala od sebe. Vprašanje seveda je, ali je razočaranje upravičeno in ali bi vlada v resnici lahko naredila več za izboljšanje skrajno neugodnih gospodarskih tokov v letošnjem letu, kot je. Ali Branko Mikulić ni mogel ali pa ni hotel bolj uveljavljati tako imenovanih ekonomskih zakonitosti pri spreminjanju pogojev za gospodarjenje niti dati večje veljave samoupravljanju in poslovni suverenosti delovnim organizacijam na račun centralistično in administrativno vodenega gospodarstva? Na takšna vprašanja, ki pa se postavljajo nekako sama od sebe, je pravilno odgovoriti skrajno težko. Zakaj? Zaradi tega, ker vsi ukrepi še niso znani (prvi sveženj bo ZIS izpraznil te dni, drugega nekako sredi julija in tretjega jeseni) ker se ZIS pri sprejemanju ni posvetoval z gospodarstvom, ker bo do sprejemanja po hitrem postopku (mnogi med njimi pa bi potrebovali temeljitejšo obravnavo), ker so nekateri ukrepi v neskladju z obstoječo zakonodajo in navzkriž tudi med seboj, ker vsi nimajo stvarne materialne podlage, ker ZIS z nekaterimi krepki centralistično in

administrativno gospodarsko politiko, ker nekateri ukrepi dišijo po hudem kompromisarstvu s koristnim posameznim delom gospodarstva ali celo posameznih delovnih organizacij, ker... ZIS si je privoščil tudi krepko zamudo pri sprejemanju ukrepov za reševanje sprotnih gospodarskih vprašanj. Čeprav se je nova vlada odzvala sorazmerno hitro na pozive iz združenega dela in organov družbenopolitičnih skupnosti (slovenske vlade na primer), bi morala odločilne korake storiti vendarle že vlada prejšnjega sestava. Ne le mnogi ekonomisti, tudi združeno delo je skozi svoje institucije (zbornico) dovolj, zgodaj, že decembra lani, opozarjali, da se bodo v letošnjem letu gospodarski tokovi zatikali, če ne bodo hitro sprejeti nekateri ukrepi za oživitve proizvodnje, izvoza, za zmanjšanje inflacije in porabe. Toda prejšnja vlada je čakala, kaj se bo zgodilo, na primer z novo zakonodajo o ekonomskih odnosih s tujino. Čakala je zato, ker ni preizkusila delovanja nove zakonodaje in ni vedela, da se bo najverjetneje zgodilo, kar se je: da deviz na deviznem trgu ne bo, da bo padel izvoz, da se bo zmanjšala proizvodnja... Žal tudi za nove ukrepe še nihče ni izračunal, koliko bodo povečali dohodkovno zanimivost izvoza, obseg proizvodnje, koliko bodo

prispevali k poenotenju pogojev za gospodarjenje na »enotnem« jugoslovanskem trgu, za koliko bodo zmanjšali inflacijo, ali bodo pospešili razvoj najboljšega dela gospodarstva. Zvezni vladi tudi utemeljeno očitajo, da se je lotila vse preveč problemov hkrati, med katerimi so preneka- teri obrobne pomena za reševanje najpomembnejših gospodarskih vprašanj. Prav pri najpomembnejših pa je pokazala dobršno mero neodločnosti ter mnogo smisla za sklepanje kompromisov s tako imenovanimi parcialnimi interesi. Tako spremembe v devizni zakonodaji (zakoni sami ostanejo) bolj kažejo za skrb vlade za trenutne devizne zagate, kakor pa, da bi izvoz napravila za razvojno težnjo gospodarstva. Pri ukrepih za finančno utrditev ter za zmanjševanje inflacije (cene, poraba) pa je videti, da se tudi nova vlada bolj nagiba k preizkusnim administrativnim ukrepom in da ima solidarnost še vedno dosti večjo težo med »pravili ekonomske politike«, kakor gospodarjenje na zdravih temeljih. Za ukrepe, ki naj bi oživljali proizvodnjo, nikakor ni moč reči drugega, kot da so nedorečeni, in za tiste, ki naj bi pospešili razvoj drobnega gospodarstva, da so preveč medli in neodločni. Po želji, da bi zadeve vodili centralistično, pa dišijo tako imeno-

vani skupni izvozni programi, pravica ZIS, da interventno odobrava izjemne uvozne pravice in kontingente posameznim delovnim organizacijam. Nekateri slovenski gospodarstveniki menijo celo, da je v ukrepih ZIS predvidenih toliko izjem, toliko privilegijev, stranskih, hitrejših poti do cilja, in drugih ugodnosti za posamezne DO, da so ukrepi ZIS pravzaprav sistem privilegijev, o katerih pa odloča institucija (vlada), ne pa ustvarjalci. Zato mislijo, da zaradi množice nenačelnih ukrepov pravih učinkov gospodarstva in družba ne bosta deležna. En sam, droben detalj po našem prepričanju dovolj pokaže na utemeljenost takšnih ocen. ZIS je povečal spisek izdelkov tako imenovane visoke stopnje predelave, ki so deležni višjih stopenj izvoznih spodbud. Na spisek je uvrstil tudi feronikelj, da bi pomagal tovarni feroniklja v Glogovcu... Skratka, nezadovoljstva zaradi načina priprave ukrepov (ZIS sam, brez sodelovanja z gospodarstvom, in prepozno) ter zaradi njihove vsebine, je med slovenskimi gospodarstveniki precej. Ni pa kajpak vse v svežnju slabo. Zelo krivični bi bili do ZIS, če bi sodili tako. Treba ga je pohvaliti, da je dokaj dobro ugotovil, da izvoz upada zaradi premajhne dohodkovne donosnosti in

ukrepal – upajmo, da ustrezno. Nujni so bili tudi ukrepi zoper preveliko rast porabe – na račun akumulativne sposobnosti gospodarstva. Žal zadevajo ukrepi tudi osebne dohodke; čeprav se delavci do njih ne vedejo prav nič drugače, kakor do cen svojih izdelkov. Pri proizvodnji rastejo vhodni stroški čez vse meje, zato se tudi cene izdelkov dvigajo nenormalno visoko. Ker se tudi delavcem oziroma občanom »vhodni stroški« toliko povečujejo, je pritisk na povečanje njihovega (osebnega) dohodka razumljiv. Pohvaliti velja tudi prizadevanja ZIS za povečanje deviznega

priliva ne samo z izvozom izdelkov in še kaj. Ob podrobnem pregledu ukrepov bi zanesljivo našli še precej takih, za katere bi prisegli, da bodo pravi. Toda, kot pravijo gospodarstveniki, ukrep za ukrepom je lahko odličen, toda vsi zapovrstjo kaj lahko zvedenijo, če niso izdelani pravočasno in sprejeti v pravilnem zaporedju. Prav tega pa se je, kot kaže, bati pri vseh treh sveženjih ukrepov zvezne vlade, s katerimi naj bi zasukala negativna gospodarska gibanja in postavila temelje za dolgoročnejše reševanje naših gospodarskih zagat.

Boris Rugelj

Sestavljenka VODNJAK KRANJSKIH REK - ROBOV VODNJAK

Naročila sprejema DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Celovška 43, tel. 320-403. Kupite jo lahko v knjigarni DELAVSKE ENOTNOSTI v Ljubljani, Tavčarjeva 5 ali v ostalih knjigarnah po Sloveniji.

495 din

Razvoj delegatskega sistema v bežigraski občini: korak za korakom je težka, počasna pot, toda zanesljivo prava

KDAJ BO DELEGAT PRAVI DELEGAT

Delegatski sistem je uresničen napol, saj so delegatske skupščine marsikje le glasovalni stroj, delegati pa s sistemom in bazo niso povsem zlitni – Dokler delavci ne bodo odločali o vsem dohodku, delegatski sistem ne bo popoln.

Ali je delegatska skupščina – občine, denimo – res samo glasovalni stroj, ki samo potrjuje odločitve, za katere se odločijo in jih pripravijo drugi organi? Če bi vse strokovne razprave, kar jih je bilo napisanih o delegatskem sistemu doslej in vsa mnenja neposredno »prizadetih« strnili v povsem kratek odgovor na uvodno vprašanje, bi lahko dejali tole: delegatski sistem je nekako polovičen, to pa zato, ker delavci ne odločajo o vsem dohodku, ki ga ustvarijo. Ko bodo odločali prav o vsem, bo tudi delegatski sistem stoodstoten. Da bi ga ponazorili, smo se pogovarjali v ljubljanski občini Bežigrad z nekaj udeleženci delegatskega življenja in dogajanja: **Francem Ambrožičem**, vodjo konference delegacij v ČGP Delo v zboru združenega dela, in njegovim predhodnikom **Emilom Pečovnikom**, predsednikom skupščine občine Bežigrad **Andrejem Kumarjem**, in s sekretarko skupščine občine **Senko Namar**. Pogovarjali pa smo se tudi v občinskem sindikalnem svetu s predsednikom **Živkom Rusom**, sekretarjem občinskega sveta **Andrejem Satranom** ter sekretarko v občinskem svetu **Bojano Pečko**.

V pogovoru smo se osredotočili na delo v zboru združenega dela in odnos med zborom ter občinsko vodstveno ter strokovno strukturo. Izhodišče je bilo vprašanje, zakaj zbor združenega dela ni vedno dovolj dejaven pri nekaterih vprašanjih in predlogih; delegati marsikak važen sklep sprejmejo, ne da bi pokazali zanj kaj več, kakor zanimanje, kdaj bo treba dvigniti roke. Poleg tega nas je zanimalo, zakaj izvršni svet občine ne pripravlja gradiv, kot je treba, zakaj jih pripravlja prepozno, zakaj so preobsežna, delegatom nerazumljiva.

Le od zgoraj navzdol

V občinskem sindikalnem svetu o delegatskih odnosih v občini sodijo takole. Ena ključnih neurejenih zadev je pripravljanje predlogov za seje skupščine. Zdi se, kot da si izvršni svet občine lasti oblast, predlogi prihajajo od njega oziroma njegovih strokovnih služb, namesto od delegatov. Torej od zgoraj navzdol! To se zlasti močno opazi pri razpravah o predlogih SIS. Delegati samo potrjujejo gradivo. V zboru združenega dela gredo odloki skoz skoraj brez razprave. Delegati čutijo, da jih »problematika ne zadeva ali, da ne morejo uveljaviti svoje volje. Bolj živi so pri gospodarskih vprašanjih, razpravah o zaključnih računih, politiki delitve sredstev za osebne dohodke, pri obravnavi rezultatov gospodarjenja. Ob koncu mandata so pogosto težave s sklepčnostjo.

Izvršni svet skupščine občine ni vršilec njenih sklepov oziroma ni enakopraven pri pripravi sklepov, ampak je oblikovalec občinske politike. Vzrok je dejstvo (tako je na vseh ravneh, ne le na občinski), da interes delegatov oziroma delavcev in drugih občanov ni v ospredju, ni odločilen. Delegacije ne sodelujejo pri sestavljanju dnevnih redov za seje svojih zborov in delo med konferencami ni dovolj usklajeno, predvsem zaradi premajhne delavnosti vodij delegacij. Nasploh sta vloga in pomen delegacij in delegatov pri nas opazno manjša od tistega, kar bi delegacije morale pomeniti pri samoupravnem odločanju. O tem sta govorila tudi oba delegata, **Ambrožič** in **Pečovnik**, in dejala, da bi delegacija morala imeti vsaj takšen položaj v organizaciji združenega dela, kot ga ima delavski svet. Kajti – ta obravnava predvsem notranje zadeve, delegacija pa se ukvarja s širšimi vprašanji, ki nimajo manjšega pomena za ustvarjanje dohodka kot sklepi delavskega sveta.

Sindikati je imel pomembno vlogo pri volitvah delegatov in sodi, da so v bežigraski občini letos izbrali boljše delegate kot doslej in da bi morala skupščina delovati bolj uspešno, kot je doslej. Seveda se ne slepijo, da so vsi delegati najboljši, saj je bila pred volitvami med družbenopolitičnimi organizacijami in skupnostmi velika konkurenca, kdo bo pridobil najbolj primerne kandidate za delegate. Ker je med njimi veliko mladih delegatov, namreč po stažu v družbenopolitičnem življenju, je sindikat ponovno pred nalogo, kako iz izvoljenih napraviti prave delegate. Delegatom pri nas nasploh posvečamo premalo pozornosti. V združenem delu so prepuščeni bolj ali manj sebi, vodstva jih ne štejejo za enakopravne (tako tudi **Ambrožič** in **Pečovnik**). Zlepa tudi ni poskrbljeno za kratka, razumljiva gradiva (bežigraska občina je v zadnjem času svetla izjema, kar zadeva obseg in razumljivost gradiv). Zato ni čudno, da jim je problematika pogosto tuja in odvečna, še zlasti zato, ker so pri ustreznih (za posamezne strukture) odločitvah občinske skupščine hitrejša in bolj učinkovite direktorsko-funkcionarne poti kot samoupravne, delegatske. V bežigraski občini bodo za nove delegate pripravili skupno izobraževanje, kot so vedno doslej. Toda, pravilno delegati, v dobri zamisli izobraževanja je slabo to, da je snov predstavljena preveč posplošeno, zato je izobraževanje premalo učinkovito.

Napake so na višjih ravneh

Občinske »strukture«, predsednik in sekretarka,

sta na vprašanje o gradivih odgovorila nasprotno. Pritiskov od zgoraj ni, sta dejala, in gradivo, vsaj občinsko, je pripravljeno v roku. Do zamud prihaja predvsem pri gradivih, ki na skupščino prihajajo z mestne ali republiške ravni, kar lahko razumemo, in pa pri kakih nujnih zadevah, ko delegati dobijo gradivo pred sejo. Vedno večja težava pa je vse več sprejemanja po hitrem postopku, kar seveda sploh ni značilnost samo na občinski ravni, ampak zlasti na višjih ravneh. prenaša pa se navzdol. To je zavoljo tega, ker ustrezne strukture vprašanj ne najo videti v njihovi celoti, zato jih niso sposobne celovito in dolgoročno razreševati. Hitri postopki pri sprejemanju »gasilskih« odločitev so zato razumljive posledica.

V mlčnosti delegatov, kar zlasti velja, čeprav nič več v tako veliki meri kot minula leta, za zbor združenega dela, pa odseva splošno družbeno vzdušje, ki ga že več let povzroča družbeno neučinkovitost pri uveljavljanju zakonov, ukrepov itd. Ta povzroča občutek, da razprava pravzaprav ni pomembna.

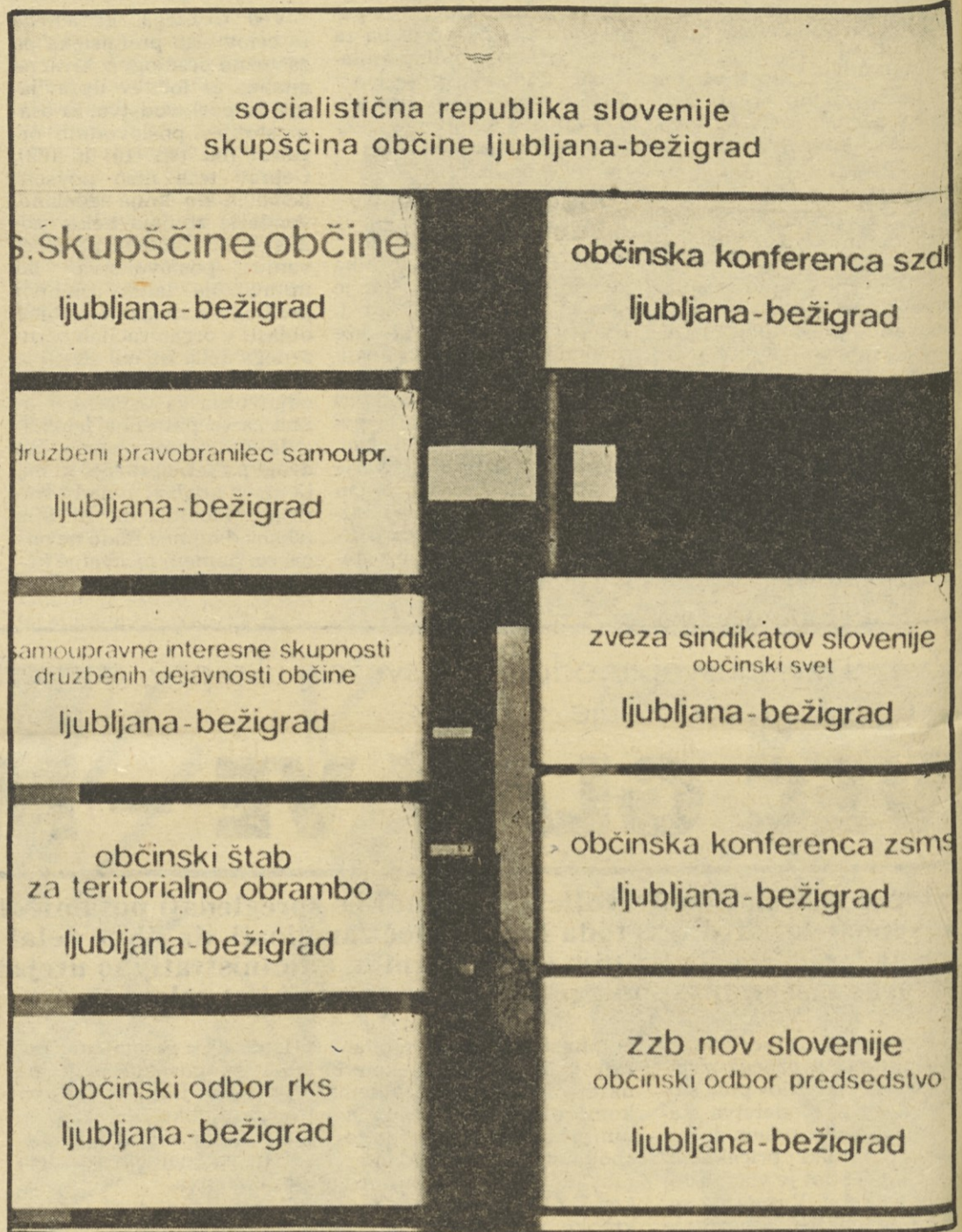
V novem mandatu pa so bile prve seje skupščine tudi po zaslugi delegatov iz združenega dela živahnije. Zakaj? Težko je reči, sta menila **Namarjeva** in **Kumar**. Nekaj so prispevali novi delegati, polni volje in moči, nekaj pa prav gotovo podaljšani rok za razpravo. Tako imajo delegacije dovolj časa, da gradivo temeljito premedljejo in se posvetujejo med sabo in s strokovnimi službami v svoji delovni organizaciji. Slaba stran podaljšane razprave pa je, da poteče med predlogom in sklepom najmanj pet tednov, kar je za nekatere nujne rešitve predolga doba; na primer za sklepanje o družbenem varstvu v kakem tozdu.

Nekaj stalnih točk bo odpadlo

Eden od problemov so tudi predolgi dnevni redi. Navadno imajo seje vsaj 15 točk dnevnega reda, včasih pa še več. V bežigraski občini se trudijo obseg obravnavanih tem skrajšati, kolikor se da. Tako bodo izločili nekaj nepotrebnih razprav, na primer: o rezultatih prvih treh mesecev leta in poročilu o uresničevanju letnih resolucij. Trimesečne rezultate obravnavati konec maja ali junija je v resnici nesmisel, prav tako pa poslušati poročila o tem, da je pri uresničevanju resolucije o družbeno-ekonomskem razvoju občine vse v najlepšem redu. Delegati naj obravnavajo samo tisto, pri čemer je treba pomagati. Ta dva predloga bodo seveda uskladili tudi z drugimi ljubljanskimi občinami. Na očitke, da gradivo pri-

daiani osebnih mnenj delegatov. Zelo dobro je, da se je delegatski zbor »skrcil« na konference delegacij. To se zelo dobro pozna v zboru krajevnih skupnosti, kjer je bilo prej vse preveč zastopanja interesov krajevnih skupnosti, zdaj pa delegati že vidijo in razumejo težave drugih, še preden pridejo na sejo. V občini razmišljajo tudi, kako bi v odločanje oziroma pripravo odločitev in mnenj vključili tudi delegate za zvezno skupščino. Le-ti bi vnesli v poznavanje snovi dosti večjo širino in tudi globino, saj bi prinašali podatke s samega vrha. In ne nazadnje je eden od vzrokov za boljše sodelovanje delegatov tudi njihova strokovna

mi službami, delegacije si lahko izmenjajo mnenja. Dobro je, da na sejah ne izgubljajo časa s tistimi predlogi za osnutke, na katere ni bilo bistvenih pripomb, ampak jih takoj prekvajificirajo v osnutke in dajo v razpravo. Delegati so strokovno kar dobro usposobljeni, samo volje za sodelovanje ni vedno dovolj. Je pa udeležba na sejah boljša, razprave živahnije. (Ljudje bolje poznajo zadeve in jih zato tudi bolj zanimajo), vse manj je nemega dvigovanja rok. Občinske strukture na vprašanja delegatov dajejo dovolj dobre in hitre odgovore. Seveda pa je velik problem prav zagnanost delegacij in njihov položaj v delov-

pravlja občinska »vrhuška«, pa sta imela pripravljen odgovor, češ da delegati takrat, ko so v občini sprejemali program dela, niso hoteli sodelovati (9 desetih dela je potem opravil izvršni svet občine). Od tod se porajajo ocene, da je izvršni svet oblikovalec politike, da sili skupščinske zbere, da sprejemajo njegove rešitve, njegove pobude. Da veliko zamisli, ki se rojevajo na mestni, republiški, zvezni ravni, izvršni svet občine mora izpeljati, čeprav v rokah nima instrumentarija, ne vpliva na odločitve, da izvršni sveti v občinah postajajo vse bolj prenosni člen za odločitve, pa delegati radi pozabljajo. Ljubljanska družbenopolitična skupnost je posebnost, saj so občine mnoge svoje funkcije združile na mestni ravni, tako da jim je ostalo še manj »pristojnosti« pri odločanju kot drugim občinam.

O razvoju delegatskega sistema sta **Namarjeva** in **Kumar** dejala, da je čutiti napredok. Delegati so bolj oskrbljeni s strokovnimi mnenji in mnenji baze, vse manj je »osebnih« razprav,

usposobljenost in to, da so ljudje spoznali, da delegacija vendarle je vzvod za pritisk na sistemske odločitve in razreševanje vprašanj.

Tudi v postopkih so rezerve

Predsednik konference delegacij v Delu v zboru združenega dela **Franc Ambrožič** in njegov predhodnik **Emil Pečovnik** sta prepričana, da bo »zlitost delegatov z delegatskim sistemom do naslednjega mandata vsaj za četrtino večja, kakor je zdaj, ko je delegatski sistem uresničen približno polovično, to je seveda odvisno od stopnje odločanja delavcev o vseh vprašanjih.« Marsikaj se je v zadnjih petih letih spremenilo na boljše, trdita, čeprav je hkrati res, da v zboru združenega dela samo desetina delegacij dela, kot je treba. Druge so premrtve, nezainteresirane, nepovezane. Kaj je še boljše? Gradiva, na primer, so postala razumljivejša in krajša. Triteden-ski rok za razpravo je naravnost čudovit. Delegatom pomeni ogromno. Lahko se posvetujejo v bazi, s strokovni-

ni organizaciji. V Delu, sta dejala **Ambrožič** in **Pečovnik**, imajo delegati to srečo, da so nemara bolje obveščeni. Mnogi namreč tudi po službeni dolžnosti berejo več kot drugi. Delavci vedo, da je dohodek delovne organizacije v marsičem odvisen od dobrega ali slabega dela delegatov, to pa ve tudi vodstvo delovne organizacije. Sreča je, da je devet desetih delavcev v Delu zaposlenih na istem dvorišču.

Delegatski sistem seveda ni zaključen proces. Marsikaj mu še manjka, marsičesa je preveč. Zato pa je treba pri razvijanju delegatskih odnosov biti potrpežljiv, hkrati pa vztrajen pri uresničevanju najpomembnejših prvih samoupravnih odločanj: pri splošnem izobraževanju delavcev, ne samo o pomenu delegatskega sistema, pri krepitevi vloge delegacije v organizacijah združenega dela, vztrajati pri uveljavljanju pravega samoupravnega odnosa med delegatsko bazo, delegati in izvršilnimi strukturami družbenopolitičnih skupnosti.

Boris Rugelj

Socializem in ekologija

ZELENI MARX NA OBISKU PRI NAS

Prav na dan samoupravljalcev, 27. junija (kar gotovo ni naključje), so ljubljanski mladinci skupaj s predstavniki ekoloških skupin iz vse Slovenije pripravili pred univerzo širši shod. Spregovorili so tudi o »zelenem« Marxu, ekološkem valu, ki je zapljusnil tudi k nam. Doslej je naša javnost poznala le rdečega Marxa. »Marx v svoji zeleni preobleki, če lahko tako rečem, pa ni neznan,« nam je v pogovoru o sodobnih ekoloških vprašanjih povedal prof. dr. Andrej Kirn s fakultete za sociologijo, politične vede in novinarstvo.

»Vendar pri nas šele zdaj odkopavamo to zeleno dediščino iz arheoloških usedlin,« pravi prof. dr. Kirn. V svetu, kjer imajo ekološka gibanja tradicijo, pa to že dolgo ni nič novega. Del ekološkega gibanja se je namreč obrnil tudi k dediščini marksizma.

Katero so tiste bistvene značilnosti, ki delajo Marxa tudi zelenega?

»Naj omenim nekatere misli, ki so za sodobno ekološko gibanje nepogrešljive. Dokler bo obstajala zgodovina ljudi, sta zgodovina narave in človeška zgodovina ne ločljivo povezani. Marxova slovit misel je, da je narava človekovo anorgansko telo, v kolikor se ni njegovo lastno, fizično telo. In če je narava anorgansko telo človeka je jasno, da so vse škode, prizadejane temu telesu, hkrati škode za človeka samega. Marx pravi, da narava ni last nobenega posameznega človeka, nobenega naroda. Vsem ljudem je prepuščena v uživanje in jo morajo kot dobri očetje zapustiti prihodnjim rodovom. Vsakdo izmed nas namreč potrebuje vso Zemljo, vse njene sistemske kakovosti in razmere, da lahko preživi. Zato je čutiti pritisk, da bi se ekološki problemi reševali na mednarodni ravni.«

Kako ocenjujete varovanje naravne dediščine?

»Znašli smo se v razmerah, ko je Marx lepo rekel, da v reki ni mogoče uloviti rib, če jih ni. S sodobno tehnologijo grozi nevarnost, da bomo prehitevali obnavljanje naravnega bogastva. Z nobeno sodobno tehnologijo ne bomo mogli uloviti rib, če smo prej z njo ribe iztrebili. Ta misel nam je postavila meje tehnološkega izkoriščanja narave.«

Vladavina človeka nad naravo

Kako to, da socializmu, ki postavlja človeka za najvišjo vrednoto, ni uspelo ohraniti ravnotežja z naravo? Zakaj se nismo ničesar naučili iz napak kapitalizma na tem področju – še več, delamo celo večje?

»To je ključno vprašanje. Socializem je ujet v isto logiko in prisilo ekonomskega razvoja kot kapitalizem, hkrati pa trpi iste ekološke posledice. V bistvu smo prevzeli ekološko isti tip uničujočih tehnologij. Še več – kapital razvitih držav nam ponuja danes umazano tehnologijo in nam celo skuša za devize vsiliti nevarne odpadke. Pri tem je ekološka dediščina Marxa ostala v senci. Za njegove misli bodisi nismo vedeli bodisi so bile

preplavljene s socialističnim ekonomizmom pod ozkimi merili ekonomskega in družbenega napredka. Gre tudi za evropsko dediščino racionalistične kulture in filozofije, ki od novega veka naprej prek nemške klasične filozofije delno odzvanja v marksizmu kot formula vladavine človeka nad naravo.«

Kakšno ceno pravzaprav plačujemo?

»Vse ekonomsko politične težave rešujemo s prilaščanjem in gospodovanjem nad naravo in z njenim spreminjanjem. Kakšno ceno pa za to plačujemo, na to smo bili zelo malo pozorni. Dokler je bilo mogoče, smo to potiskali v stran, o tem sploh niso razmišljali. Za ves povojni razvoj so bile značilne težnje, da so socialistične dežele v določenih pogledih potegnile krajši konec. Ekološko vprašanje se je začelo zastavljati po drugi svetovni vojni, izrazito pa v šestdesetih letih. Za nas je značilno tole: vzpon h kapitalno zahtevnim tehnologijam, ki onesnažujejo okolico, večja produktivnost dela, hkrati pa upadanje produktivnosti kapitala in produktivnosti uporabljene energije. Produktivnost energije je pri nas precej nižja kot drugod v razvitem svetu.«

V kapitalizmu pada poraba energije na enoto proizvoda. Zakaj pa ne tudi pri nas?

»Na to je celo zahodna de-

»V razvitem svetu so se v 80 letih težnje na področju produktivnosti energije obrnile. Družbeni proizvod se ni več razvijal vzporedno z rastjo energije, ampak je rastel, poraba energije pa padala. Pri nas pa je bila poraba ves čas vzporedna z družbenim proizvodom ali pa ga je celo prehitela. Ravno v teh protislovjih tiči skrivnost naraščajoče ekološke krize pri nas. Odpoved jedrski energiji je prvi korak, da se to gibanje obrne in da začnejo delovati tudi drugi mehanizmi za varčnejše gospodarjenje z energijo.«

Kaj menite o odnosu med tehnološko politiko in samoupravno demokratično javnostjo?

»Ko stopamo v novo tehnološko obdobje, moramo spremeniti tudi tehnološko politiko pa tudi odnos med tehnološko politiko in samoupravno demokratično javnostjo. Ne vem, morda nisem dobro poučen, vsaj slišati je o tem zelo malo, ali sploh naše skupščine obravnavajo poročila strokovnih komisij o zadevah, ki so kočljive, so pa temeljnega pomena za naš razvoj. Tu imam ravno knjigo, ki govori o svobodni znanosti in človeških vrednotah. Tukaj je popisanih nekaj strani o delu strokovne komisije, ki poroča ameriškemu kongresu o vojaških, ekoloških in drugih kočljivih zadevah. Mislim, da bi morali tudi pri nas tako urediti, da bi na vseh skupščinskih ravneh razpravljali tudi o najbolj kočljivih zadevah.«

Se vam ne zdi, da je pogosto prevladala miselnost, da morajo kočljive zadeve obravnavati v ozkih strokovnih krogih?

»Na to je celo zahodna de-

mokratska strokovna javnost odgovorila drugače. Že v 70. letih je fizik Weinegger razvil idejo tako imenovane republike znanosti in transznanosti. Bistvo te ideje je, da so manjše težave res stvar izvedencev, drugih, strokovnih in družbenih, pa ne morejo reševati le v političnih krogih pa tudi ne le v strokovnih, ekspertnih krogih. To je imenoval republika transznanosti, za katero je nujno pritegniti široko javnost kot enakovrednega partnerja. Najširša javnost bo namreč tudi morala odločitve ekspertov čutiti na svoji koži, bodisi dobre ali slabe. Zato ima širša javnost tudi pravico sodelovati pri takšnih odločitvah. Takšen družbeni korektiv je potreben, in mislim, da se bo njegova vloga v nadaljnjem razvoju čedalje bolj večala. Pri nas bi že zdaj morali spremeniti nekatere predpise in vzpostaviti takšne mehanizme, ki bi preprečili gradnjo ekološko vprašljivih projektov.«

Rušilni učinki ustvarjalnosti

Danes smo v razvitem svetu priče eksploziji človekove ustvarjalnosti. Kje pa so meje izrabljanja potencialnih intelektualnih zalog? Ali se bo moral človek znati tudi pravi čas odločiti prudu novih tehnologij, da ne bo uničil samega sebe?

»Človek nasploh še ni dovolj ocenil rušilnih učinkov svoje ustvarjalnosti. Nihče ni hotel zla, a vendar nastaja. Da bi bil človek lahko ustvarjalen, bo moral znati svojo ustvarjalnost tudi brzdati. Moral jo bo omejiti tedaj, ko bo zanj postala neznesna, z nepredvidljivimi posledicami tveganja. Tudi

tam, kjer bo s svojo ustvarjalnostjo rušil nekatere osnovne možnosti za svoje ustvarjanje, bo moral to svojo ustvarjalnost omejiti ali se ji odreči. Če ugotovimo, da je več vredno to, da človek živi, kot pa, da ne živi, potem mora človek popraviti svojo ustvarjalnost. Drugače se bomo znašli v razmerah, ko ne bomo več izbirali med večjim in manjšim zlom, ampak med enako velikim.«

Kakšne pa so poti razvoja?

»Dve možnosti sta. Če smo zajahali konja trajnega in neomejenega tehnološkega razvoja, je po prvi možnosti zelo nevarna težnja, da se bodo standardi spustili in da bodo ljudem zmerom bolj skušali vcepiti misel, da se je pač treba navaditi na obstoječe tveganje, ki je nekaj normalnega. Da se je pač treba sprijazniti z rahljajanjem predpisov in standardov, ker drugače ne moremo živeti, ker nam grozi brezposelnost in podobno. To je smer, da se človek lahko na vse navadi. Poudaril pa bi rad, da brezplačnega kosila ni. Ceno je zmerom treba plačati.

Druga možnost pa je ta, da bodo ljudje na določeni točki rekli, da tveganje v to smer ni več sprejemljivo. To je iskanje nekaj resnično drugačnega. Tako ne bi postali ujetniki zmerom novih in novih tehničnih prisil, ki se seveda tedaj, ko so razširjene, pojavijo kot življenjski pogoj.«

Znane so različne vizije nadaljnje človekove usode. Bi jih lahko na kratko pojasnili?

»Prva ali klasična vizija je tako imenovana ideologija rasti, ki je danes v svetu že precej družbeno in strokovno razvrednotena in nesprejemljiva.

Druga pot pa poudarja kakovost in kakovosten razvoj. Tu je pomembno geslo: ekonomija se lahko uskladi z ekologijo in v enaki meri upošteva ekonomska kot ekološka merila ali pa celo daje primat ekološkim ocenam, ker so primarne, življenjskega pomena. Ekonomija, ki ne upošteva ekologije, je ekonomija smrti. Zato je upoštevanje ekoloških načel pomembnejše kot spoštovanje ekonomskih. Če

namreč rušimo osnovne pravine življenja, potem tudi ekoloških ne moremo razvijati. Nekateri se obregujejo ob to misel, češ da ekologija ne more imeti primata, ker pač ne razumejo teh globokih zvez med človekom in naravo. Enkrat za vselej bi si morali biti na jasnem: nobena trajnega razvoja ne more biti na našem planetu, če ne bomo upoštevali temeljnih ekoloških norm in kvalitete. To je takšna resnica, kot če skočim skozi okno v desetem nadstropju in se bom ubil.

Tretja vizija pa je zelo heretična in ta hip še ni izdelana. Gre za to, da se bo tudi družbeni razvoj moral v prihodnosti ustaliti v naravi, da ne bo mogel trajno rasti, pa tudi, da se ne bo mogel trajno razvijati, če bo razvoj zahteval nove količinske obremenitve. To je prehod k ustaljeni ekonomiji, h kulturno bogatejšemu življenju, ne pa k takšnemu hlastanju in hitenju, kot ga zdaj poznamo. Zdi se mi, da bo ta prehod logično slejkoprejujen.«

Ali vidite še kakšno drugo možnost razvoja?

»Tu sta še vizija postopnega nazadovanja in propadanja ter vizija postopnega drsenja v katastrofo oziroma kataklizmo. Če ne bomo izrabili priložnosti, ki ju ponujata druga in tretja vizija, potem je možno le nazadovanje.«

Ekološka solidarnost med delavci

Ekologom pogosto očitajo zanesenjaštvo. Kaj mislite o tem?

»Reševanje ekoloških vprašanj terja prehod k novemu načinu ne le produkcije, ampak tudi kulture. Mogoče je v vseh teh idejah tudi kaj utopičnega, toda tako je bilo zmerom tedaj, ko je civilizacija iskala izhod. Iskanje izhoda iz obstoječe stiske je zmerom obremenjeno tudi z utopičnimi prvimi. To pa je še vedno boljše, kot če ne bi ničesar iskali in se zanašali na lažno zanesljivost in stvarnost.«

Opaziti je povečano kritično odzivanje krajanov in delovnih ljudi na ekološka vprašanja, pri tem pa so uradne reakcije po navadi precej nerovne. Kako gledate na to zadevo?

»Če ne upoštevamo mnenja krajanov, gre za poraz samoupravljanja v osnovni celici, to je v krajevni skupnosti. Zakaj naša vodstva ZK in SZDL ne pridejo enkrat v konflikt z občinskimi vodstvi in se postavijo na stran občanov. Ko bi se to nekajkrat zgodilo, bi kaj hitro naraslo zaupanje v ZK in druge družbenopolitične organizacije. Potrebna je tudi ekološka solidarnost delavskega razreda in delovnih ljudi. Delavci v delovnih organizacijah bi se morali prav tako zavzemati za reševanje ekoloških problemov v tovarni, kot tam, kjer stanujejo. Po navadi se dogaja, da je delavec kot krajan za rešitev ekološkega problema, kot član tozda, ki uničuje okolje, pa je malodušen.

Sindikati bi morali za to še veliko storiti, si prizadevati za izboljšanje razmer delavcev, tako tehnoloških kot ekoloških. Sindikat tu še ni opravil svoje vloge in ga čaka še veliko dela, saj bi moral biti na tem področju zastavonoša.«

Marija Frančeskin

Kaj se skriva za 19,5-odstotno rastjo realnih osebnih dohodkov v Sloveniji

NEKATERI SO KAR DOBRO IZKORISTILI AKTUALNA GESLA ZA USTREZNEJŠE NAGRAJEVANJE ZNANJA

V tem gospodarskem položaju zveni podatek katastrofalno: realni osebni dohodki v Sloveniji so v primerjalnem obdobju (maj 1985 – maj 1986) povečali kar za 19,5 odstotka. Takšen dvig glede na druge kazalce gospodarjenja (rast proizvodnje, dvig produktivnosti, izvoz...) kajpak nima nikakršne podlage, kar te dni ugotavljajo na najrazličnejših sejah gospodarskih in političnih teles.

V svežnju ukrepov za ustavititev neugodnih gospodarskih gibanj, ki jih te dni v sodelovanju z drugimi pristojnimi organi pripravljata nova zvezna vlada, predvidevajo med drugim tudi usklajevanje rasti osebnih dohodkov z resolucijskimi predvidevanji, kar pa, gledano z delavsko rednega vidika, nosi v sebi veliko past, ki bi jo morali v sindikatih pravočasno odkriti, sicer... Ze tako zaostrena socialna nasprotja se bodo še bolj zaostrihla, kar pa lahko pomeni samo nov izbruh delavskega nezadovoljstva v vseh njegovih pojavnih oblikah. Zakaj pravzaprav gre?

Eni bogatijo, drugi pa...

Nekaj je na dlani: omenjena realna rast slovenskih osebnih dohodkov niti približno ni veljala za vse delavce enako. Medtem ko so se lani nekaterim slojem delavcev v združenem delu osebni dohodki povečali realno celo za 40 ali 50 in več odstotkov, so se drugim povečali bore malo ali celo nič. Veliko pa je bilo primerov, ko nominalna rast osebnih dohodkov nekaterih kategorij delavcev ni dohajala inflacijske stopnje, kar pomeni, da so jim po več letih realno padli tudi lani. Najbolj zaskrbljujoče pri vsem tem je, da se takšna gibanja osebnih dohodkov s koncem lanskega leta niso nehala, temveč da se z vso silovitostjo nadaljujejo tudi letos. Ponekod so se osebni dohodki delavcev nominalno že v prvi polovici letošnjega leta podvojili, medte ko so kuverte drugih nominalno debelejšje le za pet do deset odstotkov, kar pomeni, da so realno tanjšje, kot so bile lani. Vendar se je zelo težko dokopati do nekaj splošnih ugotovitev, ker je potrebno vsak primer obravnavati posebej. Stvar ne preseneča, če vemo, da je v poplavi administrativnih kazalcev in meril pogosto zelo težko ugotoviti celo to, kdo je kršitelj resolucije in kdo ne, ker je informacijski sistem na tem področju docela zatajil. Kljub temu pa si le moramo postaviti vprašanje: kje iskati vzroke za takšne razlike med osebnimi dohodki v delovnih organizacijah, ki nekaterim delavcem iz višjih slojev omogočajo dvigovanje življenjske ravni, medtem ko tiste iz nižjih pehajo v bedo?

Če pri iskanju odgovora na vprašanje odmislimo inflacijo, ki razdiralno posega v delitvena razmerja, potem bi veljalo nameniti največ pozornosti spreminjanju pravilnikov o delitvi sredstev za osebne dohodke. In v glavnem vsi, ki spreminjajo samoupravno zakonodaj

na tem področju, govorijo, da jih v to silijo aktualne gospodarske razmere, v katerih je nujno potrebno bolje ovrednotiti znanje, če hočejo preusmeriti gospodarstvo. Nočemo oporekati ustreznemu vrednotenju znanja, saj so nekatere industrijske razvite družbe prav z lastnim zgledom dokazale, da so relativno draga energija, stvarna cena kapitala in pa znanje nujni pogoji za razvoj tehnološko zahtevne industrije. Konec koncev se je za takšno pot odločila tudi naša družba, kar so prepričljivo potrdili tudi nedavni kongresi. Toda po tem, kar se zdaj dogaja z nagrajevanjem, lahko sklepamo, da gre še vedno bolj za načelno opredelitev. Resnica je namreč ta, da gre pri spreminjanju pravilnikov pod plaščem boljšega nagrajevanja znanja dejansko za večje vrednotenje položajev, kar ni eno in isto in kar nas od tehnološko zahtevnejših proizvodov le bolj oddaljuje. Za zdaj sta znanje in strokovnost, vsaj glede nagrajevanja, še vedno drugorazredni kategoriji. Vprašanje pa je, če je po veljavnem »vrednostnem sistemu« sploh lahko drugače. Vedeti je namreč treba, da ta sistem ni nič drugega kot odraz sestave družbene moči, ki se je oblikovala v časih bistveno drugačnih družbenoekonomskih odnosov. In po slehernem pravilniku, ki upošteva to lestvico, strokovnjak najsi ima svetovni sloves in naj bo od njega še tako odvisna prihodnost neke tovarne, preprosto ne more biti bolje plačan od njegovega sektorskega šefa. To pa nam potrjuje, da s spreminjanjem pravilnikov, ki bodo temeljili na obstoječem vrednostnem sistemu, znanje nikoli ne bo dobilo ustrezne cene, saj je na dlani, da gre le za lepote popravke. Znanje bo ustrezno ovrednoteno šele, ko bomo začeli spreminjati sam sistem vrednosti. To pa se mora zgoditi čimprej, posebno če res hočemo preiti od ekstenzivnega k intenzivnemu gospodarjenju in če nečemo postati anahronizem v gospodarsko razviti Evropi.

V Telematiki delavci spet grozijo s štrajkom

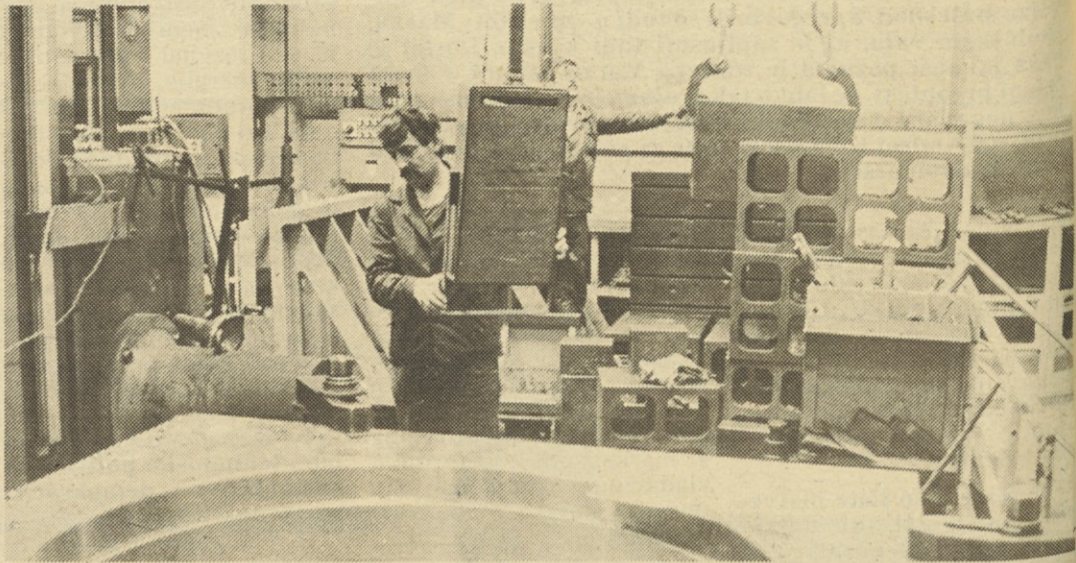
Da te misli niso priletele z neba, nam potrjujejo v Iskri Telematiki iz Kranja. Tudi v tej delovni organizaciji so pred kratkim spremenili pravilnik o delitvi sredstev za osebne dohodke. V to naj bi jih prisililo kronično pomanjkanje perspektivnih proizvodnih programov, kar je tudi eden poglavitnih vzrokov za velike težave. Na Laborah vidijo svojo prihodnost v tako imenovani digi-

talizaciji, ki pa bi bila vprašljiva, če ne bi začeli bolje ceniti dela strokovnjakov. Pravzaprav bi lahko rekli, da so se znašli v precepu prav zato, ker tega niso počeli že doslej.

Spet se vračamo k vrednostnemu sistemu. Na Laborah so nam namreč odkrito povedali, da doslej sposobnega in zagnanega strokovnjaka niso mogli nagraditi drugače kot tako, da so ga postavili za šefa. Toda tašna praksa se je izkazala za povsem zgrešeno, saj je novepečeni šef porabil več časa za »šefovanje« kot za strokovno delo. To pa je bila velika izguba zanj kot tudi za delovno organizacijo. Kot so nam povedali mladi raziskovalci iz neke druge Iskrine delovne organizacije (hoteli so ostati neimenovani), se zato v Iskri vsak mlad in sposoben raziskovalec na vse kriplje otepa vodilnega mesta. Nekateri zagnani raziskovalci, ki so se v Iskri izkazali s svojim delom, so preprosto odšli, ker so menili, da so premalo plačani za svoje delo pa tudi zato, ker so uvideli, da jim njihovo delovno okolje ne nudi pravih možnosti (pomanjkanje stikov z domačo in tujo stroko) za strokovno napredovanje. Mnogi so postali tudi samostojni obrtniki. In zdaj paradokso: če jih Iskra ni mogla ustrezno nagraditi, pa jim je potem za odkup patentov lahko tebi nič meniti nič nudila vsote denarja, ki so nekajkrat presegle njihove nekdanji letošnji zaslužek. Le kdo bi razumel to logiko?

V Telematiko nas je poglavalno anonimno pismo, ki so ga na naše uredništvo naslovili delavci te delovne organizacije in v katerem so med drugim zapisali: »... V Iskri Telematiki na Laborah v Kranju nekaj ni v redu. Vodilni in vodstveni delavci so si upali povečati osebne dohodke, medtem ko tega za delavce niso naredili, zato le-ti pripravljajo štrajk. Menijo namreč, da morajo vodilni in vodstveni poskrbeti, da bodo imeli delavci kaj delati, ne da si dvigujejo plače za svoje nesposobnosti. Malo pogledjte, in če si upate, pridite z resnico na dan...« Pa smo pogledali, in glej ga zlomka: stara ljudska modrost, po kateri mora biti v bližini dima tudi ogenj, se je vnovič potrdila. Vodilni v Telematiki so si res zvišali plače, ampak o tem kasneje.

Na Laborah so nam ponovili znano pesem. Povedali so, da imajo glede na tehnološko zahtevnost proizvodnje zelo neustrezno kvalifikacijsko sestavo (kar 37 odstotkov delavcev je polkvalificiranih), ki jo morajo zaradi sanacijskega načrta in digitalne razvojne vizije bistveno izboljšati. »Na vse

načine si pomagamo, da bi spodbudili stroko«, so nam zaupnili. V pravilniku o nagrajevanju so povečali razpon plačilnih razredov od 6 do 50. Prej bila zgornja meja pri številki 45, zdaj pa ni nič nižje od 15. razreda. Povečali so torej razmerje od 1:5,5 na 1:7, s čimer so hoteli, kot so nam rekli, ustvariti prostor za ustrežnejše vrednotenje dela strokovnjakov. Po starem pravilniku doktor znanosti ni mogel biti v 45. plačilnem razredu, medtem ko bo po novem lahko. Ne gre dvomiti v iskrenost njihovih želja – da bi bolje vrednotili strokovno in raziskovalno delo, vendar je tudi ta sprememba pravilnika dokaz, da gre le za lepote popravek, pri katerem super strokovnjak še vedno ne more biti vrednoten višje od njegovega šefa. Kljub temu pa se zdi, da z novim pravilnikom niso kaj dosti bližje tehnološko zahtevnejši proizvodnji, tembolj, ker so pri operacionalizaciji pravilnika najprej dvignili kategorije petdesetim poslovnim delavcem. Na vprašanje, kdaj bodo to storili tudi za strokovnjake in druge delavce, pa so skomignili z rameni, rekoč: »Najbrž v tretjem trimesečju, če bodo to dovoljevali naši poslovni rezultati.« Zdaj si pa misli, kar si hočeš... Na vsak način anonimno pismo iz Kranja ni bilo iz trte izvito. Vodilni na Laborah so si res zvišali točke, kar za druge delavce, tudi za strokovnjake, zaradi njih so pravzaprav spreminjali pravilnik, niso storili. Res pa je še nekaj: poslovnim delavcem v Telematiki se je letos veliko bolj povečal osebni dohodek kot drugim delavcem. Kaj se lahko izcim iz takšne politike v Telematiki, si lahko samo mislimo. Posebej, če imamo pred očmi že nekaj izbruhov delavskega nezadovoljstva v tej delovni organizaciji.

Vznemirljive vesti iz IMP in Kompas

Podobne vesti prihajajo tudi iz sozda IMP in Kompas v Ljubljani. Če se ne zapletamo s telovadbo, ki so se je lotili v obeh organizacijah, da so sprejeli nova pravilnika, pri čemer ni moč spre-

gledati, da se bo najbolj zaslužnim za ta poseg to poznalo tudi pri novih točkah in statusu (z načinom Kompasovega pravilnika se ta čas poglobljeno ukvarja tudi družbeni pravobranilec samoupravljanja kot tudi nekateri politični organi), potem tudi v teh primerih ne moremo mimo bistvenega: predvsem so dobro ovrednotili položaj. V sozdu IMP so povečali razmerje od 1:3,18 na 1:4,79, pri čemer se je snažilki povečal osebni dohodek v osnovi za 19,7 odstotka, administrativnemu kadru od 27 do 42, strokovnemu kadru v povprečju za 57 odstotkov, vodjem služb za 64, pomočnikoma za 75 in glavnemu za 80 odstotkov. Kakšne razlike v osebnih dohodkih nastajajo na tej podlagi, si lahko samo mislimo.

Poglavje zase v tej zgodbi pa je Kompas. Podatki o novih točkah v tej delovni organizaciji so največja skrivnost. In to ne samo za novinarje, temveč celo za delavce, ki lahko o tem, koliko so se z novim pravilnikom povečali osebni dohodki vodilnim delavcem, samo sanjajo. Po redni poti (torej uradno) nam je v tem kolektivu uspelo zvedeti le to, da so pri vrednotenju del in nalog posebej upoštevali odgovornost, delovne razmere in strokovnost. O konkretnih številkah se z nami ljudje iz Kompasova uradno niso bili pripravljali pogovarjati. Pa smo si pomagali drugače in zvedeli: direktorju tozda TURIZEM so točke dvignili od 571 na 1110, njegovemu pomočniku za razvoj od 492 na 1013 (torej za več kot 100 odstotkov), direktorju gospodarsko finančnega sektorja od 521 na 1013, direktorju sektorja za vzhodno Evropo od 571 na 967, svetovalcu direktorja za poslovno mrežo od 397 na 670, direktorju sektorja Inicijativa od 464 na 967 itd. Tu se sto- in večodstotni skoki končajo. Med »strokovnjaki« jo je potem še kar dobro odnesel strokovni sodelavec za plan in analize (357-640), mogoče še svetovalec za bančno poslovanje (419-611), tenko pa je verjetno že zapiskal kadrovske referent (288-386), da o drugih ne govorimo. Mogoče le še to: obračunski

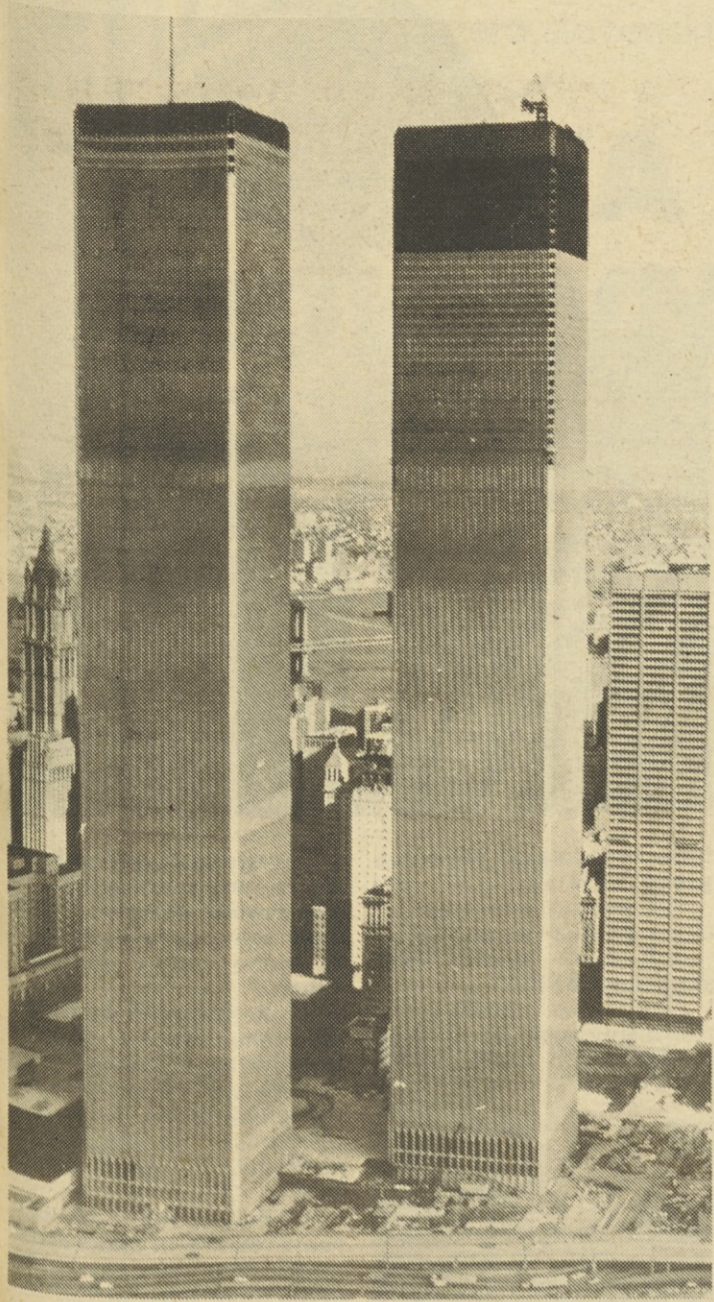
referent V je z 209 točk skočil na 293, buker z 288 na 386, kurir (najnižja plača) pa s 179 na 222. kot vidimo, so silno povečali število točk, medtem ko se je osebni dohodek povečal le za 17 odstotkov. To pa zato, ker so bili prisiljeni znižati vrednost točke in sicer od 280 dinarjev na 240. Seveda ni treba biti kakšen poseben računski mojster, da bi človek ugotovil, kako se je kurirju povečala plača le za borih nekaj odstotkov (nominalno seveda, realno mu je precej padla) ter da so kuverte vodilnih precej debelejšje.

Kompas dokazuje, da je v naši družbi še vedno važno kaj si, in ne, kaj znaš. Položaj, ne glede na znanje in izobrazbo, že sam po sebi zagotavlja nenehno višji osebni dohodek, kar dokazuje tudi povečano razmerje med najnižjim in najvišjim osebnim dohodkom od 1:3,82 na 1:5. Tudi v tej delovni organizaciji je veliko ljudi s pomanjkljivo izobrazbo, ki zasledajo zelo visoke položaje. Dokaz več za to je tudi reelekcija 34 vodilnih delovnih mest v tem kolektivu, za katera bodo po vsej verjetnosti ponovno kandidirali vsi, ki so že doslej sedeli na teh stolčkih, vse pogoje za to pa jih izpolnjuje le osem.

Na koncu bi torej z gotovostjo lahko rekli, da se osebni dohodki delavcev iz nižjih slojev realno ne povečujejo, prej narobe, in da gre 19,5-odstotno realno rast osebnih dohodkov v Sloveniji marsikje pripisati debelem kuvertam ljudem na položajih. Kot vidimo, »delavska aristokracija prav moдро izkorišča aktualna gesla za ustrežnejše nagrajevanje znanja, ki pa je dejansko še vedno potisnjeno na stranski tir. Neupravičene socialne razlike se še povečujejo, kar logično obeta nove izbruhe delavskega nezadovoljstva. Prav tako pa sedanja gibanja osebnih dohodkov (še vedno neustrezno nagrajevanje znanja in strokovnosti) niso noben porok in tudi ne motiv za uvajanje tehnološko zahtevnejših proizvodov, kar je sicer edina naša perspektiva.

Mednarodni ekonomski odnosi

VSAKA DRŽAVA IMA SVOJO KRIZO

Ena od osnovnih značilnosti mednarodnih ekonomskih odnosov je neizprosni boj posameznih držav za mednarodno tržišče, na katerem se srečujejo kupci in prodajalci najrazličnejšega blaga, trajnih in podobnih dobrin. Ta boj gre pravzaprav v dveh smereh: za pridobivanje novih tržišč in uveljavljanje na tistih trgih, kjer je mednarodna trgovina že povsem razvita, prodajalcev pa je preveč, da bi lahko prodali vso blago, ki so ga izdelali. Ugotovimo lahko torej, da svetovno gospodarstvo in nekatere industrijske panoge bremenijo hiperprodukcija, medtem ko je povpraševanje po nekaterih vrstah blaga večje od ponudbe. Logična posledica nerav-

novesja med ponudbo in povpraševanjem je, prepletanje liberalizacije trgovinske menjave in protekcionizma, ki ga uporablja velika večina držav.

Gospodarska vprašanja razvitih in nerazvitih držav so seveda različne narave. Medtem ko si razviti svet prizadeva zmanjšati število brezposelnih, na primer v Zahodni Evropi, pesti dežele v razvoju odplačevanje dolgov. Možnosti za novo svetovno konjunkturo in ublažitev razvojnih težav so torej vprašanje, ki je v ospredju zanimanja vsega sveta. Organizacija za ekonomsko sodelovanje in razvoj OECD meni, da se bo položaj svetovnega gospodarstva izboljšal, če se bo rast družbe-

Sporna odmrznitev cen in plač v Argentini

V Argentini so pred letom dni s tako imenovano šok terapijo (zamrznitvijo cen in plač) uspeli naglo zajeziti 1100-odstotno inflacijo in zmanjšati proračunski primanjkljaj. Med uspehe argentinske gospodarske strategije lahko štejemo, da so odpravili nekatere primarne vzroke za hiperinflacijo (v obtok so dali manj denarja). Položaj pa se je začel zapletati, ko so kljub padcu realnih plač za okoli dvajset odstotkov cene še naprej rasle, tako da je bil argentinski predsednik pred kratkim prisiljen »legalizirati« rast plač za 8,5 odstotka v zasebnem sektorju in za pet odstotkov v državnem sektorju.

Plače so zdaj okoli 2,5 odstotka nižje kot pred desetimi leti. Največje probleme pa ima argentinsko gospodarstvo zaradi prezadolženosti (lani so morali za odplačilo obresti nameniti 54,4 odstotka deviznega priliva), padca izvoznih cen in podražitve uvoza ter neto odliva kapitala, pri čemer je samo lani bruto družbeni proizvod padel za štiri odstotke.

Gospodarski vzpon ZR Nemčije

ZR Nemčija je lani povečala bruto družbeni proizvod za 2,4 odstotka (predlani za tri odstotke), letos pa naj bi bil le-ta večji za 3,5 odstotka. Zaposlenost se je povečala za 0,8 odstotka, letos pa naj bi bila večja za odstotek. Nezaposlenost se je povečala od 9,3 na 9,4 odstotka aktivnega prebivalstva, cene na drobno so se povečale za 2,2 odstotka (podatki veljajo za lani). V menjavi blaga in storitev s tujino je ZRN ustvarila lani 30,6 milijard mark presežka, proračunski primanjkljaj pa je zmanjšala od 33,7 na 20,3 milijarde nemških mark.

nega proizvoda v državah članicah OECD povečala za tri odstotke, prihodnje leto pa za 3,25 odstotka. Odločilnega pomena za uresničitev razvojnih želja v posameznih državah pa bo nadaljnje zniževanje obrestnih mer na mednarodnem trgu kapitala, kar v bistvu pomeni, da bi se ustavilo prelivanje dohodka iz nerazvitega v razviti svet.

Rast svetovne trgovine naj bi bila letos 3,5 odstotna, prihodnje leto pa štiriodstotna, torej nekoliko višja od rasti družbenega proizvoda. In katere države naj bi bile »lokomotive« te rasti? Izvedenci OECD menijo, da se bo izvoz povečal predvsem v države uvoznice nafte, ki bodo kupno moč povečale zaradi cenejše nafte, nekoliko pa naj bi se zmanjšal izvoz v države, ki uvažajo. ZR Nemčija bo menda prva država zahodne Evrope, ki bo v tem desetletju število brezposelnih nekoliko zmanjšala, stopnja rasti izvoza pa bo zaradi reevalvacije marke nekoliko padla.

Na konferenci Mednarodne trgovinske zbornice v Barceloni je bilo rečeno, da je zaradi padanja cen nafte, obrestnih mer in vrednosti dolarja napočil ugodni trenutek za preustroj nekaterih narodnih ekonomij, ki ga ne bi smeli zamuditi. Toda rastočega protekcionizma in prezadolženosti ne bo mogoče rešiti brez krepitve mednarodnega sodelovanja. Nekatere težnje v mednarodni trgovini pa so ravno nasprotno. Predstaviški dom ameriškega Kongresa je na primer pred kratkim sprejel poseben zakon, da lahko Ronald Reagan ukrepa proti vsaki državi, ki z »nelojalnimi« postopki in trgovinsko prakso škodi ameriškim interesom. Zakon daje ameriškim podjetjem pravico, da se zaščitijo pred dumpingskim uvozom, poskusi kraje patentov, trgovskih znamk, intelektualnega znanja. ZDA morajo obenem poskrbeti da se zunanjetrgovinski primanjkljaj s posameznimi državami vsako leto zmanjša za okoli deset odstotkov.

Čeprav mora omenjeni zakon sprejeti senat, predsednik pa ima na koncu pravico veta, je protekcionistično razpoloženje v ameriškem Kongresu dovolj zgovoren dokaz, kako zapletena je zunanjetrgovinska problematika ZDA in trgovinski odnosi v svetu, v katerem raz-

vite države prevladujejo nad državami v razvoju in jim vsiljujejo zdaj liberalizem, zdaj protekcionizem, kar jim pač ustreza. Tudi Japonska obljublja, da bo zmanjšala zunanjetrgovinski presežek s posameznimi državami, toda od obljub do izpolnitve trgovinske politike je zelo dolga pot. Kanček upanja, da se obetajo mednarodni trgovini boljši časi, mogoče daje odpiranje pogovorov

Prazne blagajne ameriških farmerjev

Skupna zadolženost ameriškega kmetijstva znaša po uradnih podatkih okoli dvesto milijard dolarjev, to je toliko, kot je lani znašal skupni ameriški proračunski primanjkljaj. Blagajne večine ameriških farmerjev so menda prazne, ameriško kmetijstvo pa naj bi se izvililo iz klešč sedanje krize z agresivno izvozno politiko. Toda izvoz se je v zadnjih petih letih zmanjšal za trideset odstotkov, delež ZDA v mednarodnem prometu pšenice pa se je v desetih letih zmanjšal od 41 na 33 odstotkov. Vzroke za takšno gibanje pa omeni poznavelec ne kaže iskati v precenjenem dolarju v preteklosti niti v nekdanjem Carterjevem embargu do Sovjetske zveze, ampak predvsem v produktivnosti kmetijskih pridelovalcev drugod.

med Evropsko gospodarsko skupnostjo in Svetom za vzajemno ekonomsko pomoč, ki bodo letos, toda količinsko omejevanje uvoza je stvarnost, na katero morajo računati domala vse države. Še zlasti zato, ker ima vsaka država pravzaprav svojo notranjo gospodarsko krizo in ker je svetovno gospodarstvo zdrsnilo v bolj ali manj nestabilen položaj zaradi vse ostrejših konkurenca na mednarodnem trgu, prezadolženosti, dinamične znanstveno-tehnološke revolucije v razvitem svetu. Ta prinaša v mednarodne ekonomske tokove novo delitev dela in morda še bolj izkoriščevalsko privajanje presežne vrednosti v korist bogatega sveta.

Emil Lah

Odnosi med supersilama

PODNEBJE SE SPREMINJA, »VRH« SE BLIŽA

Vreme v odnosih med supersilama se hitro spreminja. Ni še dolgo od tega, ko je vrsta najvišjih ameriških predstavnikov z izjavami o (ne)možnostih razorožitvenih dogovorov med vrsticami povedala, da se nima pomena sestajati ne na vrhu ne kod drugod; edina dosedanja dvostranska pogodba, ki je supersilama naložila omejevanje oboroževanja s strateškim jedrskim orožjem (SALT 2), naj bi bila po njihovem mnenju mrtva črka na papirju, odnosi pa na tisti točki, ko uspehov ni mogoče pričakovati na nobenih trenutnih pogajanjih (v Ženevi med supersilama, v Stockholmu med državami članicami evropske varnostne konference).

Nekaj govorov (Gorbačov, Reagan), nekaj razlagalnih izjav na ameriških tiskovnih konferencah (»o SALT 2 še ni dokončno odločeno«), zasebno pismo Reagana Gorbačovu in »zaupno« pismo Gorbačova Reaganu – in vse je videti drugače.

Kaj se je torej zgodilo? Je bilo ameriško trdo stališče izraz trenutnega ravnotežja moči v vladi in torej večje teže obrambnega ministrstva v primerjavi z zunanjimi, in morda tudi Kongresom? Ali je morda reakcija ameriških zaveznikov v Zahodni Evropi na napovedi razdiranja dosedanje mreže pogodb zahtevala večjo taktično previdnost? Ali so vplivali kritični glasovi izvedencev za nadzorstvo nad oboroževanjem, ki so se pojavljali v ameriškem tisku?

Kar koli je že obrnilo položaj, izhodišča so zdaj drugačna:

- Gorbačov se na namige o izstopu iz SALT ni odzval oziroma se je zavzel za obnovev dialoga o oboroževanju;

- varšavska zveza je pripravila nove predloge za zmanjšanje vojaštva v Evropi, hkrati je Sovjetska zveza ponudila nove načrte na ženevskih pogajanjih o strateškem jedrskem orožju;

- Reagan je v osebnem pismu Gorbačovu dal znamenje, da je pripravljen na obnovev dialoga;

- na izkazano znamenje pripravljenosti in pogajalske dobre volje je namudoma reagiral Gorbačov s pismom Reaganu.

Vrsta analitikov hitrih sprememb v odnosih med ZDA in Sovjetsko zvezo meni, da še nič ne kaže, da se je zgodilo kaj bistveno novega. Izluščiti pa je mogoče sklep, da se bosta voditelja najbrž le sestala, kar ne bo brez odnosa v ameriškem notranjem soočanju o pravi oborožitveni strategiji v prihodnjih letih. Opazovalci se tudi strinjajo, da je Sovjetski zvezi v tem trenutku več do pogajanj kot ZDA in da je Gorbačov s predlogom, a drugemu Johnsonu primoral Bello hišo k odgovoru. Zanimivo pa je, da si je Reagan za kraj javnega sporočila o pripravljenosti na pogajanja izbral prav Glassboro, mestec, kjer sta se leta 1967 sestala Johnson in Kosigin, in končala eno najnevarnejših

kriz po drugi svetovni vojni. (Kubanska kriza je bila pozabljena, postavljena so bila izhodišča za nadzorovano tekmovalje, in pet let pozneje je novemu paru državnikov – Brežnjev in Nixonu – uspelo podpisati prvo pogodbo iz okvira SALT). Iz Glassboroja je torej prišlo sporočilo, da so ZDA za nadaljevanje pogajanj, če jih bo vodila »vzajemna in pristna želja po napredku«; novi sovjetski predlogi so »velika priložnost« za izboljšanje odnosov med državama in, ameriški predsednik se je zdaj pripravljen sestati s sovjetskim partijskim voditeljem kjerkoli (»ni važen kraj, ampak podnebj«).

Novost na pogajalski mizi je sovjetski sveženj usklajenih predlogov, ki povezujejo področja strateškega orožja (medcelinskih izstrelkov in bombnikov) z orožjem in vojaštvom v Evropi, vse skupaj pa je povezano še z vprašanjem spoštovanja pogodb in z vesoljskim oboroževanjem. Sovjetska zveza je ponudila Združenim državam Amerike, da bi bila pripravljena močno zmanjšati zaloge strateškega jedrskega orožja z izstrelki na tleh, če bi se druga stran posebej zavezala, da se bo še najmanj petnajst let držala pogodbe o prepovedi proizvodnje in nameščanja protiraketnega jedrskega orožja iz leta 1972. Pripravljena naj bi bila tudi na prehodni sporazum o jedrskem orožju srednjega dosega, v veljavi pa ostaja še postopno zmanjšanje in odstranitev strateškega jedr-

skega orožja sploh (za začetek 50-odstotno). Pripravljenost na zmanjšanje strateških jedrskih zmogljivosti, ki ameriške strategije najbolj skrbi, se je torej v sovjetski ponudbi povezala s starim strahom pred vesoljskim obrambnim ščitom (SDI), ki ga, na drugi strani, ameriška stran šteje za izhodišče prihodnje strategije »nadzorovanega« tekmovalja.

Ameriški odgovori na tako oblikovane in tako povezane sovjetske predloge še niso znani; verjetno je celo, da niso pripravljeni, ker je v sami vodilni sestavi mnogo mnenj. Pomembno v zasuku je spoznanje, da skupina privrženecv pogodbenega tekmovalja (njegov najboljši izid doslej sta bile obe pogodbi SALT in sporazum o prepovedi gradnje protiraketnih sistemov) v ZDA še vedno močna in vplivna, še bolj pa, da se je v tem primeru postavila na soglasno stališče tudi Zahodna Evropa; na sestanku Nato v kanadskem Halifaxu ni bilo med Evropejci nikogar, ki bi podprl ZDA v nameri, da bi se odlepil od okvirov SALT, naj bodo ti še tako načelni, zastareli in nepopolni.

Hitro menjavanje dežja in sonca v odnosih med supersilama pa na drugi strani povečuje tudi to, da sta državi daleč od kompaktne strategije, ki bi pogajalcem dajala politična navodila pri usklajevanju tehničnih zahtev zapletenih pogodbenih mehanizmov.

Mojca Drčar-Murko

Kako razmišlja delegat delegatov (pogovor z Radom Roterjem)

SAJ JE VSAK DOBER, A KO SO SKUPAJ, JE HUDIČ

Rado Roter je zdaj predsednik skupščine v ljubljanski občini Šiška. Obiskali pa smo ga z vprašanji o njegovem prejšnjem delu. Bil je namreč delegat v zvezni skupščini. Pomenek smo začeli s tezo, ki smo si jo sposodili pri kolegici z Naše žene. Miha Ravnika, predsednika RS ZSS, je vprašala približno takole: »Ko srečam politika, se mi običajno zdi moder in pošten mož. Ko se pa vkup vsedete, pa sprejemate takšne bedarije. Kako to?« Zanimalo nas je, ali to velja le za poklicne politike ali tudi za delegate, in če, do katere ravni.

»No, če vam bo kaj povedalo, recimo takole: – oblastni organ v Jugoslaviji se imenuje Zvezni izvršni svet. Takemu organu v republiki pravimo Izvršni svet skupščine republike te in te. Ko bo, če bo, če bi vodil prizadevanje v proceduri nastajanja predpisov osnovni motiv, najbolj kakovostna rešitev in ne konfrontacija dveh ali več stališč. potem...«

– Moštvo je torej v redu, interesi pa tako navzkriž, da se ne da?

»Ja, to večno premlevanje razviti – nerazviti, o prelivanju dohodka, s čimer razviti izkoriščajo nerazvite in podobno. Hja, kot politično geslo naj bo, ekonomsko pa je brez vsake osnove. Če smo se zmenili, da bo bistvo naših ekonomskih odnosov delovanje tržnih zakonitosti, se bomo pač morali pogovarjati tako. Na način, ki bo jasno pokazal, kdo dela bolje, več in ceneje za razliko od drugih, ki jim trg ne priznava vseh njihovih stroškov.«

– Navzkrižje interesov se skriva v teoriji enakih želodcev, a neenakih rok?

»In zato ni mogoče vztrajati pri tem, kar zdaj veje po Jugoslaviji – da morata imeti dva delavca na enakih delovnih mestih v podobni proizvodnji enake osebne dohodke.«

– Nemogoče vztrajati, pa vztrajajo!

»Sploh mislim, da se nima

smisla pogovarjati o delitvi, preden smo nekaj ustvarili. To ni niti ekonomsko niti politično oportuno. Prav tu je tisto ključno zlo našega položaja. Lepo se kaže v novi devizni zakonodaji. Najbolj je ubrana na delitev deviz, teh pa brez izvoza seveda ni moč ustvariti. In ker izvoz ni spodbuden, logično ni deviz, ni deviznega trga,

ostajajo pa problemi.«

– Problemi, delovni ljudje, njihovi delegati, kako je zdaj s tem...

»Kritična analiza, kongresi, veliko besed o delegatskem sistemu. Tudi v jugoslovanski skupščini je ista zgodba – ponujene rešitve v kakovostnem smislu pa položaja ne bodo spremenile. Prav gotovo ne z ustanovitvijo zveznega zbora združenega dela.«

Ze v zveznem zboru je pol delegatov iz združenega dela. Dolžnosti opravljajo bolj ali manj neprofesionalno – zato tudi nekakovostno. Ob vsem upoštevanju količine gradiv in pestrosti problemov, ki jih je treba načrtova-

no ali nenačrtovano reševati.«

– Očitno se zavzimate za profesionalizacijo delegatov?! Do katere ravni pa bi profesionalizem kot pogoj za kakovost spustili?

»Nisem za popolno profesionalizacijo. Le polemiziram z idejami o organizacijski obliki, ki ne bi dala nobenih rešitev. Nasprotno, težave bi bile le še večje!

Se to. Delegati v zvezni skupščini delajo največ za reševanje vprašanj, ki jih je prej identificirala, okvalificirala in ponudila rešitve za zvezna administracija oziroma ZIS.«

– Torej popolna nesamostojnost delegatov?

»Delegati delajo sila malo

toda, ki jo hvalite kot edino pravo, ne živi?

»Seveda ne, ker se vse rešuje v političnih vrhovih...«

– Kamor spada tudi skupščina SFRJ?

»Tudi in na vrhovih govori drugi jezik, ki ni jezik okolij, ki jih ukrep prizadeva.«

no. Enega in drugega hkrati ne moreš zadovoljiti. Za kompromis pa sploh vemo, da je delna, začasna rešitev, ki nujno vodi v nov konflikt...«

»...Reševanje v soočenju med ekstremom razviti – nerazviti pa s sistemom glasovanja oziroma preglasovanja lahko vpliva na sprejem rešitev, ki so nazadnjaške, ki zavirajo gospodarski razvoj.«

– Prej ste rekli: ... »oziroma rešitve, ki lahko zadovoljijo ene in druge.« Pa sploh koga zadovoljijo?

»To se pač vse dogaja v instituciji, ki se imenuje skupščinski sistem. Nanj imajo vpliv določene strukture in od vseh najmanj združeno delo. To je vsa kunšt. To je politika.«

– Morda zveni diplomatsko, naklonjeno pa gotovo ne. Kaj vas v tej godlji pravzaprav najbolj moti?

»To, da sem živel z občutkom, da ogromno delam in sila malo naredim. Ker sem se ukvarjal z vsem tem, o čemer se meniva, konkretna praksa pa je zahtevala povsem drugačne rešitve.«

Zlobno bom rekel: veliko smo se pogovarjali, kaj je stabilizacijski program, in nič o tem, kako ga bomo in zakaj ga ne uresničujemo. Zakaj pripravljamo kritično analizo, resnični problemi pa so v nezadostno in nekakovostno opredeljenem dohodku, v njegovi delitvi na škodo razvojnih možnosti združenega dela.«

– Problem je torej znan, določen, rešitve tudi. Bodo morda uspele novi vladi. Večina dvomi...

»Me sploh ne zanima. Pogledaj v Šiško. Rezultati so z enega zornega kota celo zadovoljivi – ker so nad povprečjem. Toda če bi na tem oblikovali politiko, bi zgrešili. Produktivnost namreč pada, osebni dohodki so glede na dohodek previsoki, akumulativnost pada, izgube rastejo, sestava izvoza se spreminja na škodo konvertabilnega, dosežke izničijo stroški, pri katerih so glavni problem obresti...«

Tu moramo graditi, to spremeniti – če bomo zares ne le z besedami, povečali veljavo delavcev pri odločanju in njihovo pravico do delitve ustvarjenega. Pa z jasno (in podprto!!!) usmeritvijo v izvoz, v izvoz na konvertabilna tržišča. In razvoj v celoti bomo morali uskladiti s stvarnimi možnostmi...«

– In kako kaže!

»Vsega tega ne delamo...«

Ciril Brajer

NOVO NOVO NOVO NOVO NOVO NOVO NOVO NOVO

UGOTOVITVE STROKOVNJAKOV KAŽEJO, DA: športna rekreacija veča odpornost človeka proti boleznim, – bogati življenje v prostem času – vzdržuje kondicijo za lažje in boljše delo

VEČ O TEM IN O NAČINI, KAKO ORGANIZIRATI AKTIVNI ODMOR MED DELOM, PA PREBERITE V BROŠURI, ki je izšla v zbirki KNJIŽNICA SINDIKATI

več avtorjev: AKTIVNI ODMOR MED DELOM

Cena 1.200 din. Redni naročniki zbirke Knjižnica Sindikati imajo 15% POPUST.

NAROČILNICA

Pri Delavski enotnosti, Ljubljana, Celovška 43, nepreklicno naročamo izvod(ov) brošure K.S. št. 81 AKTIVNI ODMOR MED DELOM po 1.200 din.

Naročeno pošljite na naslov:

Ulica, poštna št., kraj:

Naročeno, dne:

Ime in priimek podpisnika:

Žig

Podpis naročnika

samostojno. Če ja, je to bolj ali manj postavljanje delegatskih vprašanj, terjanje pojasnil. Na sejah zborov v razpravah pripovedujejo, izpovedujejo svoja spoznanja. So še dogovorjena stališča po opravljenem posvetovanju v delegatski bazi...«

– Bazi?!

»Veliko časa in dela gre za identifikacijo delegatske baze v zveznem zboru. A ni zanimivo, da večina išče izvor organizacijske, institucijske, shematične narave?! Rezultate pa je dajala le praksa neposrednega stika z okolji, ki so najbolj čutila posamezen predpis ali ukrep – v organizacijah združenega dela, krajevnih skupnostih... Brez vsakega filozofiranja o neidentificirani delegatski bazi!«

– Zanimiva misel, tole o okoljih. Po tej metodi ne bi bili Slovenci večni izkoriščevalci, gospoda, nejevoljneži za povrh in še zdrharji. Izvoznik tu ali tam je enak prizadet, dober gospodar je povsod udarjen... Logičen sklep – me-

– Pa nas po zamislih podobni podprejo ali molče čakajo?

»Na slovenske predloge so odzivi zelo različni. Morda zato, ker smo preveč načelni, ker hočemo prehitovati čas, ki ni dober. Prehitovati druge glede na stanje in pripravljenost za reševanje istega problema, ki ga čutijo tudi v drugih okoljih.«

– In potem se pač prilagajamo ali...?

»Ostati moramo načelni. Edino to bo vedno dajalo rezultate. V reševanju problemov, v tehniki recimo, pa se bomo morali zmeniti za minimum in maksimum v predlaganih rešitvah.«

– To lahko stoji v političnem jeziku. V poštenem pa tole ni nič...«

»Toda kompromis zahteva že samo dejstvo, da moramo pri vsakem predlogu rešitve izhajati iz jugoslovanskega povprečja – ki je, takšno kot je, dejstvo. Razlike v plus in minus zahtevajo kompromise oziroma rešitve, ki lahko zadovoljijo ene in druge.«

– Zveni precej nesmisel-

Ena osrednjih točk posveta slovenskih sociologov v Dobrni je bil prispevek dr. Veljka Rusa

ZANIMIVA TEZA: VETO STROKOVNJAKOV

Ena osrednjih točk srečanja slovenskih sociologov v Dobrni pri Celju je bil nedvomno prispevek dr. Veljka Rusa, ki ga je v njegovi odsotnosti ustrezno podal (včasih tudi polemično) Emil Milan Pintar. Dr. Rus je v svojem razmišljanju, ki ga je naslovil »Sociološki problemi znanstveno-tehničnega razvoja«, razvil vrsto zanimivih tem, ki so plod dolgoletnih empiričnih raziskav. Posebej zanimivo se nam je zdelo njegovo razglabljanje o (stran)potih naših inovacijskih prizadevanj, ki so temeljni pogoj za kakovostni dvig slovenskega gospodarstva.

»Kot je pokazala raziskava,« je zapisal dr. Rus, »ki je temeljila na mnenju več kot sto slovenskih strokovnjakov, je najšibkejši člen v inovacijski verigi slovenske družbe delovna organizacija in organizacija v njej. Raziskava je opozorila tudi na to, da aplikativno raziskovanje zaostaja za znanstvenim. Zaostajanje tehnologije za znanostjo je pravzaprav posledica tega, da delovne organizacije niso usposobljene za sprejemanje večjih količin znanja. Pri tem ne gre toliko za pomanjkanje finančnih sredstev niti ne za nerazvilitost strokovnih služb, ampak predvsem za neustrezen socialni status teh služb v delovnih organizacijah.«

Po Rusovem mnenju imajo strokovne službe v delovnih organizacijah obrobni pomen in status. Njihov vpliv na dogajanje je majhen, njihovi stiki z drugimi organizacijskimi enotami pa so podpopprečni. Razumljivo je torej, da je podpopprečen tudi občutek odgovornosti strokovnjakov za dogajanje v podjetju. Zakon o združenem delu ni krepil

vloge strokovnih služb, ampak je deloval v nasprotni smeri, saj je preprečeval, da bi se strokovne službe organizirale v tozde.

Rus odgovarja tudi na enega najpomembnejših vprašanj današnje slovenske družbe in sicer, kako spodbuditi strokovnjake. Pravi, da motivacija ne more biti uspešna, če se omeji zgolj na povečanje osebnih dohodkov, ne da bi se prej spremenil njihov obrobni status. Prav to pa se v zadnjih letih dogaja v naših ozidih. Strokovnjaki, ki so ohromljeni s tem statusom, samo z višjimi osebnimi dohodki ne bodo bistveno bolj motivirani. Večjo učinkovi-

lost strokovnjakov lahko dosežemo na več drugih načinov, na primer z večjo organizacijsko avtonomijo strokovnih služb ali pa z večjo vlogo strokovnjakov v strateških procesih odločanja. Večjo vlogo v procesih odločanja morajo imeti vse strokovne službe; to jim lahko zagotovimo s pravico veta. Pri strokovnih odločitvah namreč po Rusovem mnenju ne more veljati tako imenovano majoritetno načelo. En glas strokovnjaka je lahko pomembnejši kot pa glas nepristojne večine. Strokovnjak sicer ne more odločati sam, moral pa bi preprečiti obveljavo odločitve, če meni, da le-ta naspro-

tuje strokovnim načelom. Prav zaradi tega bi moral imeti pravico veta. Če bi bila uporabljena ta pravica, naj bi prišlo tudi do arbitraže, ki bi jo izpeljalo nevtravno strokovno telo.

S to izredno zanimivo tezo dr. Rusa, namreč s pravico veta, bi se po njegovih besedah zelo povečal vpliv in tudi odgovornost strokovnjakov, ne da bi bil s tem porušen sedanji sistem samoupravnega odločanja. Odgovornost strokovnjakov oziroma služb bi bila namreč velika zato, ker bi bil odgovoren v primeru, ko bi pravico veta izkoristil, kot tudi takrat, ko je ne bi, pa bi jo moral.

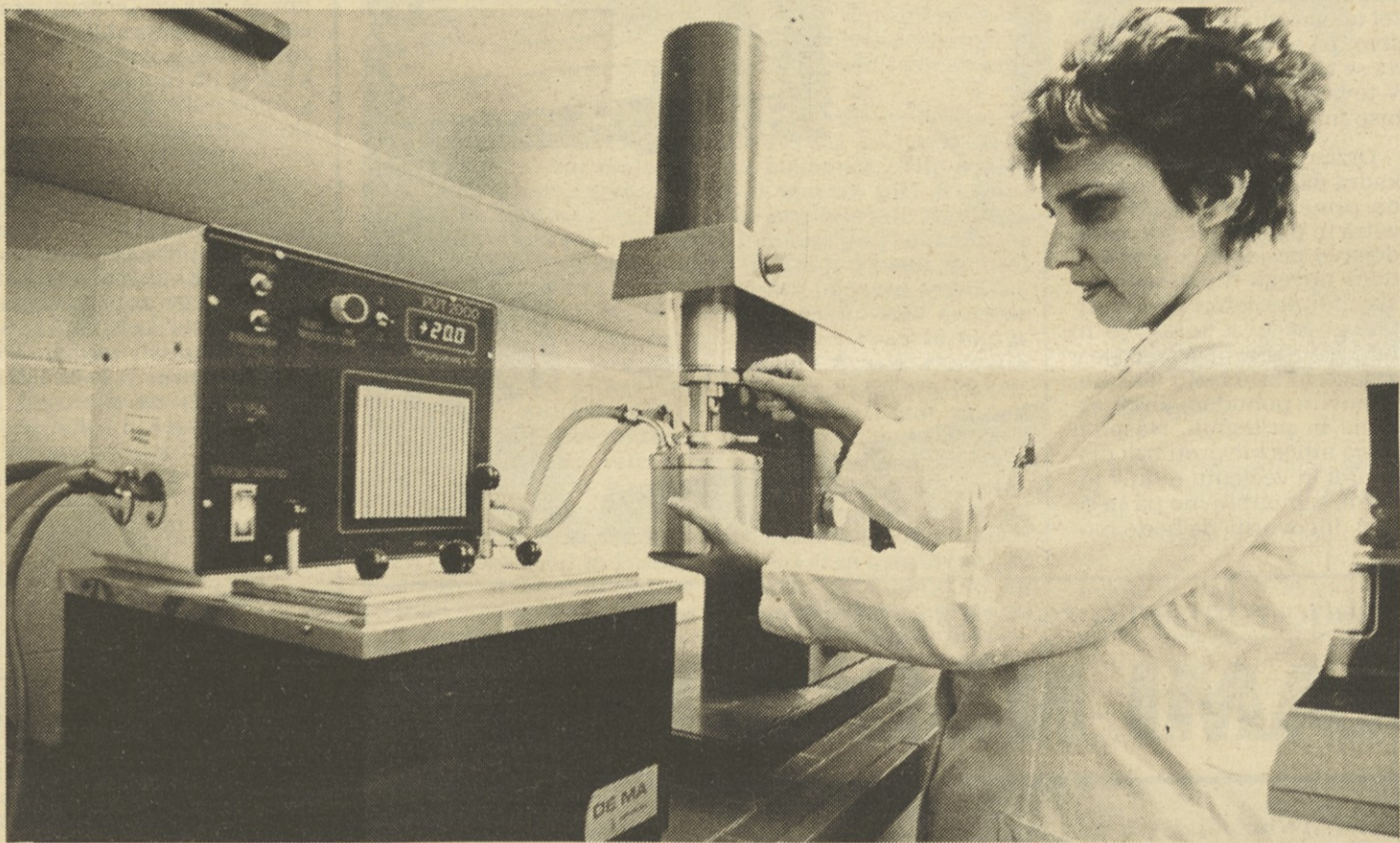
Partija ali inteligenca?

Avtor se je posebej osredotočil tudi na tako imenovane sociološke vidike institucionalnega urejanja znanstveno-tehnoškega razvoja, pri čemer je omenil štiri teorije. Po prvi, ki naj bi veljala tudi za nas, inercija institucionalnih struktur prevladuje nad dinamiko znanstveno-tehnoških sprememb. Obstoječi institucionalni okviri sprejemajo le tiste tehnologije, ki pripomorejo k ustalitvi sistema. Pri nas prevladujejo prav tovrstna stališča. Poudarjajo nujnost stabilnega sistema in hkrati tudi potrebo po prireditvi vseh znanstveno-tehničnih resursov. To pa zato, ker naj bi naš samoupravni socialistični sistem tako in tako bil zasnovan kot sistem prihodnosti. Da bi zaživel, ga je treba revitalizirati z novimi tehnologijami.

S tem v zvezi se je dr. Rus ostro postavil po robu temu konceptu, ki je po njegovem mnenju najbolj ekstremno formuliran v besedilu »Sredobežne sile, vnemarnost in zveza komunistov« (Stanič 1986). Avtor se zavzema za najtesnejše povezovanje med Zvezo komunistov in

novi tehnologijo. Zveza komunistov naj bi sicer, kot pravi Stanič, ne prevzemala nase opravi poslovnih skupnosti, sindikatov, gospodarskih zbornic itd., morala pa bi biti nosilka aktivne strategije in politične mobilizacije. Skratka, kot je zapisal dr. Rus, Stanič predlaga kar se da tesno fuzijo med zvezo komunistov in novo tehnologijo. To pa je po njegovem mnenju model, ki ga je Sovjetska zveza uveljavljala v začetku tega stoletja. »Kakšne so bile posledice tega modela, vemo, zato je toliko bolj nenavadno, da ga Stanič obnavlja v okoliščinah, ki so povsem drugačne od tistih, v katerih je živel proletariatski začetek tega stoletja.« S tem v zvezi Rus nekako pozablja na proletariatski v sodobnem pomenu besede in ga nadomešča z inteligenco. Če je s tem mislil na ustrezno kvalifikacijsko sestavo delavcev, ki je potrebna za prehod iz industrijske v informacijsko oziroma kot jo on imenuje inovacijsko družbo, potem takšno ravnanje ne poraja dvomov. V nasprotnem primeru pa bi utegnili biti, vsaj po našem mnenju, zelo problematična tale njegova teza: »Če bi za inteligenco lahko trdili isto, kar je trdil Lukacz za industrijski proletariatski in sicer, da ta nima zadostnih moči za samoosvoboditev iz okov kapitalistične družbe ter za to potrebuje avantgardno partijo, ki bo z revolucijo zlomila staro družbo, potem bi bil Staničev model razumljiv in celo nujen. Ker pa razpolaga inteligenca z bistveno večjimi intelektualnimi, socialnimi in političnimi potenciali kot industrijski proletariatski, lahko rečemo, da prehoda iz industrijske družbe v informacijsko ne bo, če tega ne bo izpeljala sama inteligenca. Vloga politične partije je v takšnih okoliščinah povsem drugačna, takšna pač, kot jo je orisal Kardelj takrat, ko se je KPJ preimenovala v ZKJ. In nasprotno; če se v sedanjih okoliščinah obnavlja klasična avantgardna vloga komunistične partije, lahko to vodi samo v politizacijo znanosti in tehnologije, v erozijo profesionalne etike in v hromitev pobud nosilcev znanstveno-tehnoškega razvoja.

I. K.

KDO JE DELAVCEM »VZEL« ODLOČANJE

Vprašanje v naslovu ni pravo vprašanje. V njem je namreč, trdite, da so, »nekoč« v povojni zgodovini, delavci resnično odločali. Ali so res? Ne, nanje so se predvsem veliko sklicevali pri odločanju. Formula o »objektivnih zgodovinskih interesih delavcev«, ki so tu neodvisno od tega, kar delavci zares mislijo in si želijo, je bila vedno izgovor vsem, ki so v tej socialistični, delavski državi imeli glavno besedo. In to niso nikoli bili delavci. Tako se je v vseh teh štirinidesetih letih, odkar so uvedli samoupravljanje, povsem praktično uveljavljal tisti veliki teoretski aksiom iz povem določene zgodovine delavskega gibanja, ki doseg delavske razredne zavesti vidi zgolj v sindikalističnih, tradeunionističnih zahtevah delavcev. In ker skladno s tem pravilom delavci niti slutiti ne morejo meja svoje lastne svobode, sta tu Partija in Država, ki z roko v roki

osmišljujeta socialistični razvoj ter v bodita nad pravilnostjo njegove smeri.

Kakor koli zveni paradoksalno, toda v sistemu, ki temelji na socialističnem samoupravljanju ter »osvobojanja dela in delavca« (kar koli že to pomeni), se je razmerje med omenjenimi delavci vedno privesilo v blokiranje delavskih stališč in zahtev, v demontažo delavskih svetov, v nemoč sindikatov in delegatskega odločanja. Če prištevamo še razmerje med delavci in poslovnimi strukturami, ki sicer so in v glavnem še igrajo drugorazredno vlogo v družbi, pa sicer veliko bolj pomembno v delovnih organizacijah, potem nam bo jasnejše, zakaj delavci ne odločajo ne tam, kjer delajo, ne tam, kjer živijo.

Tezo, da delavci niso nikoli odločali (oz. da njihova beseda ni bila nikoli bistvena), bi seveda lahko celo matematično dokazovali. Navedli

bi recimo odstotek dohodka, ki ostane delovnim organizacijam potem, ko poravnajo vse obveznosti, in videli bi, da je vsako leto nižji in ne seže daleč čez stroške za enostavno reprodukcijo v tovarnah. Videli bi, da še moč direktorjev, ki jih državno-partijska birokracija, kadar koli se ji zazdi primerno, proglašajo za grešne kozle samoupravnega socializma in jih kampanjsko zamenjuje in zopet nastavlja, nima praktično nobene prave materialne osnove.

To pa bi nam pomagalo razumeti ta ogromen pomen in boj za nadzor nad kreditno monetarnim, bančnim, deviznim, planskim in drugimi sistemi, skozi katere je moč, kot skozi ogromne namakalne naprave in kanale, nadzirati kroženje žegnane vode samoupravnega socializma – kroženje presežne vrednosti, denarja! Razumljivo je, da nihče, ki sedi pri glavni ali pa pri tistih nekaj stranskih zapornicah tega

namakalnega sistema, noče, da bi se kdorkoli osamosvojil in začel po svoje zaganjati črpalke in vklapljati in izklapljal kanale.

Teorija socialističnega samoupravljanja in njeni posvečeni razlagalci so uspeli razviti retoriko, ki s svojo gostobesednostjo uspešno skriva vsa ta razmerja in odnose. Z znano trditvijo o ukinitvi privatne lastnine in s tem delitve na delodajalce in delojemalce, delavce vedno znova mečejo na finto, da se vsakič, ko se upirajo, upirajo le sebi, tistemu »resničnemu delavcu«, ki tiči v njih, pa se ga ne zavedajo. To se najlepše kaže ob vsakem novem štrajku ali pa, ko razpravlja recimo o potrebi po institucionalizaciji industrijskega konflikta (med kapitalom in delom) in s tem o zahtevi po svobodnih in neodvisnih sindikatih. Sami sindikalni funkcionarji se sprašujejo, od koga naj bo sindikat neodvisen in pravijo: »Od delavskega samoupravljanja?

Od delegatskega sistema, katerega osnovo tvorijo de-

lavci in delovni ljudje? Od Zveze komunistov morda? Poanta je razumljiva. Delavci so sami krivi za vse, kar jih teži in s čimer niso zadovoljni. Povsod so zraven, »tvorijo osnovo«, bi rekel sindikalni funkcionar, le borijo se ne dovolj, niso že oza-veščeni...

Izredno veliko štrajkov konec lanskega in na začetku letošnjega potrjuje tale naša stališča. V ozadju štrajkov so, razumljivo, težke življenjske razmere, nezadovoljstvo s plačami, inflacija, ki žre standard, stabilizacijsko dvigovanje norm itd. Obenem pa se strukturalna in načelna nasprotja naše družbe kažejo tudi v štrajkih ter tako vedno bolj v ospredje potiskajo zahtevo po legitimitnosti. Delavci hočejo, da namesto »zgodovinskih interesov delavskega razreda«, odločajo – sami!

Prav zdajle nova vlada po

hitrem postopku in brez »delegatskega sistema, katerega osnovo tvorijo delavci in delovni ljudje«, utrjuje oblast Države in jo vedno bolj spreminja v občega delodajalca. V teh razmerah z odstotki dohodka, ki ostaja v upravljanje delovnim organizacijam, ni več moč vsega razložiti in dokazati, kajti vsiljevanje tega, za svetovne in evropske razmere mizerne plačanega, težaškega in pohablajočega dela, megalomanskih socialističnih koncernov, težke industrije, atomskih central in vsega drugega, ni več stvar matematike, ampak družbenih odnosov.

Stvar teh družbenih odnosov in tega sistema je tudi, da resnične zahteve teh živih delavcev in delovnih ljudi bolj obravnava kot vprašanje javnega reda, miru in discipline. Res je vprašanje, kdo je v tej delavski državi delavcem »vzel« odločanje.

Igor Bavčar

Razmišljanja ob Marlesovem sanacijskem programu

TEMELJITO PRED SVOJIM PRAGOM

Koliko notranjih rezerv je tudi v organizaciji dela in boljši disciplini, so ugotovili v mariborskem Marlesu, lahko pa bi jih tudi drugje.

Že vrabci na stehi čivkajo o hudih težavah lesno-predelovalne industrije, če se ne motimo pa so lesarji tudi najvišje na lestvici slovenskih izgubarjev. Mariborski Marles spada med velike gospodarske sisteme, saj zaposluje 2750 delavcev v 14 tozdih in delovni skupnosti. Lani je znašal primanjkljaj v zaključnem računu milijardo dinarjev.

Po zakonu so morali pripraviti sanacijski program (kratkoročni in dolgoročni), ustanoviti komisije, ki sedaj nadzirajo izpolnjevanje nalog, v poslovanje se sedaj vse bolj vtika tudi komisija izvršnega sveta občine oziroma sam izvršni svet.

Pred nedavnim je o sanacijskem programu Marlesa razpravljali izvršni svet občine Maribor Tabor in med drugim ugotovil, da je sicer ta lepo napisan, vendar se ob branju lepih besed človek sprašuje, ali bodo uspeli vse sami izpolniti. Zakaj gre? V sanacijskem programu so na primer zapisali, da bodo do konca leta povečali proizvodnjo in prodajo za 30 odstotkov, produktivnost za 20, osebne dohodke naj bi povečali za 30 odstotkov, zmanjšali izmet in slabo kakovost za polovico in prav za toliko zaloge. Teh številki bi se torej razveselil še tako velik optimist.

To, kar smo zapisali v sanacijskem programu, drži, pravijo marlesovci, ter opozarjajo na vzroke izgub, ki so jih ugotovili v pripravi sanacijskega programa. Ti pa so bili: preveliki režijski stroški, majhna prodaja, ki je bila sprta z dejansko in razpoložljivimi delovnimi sredstvi, zmanjševanje izvoza, nesolidnost na domačem in tujem tržišču, slaba delovna in tehnološka disciplina, neustrezna kadrovska politika, nesposoben strokovni kader pri vodenju podjetja, slabi medsebojni odnosi, brezbriznost delavcev in podobno.

Če se je na tržišču denimo pojavilo večje povpraševanje po pohištvo, jih je to vselej »presenetilo«, odzvali pa so se takrat, ko je vlak že odpeljal. Ali pa: nekdo je hotel takšno ali drugačno pohištvo, pa so odgovorni dejali, da se to pač ne spleča delati. V tovarni pa delavci večkrat niso imeli kaj delati!

Drži, da samo sprememba kadra na vrhu podjetja še ne bo prinesla čez noč novega vetra in polne vreče denarja, dejstvo pa je, da je s prihodom novega direktorja prišla tudi prepotrebna osvežitev, pa če to v kolektivu ni bilo vsem prav. Na srečo je v kolektivu zelo malo takšnih, ki novim pobudam direktorja ne bi pritegnili. Nasploh nima nihče nič proti trdi disciplini in večjemu redu v tovarni, samoupravno pa so se tudi dogovorili, da bodo mo-

rali nesposobni kadri prepustiti mesto drugim.

Zakaj smo se oglašili ob napovedanih pozitivnih učinkih sanacijskega programa mariborskega Marlesa? Iz enega samega razloga: ker postajamo že hripavi od nenehnega opozarjanja, da bo treba v vseh organizaci-

jah združenega dela najprej temeljito pomesti slabosti pred lastnim pragom, preden usmerimo prst v druge. Prepričani smo, da bodo v Marlesu uresničili vse, za kar so se temeljito dogovorili, javnost pa bi vsekakor rada izvedela za imena in primke vseh odgovornih delavcev Marlesa, ki so v preteklosti dopuščali nedelo, zmanjšanje izvoza in še kaj, saj bi navsezadnje moral ob milijardnem minusu nekdo tudi osebno odgovarjati, kajti poravnava računa iz žepa krivcev bi bila le malo prehuda, sicer pa vsekakor pravilna.

V mariborskem Marlesu so torej začeli zares in stiskali bomo pesti, da ozdravitev čimprej uspe.

Srečko Logar

Izredni uspeh Poslovnega združenja za vinogradništvo in sadjarstvo

S SEKIRAMI NAD RIBEZ

Poslovno združenje za vinogradništvo in sadjarstvo je s predelovalci končno uspelo izoblikovati odkupne cene za ribez. Te so takšne, kot so pridelovalci tudi pričakovali in v tej smeri že ukrepali: v Prekmurju ribeza sploh ne bodo obirali, na Kozjanskem so na desetine hektarov ribezovih nasadov že posekali...

Pivsko kletni kabinet, vsaj njegovo predsedstvo, v zadnjem času žanje velike in daljnosežne uspehe v svoji banovini. Po uspešni dvakratni podražitvi lanskega mošta, petkratni podražitvi predlanskega vina in dvajsetkratni podražitvi predlanskega vina, ki ni krivo ne dolžno mirno počiva v kletih in čaka na novo, za jesen napovedno podražitev, je zdaj osrečilo pridelovalce ribeza, kot pred tem jagodičevja.

Zdaj končno le »dogovorjene« odkupne cene ribeza so pridelovalce dokončno stregile. Sumarum, pridelka se ne spleča več niti obirati. Prekmurci vidijo trenutno rešitev v pozivu občinstvu, naj pride v njihove plantaže in si nabere ribeza, kolikor želi in zmore ali potrebuje...

V srednjeročnem programu razvoja SR Slovenije ima kmetijstvo in z njim sadjarstvo pomebno vlogo. Ta vloga je še večja v načrtovanih tistega dela gospodarstvenikov, ki vidijo Sloveni-

jo, svojo deželo in njeno prihodnost v turizmu in kmetijstvu. Po teh načrtovanih naj bi iz leta v leto uredili vse več plantaž – tudi ribeza. Življenje pa teče svojo pot in sadjarstvo z njim. Na Kozjanskem so v teh letih iztrebili več kot polovico vseh nasadov ribeza, kaj šele, da bi usposabljali nove. V Prlekiji so tik pred tem, za krčenje se odločajo zdaj tudi že Gorenjci in Posavci!

Zdaj ostaja odprto vprašanje samo še predelava in tovrstna industrija, ki ni niti tako zanemarljiva, če odštejemo njene izgube. Gre za vprašanje, kaj bo odslej za osnovo vsem brezštevilnim imenom brezalkoholnih pijač in sadnih sokov, ki se jim čebele že zdaj v širokem krogu izognejo in mravlje ob prisilni pokušini mrtve padejo na hrbet. Vprašanje je namreč, če bo Etol v Celju uspel svojih laboratorijih pripraviti toliko zvarkov za vso to industrijo.

Očitno je, da je v glavah že omenjenega predsedstva pivsko kletnega kabineta prišlo

do zaskrbljujočega stanja – vretja. Zato ni odveč bojazen, da bodo preveliko skrbi za pivce primorani dotolči še zadnjega sovražnika – borovnice, ki meni nič tebi nič kljub žveplovemu dioksidu veseli brstijo. Morebiti pa so že v teku dogovori o vojvodinskem letalstvu kmetijstva, da bi borovnice dotolkli s škropljenjem iz zraka! Kajti obirali z borovnicami zdaj iztržijo dvakrat več kot pridelovalci ribeza, da o gobarjih ne govorimo, čeprav ne vlagajo niti dinarja...

Na zdravje letniku 1986, 1987, 1988 in tako naprej vse do takrat, ko se ne bodo od-

ločili še za sečnjo – trte. Če bo šlo tako naprej, ni vrag, da jutri ne bi prišli na idejo, da na Kozjanskem, v Slovenskih goricah, Vipavskem in Brdih, na Goričkem in Dolenjskem ne kaže namesto jagodičevja, ribeza in trte sejati – riž! Kaže, da je pri nas še vedno – vse mogoče. Prav tako je na dlani, da našemu kmetijstvu in sadjarstvu niso tako nevarni ne Černobil in ne Hamm, nobena atomska elektrarna in radioaktivnost, kot naši vrli »strokovnjaki«! Razpolovna doba nevarnega radioaktivnega joda in cezija je mnogo krajša...

Janez Sever

Staro znanje za stare stroje

Smelo načrtujemo družbeni in ekonomski razvoj, v besedah preoblikujemo slovensko gospodarstvo z znanjem, višjo tehnologijo in prehodom v računalniško, inovacijsko družbo. Ploskamo akciji 1000 mladih strokovnjakov do leta 2000. Zapisali smo, da bomo imeli do konca drugega tisočletja blizu 68 odstotkov delavcev srednje šole, 5,8 odstotka z višjo in 6,4 odstotka z visoko šolo. Naše znanje pa zastareva. Prisegamo na šolo, ki se izgublja v formalnostih in kvantiteti, izključujemo vsako drugo možnost za pridobivanje znanja in v skladu z nizkimi kadrovskimi potrebami delovnih organizacij se postopno, a kot strahotna stalnica zvišuje število nekvalificiranih delavcev s komajda polno osnovno šolo in še kakšnim skrajšanim programom.

Paradoks, o katerem je govorila na nedavnem posvetu slovenskih sociologov na Dobrni dr. Ana Kranjc, je zaostren do tolikšne mere, da lahko upravičeno podvomimo v progresivna razvojna prizadevanja in nas utrjuje v prepričanju, kako s polnim jadri plujemo med vse manj razvite. Ker ne znamo ali nočemo dejansko podpreti tako imenovanega permanentnega izobraževanja, izobraževanja za vse človekove socialne funkcije, izobraževanje pri delu, tudi ne vemo in ne znamo dati šoli njene temeljne razvojne kvalitete.

Šolo smo podredili stroju in izključili človeka. Etični pritiski onemogočajo uvajanje novih kvalitet v izobraževanju in nadgradnji znanja, s sistemskimi posegi smo razvrednotili izobrazbo. Mladi se vpisujejo na vse nižje stopnje, denar za izobraževanje od delu v delovnih organizacijah (ne gre za majhne vsote, leta 1983 naj bi za te namene porabili več kot deset milijard dinarjev, kolikor je stal ves sistem usmerjenega izobraževanja) brez slabe vesti uporabljajo za vse kaj drugega, sejme, ekscuzije, reprezentanco in tako naprej. Se izšolanih ljudi, kolikor jih imamo, ne znamo izkoristiti. V analizi zvezne gospodarske zbornice iz leta 1984 piše, da v jugoslovanskem združenem delu uporabijo le 46 odstotkov doktorjev in magistrstov znanosti, 60 odstotkov ljudi s srednjo, višjo ali visoko izobrazbo.

Leta 1977 se je 24.137 učencev, 94 odstotkov otrok, po končani osnovni šoli vpisalo v srednjo šolo. V šolskem letu 1984/1985 22.450 učencev ali 90 odstotkov. Do četrtega letnika izgine več kot polovica solarjev. Z uvedbo usmerjenega izobraževanja je tudi izobraževanje odraslih hitro upadlo. Leta 1973 se je na srednjih tehničnih šolah v Jugoslaviji usposabljalo 30.078 ljudi, na gimnaziji 1.429. Deset let kasneje le še 4.031 delavcev na srednji tehnični, 77 delavcev na gimnaziji. Število študentov ob delu na višjih in visokih šolah se je od šolskega leta 1977/78 do 1983/84 več kot razpolovilo, s 6.784 padlo na 3.152. Preprosto povedano: redna šola in izobraževanje ob delu doživljata pravo razdejanje. In to ob dragem, mnogo predragem šolskem sistemu, brez alternativnih poti za pridobivanje znanja.

Strah pred širokimi znanji in izobraževanjem? Hočemo le nekaj receptov, da dobimo družbeno koristnega produktivnega človeka? Znanje po kapljicah, da pacient ne umre, ni pa preveč živahen in razborit? »Človek zaradi svojega znanja ne sme izgubiti poslušnosti«?

Takšen odnos do znanja in napredka je na Slovenskem, kjer stalno primanjkuje delovne sile, še toliko bolj nerazumljiv. Nezaposlenost ni ovira na poti v intenzivno, avtomatizirano, tehnološko polno, na znanju in inovacijah temelječo proizvodnjo. Letne potrebe po prirastu delavcev (okoli 40 tisoč) še zdaleč ne dosegajo razpoložljivega zaposlitvenega potenciala 26 do 27 tisoč mladih, ki sklenejo šolanje in iščejo delo. Delovno silo moramo »uvažati«, med njimi pa je 60 in več odstotkov nekvalificiranih delavcev.

»Še tako poceni roke in mišice na razprodajo revnih in nerazvitih narodov ne bodo več za nikogar zanimive, nikomur potrebne, ker se je delo z razvojem intelektualiziralo. Družba bo lahko tako živela, kolikor bo imela zagona od lastnih intelektualnih potencialov. Razvoj vodi v medsebojno menjavo idej, zamisli, inovacij in znanstvenih odkritij. Ti so neponovljivi, enkratni, zunaj konkurence. Zanimivi so tudi za druge, ne glede na ceno,« pravi prof. dr. Ana Kranjc.

In mi? Stara znanja v službi starih strojev. Slovenija: »nepismena« lastna in bratska delovna sila. Prehod v informacijsko družbo je za zdaj in na tak način čista iluzija. Ob takih kadrovskih razmerjih je jasno, da lahko naše gospodarstvo ohranjamo pri življenju le umetno, z administrativnimi ukrepi navznoter, medtem ko v mednarodni delitvi dela nimajo kaj početi.

Janez Sever

PRAVKAR IZŠLO!

– zbirka družboslovje

Knjiga, po kateri ste spraševali

Miroslav Glas:

DELITEV PO DELU V SOCIALISTIČNI DRUŽBI

Naročila pošljite na naslov:

DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Celovška 43, kupite jo v vseh knjigarnah po Sloveniji.

VEČ O KNJIGI IN AVTORJU SI PREBERITE V NASLEDNJI ŠTEVILKI DELAVSKE ENOTNOSTI.

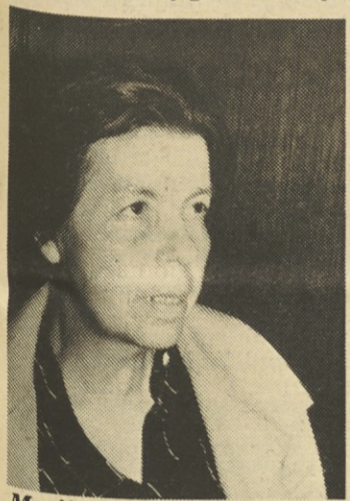
Obisk pri kulturnih zanesenjakih v Velikih Laščah

OSEMDESET VAJ, DA BODO PREDSTAVILI ROJAKA

Če je Levstik lahko uprizoril Junteza, skupaj z domačini, v domači gostilni pri Drakslerju in imajo danes v Velikih Laščah lep kulturni dom, ki ga imenujejo Levstikov dom, potem kulturno izročilo dolenskih krajev, kjer je tekla zibelka slovenskega književnega jezika, danes še traja... O »Trubarjevih« slavnostih, ki te dni potekajo, od Ljubljane do Velikih Lašč in Rašice, je bilo že veliko govora, mi pa smo pogledali »za kulise«.

Na tiskovni konferenci so pohvalili novinarje in njihova sredstva javnega obveščanja, ki da so ustvarila primerno ozračje proslavljanja. Pri nas se nam je zdelo, da bi v počastitev 400-letnice smrti Primoža Trubarja lahko napisali več, zato smo se napotili v Velike Lašče in pogledali, kaj se tam dogaja tedaj pred uradnimi slovesnostmi. To pa toliko bolj, ker je iz programov razvidno, da teži programa v Trubarjevo počastitev nosijo domači kulturni zanesenjaki.

Trubar je pač izdal prvo slovensko knjigo, doma je

Marija Perhaj

bil v tistem dolenskem kotu, kot drugi, ki so oblikovali slovenski knjižni jezik. In če jih že slavijo, od Levstika dalje, potem bomo zabeležili še to proslavljanje. In smo šli v Lašče.

Lilo je kot iz škafa, tako da je človeka prijelo, da bi le prepisal program Trubarjevih slavnosti. Tudi v Velikih Laščah ni bilo nič bolj spodbudno. Nevihta je bila, tudi strele so udarjale v okolici, to pa je bilo dovolj, da se še kave ni dalo skuhati, kaj šele ogreti reflektorje. Pa ni bil predsednik Kulturno umetniškega društva Primož Trubar v Velikih Laščah Janez Gruden niti najmanj zbeگان. Zbrano nam je pripovedoval ljubiteljski kulturni dejavnosti v njihovem društvu in še na drugo opozorilo se je šel preobleč v kostum za svojo vlogo. »Saj imam samo nekaj malega,« nam je rekel, pa se je kasneje izkazalo, da ima škof Vergerij kar dosti povedati.

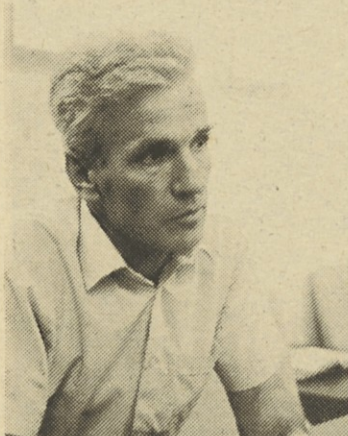
O Trubarjevih slavnostih je bilo v zadnjih dneh že dovolj govora. Od zbiralne akcije, ki je navrgla kar nekaj denarja za ureditev spominjske hiše, prodajne razstave slovenskih likovnikov, do literarnega večera, ki ga bodo pripravili najmlajši slovenski literati pod naslovom »Mladi slovenski pisatelji – najstarejšemu slovenskemu pisatelju«.

Približno pol ure pred napovedano predpremiero Javorškovega pasiona »Življenje in smrt Primoža Trubarja« sva s fotoreporterjem

prišla v Lašče. Pred blagajno je bila huda gneča. Že druga predpremier je bila, za domačine, sedeži pa so bili razprodani. Nikogar ni motilo, da ni bilo elektrike. Prejšnjo noč so jih spet priklopili ob enih po polnoči, tokrat pa so pričakovali, da bodo »na zvezi« pravi čas. »Če že pišete o naši predstavi, potem morate povedati, da se v »Elektro Kočevje« nemarno obnašajo,« nam je zašepetaval eden od igralcev po končani predstavi. »Le za bliskati se mora, pa smo brez toka. In ko smo jim noč tretjič zagrozili z uglednimi gosti, so nas zadnji hip spet priklučili.«

Gneča v garderobi pred predstavo je pričala, da gre zares. Pevci in pevke so pod vodstvom neutrudnega Jožega Gačnika pilili še zadnje speve. Pred blagajno so domačini zaman spraševali po vstopnicah. Tudi nekaj uglednih gostov so imeli, pa so nam organizatorji na vprašanje, če jih to kaj dodatno obremenjuje, odgovorili, da so takšnih obiskov navajeni. Igrajo zase.

Sedaj je čas za predstavitev kulturno umetniškega društva Primož Trubar iz Velikih Lašč. Janez Gruden nas je najprej popeljal po prostorih Levstikovega doma. Ob veliki, sodobno opremljeni dvorani, je tu še knjižnica s tremi prostori, posvečenimi velikim rojakom – Trubarju, Levstiku

Janez Gruden

in Stritarju, pa klubski prostori in vse drugo, kar pritiče sodobno urejenemu kulturnemu domu. Dom imajo že vrsto let, ob 150-letnici Levstikovega rojstva pa so ga temeljito prenovili in sedaj dejavnost kar spontano raste.

Lektorica predstave Marija Perhaj je imela pred uprizoritvijo kaj malo časa za pogovore. »Nič posebnega ne delam, ampak povsod moram biti zraven.« Šele po predstavi smo se lahko pogovarjali. Ravnateljica osnovne šole – tudi ta se imenuje po Trubarju – je pri gledališki skupini že od nekdaj. Včasih je tudi igrala, zadnja leta pa se predvsem posveča organizaciji. Zdi se, da je, če je treba, sposobna tudi ostrejših besede, toda ves čas deluje umirjeno. Prav to nas je zanimalo v pogovoru. Kako so uspeli strniti tako velik kolektiv, kako so uskladjali petdeset različnih interesov in življenjskih ritmov v enega. In to kar za šest mesecev. Zelo prostodušno in samoumevno je sprejela vprašanje in ugotovitev. Bilo je kar nekaj težav, toda zavedali so se jih, ko so začeli. In jih sproti poskušali odpravljati. Okoli osemdeset vaj so imeli od februarja sem, sodelujoči pa so imeli svoje obveznosti kot srednješolci in študentje, delavci in uslužbenci, ki so največkrat zaposleni v Ljubljani, pa kmetje, ki jih ritem narave bolj kliče na njive in travnike, kot pa na gledališke vaje. Pa jih, vse po vrsti, gledališko ustvarjanje veseli in na vaje prihajajo tudi do petkrat na teden. Tudi ob nedeljah. Takrat ni filmske predstave, dvorana je prosta in... vadijo.

V Velikih Laščah so ponosni na svojo kulturno dediščino. Ne le, da so bili prvi slovenski pisatelji tam doma in so uveljavili njihovo narčeje kot osnovo slovenskega knjižnega jezika, tudi sicer je kulturno izročilo pri njih stalno. Med obema vojnama so se »sokoli« in »orli« kosali, kdo bo dejavnejši. Po vojni so najprej uprizorili Levstikovega Tugomerja v proslavitev 400-letnice slovenske knjige. Izseljevanje mladih v mesta je nekaj časa imelo svoje posledice, amaterska dejavnost je bila osiromašena, zamrla pa ni nikoli. In potem je prišlo še proslavljanje velikih obletnic kraja. Vse po vrsti so obeležili z gledališkimi uprizoritvami. Tu je še skoraj »hišni avtor«, domačin Jože Javoršek. Štiri njegova dela so v Velikih Laščah doživela prazvedbo in to dostojno.

Med gledalci smo videli veliko mladih, tudi med igralci jih ni manjkalo. Kar samo se je ponudilo vprašanje Janezu Grudnu, kako uspevajo pritegniti mlade. Nobenih težav nimajo s tem, nam je povedal, s to uprizoritvijo so ne samo strnili vse dosedanje sile, marveč je začela delovati tudi mladinska gledališka skupina. Ob rednih gledaliških uprizoritvah se ukvarjajo tudi z eksperimentalnim gledališčem in satiro. Spontano je nastala tudi gledališka skupina mladih deklet. »Sapho« se imenujejo, ukvarjajo se z glasbo, recitali in gibom, ob tem, da se poskušajo samostojno

Mirko Modic

izraziti seveda sodelujejo tudi pri skupnih prizadevanjih.

Predsednik društva pravi, da je v društvu več kot sto delovnih članov. Moški pevski zbor, ki ga vodi domačin, zanesenjak Jože Gačnik in prihaja vsak dan iz Ljubljane, pa noče nobenega povračila stroškov, prerašča v mešani zbor. Za vsak primer

imajo še pevski zbor upokojenk, ki se jim tudi pridružijo v skupnih akcijah.

V Laščah imajo tudi bogato klubsko dejavnost. Sedaj je malo zamrlo, ko so se vsi lotili prireditve v zvezi s Trubarjem. Sicer pa se redno zbirajo – do štirideset jih pride – na pogovorih in literarnih večerih, kjer se lotevajo aktualnih, uporabnih, izobraževalnih, kulturnih in političnih tem. Njihovi mladi literati izdajajo »Premike«, še bolj mladi pa aktualno kritični bilten »Krpantove novice«. V domu teče tudi reden filmski spored – v zadnjem času so z njim bolj zadovoljni, knjižnica ima vedno polno obiskovalcev, imajo tudi svojo skupino – ansambel zabavne glasbe, na likovnem področju pa pripravljajo neke vrste ex tempore.

Denarja jim manjka, kot vsem drugim amaterskim skupinam. Pa ne obupajo. Aktivistom društva ni težko obiskati vsake družine. Tradicija ali zavist, kakor koli že, vstopnice prodajo. In tudi občinstvo imajo. Pri vsaki uprizoritvi najmanj za polno dvorano. Za osmesto prebivalcev naselja in dva tisoč iz krajevne skupnosti je to kar veliko. Pa so zraven še gostovanja – ljubiteljev in profesionalcev. Sicer pa nekaj denarja dobijo od občinske kulturne skupnosti Vič-Rudnik, nekaj od vstopnine, drva dobijo in jih sami razžagajo, poprimejo tudi za druga dela.

Na petnajsti postaji pasjona o Trubarjevem življenju smo ustavili tudi glavnega igralca Mirka Modica. Če ni na eni od osemdesetih vaj, je pravnik v ljubljanskem Staninvalu. Trinajst let je že zapisan ljubiteljskemu gledališču. Za Trubarja se je moral posebej pripravljati, veliko zapisanega je moral prebrati. Ves znojen in še neumirjen je bil s predstavo kar zadovoljen. »Trubar je bil kolerik, z vsakim se je kregal,« je povedal. »Vsi smo se poskušali vživeti v svoje vloge. Ni važno, ali si kmet, delavec ali študent, izobrazba ne pomeni nič, važno je, da si zaljubljen.«

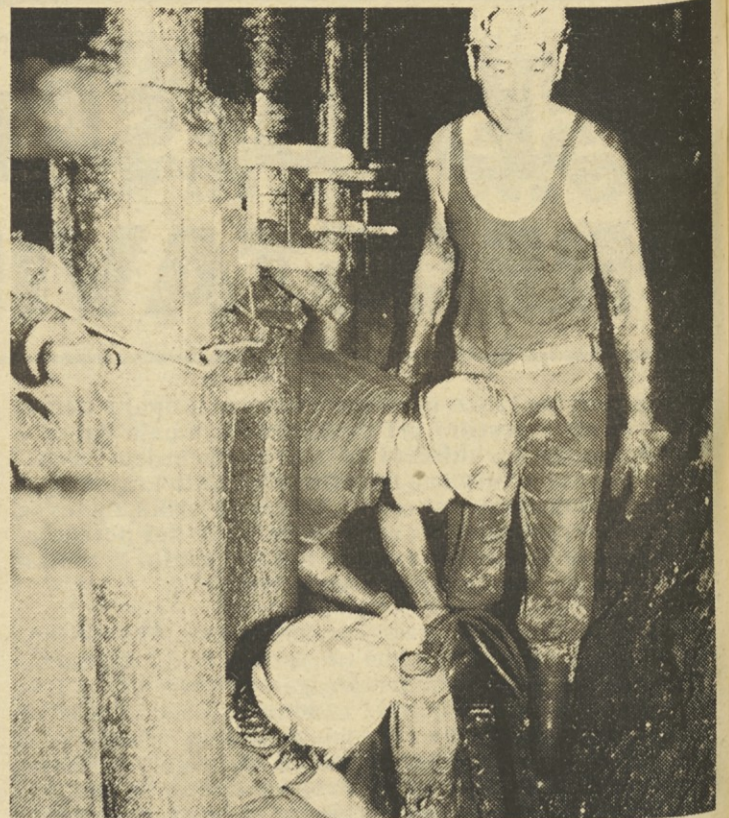
Igor Žitnik

»SREČNO!« VSEM RUDARJEM ZA PRAZNIK

Kdo bo ugasnil zadnjo rudarsko luč v rudniku Senovo in kdaj?

V vodi, blatu, predvsem pa v lastnem znoju najpogosteje odpravljajo okvare na dotrajani opremi.

BITI ALI NE BITI JE SPET VPRAŠANJE

Senovo leži deset kilometrov severno od Krškega in štiri kilometre naprej od Brestanice, v dolini pod 1023 metrov visokim Bohorjem in 712 metrov visokim Veternikom, v kotlini pod Armezom ob sotočju Dovškega in Reštanjskega potoka.

O davni preteklosti doline, ki je dolga stoletja samevala pod južnim pobočjem Bohorja ni znanega dosti. Po nekaterih najdbah predvidevajo, da je bila dolina naseljena že vsaj v mlajši kameni dobi – torej že pred štiri tisoč leti. Najdbe potrjujejo, da so v dolini pred dvema tisočletjema živeli Kelti in Rimljani.

Udarniško delo v rudniku je postalo izročilo. Ne samo delavke, predstavniki kolektivov iz Ljubljane, Maribora in Krškega, tudi upokojeni rudarji in njihovi otroci prihajajo v akcijo.

Od tistega dne leta 1796, ko je kovač Andrej Grabner na Reštanju med pripravo ogljarske kope naletel na izdane premoga, in vse do danes rudnik v Senovem ni imel obetavne prihodnosti. Nekateri raziskovalci so sicer trdili, da zemljina nedra skrivajo dvesto milijonov ton premoga od Podstrede do Mirne na Dolenjskem, mogoče res, toda slonji so tanki, izkoriščanje drago. Nafta bi na svojem osvajalnem pohodu skoraj dokončno potopila tudi ta rudnik.

Medtem ko so se vse dotedanje gospodarske krize izredno tragično zrcalile med rudarji v Senovem, je danes vprašanje obstoja tega rudnika nekoliko manj boleče. V zadnjih dvajsetih letih so rudarji postavljali ob sebi na noge drugo gospodarsko vejo – industrijo. Negotovost rudnika se je seveda najbolj odrazila v rudni-

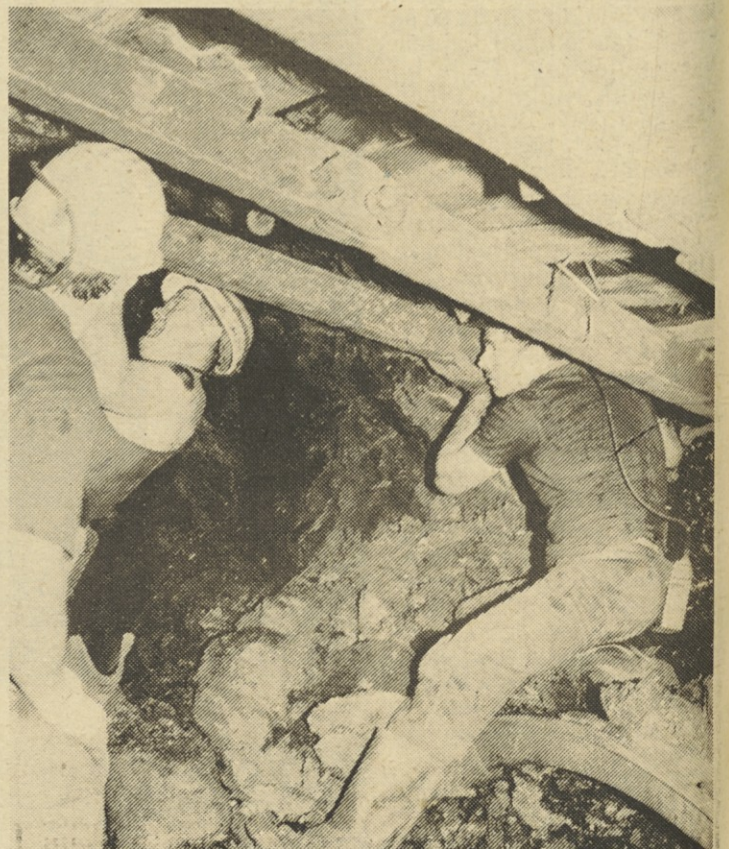
ku samem: težave s kadri, skoraj nikakršno posodabljanje. Naj ne bo odveč, če povemo, da danes rudarji v Senovem kopljejo premog tako, kot so ga pred sto leti. S krampom in lopato, razen oporja so rudniške naprave zvečine še spred druge vojne...

Z zmanjšanjem pridobivanja premoga je usahnila tudi potreba po delavcih. Se večje probleme je kraj čutil zaradi rudarskih družin, nezaposlenosti žensk. Vodstvo rudnika je skupaj z občino že zgodaj začelo iskati rešitve. Na srečo se je prav v tistem času začel neverjeten vzpon sevniške tekstilne industrije. V soglasju z Lisco so na Senovem zgradili nove prostore za brestaniško šivalnico, tozdr Lisce, in jih februarja leta 1966 usposobili za proizvodnjo. Že v prvem letu dela se je število zapo-

slenih žensk v novih obratih povečalo na sto. V drugi polovici sedemdesetih let so zgradili še drugo fazo, lani je Lisca v Senovem zaposlovala že 360 delavcev.

Se vedno pa je ostajalo boleče vprašanje zaposlovanja rudarjev. V času naftne krize je mnogo najboljših odšlo, zvečine v Velenje. Pri iskanju novih možnosti za zaposlovanje so naleteli na razumevanje v Mariboru. V dogovorih z Metalno je premogovnik leta 1972 uspel zgraditi prvo fazo nove tovarne gradbenih žerjavov. Metalna je v Senovo prenesla del svojega proizvodnega programa, ki je zaposlil 355 delavcev, zvečine iz rudnika. Do konca leta 1980 so dogradili še drugo fazo tega obrata, tako da je lani v njem delalo že 420 delavcev.

Kakor je na začetku kazalo da bodo v Senovem konč-

Meter za metrom, včasih po vseh štirih, je treba za premogom.

Jana Čepin:

ZAKONODAJA NE SLEDI PRAKSI

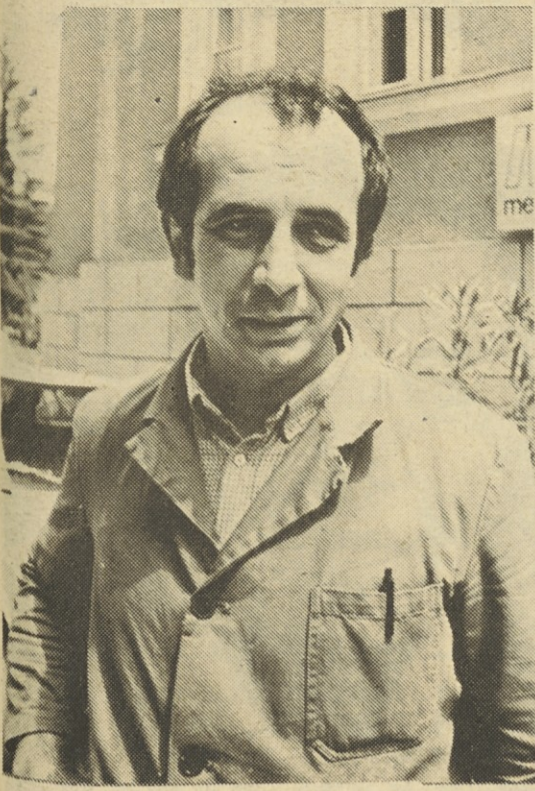
»Na sestankih, predvsem tistih na »visoki ravni« je lahko razčlenjevati, razglasiti in se pogovarjati. Jaz bi rada videla naše vodilne med delavci, da bi jim razložili, zakaj je tako, kot je. Ne pa da se mora sindikat pojavljati zdaj kot razlagalec zdaj kot gasilec in zdaj kot aktivist tudi za reči, ki niso po meri sindikata. Enako je z nami, ki delamo v skupnih službah,« pravi Jana Čepin, ki so rudarji v Senovem nimajo za vodjo neke službe, temveč za resničnega »kamerada«, ki je ob vsakem trenutku pripravljena pomagati, če tudi to ne piše v njenem opusu delovnih nalog.

»Naše spremembe zakonodaje sledijo praksi. Na hitrico in premalo preiščeno sprejemamo za-

konodajo, ki je že izničila vse razumne meje. Razlike so vse večje. Tako so zakoni in večina samoupravnih aktov, družbenih dogovorov in sklepov postali papir, ki je daleč od življenja.

V takšnih okoliščinah, ko je večina slovenskih rudarjev v rdečih številkah, je vprašljivo tudi njihovo samoupravljanje. Kako in s čim naj upravljajo? Vpliv rudarjev v takšnih razmerah ni mogoč in vse kaže, da bo tako še nekaj časa. To pa našega rudarja najbolj skrbi. Strahotno naprežanje ne prinaša belega kruha, temveč še večjo izgubo. Žal to niso besede, ki naj bi jih vtikali v zdravico ob prazniku, vendar je tako in mimo tega ne moreš. Tudi ob prazniku ne...«

Ivan Abram, tajnik sindikata:

POCENI ENERGIJE NI

»Rudar v Senovem je tipičen rudar – trmast, skromen in potrpežljiv. Knapovščina je tod stara skoraj dve stoletji. Prehaja iz roda v rod, zdaj te blagruje, zdaj lakotni, toda ti vztrajaš,« pravi Ivan Abram, tajnik sindikata, sicer strojni nadzornik. On ve, o čem govori. K rudniku je zavil z očetom, njegov oče s svojim očetom. Je ravno toliko star, da je z rudnikom doživljal vse, kar so navrgla povojna leta.

»Danes družba potrebuje ogromno energijo. Tudi naša družba je dolgo načrtovala svoj razvoj, kot da je energija najcenejša in neusahljiva. Gradili smo industrijo in pri tem zanemarjali vprašanje energije. Govorili smo in govorimo o preusmerjanju naše industrije, vendar kaj več od besed ni opaziti. In tako naša družba zahteva vse več energije – cenene energije. Poceni energije pa ni.

Da bi vsaj za silo skušalo omejiti gospodarsko krizo, se naša družba zateka h kratkoročnim rešitvam z zamrzovanjem cen energije. Gospodarstveniki zatiskajo oči pred breznom, ki nastaja v našem elektro-

gospodarstvu. Izgube rastejo iz dneva v dan, težave se kopičijo in to v glavnem na ramenih – rudarjev.

Poglejte nesmisel, prekoračujemo načrtovano proizvodnjo, ob tem pa vse globlje tonemo v izgube. Ne samo naš tozd, ki posluje v okviru REK Edvard Kardelj. Ves sodz, vsi premogovniki v Posavju so na istem, kot tudi REK v Titovem Velenju.

Naše razmere so težje, ker v rudnik že vrsto let nismo vlagali potrebnega denarja za obnovo in posodobitev. Ko so nas obiskali rudarji iz Tovrstnega Velenja, se niso mogli, kot še marsikdo drug načuditi, kako ta reč pri nas sploh še teče. Na srečo so naši rudarji, kot sem že rekel, posebne baže možakarji. Krpamo, kopljemo, ko na nekem mestu rov zasuje ali poplavi, ga spet usposobimo in kopljemo.

Potem pa bereš ali poslušas, da imamo knapi velikanske plače. Poglejva skupaj, kako je to v resnici: odštejva nadurno delo in delo ob praznikih, nočno delo, jamski dodatek in minulo delo – ostane nekaj nadsto tisočakov. Zato pravim: pridite v Seno-

vo pridite za ta denar delat v naš rudnik, pridite, primanjkuje rudarjev. Ponujemo vam ob tem še nevarnost, obljube za stanovanje.

Koliko besed je bilo izrečenih na račun deputata, ki smo ga rudarji imeli. Koliko zavisti, obrekovanj. Jaz pa pravim: pridite k nam in se priključite našemu odboru sindikata za družbeni standard, ko obiskuje naše upokojene sodelavce. Ljudi, ki so mnogo žrtvovali za to, kar danes imamo, njim pa odmerili pokojnine, ki so na robu – podpore. Ne smemo pozabiti, da je med njimi precej nekdanjih borcev, ljudi z velikimi družinami!

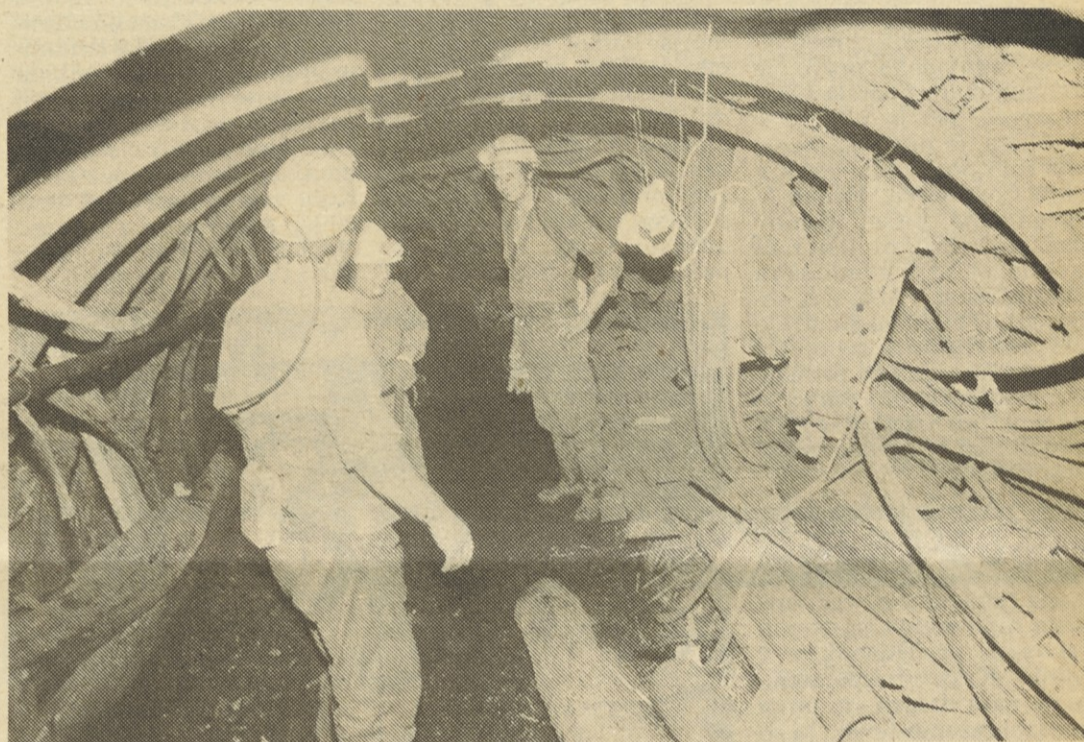
Vsi ti in mi z njimi nismo nikoli odrekli razumevanja, bili proti solidarnosti. Rudarji so omogočili razvoj kraja, industrije in napredka v njem. Danes pa o rudarjenju in rudniku govorimo, kot da bi bilo to neke zunaj nas. Tudi v sindikatu. Poglejte, v našem najvišjem vrhu nimamo rudarje, nas predstavlja član iz elektrogospodarstva. Tako je to. Tudi ob praznovanju 190-letnice...

Leto 1923 imajo v Senovem za mejnik industrijskega kopa. Čez šest let je bilo pri rudniku zaposlenih že 707 delavcev, ki so izkopal 139.000 ton premoga. Svetovna gospodarska kriza je tudi Senovo zavila v lakoto, leta 1933 je rudnik zaposloval le še 155 delavcev, ki so izkopal 27.880 ton premoga in to šele vsak drugi dan.

Tik pred vojno je rudnik že spet zaposloval 500 delavcev, ki so leta 1940 nakopali 168.000 ton premoga. Tri leta pozneje pa je 922 rudarjev nakopalo 250.440 ton. Največ premoga so izkopal leta 1952 – 286.140 ton, zaposlenih pa je bilo že 1.309 delavcev. Do sedemdesetih let so nakopali še dvesto tisoč ton, potem pa izkop zmanjševali do sto tisoč ton.

ze Djuro Salaj iz Krškega se je skupaj z rudnikom po temeljitih pripravah odločilo za razširitev proizvodnje papirne embalaže. Do začetka leta 1977 so zgradili objekte

in začeli proizvodnjo. V tem tozdu je že naslednje leto delalo sto delavcev. Čez dve leti, do leta 1979 so dogradili še drugo fazo, lani je tozd zaposlovala že 280 delavcev.

Fotografija, ki pove vse ali skoraj vse: na oporju visijo obleke in »topli« obrok. V suhe obleke se preoblečejo rudarji med malico, če ta visi dovolj visoko, da je ne dosežejo podgane. To je druga resnica o »črnem zlatu«...

bližnjega elektrogospodarstva. To je začelo graditi še drugo fazo termoelektrarne v Brestanici in jo leta 1961 dogradilo.

Osiromašenje rudnih zalog in vse težje ter dražje rudarjenje je pripomoglo, da je ob mnogo cenejšem plinu in nafti vodstvo termoelektrarne sprejelo odločitev o prehodu na tekoča goriva in razširitev na tri agregate. Novi del so dogradili do začetka leta 1975. Tako je elektrarna v Brestanici postala prva kombinirana plinskoparna elektrarna pri nas. Zaradi divjega naraščanja prav

teh, nekoč tako cenenih goriv, je v Brestanici pridobljena elektrika draga, zato elektrarno zaganjajo samo ob izrednem pomanjkanju električne energije. Lani so se celo nekatere delovne organizacije povezovale z elektricarji v Brestanici in združevale devize za nakup potrebnega goriva. Tako pridobljena električna energija je bila še vedno cenejša od one – ki je ni bilo in bi zato morali ustaviti delo.

Kot je železnica pomenila nov zalet za rudarjenje v Senovem, rudnik je bil dotlej odmaknjen, oskrba večjih

porabnikov pa predraga, je tudi danes železnica glavni prevoznik premoga iz Senovega. Pred leti so ga največ vozili v Šoštanj, kjer so v tamkajšnji termoelektrarni z njim bogatili velenjski lignit. Z dograditvijo toplarne v Ljubljani pa premog iz Senovega v glavnem greje občinstvo naše metropole.

Kako dolgo, je vprašanje, ki najbolj skrbi prav rudarje v Senovem. Ob praznovanju 190-letnice je zato njihova najpogostejša želja – »Srečno ob 200-letnici...«

Zbral in uredil Janez Sever
Slika: Ivan Kastelic

»Corpus delicti« – ženske v rudniku! Enkrat na leto vsak po svojih močeh poprime – tisti v pisarnah in oni, ki rednega dela ne zmorejo sproti.

Prvi znani pisni dokument o obstoju organiziranega življenja v dolini je iz leta 895, ko je vzhodnofrankovski kralj Arnulf tega leta svojem fevdniku Valtunu podelil tri kraljevske kmetije pri Rajhenburgu ob Savi.

Na Reštanju je začel pridobivati premog grof Attems leta 1796. Pozneje so se kot lastniki premogovnika zvrstili različni tuji podjetniki. Največ težav je povzročalo spravilo premoga do kupca, zato so bile izkopane količine majhne. Šele leta 1865 je takratnih 77 delavcev izkopal 8.790 ton premoga.

Leta 1904 je senovski premogovnik kupila Trboveljska premogokopna družba, ki je zgradila železniško progo od Brestanice do Senovega in žičnico od Senovega do Reštanja. Do leta 1923 so na Senovem zgradili vrsto objektov in rudarsko stanovanjsko kolonijo.

Ob zadnjem popisu prebivalstva je bilo tako na Senovem zaposlenih že 1.341 občanov.

Rudnik pa je poleg svoje energetske pomembnosti omogočil še drugi vir pridobivanja energije. Že leta 1924 je tedanji lastnik, Trboveljska premogokopna družba, na Senovem zgradila termoelektrarno z močjo dvakrat po petsto kilovatov. Zmogljivost termoelektrarne je pokrila potrebe rudnika in okolice. Zaradi naraščajočih potreb se je omenjena družba leta 1939 odločila za gradnjo nove termoelektrarne v Brestanici. Med vojno so dogradili prvo fazo z močjo 12,5 megavatov. Po osvoboditvi so vse elektrarne prešle v upravljanje repu-

V teh dneh hitijo postavljati spomenik, ki naj bi prihodnjim rodovom govoril o tem, kako in s čim so rudarili. V ozadju zgradba, ki so jo preuredili v muzej.

Alja Košak, diplomirana pravnica, je že osem let dopisnica Dela v Londonu

POVPREČNI ANGLEŽ POZNA DUBROVNIK, VE ZA TITA IN NOB

Domenili sva se, da se dobiva na Oxford circusu v najstrožjem središču Londona pred trgovino Peter Robinson. Zelo me je skrbelo, kako se bova našli, saj se prej nisva poznali. Toda imela sem srečo. Bila je prva, ki sem jo v množici vprašala, če nima morda prav ona zmenka z menoj. Prijazno je pokimala in me vprašala, kako sem jo prepoznala. Pravzaprav niti sama ne vem, kako. Toda zdelo se mi je, da se le v njej – v tisti množici – skriva nekaj novinarskega: prefinjena radovednost, radoživost in nadvse živahen pogled.

Alja Košak, ki je po poklicu diplomirana pravnica in se je specializirala za mednarodno trgovinsko pravo, je po naključju zajadrala v novinarstvo. Ko je bila še v Ljubljani, je bila ena izmed uspešnih poslovnih žensk v Iskra Commerc. Potem je lepega dne prišel domov njen mož Ciril, diplomirani ekonomist, in je meni nič in tebi nič rekel: »Alja, v Ameriko gremo!« In so šli. To je bilo leta 1970. S seboj sta vzela nekaj malega prtljage in sina Miha, ki ima danes že 18 let; v Chichagu pa se jima je rodil zdaj že dvanajstipol letni Gregor.

Aljin mož je bil v Chichagu predstavnik Metalke. Alja pa je po sili razmer postala gospodinja. Takšna usoda čaka namreč vse žene naših diplomatov in drugih trgovskih predstavnikov v tujini. Kako nespametno ravna naša država, da množice izobraženih žensk, ki so v tujini s svojimi možmi, bolje ne izkoristi... Alja si je mislila, da si bo že našla delo, da se bo sprva malce spočila. Resno je tudi upala, da se bodo kmalu vrnil in da bo spet delala v Iskri. Zato je redno pregledovala vse uradne liste na našem konzulatu v Chichagu. Potem so tam začeli varčevati in najprej odpovedali vse uradne liste in še nekaj naših časopisov. Tako je bila Alja hitro ob strokovni stik s svojo stroko...

Kmalu je tudi rodila Gregorja in za nekaj časa je pozabila na delo. Potem pa jo je spet zgrabilo, kajti še vedno niso šli domov. Alja, ki je na moč dinamična ženska in ji je gospodinjstvo prej v nadlogo, kot v veselje, je sklenila, da bo začela nekaj delati vsaj na lastno pest. Zvečer, ko so že vsi spali, je sedla za pisalni stroj in tako je na začetku sedemdesetih let izšel njen prvi prispevek v Delu – tedaj še iz ZDA. Iz čiste novinarske samorastnice se je kmalu rodilo izvrstno novinarsko pero.

Leta 1975 so se za dve leti vrnil v domovino. Od leta 1977 pa živijo v Londonu. Tam je Aljin mož uspešen predstavnik Gorenja. Alja pa že vsa ta leta pogodbeno sodelavka Dela. Občasno pošilja svoje prispevke tudi ljubljanski televiziji.

– Pa začniva. Kaj ve povprečen Anglež o Jugoslaviji?

»Pravzaprav ne veliko. Ve, da ima Jugoslavija Dubrovnik, ve za Poreč, pozna Tita in ve za NOB. Naj še posebej poudarim, da so Angleži zelo naklonjeni Jugoslaviji.

Navadni ljudje pa govore o njej kot o deželi sonca in morja, kamor se gre na počitnice. Tisti, ki so bili že pri nas, so bili zelo presenečeni, da uradniki in uradnice v bankah in na poštah niso za neprebojnim steklom. Tu v Londonu, kjer se umori in roparski napadi vrste kot po tekočem traku, si brez neprebojnega stekla javnih

Alja Košak na londonski ulici

služb ne predstavljajo. V primerjavi s Španijo ali Italijo ima Jugoslavija skozi angleška očala še tole veliko prednost: vedo, da je pri nas zelo malo kriminala, malo napadov na turiste in sploh nič terorizma. Na to karto bi morale naše turistične organizacije bolj igrati. Amerikancev letos ni v Londonu prav zaradi strahu pred terorizmom.

– Mar se Američani ne boje tudi radiacije? In kako je Velika Britanija reagira-

la na vsaj uradno najhujšo atomsko nesrečo sedanje dobe?

»Če sem malo kritična, lahko rečem, da so podobno kot Sovjeti reagirali prepozno. O nesreči so prvič pisali in govorili šele 28. aprila. Pravočasno niso dali nobenih navodil, čeprav je tudi Veliko Britanijo zajel radioaktivni oblak, ki je nad njo priplaval čez Francijo. Minister za okolje Velike Britanije je po televiziji objavil, da ni nobene nevarnosti. Tedaj so se znanstveniki uprli. Ljudje pa so bili čisto zmedeni. Ja, danes je pač tako. Kdor ima informacije, tisti lahko manipulira z ljudmi. Novica, ki ni objavljena, se pač za množice ne zgodi.«

držanih Angležev oziroma Britancev.

– Kako pa živi povprečni Londončan?

»Ne cedita se mu med in mleko. V povprečju zasluži štiristo funtov (neto) na mesec in s tem denarjem težko shaja. Če vzamem za primer svojo družino, živimo v trisobnem stanovanju v relativno dobrem predelu Londona. Tam pač moramo stanovati, ker je mož predstavnik Gorenja. Za najemnino odštujemo šeststo funtov mesečno. Za elektriko pa še sto funtov. Oba otroka se šolata tudi v zasebnih šolah, ker so državne čisto zanič. Privatno šolanje pa je treba plačati.«

– Vem, da je v Veliki Britaniji od tri do štiri milijone brezposelnih. Povsod v mestu pa sem opazila, da iščejo ljudi za delo. Kako to razložiti?

Bom poskusila. V Londonu je res mogoče najti delo. Toda delo ni vse. Treba je še živeti in preživeti. Če delaš na primer kot tajnica, dobiš okoli 460 funtov na mesec. Če imaš v najemu dvosobno stanovanje nekje daleč v predmestju, te to stane vsaj 240 funtov mesečno. Če se hočeš voziti na delo, si kupiš tedensko vozovnico, kar znese na mesec spet vsaj 32 funtov. Kje pa je tu še hrana, obleka itd? Torej je bolje ostati doma in vleči preživnino, kot živetariti v Londonu.

– Kaj pa bi rekli o Londonu kot o svetovni turistični prestolnici?

»Turizem je tu industrija. Naš turizem se je usmeril v cenenost, londonski pa vsakomur kaj ponuja. Za vsak žep nekaj. Toda tudi nad Londonom se zbirajo črni oblaki. Manjkajo njihovi najboljši gostje Američani, kar vse bolj kaže na to, kako je turizem čedalje bolj odvisen od mednarodne politike.«

– Kakšne pa so angleške ženske?

»Čedalje več jih je zaposlenih, če ste mislili na to. Toda še vedno so slabše plačane od moških in še vedno se težje prebijajo v vrh. Je pa značilno zanje, da ostanejo doma, ko rodijo otroke, saj tam nimajo jasli oziroma vrtecev kot pri nas. Tam so vrčci odprti le dve do tri ure na dan. To je premalo, saj traja tam delavnik (s prekinitvijo za kosilo) od 9. do 17. ure. Ponovno se zaposlujejo, ko otroci odrastejo.«

– London je tudi veliko novinarsko središče, mar ne?

»Točno. Novinarska in strokovna profesionalnost naših kolegov tu v Londonu je na veliki višini. Volitve so na primer ob treh zjutraj, jutranjiki pa že poročajo o podatkih oziroma izidih volitev!«

– Ali ste kot dopisnica v tujini zadovoljni s svojim delom?

»Sem, a bi si želela veliko

Alja Košak, dopisnica Dela iz Londona

več pisati o navadnih ljudeh, o njihovih majhnih radostih in o njihovih stiskah, kot pa o mednarodni politiki. Novinarji pač zares le malokdaj zaslutimo, kaj se kuha v diplomatskih loncih. Mi le bolj ali manj uspešno ugibamo. Prva povezava med ljudmi pa je v tem, da jim predstavlja življenje navadnih ljudi te ali one države, saj ljudi le umetno ločijo različni državni sistem. Sicer pa si ljudje vseh držav sveta želijo isto: manj vojn, lepše življenje, nič radiacije, lepo in neonesnaženo naravo itd.

– Katere časnike prebirate?

»Mnogo. Poleg tega pa še vsak dan poslušam radio in gledam televizijo. Naj naštem nekaj znanih nacionalnih dnevnikov: The Times, The Daily Telegraph, Financial Times, The Guardian, The Sun, ki ima na primer štiri do pet milijonov naklade, The Mirror. Today... Dnevnik stanejo od 20 do 45 peninjev in imajo vsaj 40 strani. Revij pa je na tone. Naj mimogrede omenim, da so oglasili, ki jih je povsod zares veliko, tam za naše razmere dragi. Povprečno stane

barvni oglas v reviji vsaj 3500 funtov.«

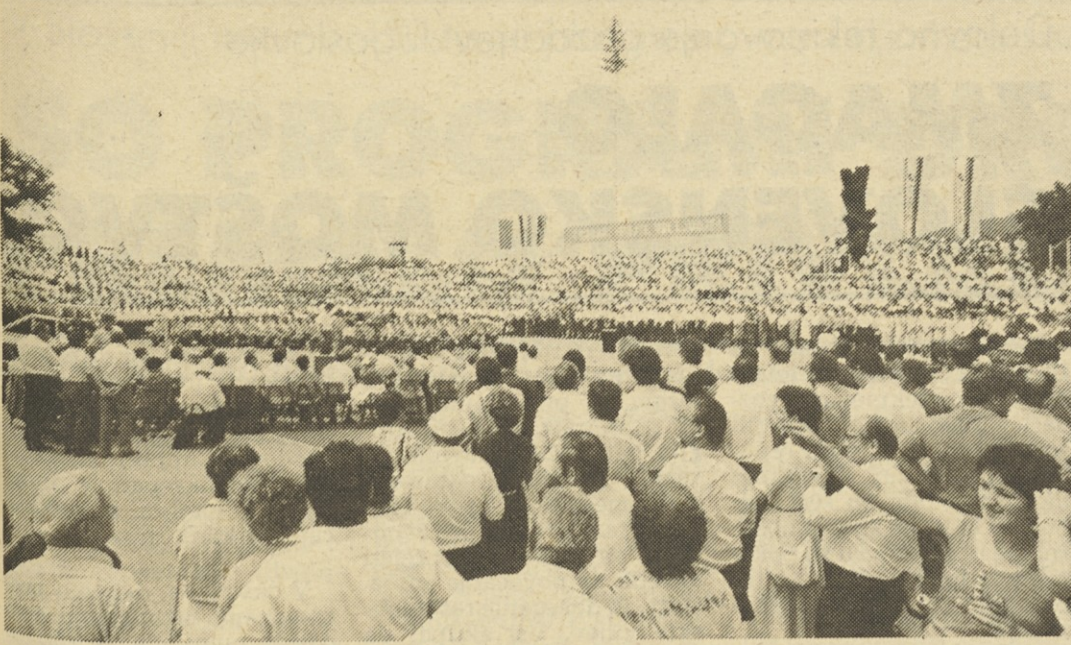
– Ljubljana je v primerjavi z Londonom zelo zaspana?

»Zelo, grozno. London živi 24 ur na dan. To je kulturno, znanstveno, umetniško in politično središče dela Evrope. Ljubljana pa pade v trden spanec že ob osmih zvečer. Zato pa tudi ne more privabiti v mesto petičnejših gostov. Še revnih ne, saj pozapre ob sobotah, nedeljah in praznikih vse trgovine, še celo gostilne in restavracije.«

– Za konec pa še tole vprašanje: govorita vaša otroka slovensko?

»Seveda. Doma govorimo samo slovensko. Sama ju tudi učim brati, pisati po naše in sploh ljubiti domovino. Človek brez korenin ni pravi človek. Človeka brez korenin, brez domovine, odnese že najmanjša sapa. Naj še omenim, da je v jugoslovanskem centru v Londonu organiziran dopolnilni pouk v materinščini, kajti tudi v Londonu, kot povsod po svetu, žive naši ljudje.«

Besedilo in sliki:
Neva Zeleznik

Slovenski pevski zbori so se zbrali na sedemnajstem Taboru v Šentvidu pri Stični

PESEM ZMAGUJE TUDI NA ŠENTVIŠKEM TABORU

Slovenski pevci so letošnji Tabor, pa tudi pesmi, ki so jih prepevali, posvetili 45-letnici vstaje slovenskega naroda in 400-letnici smrti Primoža Trubarja

Minulo nedeljo so vse poti vodile v Šentvid za tiste, ki radi pojejo, ki jim pesem pomeni sprostitev, ki jim petje v zboru dviga samozavest, skratka za vse, ki del življenja posvetijo petju. Že sedemnajstič so se letos zbrali na Taboru slovenskih pevskih zborov v Šentvidu pri Stični. Kar dvesto enainšestdeset zborov s 7867 pevci je skupaj začelo na zaključni prireditvi. Skupaj in ubrano so prepevali slovenske narodne in umetne pesmi. In ko je zmanjkalo sporeda se niso ustavili. Povzeli so eni, za njim drugi in vsi. Dodajali so pesmi, ki so jim tisti hip privrele iz srca. In peli so pevci in poslušalci in gostje in vsi. Ne vem, zakaj? Zapeli so tudi tisto, in najbolj je odmevala, »Kako se imamo radi«. In objeli so se, ko so peli.

Ko so že odhajali, so odhajali s pesmijo skozi vas, proti domu. Tisti dan je Šentvid zopet pel kot lani, kot prejšnja leta, kot bo pel tudi prihodnje leto, čeprav bi nekateri radi pevce vzel Tabor. Vsako leto pa tisti iz Ljubljane in Murske Sobote, Kopra, Novega mesta... pa tisti iz daljne Švedske, ponovno izpričujejo svojo pripadnost Taboru in svojo željo, da bi se ob letu spet zbrali.

Pevcem je letos govoril predsednik skupščine SR Slovenije Miran Potrč, ki je med drugim ugotovil, da je: »Pesem v vsej naši zgodovini vlivala pogum, družila, spodbujala k delu, izražala veselje in lajšala bolečine. Takšna je posebej slovenska partizanska pesem, zapeta

ob zmagi, na pohodu ali ob tabornem ognju.

Tabor slovenskih pevskih zborov v Šentvidu pri Stični ima zaradi takšnega pomena slovenske zborovske pesmi v zgodovini in danes velik kulturno-politični pomen. Ta ni predvsem v njegovi kakovosti, v njegovih visokih umetnostnih dosežkih. Njegov največji pomen tudi ni v sami prireditvi. Njegova največja vrednost je v resnični volji, v iskrenem hotelju in neustavljivi želji tisočev pevcev, da se zberejo na pevskem taboru. Da se zberejo prostovoljno, brez nagrad in priznanj, zato da dokažejo, da so, da pojejo in da bodo še peli. Zato v naši kulturni politiki mora ostati in

se kot potreben in koristen mora pevski Tabor še bolj utrditi. Zato moramo, kljub težkim časom in skromnim sredstvom, kljub skrbnemu obračunu slehernega družbenega dinarja, zagotavljati denar tudi za to množično kulturno prireditev.

Ob koncu pa je še dejal: »Veliko zanesenjaštvo, požrtvovalnost, trdna volja, sloga in tudi skromnost, ki jo pri svojem petju ne le danes, temveč vsa leta izpričujejo pevci, je potrebno tudi v družbi. Z utrjevanjem teh lastnosti in vrlin bomo stori-li še več, še laže bomo pre-magovali naše težave, naši uspehi bodo še večji in naša pesem še bolj radostna.«

Problemska konferenca sindikata o gledališčih

SLOVENSKA GLEDALIŠČA IZZA KULIS

V petek, 20. junija, je republiški odbor sindikata delavcev v kulturi pripravil problemsko konferenco o slovenskem gledališču, na kateri so sodelovali predstavniki slovenskih poklicnih dramskih, opernih in lutkovnih gledališč, združenja dramskih umetnikov, kulturno-umetniškega programa ljubljanske televizije, Kulturne skupnosti Slovenije, CK ZKS in republiškega sindikata. Pobudo zanjo so sprožili v SNG Maribor, podprli pa tudi v mestnem svetu sindikatov v Mariboru.

Gradivo iz izhodišči za razpravo je pripravil iniciativni odbor v sestavi Jože Domjan, Vili Ravnjak, Henrik Neubauer, Marija Šeme-Baričević, Emil Aberšek, Matija Milčinski, Marjana Jaklič-Klanšek in Milan Marinič. Konferenca pa je vodil predsednik tega odbora Vili Ravnjak. V pisnih izhodiščih je odbor podal finančno podobo poslovanja slovenskih gledališč s podatki iz zaključnih računov gledališč za zadnjih pet poslovnih let, opisal kadrovske težave dramskih in opernih gledališč, se dotaknil neurejenih razmerij med gledališči, radiorazpravo in televizijo, vprašanj medrepubliškega, obmejne-ga in meddržavnega sodelo-vanja, posebnega položaja lutkovnih gledališč ter vprašanj samoupravljanja v gledališčih. V razpravi pa so se udeleženci omejili na obrav-

navo problematike in neurejenih razmerij med gledališči in RTV Ljubljana ter med posameznimi dramskimi umetniki in s tem velikim procentom igranega programa.

Na najbolj pereče težave je v nagovoru opozoril že predsednik republiškega odbora sindikata delavcev v kulturi Franček Drogenik, ki je poudaril, da se delavci v gledališčih še vedno borijo za enakopravnejši družbeno-gospodarski položaj z delavci v združenem delu in da je osnovni namen konference, da bi slovenski javnosti celovito prikazali aktualno problematiko in nakazali smernice za njeno učinkovito reševanje. Zavzel se je za visoko profesionalizacijo gledališča, ki bo sposobno ugoditi zahtevam družbe samoupravnega socializma, pri čemer pa so za razvoj najbolj odgovorni gledališčniki sami.

Razprava o družbeno-gospodarskih temeljih poslovanja gledališč je ponovno pokazala, da prihodki iz svobodne menjave dela in drugih virov ne rastejo enako hitro kot stroški, zato varčevanje najbolj pritiska na neposredne stroške umetniškega programa (oprema predstav, avtorski honorarji) in osebne dohodke zaposlenih, da o vlaganju v izboljševanje delovnega in življenjskega standarda zaposlenih sploh ne govorimo. Posledi-

ce so najbolj vidne v zaostajanju OD za gospodarstvom za okoli 30 odstotkov, v neurejenih razmerah za delo in bivanje zaposlenih, v neatraktivnosti neumetniških del v gledališčih in zaradi tega v neustrezni kvalifikacijski sestavi (v tehničnih, kadrovskih, finančnih in poslovodnih službah) ter v globalnem zaostajanju delovna tehnika in organizacije za ravni umetniških dosežkov in potencialnih možnosti. Posebne težave povzročajo običajno zaostajanje načrtovanja za celotno področje družbenih dejavnosti in zaradi tega zamude pri dotoku sredstev, zamujanje informacij o gibanju OD v gospodarstvu in v valorizacijah deležev kulturnih skupnosti ter neenako vrednotenje predloženih programov v republiški in matičnih kulturnih skupnostih, zaradi česar nastajajo v prihodkih gledališč iz SMD očitni primanjkljaji.

Hude kadrovske težave, ki se ne kažejo le v nepopolnih in neuskkljenih dramskih, baletnih in pevskih solističnih ansamblih (gre za neuskkljenost po starosti in spolu umetnikov), ampak še bolj v neprimernem sestavu tehničnih in upravnih služb, so predvsem posledica trajno neustreznega družbeno-gospodarskega položaja gledališč. Več razpravljalcev je poudarilo, da bi bilo treba sedanjost krizo AGRFT in tu-

di kritične ocene rezultatov drugih visokih in srednjih šol, ki usposablja kadre za delo v gledališčih, izkoristiti za temeljito analizo učnih programov in na tej osnovi sprožiti pobude za nujne spremembe.

Med kadrovsko problematiko spada tudi sodelovanje med gledališči, posameznimi dramskimi umetniki in drugimi proizvajalci igranega programa (RTV, Viba, CD itd.). Ugotovili so, da so razmere skrajno neurejene in nikakor v skladu z načelnimi zahtevami po umetniški kakovosti vseh produkcij. Neurejen družbeno-gospodarski položaj dramskih umetnikov v ustanovah, v katerih združujejo delo, jih sili v iskanje dodatnega zasluga, čeprav ne gre vedno za kakovostne projekte niti za ustrezno plačilo. Posledica je nekakšen »divji lov« producentov za čim cenejšimi izvajalci in igralci za nujnim krpanjem družinskega proračuna, pri katerem so umetniške ambicije in profesionalne zahteve medija pogosto zanemarjene. Nič bolje ni s sodelovanjem gledališč in televizije, saj sredstva Kulturne skupnosti Slovenije, ki so namenjena za spodbujanje televizijskih prenosov in priredb gledaliških predstav ne pomenijo več niti simboličnega nadomestila za opravljeno delo.

Slavko Pezdin

NOVO • NOVO

DELA VSKI RAZRED V SLUŽBI ZVEZE KOMUNISTOV ALI ZVEZA KOMUNISTOV V SLUŽBI DELAVSKEGA RAZREDA?

preberite v novi brošuri zbirke

Bogomil Ferfila

št. 37

EKONOMIJA IN POLITIKA

Znanost krize ali kriza znanosti

REDNI NAROČNIKI ZBIRKE IMAJO 15% POPUST!

Cena 1.950 din

NAROČILNICA

Pri Delavski enotnosti, Ljubljana, Celovška 43, nepreklicno

naročamo izvodov AT št. 37 EKONOMIJA IN POLITIKA – a din 1.950

Pošljite nam na naslov:

Ulica, poštna št., kraj:

Naročil, dne:

Ime in priimek podpisnika:

Žig

TEKMOVALCI NISO VELIKO GOVORILI

Med samim tekmovanjem gozdarji, kot vodje ekip in sodniki niso bili najbolj zgovorni. Osredotočili so se na tekmovanje, na točke, rezultate. Posebno vodje ekip so si skrbno beležili vsak dosežek svojih, pa tudi tistih, ki so jih imeli za najresnejše konkurente, pa vendar...

Kazimir Komovec, vodja slovenskega moštva, je le našel nekaj minut časa, čeprav je z enim očesom opazoval tekmovalni prostor.

»Organizacija je zelo v redu, tudi sodniki so dobri. Malo več dela imajo takrat, ko je kdo od tekmovalcev zaradi napake diskvalificiran. Sicer do kakšnih večjih zapletov ni prišlo. Imamo mlado moštvo, zagnane fante, ki so tudi teoretično dobro podkovani. Slaba stran pa je, da nimajo kdovekakšnih izkušenj in jih zato pesti močna trema. Škoda, da v ekipi ni Čuka, ki je na slovenskem tekmovanju zmagal. Pa kaj hočemo, za vse velja pravilo, da prvih deset na prejšnjem zveznem tekmovanju naslednje leto ne sme nastopati:

Od ostalih ekip so dobri Hrvatje in Vojvodinci. Vendar upam na dobro uvrstitev, vsekakor pa moramo biti boljši kot četrti. Lani smo bili drugi.«

Kazimir Komovec, ki je sicer inštruktor na Gozdarskem šolskem centru v Postojni in vodi slovensko ekipo že vrsto let, takrat še ni mogel vedeti, da so njegovi fantje zmagali. Ob koncu je bil prav gotovo zadovoljen.

Tudi vodja hrvaške ekipe **Marko Babić**, ki je imel tokrat prvič takšno vlogo na zveznem tekmovanju, ni bil preveč zgovoren.

»Težko je tekmovalcu pokazati vse, kar zna. Malo je treme, včasih tudi smola, potem pa rezultat ni tak kot si ga pričakoval. Saj so rezultati tudi pomembni, a bolj to, da sodelujemo, se vidimo in spoznamo in izmenjamo izkušnje, čeprav je včasih doma zaradi tega tudi

kaj hude krvi. Z organizacijo in krajem samim pa sem zelo zadovoljen. Veliko lepega smo videli te dni.«

Dušan Jug, inženir gozdarstva, dela v GG Celje, na 24. sklepno delovno proizvodnem tekmovanju gozdarjev Jugoslavije pa je bil sodnik v glavni žiriji. Kot organizator pri teh tekmovanih dela pravzaprav že od vsega začetka.

»Na tekmovanjih redno sodelujem in lahko rečem, da njihova kakovost vsako leto raste. Letos smo uvedli majhno novost in to pri kleščenju vej. Večjo veljavo smo dali kakovosti. Žal na zveznih tekmovanjih ni vozniškov kamionov, ki so se na slovenskih tekmovanjih že dodobra uveljavili. Prav tako tudi v nekaterih drugih republikah. Zanje ne moremo zagotoviti enakih možnosti na tekmovanju, ker je jugoslovanski vozni park preveč raznolik in en tip tovornjakov ne bi vsem enako ustrezal.

Nimamo posebnega dela. Pritožbe, ki so v glavnem zaradi diskvalifikacij, sproti rešujemo. Malo več dela nam dajejo žage in njihova oprema. Ta je strogo določena in nekateri tekmovalci se ne držijo pravil. Zato je treba vsako žago posebej pregledati. O tekmovalcih pa le to, da so skoraj vsi dobri in da so dobri tekmovalci lahko le dobri delavci.«

Desimir Abramović, član ekipe Srbije, dela kot sekač v SIK »Slobodan Jović« v Kučevu že 23 let.

»Tekmujem že deset let. Nisem eden najboljših, sem pa vedno nekje med prvimi desetimi. Tekmovanje in rezultati prav nič ne vplivajo na moj osebni dohodek, le kakšno čestitko dobim, če se dobro odrežem. Je pa notranje zadovoljstvo tisto, kar je zame najbolj pomembno. Čeprav sem ga tokrat dvakrat polomil, sem vseeno zadovoljen, saj mi tudi srečanje z delavci iz drugih krajev Jugoslavije veliko pomeni.«

Letošnji zmagovalec je Marko Lamešič, član ekipe Hrvaške, dela pa v Vinkovcih. To je že tretja njegova zmaga na zveznih tekmovanjih. Svoje znanje in moči pa je že nekajkrat meril tudi na svetovnih srečanjih najboljših gozdarjev.

Marko je star 49 let in mu zaradi beneficirane delovnega staža manjka do upokojitve le še nekaj let.

»Vesel sem, da sem zmagal, saj je to tekmovanje moje zadnje. Oči me že izdajajo pa tudi tako hiter nisem več kot nekdanj. Nehal bom tekmovati.

Pohvaliti moram organizatorje. Zelo dobro se počutim na Bledu. Pa veliko se pogovarjamo s tovariši, o normah, plačah, delovnih razmerah, saj veste, dosti je tega, o čemer bi radi izmenjali mnenja oziroma izkušnje.

To, da tekmujem in dosegam dobre rezultate, se mi pri osebnem dohodku pozna le posredno. Na teh tekmovanjih sem se veliko naučil, svoje znanje dopolnjeval, in ker je to, kar zahtevajo na tekmovanju, zelo podobno delu v gozdu, lahko pri delu dosegam več, kar pomeni tudi boljši zaslužek. Kakšnih posebnih nagrad ali drugih ugodnosti pa zaradi uspehov na tekmovanju nimam. Morda prav zato mnogi gozdarji, čeprav so zelo dobri, nočejo na tekmovanja.«

Delovno tekmovanje gozdarjev Jugoslavije

ZMAGALO SLOVENSKO MOŠTVO

Prejšnji teden je bilo na Bledu 14. sklepno delovno proizvodno tekmovanje gozdarjev Jugoslavije. Pomerili so se gozdarji iz vseh republik in pokrajin. V vsakem moštvu je bilo po šest najboljših in svoje sposobnosti, znanje in spretnosti so pokazali v sedmih disciplinah ter posebej v teoretičnem znanju.

Tekmovanje so pripravili republiški odbor sindikata delavcev gozdarstva in lesarstva, Gozdno gospodarstvo Bled in Društvo inženirjev in tehnikov gozdarstva z Bleda, ki je z 80 člani nosilo levji delež prireditve. Na slovesni otvoritvi, ki je bila v Festivalni dvorani na Bledu je udeležencem tekmovanja in gostom govoril predsednik RS ZSS Miha Ravnik. V nagovoru je predvsem poudaril pomembnost stabilizacijskih ukrepov v gozdarstvu in lesarstvu, saj sta ti panogi, ki sta tudi močno izvozno usmer-

jeni, v tem trenutku v neza-vidljivim gospodarskem položaju. »V prihodnjih mesecih se morajo,« je med drugim dejal Miha Ravnik, »v vsaki delovni organizaciji združenega dela sproti prilagajati razmeram v proizvodnji in na tržišču ter sprejeti ukrepe za povečanje proizvodnje in doseganje resolucijskih ciljev. Vsi skupaj pa moramo v vseh okoljih tudi utrjevati zavest, da ni mogoče vnaprej pozabiti tistega, kar še nismo usvarili. Zato bo treba do konca devetmesečja povsod in v celoti uskladiti osebne dohodke z doseženimi. To pa ne pomeni nominalnega zniževanja osebnih dohodkov, temveč zadrževanje njihove nadaljnje rasti povsod tam, kjer rezultati ne opravičujejo doseženi ravni. Naš cilj so vsekakor visoki osebni dohodki, ki pa morajo temeljiti na dobrih proizvodnih in poslovnih rezultatih.«

Govoril je tudi o gozdovih, našem narodnem bogastvu,

ki ga moramo smotrneje izkoristiti, predvsem pa ga varovati pred propadom, ki grozi že dobri polovici naših gozdov. Čimprej moramo odločno ukrepati v industrijskih okoljih, ki povzročajo umiranje gozdov.

V okviru 14. delovno proizvodnega tekmovanja gozdarjev Jugoslavije je bilo tudi posvetovanje o varstvu okolja in umiranju gozdov.

Marjan Šolar je govoril o poškodovanosti gozdov v Sloveniji, Hubert Dolinšek o gozdovih na Koroškem, Zvone Nastran je komentiral sklepe s posvetovanja »Gozd in okolje - FOREN 86« in posveta izvršnega sveta skupščine SRS, in Karel Lipič, ki je navzoče seznanil s sušenjem gozdov v Evropi. Posvetovanje je bilo bolj informativnega značaja, vsekakor pa dobra podlaga za nadaljnje delo republiških in zveznih družbeno koristnih organizacij in ustanov.

Rezultati

Jugoslovanski gozdarji sekači so se po dosežkih razvrstili takole:

moštva:

1. SR Slovenija 5088,5 točke (Ambrožič, Krese, Baša, Likar, Lenko, Štemberger), 2. SR Hrvaška 5022,5 točke (Lamešič, Ružič, Turk, Ružević, Milovanović, Tomić), 3. SAP Vojvodina 4977,5 točke (Došič, Makaj, Takač, Rabihić, Pevlić, Jakovljević), 4. SR Srbija 4737 točk, 5. SR Bosna in Hercegovina 3776 točk, 6. SR Črna gora 3735 točk, 7. SAP Kosovo 2809

točk, 8. SR Makedonija 1926,5 točke.

posamezniki:

1. Marko Lamešič, SR Hrvaška, 923,5 točke, 2. Ratko Došič, SAP Vojvodina, 919,5 točke, 3. Bogdan Ambrožič, SR Slovenija 909 točk, 4. Domine Krese, SR Slovenija, 903 točke, 5. Miran Baša, SR Slovenija, 888,5 točke, 6. Mi-

lan Lišanin, SR Srbija, 885,5 točke, 8. Drago Ružič, SR Hrvaška, 855 točk, 9. Drago Turk, SR Hrvaška, 855 točk, 10. Jože Makaj, SAP Vojvodina, 846,5 točke.

Ostali člani slovenske ekipe so se uvrstili takole: 14. Klemen Likar, 17. Andrej Lenko in 22. Jože Štemberger.

Posebno priznanje je dobil tudi Jurij Hočevar - GG Bled, kot eden najzaslužnejših za napredek delovno proizvodnih tekmovanj gozdarjev Jugoslavije. Bil je eden od idejnih vodij in nosilec zasnove že za prvo zvezno tekmovanje gozdarjev, ki je bilo pred štiriindvajsetimi leti na Bledu.

Petnajsto republiško delovno proizvodno tekmovanje gozdarjev Slovenije

NAJBOLJŠI SO TO TUDI DOKAZALI

Teden pred zveznim tekmovanjem je bilo na Bledu tudi republiško delovno proizvodno tekmovanje gozdarjev Slovenije, ki so ga letos pripravili delavci Gozdnega gospodarstva Bled in člani Društva inženirjev in tehnikov gozdarstva z Bleda.

Tekmovalo je 15 ekip gozdarjev - sekačev

Najboljši so bili člani GG Postojna (Čuk, Baša, Samec), drugi sekači GG Nazarje (Lenko, Voler, Šolar), tretji ZAV Kras - Sežana (Ambrožič, Štemberger, Vrh), četrti gozdarji - sekači iz Lesne Slovenj Gradec (Obretan, Srebr, Obretan) in peti SGG Tolmin (Likar, Rudolf, Koren).

Med posamezniki pa je bil najboljši Ivan Čuk iz GG Postojna, drugi Andrej Lenko iz GG Nazarje, tretji Bogdan Ambrožič ZAV Kras Sežana, četrti Jože Štemberger ZAV Kras - Sežana in

peti Miran Baša, GG Postojna.

Tekmovali so tudi gozdarji - vozniki. Od 11 ekip sta bila najboljša Kovač in Ule iz GG Postojna, druga Fink in Turk, GG Novo mesto, tretja Gramc in Mlakar, GG Brežice, četrta Meglič in Selišnik, GG Kranj in peta Lampe in Osolnik iz GG Ljubljana.

Med posamezniki gozdarji - vozniki pa je bil najboljši Dušan Kovač iz GG Postojna, drugi Janez Gramc, GG Brežice, tretji Ivan Fink, GG Novo mesto, četrti Karel Kuzmič, ABC Pomurka, in peti Ludvig Suhovršnik, GG Nazarje.

Na podlagi razpisa Republiškega odbora sindikata delavcev lesne industrije in gozdarstva Slovenije in meril Samoupravnega sporazuma o pripravi, izvedbi, finansiranju in razvoju proizvodnih tekmovanj gozdarjev Slovenije je Izvršni od-

bor koordinacijskega odbora za delovno proizvodna tekmovanja v gozdarstvu pri republiškem odboru sindikata izbral tri najboljše delavce in tozde oziroma TOK v gozdarstvu za leto 1985.

Za najuspešnejšega delavca v gozdarstvu Slovenije so proglasili Antona Črešnarja, traktorista iz GG Maribor, tozd Oplotnica. Drugi je bil Izidor Vogrič, sekač, Soško gozdno gospodarstvo Tolmin, tozd Trnovo pri Gorici, in tretji Drago Gril, traktorist, GG Novo mesto, tozd Podturn.

Za najuspešnejši tozd oziroma TOK gozdarstva pa so proglasili soško Gozdno gospodarstvo Tolmin, tozd Trnovo. Na drugem mestu je GG Bled, tozd Gozdarstvo Pokljuka, na tretjem GG Novo mesto, TOK Gozdarstvo Trebnje, na četrtem GG Nazarje tozd Gozdarstvo Gornji grad.

V Sloveniji imamo 450 tisoč planincev, med njimi sto tisoč organiziranih

SO PROGRAMI DRUŠTEV PREMALO PRIVLAČNI?

Občine z veliko proizvodnih delavcev imajo največ planincev

Iz majske številke Planinskega vestnika razberemo, da ima Planinska zveza Slovenije že 102.412 članov. S tem v zvezi razmišlja Jože Dobnik, avtor uvodnika v glasilu slovenskih planincev, takole:

»Štaviško sto tisoč organiziranih planincev smo v Sloveniji prvič presegle leta 1980. Če naše članstvo primerjamo s članstvom drugih družbenih organizacij, potlej je na dlani, da je naša organizacija med najbolj množičnimi. Podatek je zgovoren in smo lahko z njim zadovoljni. Vendar, če primerjamo organizirano članstvo planinske organizacije s skupnim številom ljudi, ki zahaja v gore – teh pa je okrog 450.000 – potlej je slika nekoliko drugačna in zadovoljstvo manjše. Seveda morajo biti vsi, ki hodijo v planine, biti obenem tudi člani tega ali onega planinskega društva. Kljub temu pa si moramo postaviti vprašanje, zakaj združujejo društva le četrtino slovenskih planincev. Ali smo slabo organizirani? Smo preveč zaprti? So naši programi nezanimivi, je mar previsoka članarina ali je posredi povsem kaj tretjega...?»

Ob svojem razmišljanju Jože Dobnik ugotavlja, da je število članstva odvisno predvsem od organizirano-

sti društev, od zagnanosti njihovih vodij, od odprtosti društva krajanom, kadrovske politike in seveda od programov, ki morajo biti tako privlačni, da zadržujejo staro članstvo in pridobivajo novo. S tem v zvezi navaja Dobnik primer Planinskega društva Kamnik, ki je z domiselno akcijo in prizadevnim delom posameznikov v letu dni podvojilo svoje članstvo.

Organizirani tudi garajo, neorganizirani le uživajo

Takih in podobnih spodbudnih primerov v Sloveniji ni malo. Radi pa bi, da bi jih bilo še bistveno več, saj je razmerje med organiziranimi in neorganiziranimi planinci le preveliko. Marsikdo se bo ob tem vprašal – zakaj? Ali ni vseeno, ali je človek, ki rad zahaja v gore, član te ali one planinske organizacije ali pa je samohodec, ki ne da kaj dosti na formalnosti?

Na videz je to res precej vseeno, v resnici pa ni. Člani slovenskih planinskih društev namreč pošteno garajo in sleherni leto dodobra namočijo naše gore s svojim znojem, da so planinske stezice lepe in varne, kot so, da so poti dobro označene ter

planinske postojanke tople in oskrbovane. Za vse to je članarina premalo. Ni brez pomena, toda k njej je potrebno primakniti še veliko drugega, predvsem dela in dobre volje, da je v naših planinah tako lepo, kot je.

In s tem je krog razmišljanja o številčnosti organiziranih planincev sklenjen, saj odgovor na vprašanje ponuja novo razmišljanje: kaj vse bi lahko nudila naša društva, če bi znala vključiti v svoje vrste le polovico vseh slovenskih planincev. V tem primeru bi bila namreč kar enkrat močnejša, to pa pomeni, da bi bile razvojne možnosti naše najbolj množične telesnokulturne organizacije bistveno večje.

Slabo izkoriščeni planinski domovi

Z več pridnih rok in z znatno večjimi sredstvi od članarine bi lahko med drugimi tudi bolj vzdrževali planinske postojanke, katerih zmogljivost je že malo manj kot šest tisoč ležišč. Ne samo bolj vzdrževali, lahko bi to bogastvo tudi bolj izkoristili, saj mnogi domovi nudijo gostoljubje le nekaj mesecev na leto. Ja, slabo so izkoriščeni, čeprav je zelo veliko planincev, ki radi zahajajo v gore ob vsakem vremenu, ne glede na letni čas,

sneg ali toplo poletno sonce.

Vzdrževanje odročnih postojank daleč od prometnih povezav je namreč zelo drago, po drugi plati pa je tudi malo ljudi, ki so pripravljeni zavhati rokave in skrbeti za gornike od zgodnjih jutranjih do poznih večernih ur, brez pravega počitka in brez nedelj in praznikov. Zato so planinska društva v nemalo primerih prisiljena zapirati koče, ko te ne prinašajo več pravega dohodka. Škoda, ki nastaja s tem, je seveda večkratna, najbolj narobe pa je, da začnemo zapirati planinske domove že konec poletja in so gorniki prikrajšani še za tiste zmogljivosti, ki jih imamo.

Ob podatkih, ki govore, koliko imamo v Sloveniji organiziranih in neorganiziranih planincev, bi kazalo vsekakor storiti vse, da bi svoj gorski svet in svoje planinske postojanke bolj izkoristili in imeli več od njih.

Andrej Ulaga

Memorial Rada Pehačka

Od 27. do 28. junija 1986 bo na športnih igriščih Doma borcev NOV in invalidov Rado Pehaček Ljubljana tretji memorial Rada Pehačka. Športno-rekreativno srečanje bo imelo tri dele. Prva dva bosta namenjena tekmovalstvu, tretji pa govoru predsednice Skupščine mesta Ljubljana Nuše Kerševan ter slovesni predaji športno-rekreativnih objektov ljubljanskim invalidom.

M. M.

Izoghnimo se hudi vročini

Na počitnicah se želimo naučiti veliko tistega, kar smo med letom pogrešali, zato včasih pretiravamo in sebi bolj škodujemo kot koristimo. Med drugim radi pozablamo, da je dolgotrajno sončenje nevarno. Če smo preveč na soncu, smo lahko mimogrede ob nekaj dni počitnic, lahko pa se nam pripeti tudi kaj veliko bolj neprijetnega.

Kadar je zrak vlažen in ni vetra, temperatura pa zelo visoka, organizem ne more več oddajati toplote in se ne more hladiti. Telo sicer oddaja toploto z znojenjem in neposrednim izžarivanjem, toda ob dolgotrajni vročini zatajijo tudi ti človekovi varovalni mehanizmi. Zaradi pretiranega povišanja telesne temperature začno možgani otekati. Glavna postane rdeča, koža suha in vroča. V tem primeru je človek na najboljši poti, da omedli. Če postane koža sivo modra, obraz pa blede, je prizadeti v šoku in življenjski nevarnosti. Torej, oprezno s sončenjem in poletno vročino!

Če kljub vsemu pride do nesreče, je potrebno prizadetemu nemudoma pomagati. Prenesemo ga v senco, glavo in zgornji del telesa mu nekoliko dvignemo, obrnemo ga na bok in mu slečemo čim več obleke. Z vodo in drugimi stvarmi ga skušamo ohladiti. Če ponesrečenec ne diha, mu pomagamo z umetnim dihanjem. Ko nezavest mine, mora prizadeti še naprej ležati. Ker je nevarno, da bi bruhal, s pijačo ni treba pretiravati. Dobiva naj jo le po požirkih. Sicer pa mora človeka v takem stanju čimprej pregledati zdravnik. Z vročinsko kapjo in tudi sončarico se ni šaliti.

Še enkrat: na dopustu nikar ne pretiravajmo s sončenjem. Sončni žarki odzvajajo koži naravno vlago in olja. Zato postane koža, posebno starejših ljudi, po pretiranem sončenju suha in starikava. Skratka, v teh lepih poletnih dneh le pojdemo na zrak, k vodi in na sonce, toda – s pametjo.

A. Ul.

Turnišče

NOČNI TURNIR V MALEM NOGOMETU

Športno društvo Turnišče pri Ptujju bo letos pripravilo drugi nočni turnir v malem nogometu, ki se bo začel v petek, 25. julija, ob 18. uri.

Organizator bo spremljal prijave na prizorišču vse do začetka tekmovalstva. Tekmovalstvo bo imelo poseben

čar, saj bodo dobile najboljše ekipe lepe pokale in nagrade v vrednosti sto tisoč dinarjev. Posebni nagradi bosta prejela tudi najboljši vratar in seveda najučinkovitejši strelec. Razumljivo za jedajočo in pijačo poskrbljeno!

B. Zupančič

Občinsko sindikalno prvenstvo Maribora v namiznem tenisu

SVILA IN OBRTRNIK

S 13. kolom se je končalo spomladansko sindikalno prvenstvo Maribora v namiznem tenisu.

V 1. ligi je zaslužen zmagala ekipa Svile v postavi: Vezjak, Kralj in Rakuša. Na drugo mesto se je z zaostankom 2 točk uvrstila ekipa DO TAM pred ŽTO Maribor, Cevovod, Z. D. Maribor, TVT B. Kidrič itd.

V 2. ligi vodi ekipa Ruše II., ki je najresnejši kandidat za uvrstitev v 1. ligo, sledijo Swaty, Birostroj, PTT, Primat, TVT B. Kidrič III.

V 3. ligi, kjer se prav tako borijo za uvrstitev v višjo ligo, je stanje naslednje: vodi brez poraza ekipa MTT II. pred Zlatorogom, MTT I., DEM, Feromoto I., P. M. Šentilj itd.

V 4. ligi je zmagala ekipa državni organi pred Elektro Maribor, KB Maribor, Cevovod II., SNG, Elektrokovina III. itd.

V ženski ligi je zmagala ekipa Obrtnika, ki je z odlično igro premagala vse nasprotnice. Na drugo mesto se je uvrstila ekipa DO TAM pred Feromoto, Elektro M., Cevovod, Intes itd.

Drago Zagorac

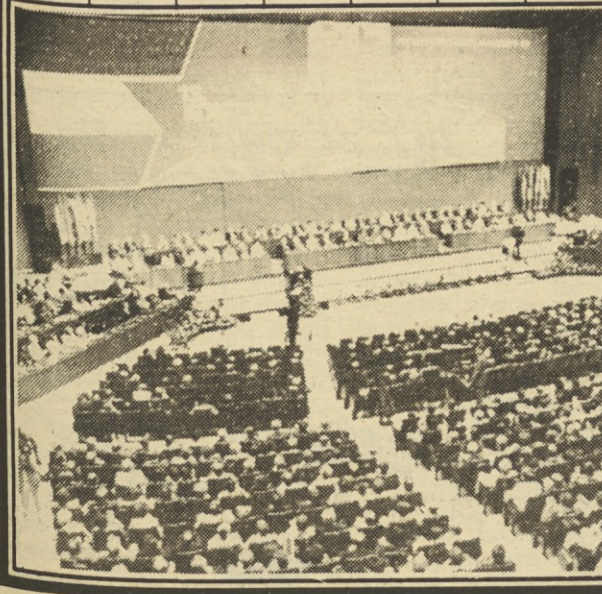

Pristovnikova in Šobrova, nepremagljivi namiznoteniški igralci Obrtnika

DELAVSKA ENOTNOST	SOVJET. VIOLINIST (LEONID, ROJ. 1924)	DIŠEČ CREVESNI IZLOČEK NEKIH KITOV	STANE BERNIK	SPODNJA PLAST OZRACJA	UMAZANOST OD SAJ TERMIN	BIŠVI KOSARKAR ZADRA, KI SEDAJ IGRA V FRANCIJI	LAKAJ, STREZNIK	MATERIAL ZA POKRIVANJE STREH	POBOČJE	VOJDA STROJA ALI NAPRAVE	MIK, PRIVLAČNOST	NAŠA TOVARNNA GO-SPODINJ. OPREME
SKOP-LJENEC												
NAPRAVA ZA MERJ. DEZJA, DEZEMER												
GAVELLA BRANKO			OKOLIS, OKOLJE									
KENIJSKI VODITELJ MOI												
NEMSKI FILOZOF, NOVOKANTOVEC MARBURške SOLE (PAUL, 1854-1924)												
OSKAR DANON			ITALIJ. AVTOMOBILI									
OTROK												
LILIJ PODOBNA LEPTNA RASTLINA												
POGOST ZITNI PLEVL S ŠKRLATNO RDEČIMI CVETovi. SEME VSEBUJE SAPONIN												
ANGL. COLEGE												
TEMNA SOBA ZA RAZVIJANJE FILMOV												
DALMAT. ZEN. IME												
VELIK MOCVIR-SKI PTIČ												
ANDREJ STARE												

Rešitev velike nagradne križanke pošljite do 8. julija 1986 na naslov: DELAVSKA ENOTNOST Ljubljana, Celovška cesta 43, s pripisom na ovojnici: VELIKA NAGRADNA KRIŽANKA. Podelili bomo 15 nagrad: 1. nagrada 2.500 din, 2. - 2.300, 3. - 2.100, 4. - 1.900, 5. - 1.700, 6. - 1.500, 7. - 1.300, 8. - 1.100, 9. - 900, 10. - majica Utrip, 11. knjiga Praznovanje 1. maja na Slovenskem, 12. Vodnik po peš poteh, 13. AT Kako naprej, 14. Jadranje na deski in 15. vrečka z metulji.

Rešitev nagradne križanke št. 19

TELE, SPLAV, ANT, ELEKTROINŽENIR, LAN, ABLATIV, VA, ESKIMI, NOGOMET, PTICA, CAN, ROSA, RICARDO, TAN, IČA, NGAMI, SIK, NN, OVINKARSTVO, TO-SKANA, RIBERA, ESKALACIJA, RIL, RTANJ, RAC, ATA

Izrebrani reševalci nagradne križanke št. 19

1. nagrada 1.500 din: Gašper Gorenak, Na zelenici 1, 63000 Celje;

2. nagrada 1.400 din: Miran Hočevar, Levstikova 22, 61000 Ljubljana;

3. nagrada 1.300 din: Štefka Lovrec, Framska 4, 62000 Maribor;

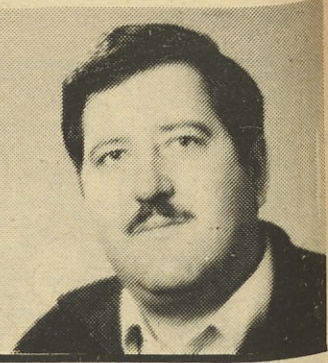
Nagrade bomo poslali po pošti.

Delavska enotnost

Delavska enotnost, glasilo Zveze sindikatov Slovenije. List je bil ustanovljen 20. novembra 1942. Predsednik Josip Broz Tito je Delavske enotnosti 15. novembra leta 1967, ob njeni 25-letnici, odlikoval z redom zaslug za narod z zlato zvezdo. Izdaja CGP Delo - tozdelavska enotnost, 61000 Ljubljana, Celovška cesta 43, poštni predal 313-VI, telefon 31 787. Glavni urednik in direktor tozda: Dušan Gačnik. Odgovorni urednik: Franček Kavčič. Člani uredništva: Marjan Horvat (pomočnik odgovornega urednika, politični sistem, dopisništvo), Boris Rugelj (komentarji urednik - družbenoekonomski odnosi, delitev), področni uredniki: Andrej Agnić (posebne naloge, fotografija), Ciril Bajer (reportaže in samoupravni odnosi), Marija Franceškin (socialna politika in varstvo okolja), Ivo Kuljaj (ekonomska ureditev), Emil Lah (mednarodni ekonomski odnosi in politika), Janez Sever (posebne naloge), Andrej Ulaga (turizem, rekreacija, sport in oddih), Igor Žitnik (znanost, kultura in izobraževanje), Remigij Noč (urednik - drobno gospodarstvo, delavci v samostojnem osebnem delu), Brane Bombač (oblikovalec), Meri Jurca (tajnica), Sonja Seljak (redaktorica-lektorica). Pomočnik direktorja tozda Milan Živković. Telefon: glavni urednik in direktor tozda 322-778, odgovorni urednik 313-942. Narodniška centrala 318-855. Založba Delavske enotnosti, Celovška c. 43, Ljubljana, odgovorni urednik 318-855. Uredništvo Naš delavec, skupna revija slovenskih časnikov in revij Ljubljana, Celovška c. 43, 311-956. Uredništvo Naša žena, Ljubljana, Celovška c. 43, 318-855 in 321-651. Center za razvijanje obveščanja v združenem delu in servis za tisk glasil organizacij združenega dela, Ljubljana, Celovška c. 43, 323-951. Ekonomsko komercialni sektor, Ljubljana, Celovška c. 43, 320-403. Računovodstvo, Ljubljana, Hrvatski trg 3, 312-125 in 310-923. Ziro račun 50100-603-41502. Knjigarna galerija Ljubljana, Tavčarjeva 5, 317-870 in 312-891. Posamezna številka Delavske enotnosti 65 din, letna naročnina 3.380 din. Rokopisov in nenarocenih fotografij ne vračamo. Poštnina plačana v gotovini. Tisk CGP Delo, tozdelavske enotnosti in revij, Ljubljana, Titova 35. Izdajateljki svet Delavske enotnosti: Drago Seliger (predsednik), Ciril Brajer, Magda Erbežnik-Bučar, Dušan Gačnik, Alfred Golavšek, Jože Hozjan, Franček Kavčič, Vlajko Krivokapič, Ivo Miglič, Leopold Perc, Jože Peterkoč, Brane Praznik, Pavel Stupnikar, Andrej Uлага in Igor Žitnik.

Marjan Drev, CINKARNA CELJE

RAZČIŠČEVANJE NEPRAVILNOSTI, TO JE KONTRAREVOLUCIJA

»Ni me sram, da sem komunist, član Zveze komunistov. Ničesar takšnega, kar bi krnilo ugled komunista, človeka, tovariša, stariša, doslej nisem storil. Do danes pa nisem razčistil sam s sabo le o tem, če v takratnem vodstvu študentov Univerze v Ljubljani nismo naredili napake, ko smo popustili pritiskom in organizacijo združili v ZSMS. O vseh drugih stvarih imam dokaj jasno mnenje...«

– Potemtakem ste srečen človek.

»Kako to mislite?«

– Zanimivo je, da so vas v treh različnih okoljih predlagali za člana Zveze komunistov, takrat partije, vi ste pa dolgo kolebali.

»Nisem hotel v organizacijo vse do takrat, dokler sam pri sebi nisem razčistil, kaj pravzaprav pomeni biti član partije. Ali to pomeni plačevati članarino in se postavljati, da si član ali gre tudi za obveznosti.«

– Skoraj enako zanimivo je tudi to, da vas za članstvo niso predlagali v delovni organizaciji.

»Ne, to je prav zanimivo. Vsa tista leta me niso niti vprašali, če bi mogoče hotel biti član.«

– Se mar z delom niste dokazovali?

»To morate vprašati moje sodelavce, čeprav je res, da bi tudi tam težko prišli do resnice, ker sem nekaterim takrat nadrejenim zdaj jaz šef.«

Nisem človek, ki bi se silil v ospredje. Od doma sem prinesel tisti del delavske vzgoje – skromnost, »tiho in potrpežljivo čakaj«. Ta skromnost in strah sta bila tudi vzrok, da sem se tako pozno odločil za študij. Če verjamete ali ne, odločitev sem sprejel med služenjem vojaškega roka, ko sem v šoli rezervnih oficirjev ugotovil, da nisem nič manj zabit od sošolcev, inženirjev in magistrorov.«

– V Žalecu so vam ponujali mesto poklicnega mladinskega funkcionarja in ga niste sprejeli?

»Ne. Na izbiro sem imel dve možnosti: eno lažjo in drugo težjo.«

– Zakaj ste pravzaprav vstopili v Zvezo komunistov?

»Osnovni razlog je bil v spoznanju, da član ZK laže organizirano spreminja družbenopolitične razmere v smeri temeljnih ciljev, ki si jih je naša družba zastavila. S temeljnimi cilji se namreč povsem strinjam, s prakso pa ne. Šlo je za to, da sem bil takrat nezadovoljen z velikimi razli-

kami med vsakdanjo prakso in deklariranimi cilji. Preden človek ugotovi – češ, saj se nič ne da spremeniti – mora poskušati, če se res ne da. Zato sem šel v ZK.«

– In kaj menite o tem danes, po petnajstih letih?

»Zdaj ugotavljam, da sem si jaz te bitke predstavljal preveč naivno. Takrat sem si predstavljal, da je partija monolitna, akcijsko in idejno enotna, v resnici pa so stvari drugačne.«

– V čem?

»Mi tudi v partiji hitro dosežemo načelna soglasja, v praksi, ko jih uresničujemo, pa se vidi, da je tudi v ZK, ki je sestavni del naše družbe, vrsta slabosti, kot v vsej naši družbi.«

– Namenoma nisem našteval vseh dolžnosti, ki ste jih že ali jih še opravljate eno pa bi morala vseeno omeniti.

Marjan Drev se je rodil 18. februarja 1948 v Celju. Oče je bil voznik reševalnega avtomobila, mati gospodinja. V družini so bili trije otroci, trije fantje. Kmalu po Marjanovem rojstvu se je družina preselila v Migojnice pri Zabukovici.

Osnovno šolo je Marjan končal v Grižah, srednjo šolo v Rušah. Kljub odličnemu uspehu in priporočilu šole, štipenditor, Cinkarna Celje, Marjanu ni prislughnila in mu omogočila nadaljnega šolanja. Po poldrugem letu dela v Cinkarni si je prihranil nekaj denarja za študij na univerzni v Ljubljani. Da bi se preživel, je opravil izpit za voznika inštruktorja pri SOLT. Po končanem študiju se je v Cinkarni zaposlil kot servisan v servisni službi tozda Grafika, po reorganizaciji pa prevzel delovno mesto vodje priprave proizvodnje v tozdu Grafika, kjer je še danes.

To je tisto predsednikovanje akcijski konferenci v Cinkarni, ker ste jo vodili v času, ko je v Cinkarni prišlo do znanih hudih zapletov. Nekateri so jih imenovali kar afera. V mislih imam škandal v vodstvu Cinkarne, ki še danes odzvanja. Ta primer želim navezati na vašo prejšnjo izjavo o uveljavljanju dogovorjenih stališč. Zakaj jih tako počasi spreminjamo v dejanja? Za Celje je to značilnost, če razčlenimo dosedanje afere in njihove posledice.

»Po moje je to zato, ker so med povzročitelji zvečine člani ZK. Torej – naši!«

– In vi? Kako bi vi ravnali?

»Mislim, tako, po moji delavski logiki, da gre pri nas za tri razrede centrov moči. Zase vem, da sem v tistem, tretjem, najnižjem razredu.«

Poglejva nedavni intervju Staneta Dolanca v zvezi z nogometno afero. Tovariš Dolanc je med drugim povedal, ob tem ne pozabimo, da je bil član predsedstva, da je bil do nedavnega minister za notranje zadeve, torej, »da so za nepravilnosti v našem nogometu že dolgo vedeli in jih poznali, da je bilo nekaj poskusov sramežljivih razčiščevanj, kot v Mariboru, da pa korenitih posegov za ozdravitev razmer v našem nogometu na temelju socialistične morale zaradi posameznih centrov moči vedno ostajamo pri polovičnih rešitvah!« Če to izjavi član predsedstva, kaj naj potem rečem jaz, inženirček iz Cinkarne, politik tretjega razreda!«

In zdaj poglejte zanimivost! Ti ljudje zahtevajo od mene, od nas spodaj, naj zadeve razčistimo. To zahtevajo tudi oni, ki z mano neposredno sodelujejo, ki me kritizirajo, tu-

– Če se vrneva, torej so pritiski?

»So. Do mene je segel lokalni, ker nisem toliko pomemben v igri, da bi prišli drugi.«

– Kot smo spremljali razvoj dogodkov v Cinkarni, je bilo moč ugotoviti, da ste dokaj korenito razčiščevali zadeve. Letele so glave. To pa ni moč trditi za druge sodelavce, denimo za onega iz republiškega odbora, ki je bil dokazano udeležen pri tistih mahinacijah s stroški v tujini.

»Ne vem. Podrobnosti ne poznam in me končno tudi ne zanimajo.«

– Kako da ne. Vi za nekaj mark vzamete direktorju stolček in obraz, drugi pa še naprej sedi na Republikli! Mar nisva spet pri vprašanju centrov moči? Enakosti, odgovornosti? Sicer pa mi povejte, kaj je to vprašanje nekaj mark?

»Vidite, to je tisto, o čemer se moralizira. Za delavca je 600 nemških mark nekaj velikega, kajti on izgubi službo že, če ukrade klešče. Za referente v zunanji trgovini 600 nemških mark ne pomeni omembe vredno izgubo. To

lahko vsak dan srečate v našem načinu razmišljanja in gospodarjenja.«

– Ali je lahko komunist bogat?

»Kaj pomeni biti bogat? Koliko kapitala mora imeti? Če je premožen, in si je to premoženje ustvaril z lastnim delom, zakaj ne bi smel biti bogat! Kje so tisti časi zmotne miselnosti o enakosti! Mislim pa, da je velik del premoženja nekaterih nastal pollegalno ali na robu poštenosti, kar seveda ni združljivo z likom komunista. Na kaj ob tem bolj odločno mislim? Na vsa tista pretapljanja stanovanjskih kreditov v gotovino, na vsa izsiljena potovanja v tujino, na sisteme »daj-dam«, jaz tebi nekaj ceneje v moji tovarni, ti meni v tvoji...«

– Ali menite, da smo komunisti zato izgubili ugled?

»Ne! Kje pa, vendar tudi zaradi tega. Njega dni si za mnogo manjšo stvar letel iz partije, kot si bil dolg in širok. Pa še druge posledice si čutil. Danes je v zvezi komunistov mnogo članov, ki tega ne zaslužijo, oportunistov, karieristov, alkoholikov, moralnih izprijencev? Ljudje ne gledajo samo na posameznika, nagnjeni so k temu, da takšno mnenje izrekajo počez.«

– Ko smo iskali sogovornika za to temo, smo se odločili za vas, ker smo prišli do stališča, da ste radikalen človek. Obenem pa komunist, ki se je v danih razmerah moral hitro in sam odločiti, tu mislim na tedanje razmere v Cinkarni. Ste radikalni?

»Glede naštetih stvari zelo.«

– So potemtakem v vaši osnovni organizaciji samo vam enaki?

»Ne.«

– In kaj ste ukrenili?

»Mnogo. Toda v cinkarniški aferi sem se precej naučil. Tudi to, da vsako razčiščevanje ni družbeno koristno.«

– Ste lahko konkretniji?

»Vzemimo za primer »strah« nekaterih v občinskih strukturah, ki začno jadikovati, da kam to pelje, če bomo za vsak najmanjši prekršek rezali glave najspodobnejšim, najboljšim menežerjem, da s tem razodevanjem izgubljam ugled tudi komunisti, partija...«

Drugo pomembno spoznanje je, da je ob takih rečeh dobro vedeti, koliko smo v

resnici pripravljeni na razčiščevanja. Do kod!

Prisluhnite vsem tem pozivom z vrhov, naj v bazi začne mo razčiščevati nepravilnosti, klicati na odgovornost, naj obračunamo s kršitelji dogovorov, sklepov...«

V bazi se lotimo razčiščevanj, tu in tam tudi koga vržemo iz zveze komunistov. In kaj potem? Ta kritična analiza in očiščenje morebiti še seže do občinske ravni, višje težko. Jaz celo mislim, da je to in tako tudi prav. Kajti, če smo izbojevali revolucijo in če bi zdaj baza v resnici in celovito začela razčiščevati – bi to bila potemtakem »kontrarevolucija«. Zato nikar siliti delavce v razčiščevanje nepravilnosti, to je »kontrarevolucija!«

– Mislite, da je nepravilnosti, nereda, kriminala in nemorale v naši družbi že resnično toliko, da niti v zvezi komunistov ni moč več utrditi vrst?

»Za vas sem slišal mnenje, da ste ostri, zdaj ugotavljam, da ste povrhu še provokator. Vi ste si izbrili svoj prostor, vas že sprejemajo takšnega, kot ste in kakor pišete, vi že dolgo niste več v igri.«

– Mar bi moral zdaj planiti v jok? Ali ste vi, ste prepričani, da ste vi v igri? Do nedavnega ste bili »perspektivni kader«, kot se temu reče. Evidentirali so vas celo za člana CK. Ali je prav razčiščevanje razmer v Cinkarni pripomoglo, »da ste sedaj ponovno na preizkušnji?«

»S svojimi, za nekatere kroge preradikalnimi stališči, resnično nisem oseba, ki bi okoli sebe zagotavljala navidezni mir, vendar bi bilo spekulativno trditi, da bi zaradi tega izpadel iz kadrovskih kombinacij!«

– Večina krivcev za nastale razmere v Cinkarni je ceneje odnesla kožo. Zaupani so jim bili takoj novi odgovorni položaji. To je za Celje že nekakšno pravilo. Skozi ves pogovor se nisva dotaknila sindikata, vašega sindikata. Kakšen je vaš sindikat?

»Kaj bi želeli slišati?«

– Hvala. S čim se zdaj ukvarjate?

»Prevzel sem odgovorno politično delo. Precej se ukvarjam z mladino. Končno mi je ostalo več časa za moja otroka, družino in stroko. Rad bi končal tretjo stopnjo.«

Janez Sever

LIPE SVEDER: SAMOZAŠČITA

